

Národní ústav
pro vzdělávání

20
16

Uplatnění absolventů škol na trhu práce 2016

Uplatnění absolventů škol na trhu práce – 2016

Gabriela Doležalová
Daniela Chamoutová
Pavla Paterová
Jana Trhlíková
Helena Úlovcová
Martin Úlovec
Jiří Vojtěch

Uspořádala Pavla Chomová

Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení
a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků
Praha
2017

Úvodní slovo

Vážení kolegové,

Národní ústav pro vzdělávání vydává další ze série souborných publikací **Uplatnění absolventů škol na trhu práce**, připravenou v rámci zajišťování udržitelnosti projektu VIP Kariéra II – Kariérové poradenství v podmínkách kurikulární reformy. Publikace zahrnuje nejdůležitější údaje a zjištění vyplývající ze šetření a analýz provedených v uplynulém roce a prezentovaných v samostatných analytických studiích. Získané poznatky mají široké využití. Čerpají z nich pracovníci zabývající se kariérovým poradenstvím na školách, využívají je poradci informačních a poradenských středisek Úřadu práce ČR, pracovníci ministerstev (zejména MŠMT a MPSV), odbory školství kraj-ských úřadů, zástupci zaměstnavatelů a další sociální partneři věnující se problematice celoživotního kariérového poradenství a vzdělávání.

Mezi pravidelná témata, na která se v publikaci **Uplatnění absolventů škol na trhu práce** zaměřujeme, patří vzdělanostní a oborová struktura žáků středních a vyšších odborných škol, nezaměstnanost absolventů škol a pohled na uplatnitelnost mladých lidí v rámci EU. Dalšími tématy v této publikaci jsou názory budoucích absolventů na profes-ní rozhodování a pracovní plány, přehled o volných místech, která nabízejí úřady práce. Do souhrnné publikace jsme zařadili i výsledky průzkumu uplatnění středoškoláků po šesti letech od absolvování školy a informace o predikcích kvalifikačních potřeb trhu práce.

Věříme, že tato publikace bude pro Vás i Vaše spolupracovníky přínosem, že Vám umožní seznámit se důkladně s aktuální situací žáků a absolventů škol a že ji efektivně využijete zejména v kariérovém poradenství.

Podrobnější informace a v podobě vhodné pro žáky základních či středních škol, kteří uvažují o možnostech uplatnění na trhu práce, či naopak výchozí analytické studie a další zajímavosti související se vzděláváním najdete v přehledné a interaktivní podobě na **www.infoabsolvent.cz**, zejména v sekci Absolventi a trh práce Informačního systému o uplatnění absolventů škol na trhu práce. V sekci Kam na školu najdete mimo jiné i všechny relevantní informace o jednotlivých oborech vzdělání, školách, které je nabízejí, a profesích, ve kterých se absolventi mohou uplatnit. Webové stránky Infoabsolvent.cz můžeme doporučit znevýhodněným žákům a zájemcům o tuto problema-tiku (samostatná sekce Bez bariér až na trh práce).

Helena Úlovcová
pověřena řízením
Národní ústav pro vzdělávání

Publikace vznikla v rámci udržitelnosti systémového projektu VIP Kariéra II – Kariérové poradenství v podmínkách kurikulární reformy, který byl spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

ISBN: 978-80-7481-188-3 tištěná verze
ISBN: 978-80-7481-189-0 elektronická verze

© Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků,
2017

1. ÚVOD	5
2. VÝVOJ VZDĚLANOSTNÍ A OBOROVÉ STRUKTURY ŽÁKŮ	6
2.1 Vývoj počtu přijatých žáků a absolventů	6
2.2 Vývoj vzdělanostní struktury přijatých žáků	7
2.3 Vývoj oborové struktury přijatých žáků	8
3. NÁZORY ČERSTVÝCH ABSOLVENTŮ STŘEDNÍCH ŠKOL NA PROFESNÍ ROZHODOVÁNÍ A PRACOVNÍ PLÁNY	14
3.1 Učební obory (kategorie H) – srovnání vybraných skupin	14
3.1.1 Volba oboru na střední škole	14
3.1.2 Spokojenost s absolvovaným oborem	16
3.1.3 Hodnocení studia a získaných kompetencí	17
3.1.4 Studijní a pracovní záměry absolventů učebních oborů	18
3.1.5 Jak hodnotí absolventi možnost získat zaměstnání v oboru?	20
3.1.6 Absolventi učebních oborů – shrnutí	21
3.2 Maturitní obory (kategorie M) – srovnání vybraných skupin	22
3.2.1 Volba oboru na střední škole	22
3.2.2 Spokojenost s absolvovaným oborem	24
3.2.3 Hodnocení studia a získaných kompetencí	25
3.2.4 Studijní a pracovní plány absolventů maturitních oborů	27
3.2.5 Jak hodnotí absolventi možnost získat zaměstnání v oboru?	31
3.2.6 Absolventi maturitních oborů – shrnutí	31
3.3 Profily vybraných skupin učebních a maturitních oborů – 53 Zdravotnictví	33
4. NEZAMĚSTNANOST ABSOLVENTŮ ŠKOL	36
4.1 Vývoj nezaměstnanosti absolventů škol podle vzdělání	36
4.2 Nezaměstnanost absolventů středního vzdělání s výučním listem (kategorie vzdělání H)	37
4.3 Nezaměstnanost absolventů nižšího středního vzdělání s výučním listem (kategorie vzdělání E)	38
4.4 Nezaměstnanost absolventů středního odborného vzdělání s maturitní zkouškou a odborným výcvikem (kategorie vzdělání L/O)	39
4.5 Nezaměstnanost absolventů středního odborného vzdělání s maturitní zkouškou (kategorie vzdělání M)	40
4.6 Nezaměstnanost absolventů nástavbového vzdělání (kategorie vzdělání L/5)	42
4.7 Nezaměstnanost absolventů vyššího odborného vzdělání (kategorie vzdělání N)	42
4.8 Nezaměstnanost ekonomicky aktivního obyvatelstva a mladých lidí z hlediska vzdělání	44
4.9 Nezaměstnanost ekonomicky aktivního obyvatelstva z hlediska oborového a profesního zaměření	45
5. VOLNÁ MÍSTA EVIDOVANÁ ÚŘADEM PRÁCE ČR VHODNÁ PRO ABSOLVENTY	46
5.1 Vývoj počtu volných míst evidovaných Úřadem práce ČR	47
5.2 Profesní struktura volných míst evidovaných Úřadem práce ČR	48
5.3 Nabídka volných míst podle požadované úrovně vzdělání	51
5.4 Požadavky na praxi uchazečů	54
5.5 Profesní struktura volných míst pro absolventy škol a mladistvé	56
5.6 Nabídka volných míst pro absolventy škol podle oboru zaměstnání	57
6. PRŮZKUM ABSOLVENTŮ ŠEST LET OD UKONČENÍ STUDIA NA STŘEDNÍ ŠKOLE	58
6.1 Spokojenost absolventů středních škol s vybraným oborem	58
6.2 Názory absolventů na uplatnění oboru na trhu práce	59
6.3 Důvody pokračování ve studiu v jiném oborovém zaměření	59
6.4 Problémy při přechodu do nástavbového studia, VŠ, resp. VOŠ	60
6.5 Neúspěch absolventů při studiu na VŠ a jeho příčiny	60
6.6 Uplatnění v oboru	60
6.7 Zkušenosti absolventů se změnou profese a s řešením nezaměstnanosti	62

6.8	Využívání dovedností získaných na střední škole	62
6.9	Co potřebují absolventi středních škol pro úspěch na trhu práce?	63
6.10	Dovednosti, které chybějí absolventům při vstupu na trh práce	64
6.11	Individuální názory a zkušenosti absolventů – vyučení v oborech skupiny 23 Strojírenství a strojírenská výroba	65
7.	SITUACE MLADÝCH LIDÍ NA TRHU PRÁCE V ČR A EU	65
7.1	Vzdělanostní úroveň mladých lidí v EU.	66
7.2	Předčasné odchody ze vzdělávání	68
7.3	Míra nezaměstnanosti mladých v porovnání s celkovou mírou v jednotlivých členských státech EU	69
7.4	Mladí lidé, kteří nejsou zaměstnáni ani se nevzdělávají.	69
8.	PREDIKCE KVALIFIKAČNÍCH POTŘEB A JEJÍ DŮSLEDKY PRO ODBORNÉ VZDĚLÁVÁNÍ	70
8.1	Důsledky, výzvy a příležitosti pro odborné vzdělávání plynoucí z predikce.	71
8.2	Profesní struktura pracovních sil a vývojové trendy	72
8.3	Budoucí poptávka sekundárního sektoru podle šetření NÚV	72
8.4	Podpora spolupráce škol a zaměstnavatelů – doporučení NÚV	73
8.5	Shrnutí příležitostí a výzev pro oblast vzdělávání	73
9.	DALŠÍ MATERIÁLY K UPLATNĚNÍ ABSOLVENTŮ ŠKOL NA TRHU PRÁCE	76
9.1	Souhrnné informace ke skupinám oborů vzdělání	76
9.2	Kraje v číslech	77
10.	ZÁVĚR	78

1. Úvod

Situace v sektoru vzdělávání a na trhu práce prochází neustálým vývojem, stejně jako potřeby zaměstnavatelů a očekávání mladých lidí. Dostupné a spolehlivé údaje jsou klíčové pro dobré kariérové rozhodování. Stejně důležité je však potřebné informace umět vyhledat a vhodně interpretovat. Právě tuto podpůrnou informační funkci dokáže plnit **Informační systém o uplatnění absolventů škol na trhu práce (ISA+)**, dostupný na webových stránkách www.infoabsolvent.cz. Hlavní přínos ISA+ spočívá v tom, že představuje zdroj širokého spektra komplexních a navzájem propojených informací potřebných pro orientaci jak v oblasti vzdělávací nabídky, tak v oblasti trhu práce (informace o trendech nezaměstnanosti absolventů, o potřebách zaměstnavatelů, o zkušenostech absolventů s přechodem na trh práce apod.).

Informace v systému ISA+ slouží prvotně žákům, kteří se v posledních ročnících základní nebo střední školy rozhodují o své další studijní či pracovní cestě. Vzhledem k náročnosti této volby k takovému rozhodnutí žáci většinou potřebují rádce a průvodce, kteří jim pomohou při poznávání trhu práce a jeho potřeb, ale zároveň i s hodnocením vlastních schopností a zájmů. ISA+ je pro ně užitečný nástroj a zároveň pomůcka i pro kariérové poradce a učitele ve školách, dále pro pracovníky úřadů práce a dalších poradenských subjektů a v neposlední řadě pro rodiče žáků.

Předkládaná publikace s názvem **Uplatnění absolventů škol na trhu práce – 2016** vychází z analýz, šetření a studií zpracovaných převážně týmem pracovníků **Národního ústavu pro vzdělávání**, a to v roce 2016. Jejich společným jmenovatelem jsou témata týkající se oblasti vzdělanostní struktury žáků, přechodu absolventů na trh práce a jejich úspěšnosti v pracovní a studijní dráze. To znamená informace využitelné v kariérovém poradenství. Publikace je členěna do deseti kapitol, včetně úvodní a závěrečné kapitoly. Úvod představuje obsah jednotlivých kapitol.

Kapitola s názvem **Vývoj vzdělanostní a oborové struktury žáků** se soustředí na popis stavu a dlouhodobého vývoje vzdělanostní a oborové struktury nově přijatých žáků do oborů středních a vyšších odborných škol, a to v členění podle jednotlivých kategorií vzdělání. Nechybějí ani hlavní trendy vývoje počtu nově přijatých žáků a absolventů na středních školách.

Kapitola **Názory čerstvých absolventů středních škol na profesní rozhodování a pracovní plány** přináší informace zjištěné při dotazování absolventů posledních ročníků středních škol maturitních i učebních oborů, to znamená v období těsně před vstupem na trh práce, případně do terciárního vzdělávání. Výsledky jsou rozděleny podle úrovně vzdělání a dále podle vybraných skupin oborů vzdělání. Pozornost je zaměřena na motivaci a spokojenost absolventů se zvoleným oborem vzdělání, na jejich studijní a pracovní plány, nechybějí ani názory absolventů na možnosti uplatnění se na trhu práce či na hodnocení dosažených dovedností a kompetencí.

Kapitola **Nezaměstnanost absolventů škol** prezentuje údaje o mírách nezaměstnanosti absolventů škol v ČR vzhledem k jejich dosaženému vzdělání. Obsažené výsledky jsou

členěny konkrétně nejen podle kategorie vzdělání absolventů, ale také podle skupiny oboru vzdělání, a to za poslední dva roky. Situaci mladých lidí na trhu práce pak dokreslují podíly mladých nezaměstnaných podle vzdělání či profesního zaměření.

V kapitole **Volná místa evidovaná Úřadem práce ČR vhodná pro absolventy** se pozornost soustředí na zhodnocení situace na trhu práce z hlediska nabídky volných míst evidovaných Úřadem práce ČR (ÚP). Nejdříve je popsán vývoj počtu volných pracovních míst, na který navazuje analýza nabídky těchto míst z hlediska profesní struktury, spolu s identifikací nejžádanějších profesí, dále z hlediska požadavků na úroveň vzdělání či praxi uchazečů. Kapitola se dále zaměřuje na strukturu volných pracovních míst vhodných pro absolventy škol a mladistvé podle profese a oboru zaměstnání. Některé sledované ukazatele zachycují také vývoj struktury volných pracovních míst evidovaných Úřadem práce ČR v posledních 2 letech.

Další kapitola, **Průzkum absolventů šest let od ukončení studia na střední škole**, se tematicky vrací k názorům a zkušenostem absolventů škol týkajícím se jejich (ne)úspěšného zařazení na trh práce. Tentokrát se však jedná o výsledky dotazníkového šetření absolventů z roku 2009, to znamená 6 let od jejich absolvování střední školy. Na základě řady především otevřených otázek byly zmapovány zkušenosti absolventů středních škol se vstupem do praxe i do terciárního vzdělávání, a to včetně důvodů případné změny oborového zaměření během studia nebo přechodu do jiné profese.

Část publikace s názvem **Situace mladých lidí na trhu práce v ČR a EU** mapuje rozdíly mezi evropskými státy v otázce vzdělanosti a uplatnění mladých na trhu práce. Představena je vzdělanostní struktura mladých a problematika předčasných odchodů ze vzdělávání v jednotlivých zemích EU. Uplatnění mladých je pak prezentováno na míře jejich nezaměstnanosti a na podílu mladých, kteří jsou nezaměstnaní a zároveň se ani nevzdělávají.

Kapitola **Predikce kvalifikačních potřeb a její důsledky pro odborné vzdělávání** analyzuje a komentuje výsledky predikce budoucího vývoje kvalifikačních potřeb trhu práce zpracované v rámci projektu PŘEKVAP. Následně se text soustředí na komparaci zmíněné predikce s výsledky výzkumů a šetření realizovaných Národním ústavem pro vzdělávání, a to zejména v oblasti profesní struktury pracovních sil. Výstupem je sumarizace příležitostí a výzev vycházejících z těchto materiálů pro odborné vzdělávání.

Poslední kapitola, **Další materiály k uplatnění absolventů škol na trhu práce**, informuje čtenáře o možnosti získat sérii dat o vývoji vzdělanostní struktury žáků a absolventů, o nezaměstnanosti absolventů škol či o struktuře zaměstnanosti, a to v členění podle krajů. Národní ústav pro vzdělávání tyto krajské výstupy každoročně aktualizuje na svých webových stránkách www.nuv.cz. Součástí kapitoly je také upozornění na sadu souhrnných publikací, které obsahují informace vztahující se k tématu uplatnění absolventů škol. Každá publikace ze série se vždy věnuje jedné vybrané skupině oborů vzdělání.

2. Vývoj vzdělanostní a oborové struktury žáků

Tato kapitola přináší hlavní dlouhodobé trendy týkající se vývoje počtu nově přijatých žáků do středního a vyššího odborného vzdělávání, včetně jejich struktury podle druhu a oborového zaměření vzdělání. Vzhledem k aktuálnosti je zde zmíněn také vývoj počtu absolventů, kteří ukončili středoškolské vzdělání navazující na základní vzdělání.

Zdroj: www.infoabsolvent.cz/Temata/Publikace/9-0-137

2.1 Vývoj počtu přijatých žáků a absolventů

V roce 2016/17 nastoupilo do 1. ročníku středních škol (nebo studovalo ročník odpovídající úrovni prvního ročníku středních škol) 99 610 žáků, přitom ještě v roce 2009/10 to bylo 127 806 nově přijatých žáků. Tento pokles se však dlouhodobě postupně zmenšuje, v roce 2010/11 meziroční pokles činil 14 700 žáků, v roce 2013/14 jen 2 100 žáků a v roce 2014/15 necelých 800 žáků, v roce 2015/16 pouze 484 žáků a v tomto roce jen 384 žáků přicházejících ze základních škol či nižšího stupně víceletých gymnázií. To představuje postupně 11,5 %, 2,1 %, 0,8 %, 0,5 % a nyní pouze 0,4 % nově přijatých.

V současné době očekáváme obrat tohoto trendu. Vývoj a projekce počtu 15letých ukazuje postupný mírný nárůst v dalších letech, takže lze očekávat téměř desetiletí pozvolného zvyšování počtu žáků vstupujících do prvních ročníků středních škol. I když počet 15letých dosáhl minima již v roce 2015, v počtech žáků přicházejících do středních škol jsme se tehdy k minimu ještě nedostali. Je to dáno zejména odklady při nástupu do prvních tříd základní školy, dále i zdržením některých žáků v průběhu základní školy (například z důvodu neúspěšnosti) i posunem mezi kalendářním a školním rokem. V příštím roce lze s obratem počítat a i v dalších letech lze očekávat postupný nárůst nově přijímaných.

Tento nárůst se v příštím roce dotkne prvního ročníku, ale

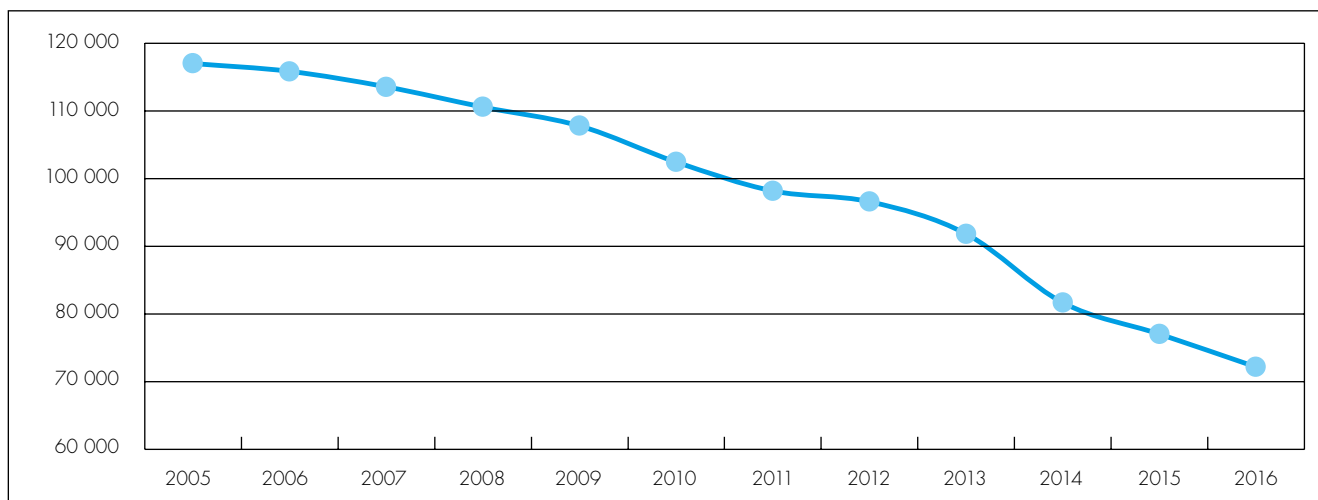
komplikovaná situace škol se stále nižšími počty žáků se bude měnit pozvolna, v celkových počtech žáků bude pokles ještě určitou dobu pokračovat. Přestože by školám mohl z ekonomického pohledu pomoci nový způsob financování, nedostatek žáků a malá naplněnost škol zůstane i nadále problémem. Byla by potřebná optimalizace vzdělávací nabídky, protože ve středním školství výrazně přebývají kapacity, snižuje se velikost tříd a počty žáků na učitele, což je problémem i z hlediska zajištění kvalitní výuky i vybavení škol. Nedostatek žáků v učebních oborech se MŠMT snaží řešit zavedením testů pro přijímací zkoušky do maturitních oborů. Potřebná optimalizace je však záležitostí krajů a pro krajské orgány je to velmi nepopulární opatření.

Delší dobu bude přetrvávat **nepříjemná situace pro zaměstnavatele**, protože ke zvyšování počtu absolventů středních škol může dojít až za několik let. A to je velmi nepříjemné, zejména ve vztahu k rostoucí ekonomice a potřebě pracovních sil. Také nelze počítat s poklesem podílu přijímaných do terciárního studia. I když u absolventů učebních oborů se odliv do nástavbového studia snižuje vlivem vysoké neúspěšnosti žáků u maturitní zkoušky, není tento vliv vzhledem k vývoji potřeb trhu práce znatelný. Rovněž narůstá podíl žáků, kteří předčasně odcházejí ze studia, zejména v učebních oborech, v maturitních oborech pak způsobuje výrazné snížení počtu absolventů neúspěšnost žáků u maturitních zkoušek.

Zdůrazňování potřebnosti a uplatnitelnosti vyučených absolventů i podpora formou stipendií či jiných výhod, pořádání propagačních akcí apod. ovlivňuje žáky a jejich rodiče a směřuje větší podíl nově přijímaných do nejžádanějších technických učebních oborů. Celkově však podíl přijímaných do učebních oborů opět mírně poklesl, předdesíláme, že je to především na úkor gastronomických oborů a že podíl

Obrázek 2.1 Vývoj počtu absolventů, kteří v letech 2005–2016 ukončili vzdělávání

(kat. E, H, J, K, M, L/O – tedy všichni ve studiu po základní škole)

2. Vývoj vzdělanostní a oborové struktury žáků

přijatých do strojírenských a elektrotechnických oborů opět mírně narostl.

Vývoj počtu absolventů je skutečně znepokojivý, ovšem není ovlivněn školstvím, ale především vývojem populace a tedy počtem přijímaných před několika lety. A vzhledem k vývoji počtu přijímaných bude tento pokles pokračovat ještě několik let. Určitý vliv školství se zde ale také projevuje, a to poměrně velkým počtem žáků, kteří neuspějí u maturitní zkoušky. Někteří žáci maturitní zkoušku sice složí v pozdějším termínu, někteří opakují, jiní přejdou do učebního oboru, nezanedbatelná část však odejde ze vzdělávání a pak jsou na trhu práce klasifikováni jako pracovníci se základním vzděláním a v počtech absolventů SŠ se neobjeví.

2.2 Vývoj vzdělanostní struktury přijatých žáků

Vývoj vzdělanostní struktury podle kategorií vzdělání je možné sledovat podle počtu žáků a dále i podle jejich podílu na celku žáků, kteří přicházejí do středního vzdělávání ze základní školy nebo z nižšího stupně gymnaziálního vzdělávání.

Sledování údajů o vývoji počtu žáků je v situaci výrazného poklesu počtu mladých v příslušných populačních ročnících málo funkční, protože téměř ve všech kategoriích dochází k poklesu a nelze tedy dobře srovnávat vývoj mezi jednotlivými kategoriemi. Proto se v dalším textu věnujeme převážně porovnávání na základě podílů nově přijímaných.

Obecně, pokud nově přijaté žáky rozdělíme pouze do oborů maturitních a nematuritních, podíl žáků přijatých do maturitního vzdělávání po základní škole dosáhl v roce 2008 maxima, tj. 69,07 %. Následně do roku 2012 došlo ke snížení až o 2 p.b. Od roku 2013 však opět podíl žáků v oborech s maturitou roste a v tomto školním roce 2016/17 jejich podíl přesáhl původní maximum o 0,4 p.b. a vzrostl na hodnotu 69,52 %.

Vývoj podílů žáků vstupujících do oborů poskytujících vzdělání s výučním listem (kategorie H+E) doznal v posledním desetiletí docela výrazných změn. Až do roku 2008 jejich podíl klesal (30,3 %), v roce 2008/09 došlo k obratu ve vývoji podílu a ten trvale mírně narůstal, až v roce 2012/13 dosáhl hodnoty 32,1 %. Potom následoval opět pokles a v roce 2016/17 je podíl žáků přijatých do učebních oborů 29,4 %, tedy poprvé pod 30 %.

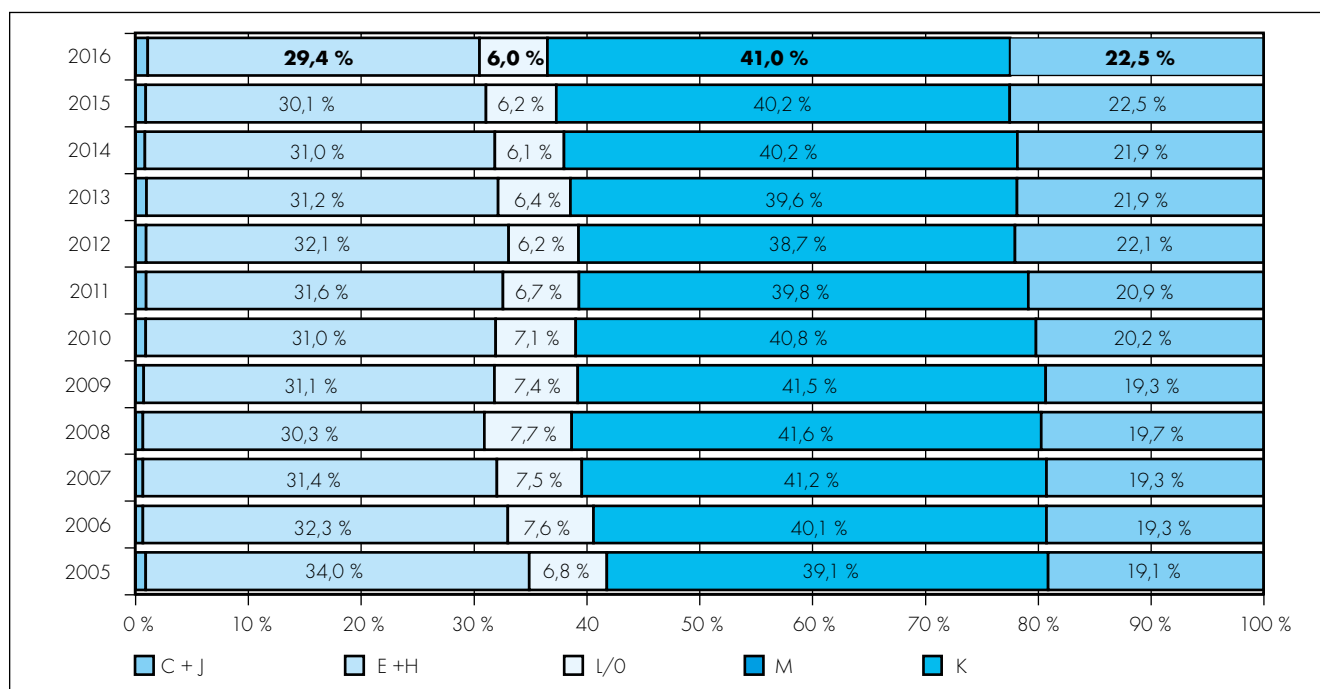
V „klasických“ maturitních oborech v odborném vzdělávání (kategorie M včetně lyceí) došlo po 4 letech snižování mezi lety 2008/09 až 2012/13 opět k většímu nárůstu podílů nově přijatých. Podíl žáků přijatých do maturitních oborů odborného vzdělání bez odborného výcviku poklesl z 41,6 % v roce 2008/09 na 38,7 % v roce 2012/13, v tomto roce dosáhl nárůstem o téměř 1 p.b. hodnoty 41,0 %, což se pomalu blíží maximu z roku 2008.

V maturitních oborech zahrnujících odborný výcvik (kategorie L/O) dochází od roku 2008 k poklesu, v posledním roce tvoří jejich podíl 6,0 %. I tak jde o nezanedbatelný podíl, přesahující 6 % nově přijatých. Žáci této formy absolvují i odborný výcvik, prakticky ve stejném rozsahu jako ve tříletých učebních oborech, a jsou připraveni jako vysoce kvalifikovaní dělníci pro náročná povolání. Rostoucí náročnost mnoha dělnických profesí i povolání ve službách často vyžaduje vzdělání na vyšší úrovni, proto má toto vzdělání svoje důležité místo. Snahou je řešit problémy jeho žáků s neúspěšností u maturitní zkoušky, tím, že by mohli získat ve 3. ročníku výuční list.

Podíl žáků vstupujících do gymnaziálního vzdělávání (či do jeho vyššího stupně) se po pozvolném nárůstu do roku 2012/13 v posledních letech stabilizoval na hodnotě 22,5 %.

Názorný pohled na vývoj počtů a podílů žáků vstupujících

Obrázek 2.2 Vývoj podílu žáků vstupujících do 1. ročníků středního vzdělávání (u víceletých gymnázií do vyššího stupně) v denní formě

2. Vývoj vzdělanostní a oborové struktury žáků

Tabulka 2.1 Vývoj počtů žáků vstupujících do 1. ročníků středního vzdělávání (u víceletých gymnázií do vyššího stupně), vč. žáků neveřejných škol a žáků se zdravotním postižením

Denní forma

30.9.	Gymnázium	Obory vzdělání kategorie M, J a C (SOŠ)				Obory vzdělání kat. H+E a L/O			Celkem	z toho s matur.
		s maturit.	Lycea	bez mat.	Celkem	s výuč.lisť.	s matur.	Celkem		
2005	26 187	48 216	5 288	1 243	54 747	46 504	9 367	55 871	136 805	89 058
2006	27 112	50 171	6 217	905	57 293	45 472	10 687	56 159	140 564	94 187
2007	25 845	48 496	6 662	881	56 039	42 010	10 096	52 106	133 990	91 099
2008	25 994	48 308	6 527	883	55 718	39 858	10 155	50 013	131 725	90 984
2009	24 707	47 131	5 883	943	53 957	39 729	9 413	49 142	127 806	87 134
2010	22 859	41 097	5 059	1 010	47 166	35 090	8 002	43 092	113 117	77 017
2011	22 361	38 187	4 464	1 007	43 658	33 876	7 186	41 062	107 081	72 198
2012	22 811	36 024	3 998	978	41 000	33 202	6 406	39 608	103 419	69 239
2013	22 175	36 256	3 804	971	41 031	31 566	6 486	38 052	101 258	68 721
2014	21 960	36 598	3 795	826	41 219	31 154	6 145	37 299	100 478	68 498
2015	22 524	36 327	3 855	922	41 104	30 118	6 248	36 366	99 994	68 954
2016	22 410	36 923	3 908	1 078	41 909	29 286	6 005	35 291	99 610	69 246
rozdíl16-15	-114	596	53	156	805	-832	-243	-1 075	-384	292
%	-0,5%	1,6%	1,4%	16,9%	2,0%	-2,8%	-3,9%	-3,0%	-0,4%	0,4%

Pozn.: V počtu žáků gymnázií jsou zahrnuti žáci přijatí do 1. ročníků čtyřletých gymnázií a žáci studující ve víceletých gymnáziích v ročnících odpovídajících 1. ročníku čtyřletého gymnázia.

- či přesněji nově přijatých - do jednotlivých kategorií vzdělávání v denní formě poskytuje obrázek 2.2 a tabulka 2.1.

Do počtu žáků jsou zahrnuti i žáci se zdravotním postižením, jejich podíl činí 4,3 % žáků vstupujících do středního vzdělávání po základní škole (tj. v roce 2016/17 je to 4324 žáků). Z nich 2 831 vstupuje do různých oborů kategorie E a H, umožňujících dosáhnout výučního listu (hlavně do oborů gastronomických, stavebních, zemědělských a potravinářských), 966 do přípravy v praktické škole a 476 do oborů poskytujících střední vzdělání s maturitní zkouškou.

Ve všech údajích a propočtech jsou zahrnuti i žáci a studenti přijímaní ke studiu v neveřejných školách (soukromých a církevních). Jejich počet v denní formě v oborech pro žáky po základním vzdělání je **13 723, což představuje 13,8 % přijímaných**.

K výraznějšímu vývoji dochází ve struktuře žáků, kteří se připravují v oborech navazujících na dříve uvedené kategorie středního vzdělávání, tj. v **nástavbovém a vyšším odborném vzdělávání** (viz tabulka 2.2).

Do **nástavbového studia v denní formě** bylo nejvíce žáků přijato ve školním roce 2003/04, a to téměř 12 tisíc žáků. Od uvedeného roku se počet přijímaných do denního studia nárůstem s mírným kolísáním postupně snižuje, od roku 2011/12 je zřejmý výrazný pokles. Je to důsledek zavedení nové maturitní zkoušky a velké neúspěšnosti absolventů nárůstem u ní. V roce 2016/17 bylo nově přijato asi 5,4 tisíce žáků v denním studiu, což představuje oproti maximu v roce 2003/04 více než poloviční snížení. Téměř 75 % přijatých toto studium nedokončí, ať již proto, že studium přeruší, nebo že neuspěje u maturitní zkoušky, kde je míra jejich neúspěšnosti velmi vysoká.

Do **nástavbového studia v jiných formách studia** je přijímán velký počet žáků, srovnatelný s počty přijímaných k dennímu studiu. Jde převážně o dálkovou formu studia. Počet přihlášených i zde výrazně klesá, počet těch, kteří studium neukončí, rovněž dosahuje asi 75 % přijatých.

Tabulka 2.2 Vývoj počtu nově přijatých žáků do nástavbového a vyššího vzdělávání

30.9.	Nástavbové studium pro absolventy 3letých učebních oborů		Vyšší studium (bez konzervatoří)	
	denní	jiné formy	denní	jiné formy
2006	11 174	9 836	9 103	1 949
2007	11 406	11 005	8 786	3 182
2008	10 908	11 821	8 191	2 805
2009	11 287	10 686	8 864	3 006
2010	10 609	10 519	9 414	3 424
2011	9 174	7 514	8 464	3 316
2012	7 791	6 148	8 706	3 260
2013	7 036	6 006	8 548	3 257
2014	6 296	4 861	7 803	2 954
2015	5 802	4 395	6 960	3 025
2016	5 444	4 418	5 990	2 694

Vyšší odborné vzdělávání vykazovalo výrazný rozvoj po roce 1995, kdy nahradilo oblíbené pomaturitní studium. Od roku 2007 do roku 2013 jsou počty nově přijímaných žáků v denním i jiných formách studia víceméně stabilní, po tomto roce dochází každoročně k výraznému poklesu. To způsobuje jednak vliv populačního vývoje a státní maturity, tedy klesající počet absolventů maturitních oborů, jednak i snadnější dostupnost bakalářského studia. V roce 2016/17 bylo přijato v denní formě 5 990 studujících a v jiných formách 2 694 studujících, převážná část do skupin oborů 53 Zdravotnictví a 75 Pedagogika, učitelství a sociální péče. Je zřejmé, že příprava ve vyšším odborném studiu je stále oblíbená.

2.3 Vývoj oborové struktury přijatých žáků

V grafech na obrázcích 2.3 až 2.7 jsou znázorněny **podíly žáků** nově přijatých do prvních ročníků oborů poskytujících **střední vzdělání s výučním listem (H + E)**, **střední odborné vzdělání s maturitní zkouškou (M a L/O)**, **nástavbové vzdělání** a **vyšší odborné vzdělání**. Množství hodnot znázorněných v grafech umožňuje nejrozsáhlejším způsobem porovnávat vývoj v jednotlivých kategoriích vzdělání a skupinách oborů.

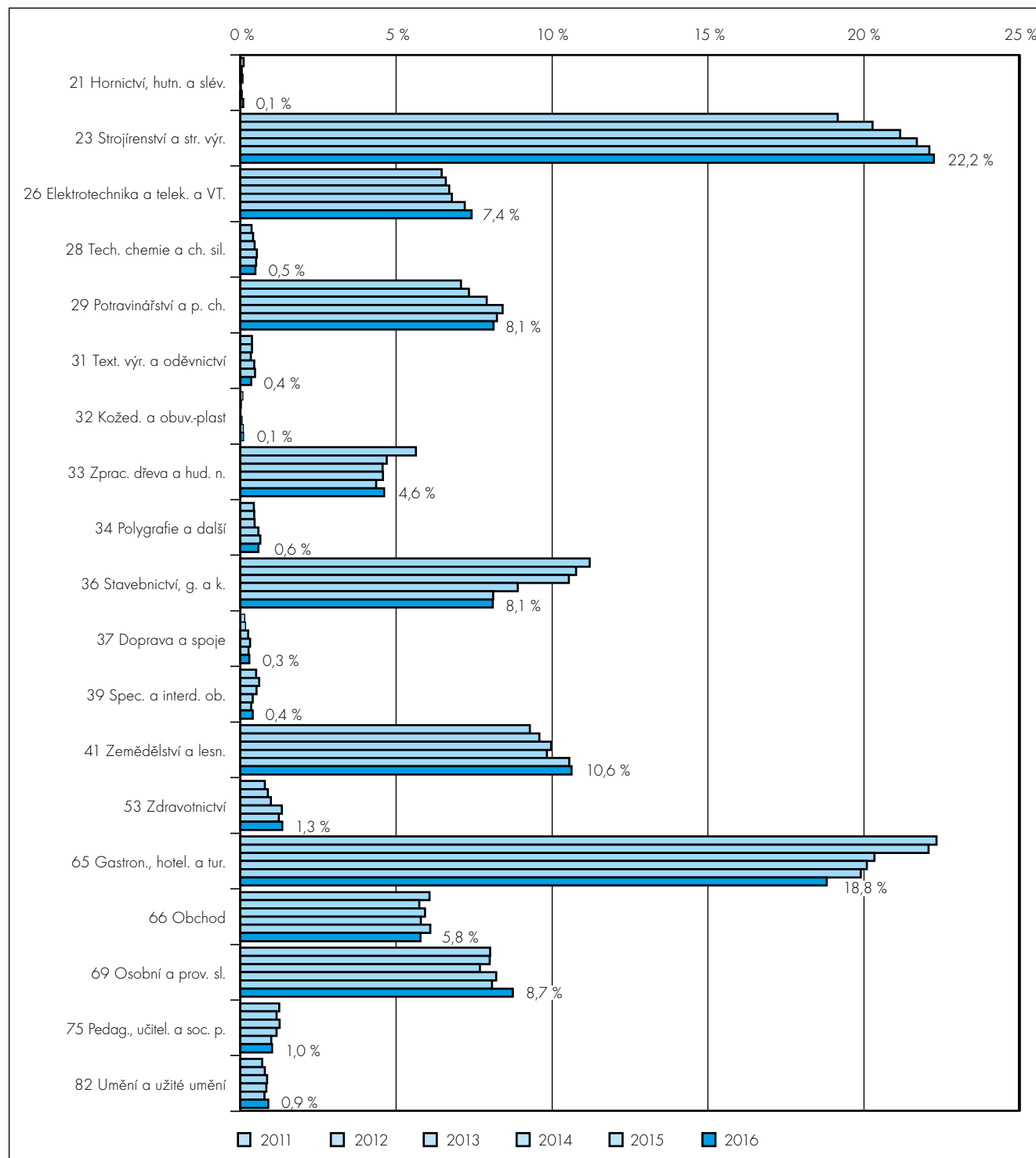
2. Vývoj vzdělanostní a oborové struktury žáků

Všechny dlouhodobé změny se vztahují k rozdílům mezi roky 2011/12 a 2016/17.

V oborech **středního vzdělávání s výučním listem** (H + E) činí v roce 2016/17 podíl nově přijatých 29,4 % z těch, kteří jsou nově přijati ze základního vzdělávání (v absolutních číslech 29 286 přijatých). I když dochází k pozvolnému poklesu podílu žáků nově přijatých do učebních oborů, je **významné, že se nezastavil nárůst v technických oborech.**

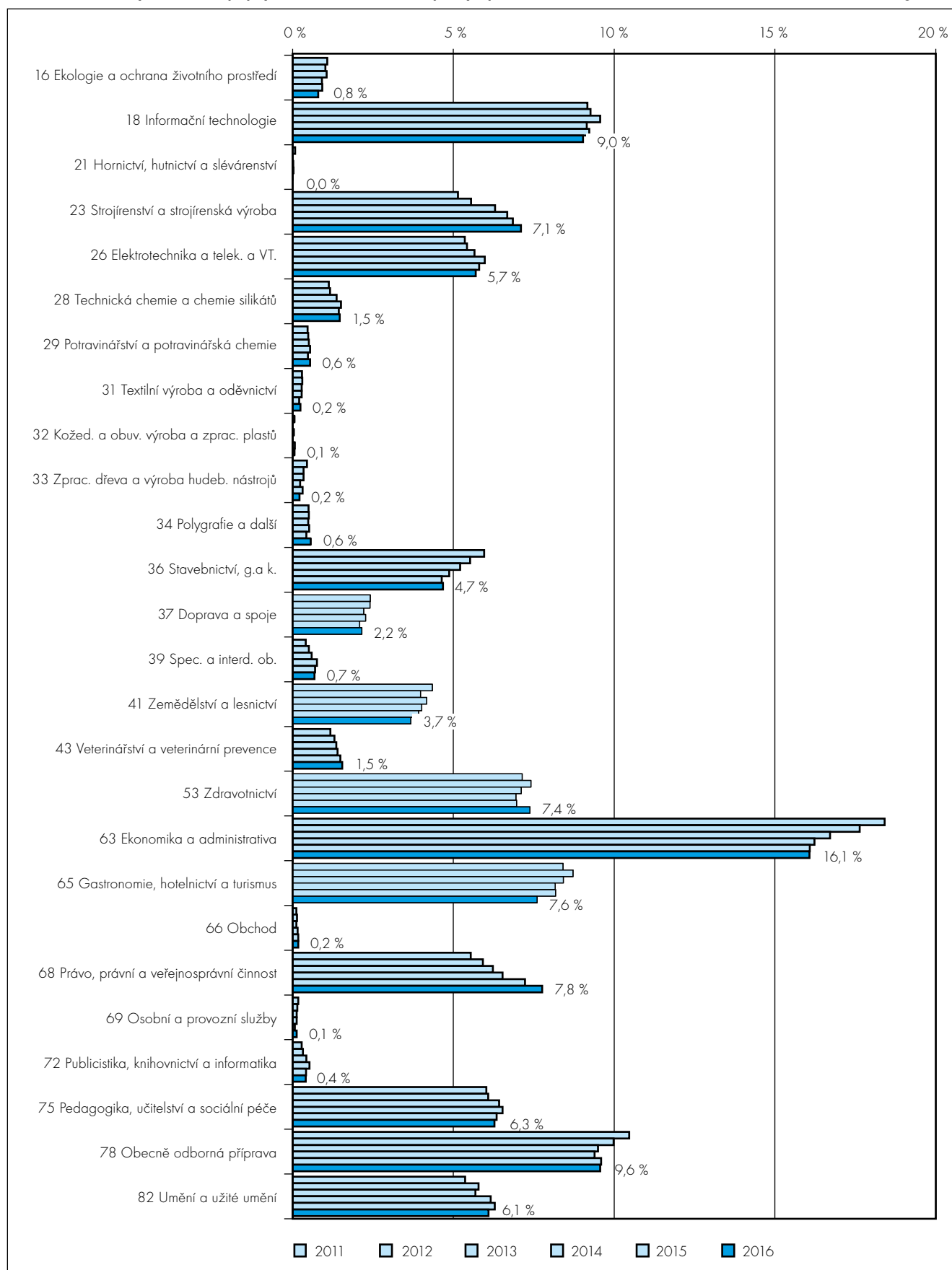
Oproti minulému školnímu roku došlo k nárůstu ve skupině oborů Elektrotechnika a Strojírenství (o 0,2 a 0,15 p.b.), nejvyšší nárůst však zaznamenaly obory osobních služeb (0,7 p.b.) a po delším období poklesu i obory Zpracování dřeva (0,3 p.b.). Největší pokles byl zaznamenán v gastronomických oborech (-1,1 p.b.) a v oborech skupiny Obchod (-0,3 p.b.). V ostatních skupinách oborů nepřesahuje pokles 0,1 p.b., v mnoha skupinách je i malý nárůst. Příznivé je to, že

Obrázek 2.3 Podíly žáků nově přijatých do 1. ročníků oborů poskytujících střední vzdělání s výučním listem – kategorie H a E

2. Vývoj vzdělanostní a oborové struktury žáků

Obrázek 2.4 Podíly žáků nově přijatých do 1. ročníků oborů poskytujících střední vzdělání s maturitní zkouškou (odborné) – kategorie M

2. Vývoj vzdělanostní a oborové struktury žáků

se zastavil dlouhodobý pokles ve skupině Stavebnictví (viz obrázek 2.3).

V **dlouhodobém porovnání** od roku 2011 jsou vysoké hodnoty nárůstu podílů znatelné u skupin oborů Strojírenství (3,1 p.b.) a Zemědělství (1,3 p.b.), velké snížení je pak zřejmé ve skupinách Gastronomie (-3,5 p.b.) a Stavebnictví (-3,5 p.b.).

Tento vývoj, s výjimkou stavebních oborů, v podstatě odpovídá potřebám a situaci na trhu práce a lze ho považovat za přiměřený a uspokojivý.

V **maturitních oborech kategorie M** (vč. oborů lyceí) pokračuje trend mírného nárůstu podílu nově přijatých. Podíl žáků přijatých do maturitních oborů odborného vzdělání bez odborného výcviku vzrostl z 38,7 % v roce 2012/13 na hodnotu 41,0 % v letošním roce.

Rozdíly v podílech žáků přijatých do tohoto typu vzdělávání ukazuje obrázek 2.4. **Největší meziroční nárůst**, poměrně výrazný, vykazují skupiny Právo, právní a veřejnosprávní činnost (0,5 p.b.) a Zdravotnictví (0,4 p.b.), další, již menší, skupina Strojírenství (0,2 p.b.). **Největší pokles** vykazují skupiny

Gastronomie, hotelnictví a turismus (-0,6 p.b.) a Zemědělství (-0,2 p.b.).

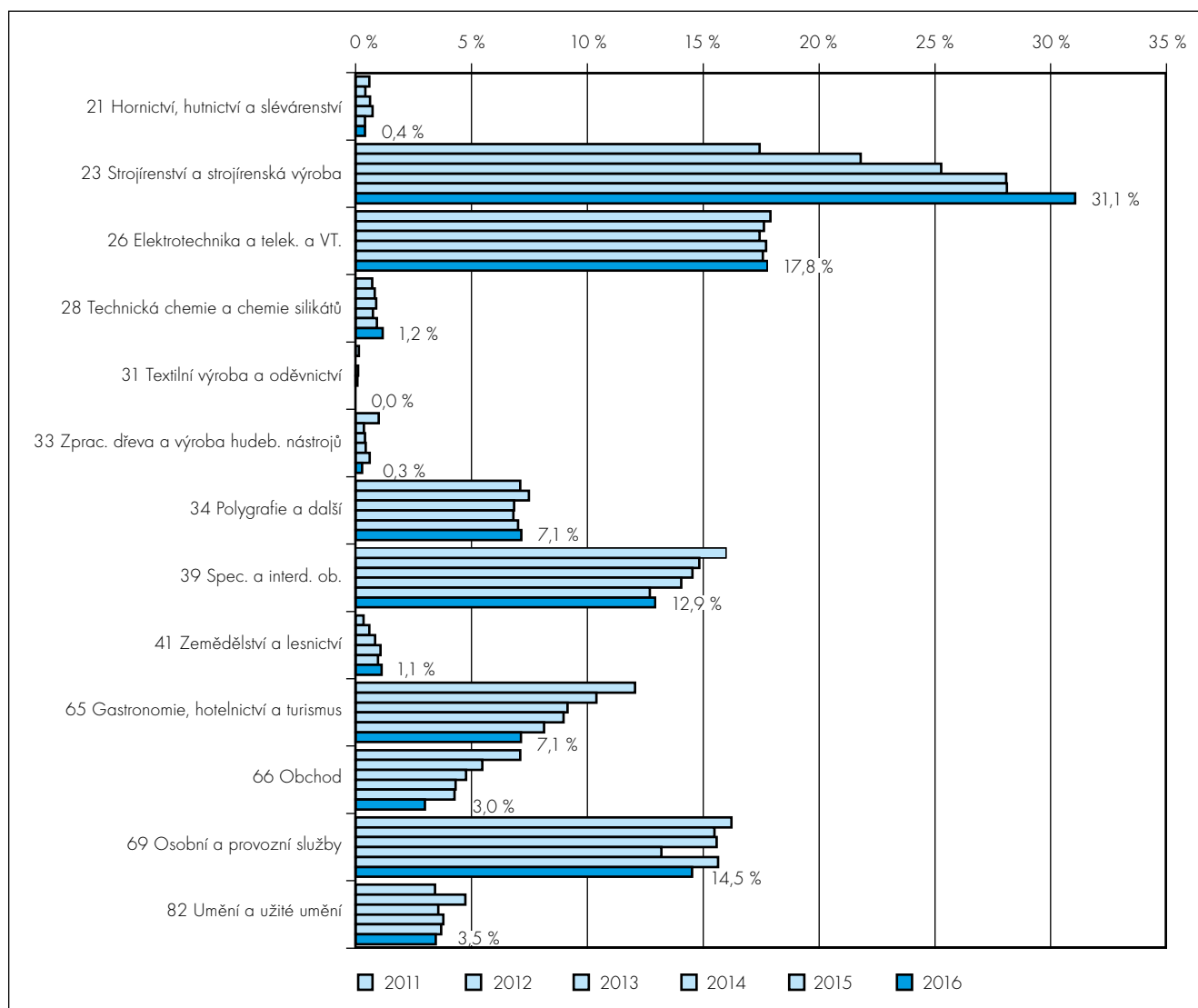
V **dlouhodobém pohledu** je nejvyšší nárůst u skupin Právo, právní a veřejnosprávní činnost (2,2 p.b.) a Strojírenství (2,0 p.b.). Výrazný pokles je ve skupinách Ekonomika a administrativa (-2,3 p.b.) a Stavebnictví (-1,3 p.b.).

V **maturitních oborech kategorie L/O** (střední vzdělávání s maturitní zkouškou a odborným výcvikem) došlo po roce 2008 k postupnému poklesu, v posledních letech **se jejich podíl pohybuje kolem 6,2 %**.

K nejvýraznějšímu **nárůstu** došlo ve skupině Strojírenství (3,0 p.b.), malé navýšení vykazuje i skupina Technická chemie (0,3 p.b.). Největší **meziroční pokles** vykazují skupiny oborů Obchod (-1,3 p.b.) a Osobní služby (-1,1 p.b.).

V **pětiletém pohledu** zaznamenala velmi vysoký nárůst skupina oborů Strojírenství (13,6 p.b.), naopak největší pokles vykazují početné skupiny Gastronomie, hotelnictví a turismus (-4,9 p.b.) a Obchod (-4,1 p.b.). Vývoj v dalších skupinách oborů znázorňuje obrázek 2.5.

Obrázek 2.5 Podíly žáků nově přijatých do 1. ročníků oborů poskytujících střední vzdělání s maturitní zkouškou a odborným výcvikem – kategorie L/O

2. Vývoj vzdělanostní a oborové struktury žáků

Vývoj celkového počtu a podílu žáků přijatých ve všech kategoriích, do kterých vstupují žáci ze základního vzdělávání (**E+H+L/O+M**), však vypovídá o tom, že se poklesy a nárůsty v různých kategoriích často vyrovnávají.

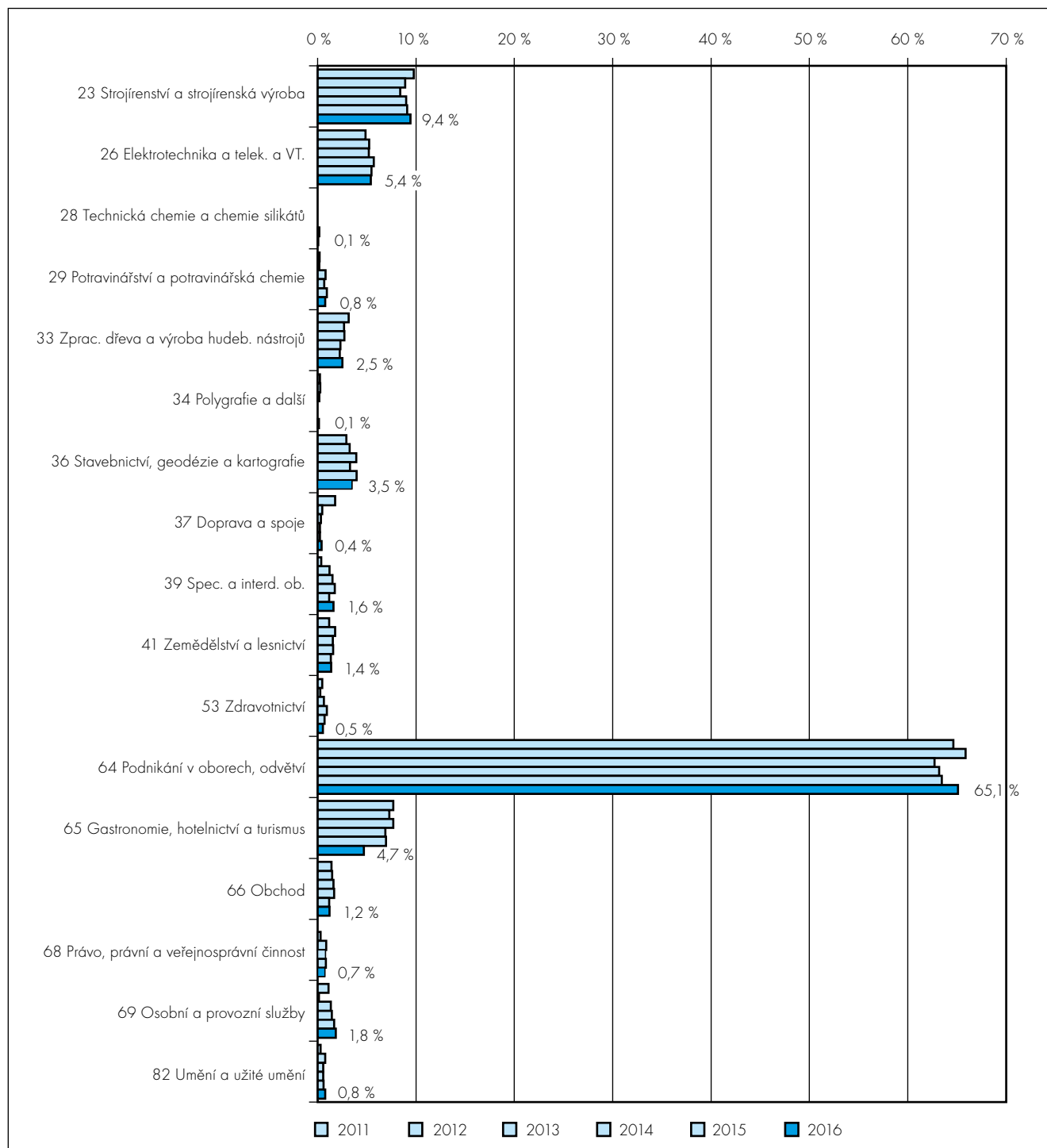
V meziročním srovnání je významný pouze **nárůst podílů** žáků připravovaných ve skupinách oborů Právní a veřejnosprávní činnosti (0,4 p.b.), Zdravotnictví (0,3 p.b.) a Strojírenství (0,2 p.b.). K významnějšímu meziročnímu **poklesu podílů** do-

chází u skupin Gastronomie, hotelnictví a turismus (-0,9 p.b.) a Obchod (-0,3 p.b.).

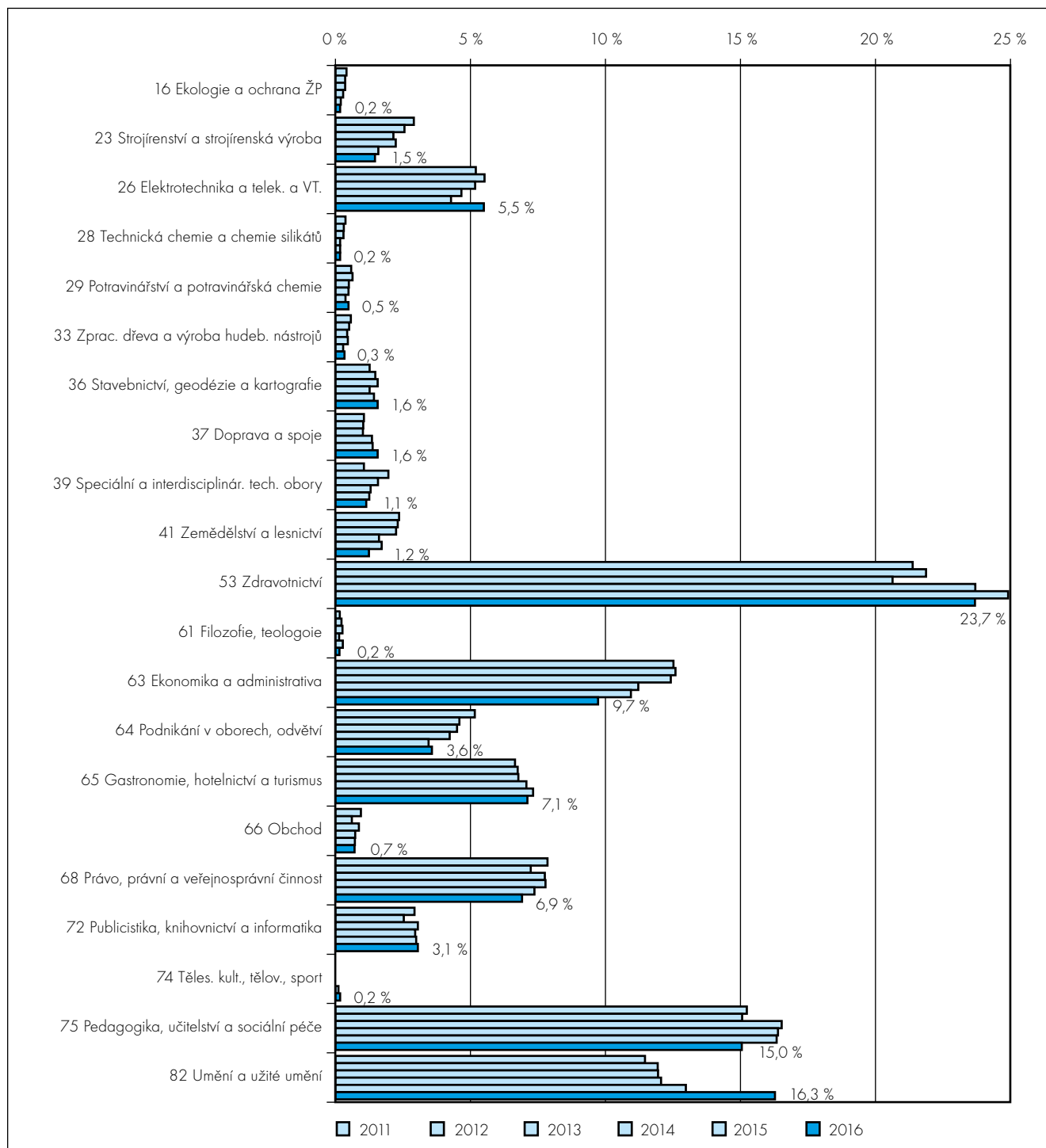
Zajímavý je i **dlouhodobý pohled**, který ukazuje **významné nárůsty** skupin oborů Strojírenství (2,9 p.b.), Právní a veřejnosprávní činnosti (1,3 p.b.) a Umění a užité umění (0,6 p.b.).

Největší poklesy v pětiletém pohledu vykazují skupiny Gastronomie, hotelnictví a turismus (-2,5 p.b.), Stavebnictví (-1,9 p.b.) a také Ekonomika a administrativa (-0,8 p.b.).

Obrázek 2.6 Podíly žáků nově přijatých do 1. ročníků oborů poskytujících střední vzdělání s maturitní zkouškou – nástavbové studium – kategorie L/5

Obrázek 2.7 Podíly žáků nově přijatých do 1. ročníků oborů poskytujících vyšší odborné vzdělání – kategorie N

V absolutních počtech došlo v tomto období k poklesu nově přijatých ze základních škol do odborného vzdělávání o 7,6 tisíce žáků (z 83 713 na 76 122 žáků).

V gymnaziální přípravě se snížil počet přijatých a přecházejících do 2. stupně o 449 žáků (z 22 361 na 22 410).

V nástavbovém vzdělávání (obrázek 2.6) **dochází v celku k meziročnímu poklesu** o 358 nově přijatých, což odráží jednak pokles populačního ročníku, ale i vliv pro-

blémů s úspěšností složení maturitní zkoušky v jejím novém pojetí.

Největší **meziroční nárůst** podílu vykazují skupiny Podnikání v oborech, odvětví (1,7 p.b.) a Speciální a interdisciplinární obory (o 0,4 p.b.). Podíl přijatých do skupiny Podnikání v oborech, odvětví přesahuje 65 % všech nově přijatých v nástavbovém studiu, což je dáno tím, že při velké rozptýlenosti výuky učebních oborů na mnoha školách je to

3. Názory čerstvých absolventů středních škol na profesní rozhodování a pracovní plány

často jediná možnost, jak vytvořit dostatečně velkou třídu ze zájemců o nástavbové studium z různých oborů. Na druhé straně je výhodou příprava vyučených k budoucímu podnikání a zvýšení jejich vzdělanostní úrovně.

K **poklesu** podílu nově přijatých došlo ve skupinách Gastronomie, hotelnictví a turismus (-2,3 p.b.) a Stavebnictví (-0,5 p.b.).

Podíváme-li se na **vývoj z dlouhodobého pohledu**, je zřejmý určitý nárůst skupiny Speciální a interdisciplinární obory (1,2 p.b.). K poklesu došlo zejména ve skupinách Gastronomie, hotelnictví a turismus (-3,0 p.b.) a dále Doprava a spoje (-1,4 p.b.).

Ve vyšším odborném vzdělávání (obrázek 2.7) jsou do

roku 2013 počty nově přijímaných žáků v denním i jiných formách studia víceméně stabilní, v následujících letech je zřejmý výrazný pokles.

Situace v podílech se mění jen mírně, výraznější **meziroční nárůst** je vykazován ve skupinách oborů Umění a užité umění (3,3 p.b.) a Elektrotechnika (1,2 p.b.). K **poklesu** došlo zejména u skupin Pedagogika, učitelství a sociální péče (-1,3 p.b.) a Zdravotnictví (-1,2 p.b.).

Největší nárůst v **dlouhodobém pohledu** je u skupin Umění a užité umění (4,8 p.b.) a Zdravotnictví (2,3 p.b.), k největšímu poklesu došlo u skupin oborů Ekonomika a administrativa (-2,8 p.b.) a Podnikání v oborech (-1,6 p.b.).

3. Názory čerstvých absolventů středních škol na profesní rozhodování a pracovní plány

Tato kapitola prezentuje část analýz z dotazníkového šetření žáků posledních ročníků středních odborných škol z roku 2015. Zaměřuje se na porovnání odpovědí absolventů vybraných skupin oborů z hlediska kariérového rozhodování žáků, spokojenosti se zvolenou školou i oborem a na jejich další studijní a pracovní plány po ukončení střední školy. Hlavním záměrem bylo ukázat podrobnější difference mezi vybranými skupinami oborů, identifikovat jejich základní charakteristiky a vymezit „slabé“ a „silné“ stránky.

Zdroj: www.infoabsolvent.cz/Temata/Publikace/9-0-133

Sběr dat proběhl prostřednictvím elektronického dotazníku. Získaných 2905 vyplněných dotazníků představuje 37% návratnost. Šetření představuje první etapu realizace dlouhodobého záměru. Další etapy dotazování jsou plánovány s odstupem 3 a 6 let.

S ohledem na cíle průzkumu – porovnání žáků vybraných skupin oborů – byly do analýzy zařazeny pouze vybrané, více zastoupené skupiny maturitních oborů a učebních oborů, konkrétně se jedná o 8 skupin oborů kategorie H (dohromady celkem 591 respondentů) a 15 skupin oborů kategorie M (2184 respondentů). Celkový počet analyzovaných dotazníků tak činí 2775.

3.1 Učební obory (kategorie H) – srovnání vybraných skupin

3.1.1 Volba oboru na střední škole

Volba oboru a budoucího profesního zaměření představuje jedno ze základních kariérových rozhodnutí žáků. Představa o tom, jakému oboru by se žáci chtěli věnovat, vzniká zpravidla postupně a je ovlivňována celou řadou faktorů. Podívejme se, jaké **důvody pro volbu** oboru ovlivnily dotazované absolventy.

V kategorii učebních oborů je **nejpodstatnějším důvodem volby oboru zájem o obor**, který rozhodně ovlivnil či spíše

ovlivnil kolem 77 % budoucích žáků učebních oborů. Zájem o obor byl nejčastější motivací ve strojírenských (86 %) a stavebních (84 %) oborech a dále v oborech služeb (82 %). Naopak relativně méně častou motivaci představoval ve skupinách Obchod (61 %) a Potravinářství (68 %).

Druhým nejčastějším důvodem, proč si žáci volí svůj obor, je **snadné uplatnění na trhu práce**. Zde jsou rozdíly mezi sledovanými skupinami oborů podstatně větší. Motivaci představuje především **v technických oborech**. V elektrotechnických a stavebních oborech předpoklad dobrého uplatnění na trhu práce pozitivně ovlivnil výběr oboru u 82 %, resp. 84 % žáků, ve strojírenských oborech u 74 % žáků. Naopak ve skupinách Obchod a Osobní a provozní služby si tento obor z důvodu uplatnění zvolilo jen 39 %, resp. 32 % žáků.

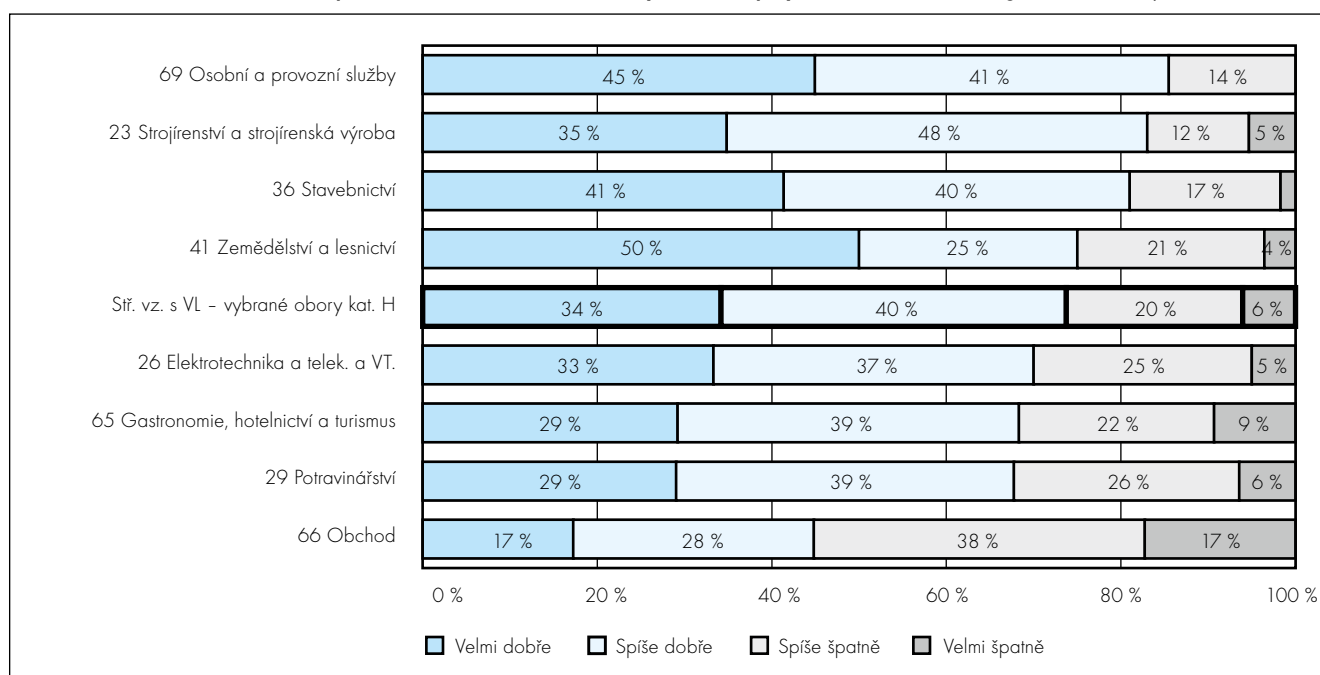
Finanční ohodnocení kladně motivovalo také především budoucí žáky technických oborů – strojírenských (64 %), elektrotechnických (73 %) a stavebních (84 %). Naopak malý vliv mělo na rozhodování žáků ve skupinách Potravinářství (30 %), Obchod (25 %) a Osobní a provozní služby (38 %). **Zájem zaměstnavatelů v regionu** pak měl vliv nejčastěji na žáky strojírenských (63 %) a elektrotechnických (72 %) oborů.

Blízkost školy patří mezi velmi **významné faktory**, které berou žáci při výběru oboru v úvahu, a to napříč obory, takže rozdíly zde nejsou příliš výrazné. Jako jeden z faktorů je při svém rozhodování vzalo v potaz kolem 59 % žáků učebních oborů. Z hlediska námi sledovaných skupin oborů hrála blízkost školy největší roli ve skupinách Lesnictví a zemědělství (70 %) a Obchod (68 %), kde byla blízkost a dostupnost školy nejčastějším důvodem pro výběr tohoto oboru vůbec.

Špatný prospěch a nepřijetí do jiného oboru patří k faktorům, které budoucí žáky učebních oborů ovlivňují poměrně významně; rozhodně nebo spíše ovlivnily výběr oboru asi u 26 % z nich. Horší prospěch jako určitý limitující faktor ovlivnil nejčastěji žáky, kteří vstoupili do oborů ve skupinách Potravinářství (35 %), Gastronomie, hotelnictví a turismus

3. Názory čerstvých absolventů středních škol na profesní rozhodování a pracovní plány

Obrázek 3.1 Původní přání absolvovat tento obor – vybrané skupiny učebních oborů kategorie H (v % odpovědí)

(36 %) a Obchod (36 %). V této souvislosti je třeba zdůraznit, že volbě náhradního oboru je třeba věnovat zvýšenou pozornost. Pokud si žák zvolí obor, o který ve skutečnosti nemá vůbec zájem, je u něj vyšší riziko nedokončení školy a předčasného odchodu ze školy. V případě úspěšného ukončení studia pak tito žáci velmi často odcházejí pracovat do jiného oboru, kde svoji odbornou kvalifikaci nevyužijí.

Stipendium nebo jiná finanční podpora motivovala v souladu s poptávkou zaměstnavatelů a nedostatkem pracovníků v technických oborech nejčastěji budoucí žáky strojírenských (28 %) a dále stavebních (23 %) a elektrotechnických oborů (17 %).

Jak již bylo zmíněno, **zájem o obor** je jedním z nejdůležitějších faktorů volby oboru. Významně ovlivňuje úspěšnost vyučení i zájem absolventa po ukončení školy v oboru pracovat.

Obrázek 3.1 ukazuje původní preference absolventů studovat zvolený obor. **Svůj obor si v rámci sledovaných učebních oborů přáli nejčastěji absolvovat žáci učebních oborů skupin Osobní a provozní služby, Strojírenství**

a strojírenská výroba a Stavebnictví. Poměrně vysoký zájem o obor měli i žáci oborů Lesnictví a zemědělství.

Ve všech uvedených skupinách činí podíl žáků, kteří vstoupili do učebního oboru v souladu se svým původním přáním, minimálně dvě třetiny. Oborem, který se z tohoto vymyká a kde **procento žáků, kteří se v oboru původně vyučit nechtěli, je vyšší než podíl těch, kteří se mu chtěli věnovat**, je pak obor Obchod.

Volba oboru je zpravidla poměrně složitý a dlouhodobý proces, na kterém se podílí řada subjektů. **Žáci učebních oborů uváděli, že se při volbě oboru nejčastěji rozhodovali sami (85 %). Samostatné rozhodnutí přitom nejčastěji uváděli žáci ve skupině Osobní a provozní služby (94 %) a žáci strojírenských oborů (90 %). Naopak nejméně často si svůj obor na základě vlastního rozhodnutí vybrali žáci ve skupinách Obchod (58 %) a Potravinářství (73 %).** Na výběr těchto oborů měli ve srovnání s ostatními sledovanými skupinami oborů větší vliv rodiče, kteří rozhodně nebo spíše ovlivnili výběr 62 % žáků ve skupině Obchod a 58 % žáků

Tabulka 3.1 Subjekty, které ovlivnily výběr oboru na střední škole – vybrané skupiny učebních oborů kategorie H
(v % odpovědí rozhodně ano + spíše ano, možnost výběru více odpovědí současně)

	Vlastní rozhodnutí	Rodiče nebo příbuzní	Kamarádi	Poradce ve škole	Jiný učitel	Poradce v PPP	Lidé z praxe	Pracovníci ÚP
23 Strojírenství a stroj. výr.	90%	41%	26%	8%	11%	4%	38%	4%
26 Elektrotechnika, tel. a VT.	85%	47%	22%	14%	19%	8%	31%	5%
29 Potravinářství	73%	58%	22%	10%	10%	5%	14%	5%
36 Stavebnictví	89%	44%	18%	5%	7%	4%	33%	4%
41 Zemědělství a lesnictví	85%	38%	15%	8%	8%	8%	31%	4%
65 Gastronomie, hotel. a tur.	85%	38%	21%	8%	4%	5%	19%	4%
66 Obchod	58%	62%	12%	15%	8%	12%	12%	0%
69 Osobní a provozní služby	94%	43%	21%	6%	3%	5%	17%	2%
Stř. vz. s VL - vybr. ob. kat. H	85%	44%	21%	9%	8%	5%	25%	4%

3. Názory čerstvých absolventů středních škol na profesní rozhodování a pracovní plány

v potravinářských oborech. V těchto skupinách měli rovněž na žáky větší vliv poradci ve škole. Ve skupině Obchod ovlivnil rozhodnutí 15 % žáků poradce na škole a 12 % poradce v pedagogicko-psychologické poradně. Toto zjištění koresponduje s již dříve uvedenou skutečností, že do oboru Obchod častěji vstupují žáci, kteří si obor nevybírají z důvodu zájmu. Poradce na škole, případně jiní učitelé dále výrazně ovlivnili i žáky směřující do elektrotechnických oborů (14 %, resp. 19 %).

Poměrně značný vliv na rozhodování žáků měli i lidé z praxe, kteří žákům zprostředkovali názory, zkušenosti a informace o oboru. Celkově ovlivnili lidé z praxe rozhodování o výběru oboru asi 25 % budoucích učňů, takže je zřejmé, že tyto informace jsou pro žáky podstatné. Potvrzuje se tak důležitost exkurzí žáků ve firmách a provozech a možnost přímého kontaktu žáků s odborníky z praxe i spolupráce škol se zaměstnavateli. **Lidé z praxe ovlivnili pozitivně výběr oboru nejčastěji u žáků směřujících do strojírenských (38 %), elektrotechnických (31 %), stavebních (33 %) a zemědělských (31 %) oborů.**

Jaké faktory ovlivnily žáky při výběru úrovně (kategorie) vzdělání? Motivace pro volbu učebního oboru spočívá především v zájmu o prakticky zaměřené studium (71 %). Žáci si často volí učební obor z důvodu horšího prospěchu (37 %) nebo je ovlivňuje skutečnost, že se jedná o kratší (40 %) a finančně méně náročné studium (29 %). Na druhé straně, při volbě učebního oboru je pro žáky významnou motivací i možnost pokračovat v maturitním nástavbovém studiu (64 %).

Zájem o prakticky zaměřené studium patří k významným motivačním faktorům pro výběr učebních oborů obecně. **Nejčastěji byla praktická výuka důvodem výběru učebního oboru u žáků strojírenských (85 %) a stavebních (81 %) oborů.** Naopak nejnižší roli hrála v oboru Obchod (39 %). **Z důvodu horšího prospěchu si učební obor vzdělání volili nejčastěji žáci ve skupinách Potravinářství (46 %), Obchod (48 %) a Gastronomie, hotelnictví a turismus (44 %).**

Zájem o kratší studium je jedním z důvodů, proč si žáci volí učební obor, napříč všemi sledovanými skupinami oborů. Nejčastěji tento důvod uváděli žáci strojírenských oborů (45 %). Řada žáků již v době vstupu do učebního oboru zvažuje, že v případě úspěšného zakončení učebního oboru a vhodných podmínek budou pokračovat v nástavbovém studiu. **Možnost získání maturity po vyučení nejčastěji ovlivnila výběr budoucích žáků oboru Obchod (78 %), v menší míře pak byla významná i pro žáky elektrotechnických (67 %) a gastronomických oborů (69 %) a oborů služeb (65 %).**

Dobré platové ohodnocení bylo motivací pro vstup do učebního oboru zejména pro žáky technických oborů – stavebních (70 %), dále pak strojírenských (59 %) a elektrotechnických (58 %).

Žáci středních škol při výběru studia často zvažují nejen dobu vzdělávání, ale i jeho náklady a možnost získat stipendium určené na podporu tzv. nedostatkových oborů. **Učební obor jako finančně méně náročné studium si zvolili nejčastěji budoucí žáci potravinářských (40 %), gastronomických (33 %), elektrotechnických (33 %) a strojírenských (35 %) oborů.**

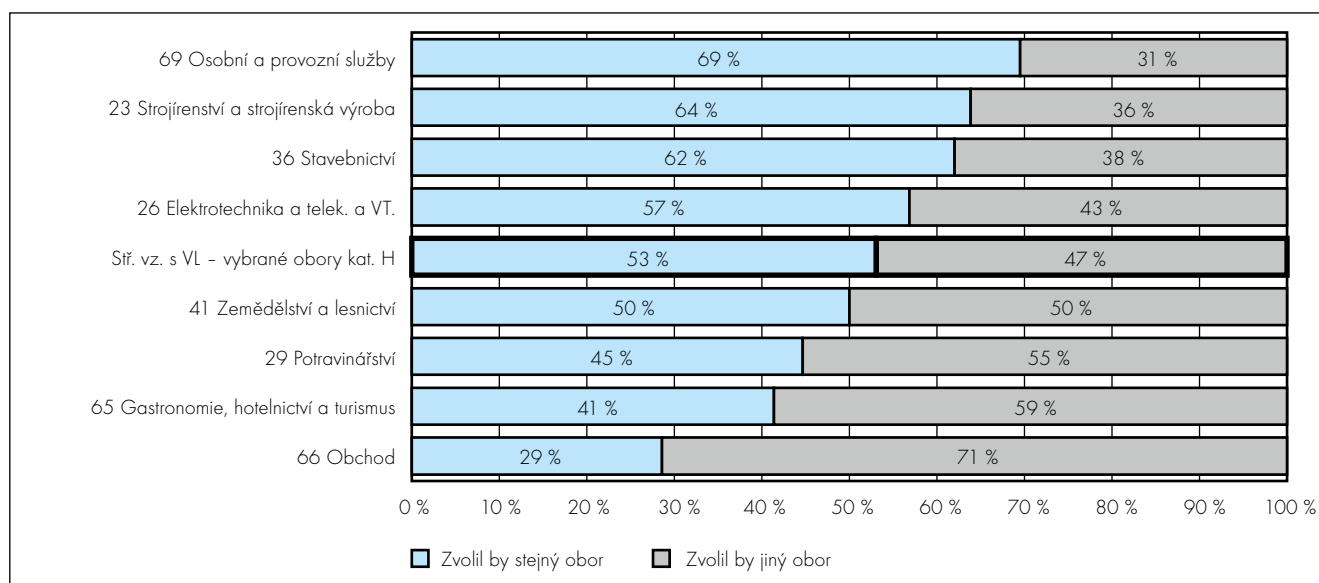
Finanční příspěvek nebo stipendium motivovaly především žáky technických oborů – v úvahu je při svém rozhodování vzali žáci strojírenských (20 %), elektrotechnických (14 %) a stavebních (15 %) oborů.

3.1.2 Spokojenost s absolvovaným oborem

Součástí zpětného posouzení spokojenosti se zvolenou vzdělávací cestou je tzv. míra identifikace s oborem. Tento ukazatel je v rámci realizovaných šetření tradičně sledován jako podíl absolventů, kteří by si v případě, že by mohli svoji studijní volbu zopakovat, vybrali stejný obor.

Z hlediska porovnání vybraných skupin učebních oborů jsou s volbou oboru nejvíce spokojeni a znovu by si zvolili

Obrázek 3.2 Míra identifikace s oborem – vybrané skupiny učebních oborů kategorie H (v % odpovědí)

stejný obor žáci ve skupině **Osobní a provozní služby** (69 %), dále žáci **strojírenských** (64 %) a **stavebních** (62 %) oborů. **O něco nižší je spokojenost žáků elektrotechnických oborů** (57 %). Ve skupině **Zemědělství a lesnictví** by si tento obor znovu zvolila jen asi polovina žáků.

Výraznější nespokojenost s oborem se ukazuje ve skupinách **Potravinářství**, kde by si tento obor znovu vybralo jen 45 % žáků, a **Gastronomie, hotelnictví a turismus** (41 %). V těchto skupinách je tedy podíl žáků, kteří by si zvolili raději jiný obor, vyšší než podíl těch, kteří by svoji volbu zopakovali.

Výrazně nejnižší míru identifikace s oborem najdeme v rámci sledovaných skupin ve skupině **Obchod**. Zde je procento absolventů, kteří by si znovu zvolili tento obor, velmi nízké – dosahuje jen 29 %, naopak většina žáků by při hypotetické opakované volbě dala přednost jinému oboru (71 %).

A jaké jsou příčiny nespokojenosti žáků s vystudovaným oborem? V kategorii vyučených jsou nejčastějšími důvody, proč by žáci posledních ročníků při hypotetické opakované volbě zvolili jiný obor, **ztráta zájmu o obor** (21 % z celého souboru vyučených) a **nízké platy v oboru** (20 % z celého souboru vyučených). Dále by si vyučení raději vybrali jiný obor s **větším rozsahem praktické výuky** (18 %) nebo uvádějí, že **obor nikdy studovat nechtěli** (15 %). Další důvody nespokojenosti vyučených s absolvovaným oborem souvisejí s **nedostatečnou úrovní přípravy v daném oboru** (16 %). Podstatnými důvody hypoteticky odlišné volby jsou **problémy s uplatněním na trhu práce**, zejména **obtížné hledání zaměstnání** (15 %) a **neperspektivnost oboru** (12 %).

Původní nezáměr o obor je důvodem pro (hypotetický) výběr jiného oboru nejčastěji ve skupině **Obchod** (27 %). Dále by si z tohoto důvodu vybrala jiný obor asi pětina žáků ve skupinách **Zemědělství a lesnictví** (21 %), **Gastronomie, hotelnictví a turismus** (19 %) a **Potravinářství** (19 %). V těchto skupinách je zároveň významným důvodem i **ztráta zájmu o obor**. Největší dopad na spokojenost s oborem má ve skupině **Zemědělství a lesnictví** (32 %), **Gastronomie, hotelnictví a turismus** (30 %) a **Obchod** (27 %). Ztráta zájmu o obor dále poměrně výrazně často postihuje i žáky v oborech **Potravinářství**, z nich by si 27 % z tohoto důvodu zvolilo jiný obor. **Nízké platy** v oboru jsou druhým nejčastějším důvodem hypotetické volby jiného oboru v kategorii vyučených. Nejčastěji tento důvod nespokojenosti uvádějí vyučení ve skupinách oborů **Obchod** (30 %), **Potravinářství** (35 %), **Gastronomie, hotelnictví a turismus** (28 %) a **Zemědělství a lesnictví** (25 %).

Nízká úroveň přípravy je rovněž častým důvodem nespokojenosti s oborem. Z tohoto důvodu by dalo přednost jinému oboru asi 27 % žáků ze skupiny **Obchod**, 29 % žáků ze skupiny **Zemědělství a lesnictví** a asi 20 % žáků ze skupiny **Gastronomie, hotelnictví a turismus**.

Příliš vysoká náročnost oboru nepatří k příliš častým důvodům nespokojenosti vyučených s oborem. Poměrně více tento důvod uváděli absolventi ve skupinách **Obchod** (13 %) a **Potravinářství** (13 %). V této souvislosti je ovšem třeba upozornit na to, že se jedná o subjektivní vyjádření žáků. Absolventi těchto oborů očekávají, že vyučit se ve zvoleném oboru bude jednodušší, a nároky na studium je pak překvapí. Z vyjádření žáků tedy nelze usuzovat na skutečnou náročnost

oboru. Ve skupině **Obchod** navíc dochází k situaci, kdy je část žáků výrazně nespokojena s nízkou úrovní přípravy, zatímco jiná část žáků považuje naopak obor za příliš náročný.

Jedním z častých důvodů, proč si žáci volí učební obory, je **zájem o praktickou výuku**. Řada žáků ovšem uvádí, že by dala přednost oboru s větším rozsahem praktické výuky než v absolvovaném oboru. Tento důvod nespokojenosti uvádí 23 % žáků ve skupině **Gastronomie, hotelnictví a turismus**, 21 % žáků **Potravinářství** a rovněž 17 % žáků **strojírenských oborů**.

Obtížné hledání zaměstnání patří k poměrně frekventovaným důvodům nespokojenosti žáků s oborem. Z důvodu potíží s uplatněním oboru na trhu práce by si jiný obor raději zvolili nejčastěji žáci ze skupiny **Obchod** (37 %) a **Potravinářství** (30 %). Ve skupině **Obchod** by žáci velmi často zvolili jiný obor i proto, že tento obor nepovažují za perspektivní (30 %).

3.1.3 Hodnocení studia a získaných kompetencí

Z výsledků šetření vyplývá, že absolventi středních škol hodnotí úroveň přípravy a jednotlivé vybrané kompetence převážně příznivě. Podíváme-li se nejprve na **celkovou úroveň školní přípravy na střední škole**, vidíme, že ji pozitivně hodnotí kolem 78 % dotázaných žáků posledních ročníků učebních oborů. Nejlepší hodnocení uvádějí žáci ve skupině **Potravinářství** (89 %), **Osobní a provozní služby** (82 %) a **Elektrotechnika** (81 %). Mírně pod průměrem je pak hodnocení ve skupinách **gastronomických** (77 %) a **stavebních oborů** (76 %). Lehce slabší je celkové hodnocení žáků **strojírenské výroby a obchodu** (74 %, resp. 73 %) a **zemědělství** (71 %). Rozdíly v hodnocení jsou ale většinou poměrně nízké.

Získané **všeobecné znalosti** hodnotí pozitivně především žáci **Osobních a provozních služeb** (93 %). Ve většině ostatních skupin oborů se pohybuje kladné hodnocení mezi 80 % a 89 %. Slabší je pak hodnocení všeobecných znalostí ve skupinách **Zemědělství a lesnictví** (71 %) a **Obchod** (64 %).

Odborné teoretické znalosti a dovednosti jsou z pohledu vyučených jejich nejsilnější stránkou, pozitivně se o nich vyjádřilo 85 % žáků. Nejlépe je hodnotí opět žáci **Osobních a provozních služeb** (93 %), v ostatních skupinách má pozitivní názor 79–88 % dotázaných, rozdíly tedy nejsou příliš výrazné.

Z hlediska zaměstnavatelů patří k nejpodstatnějším kompetencím **odborné praktické znalosti a dovednosti**. Ty posuzuje pozitivně 81 % budoucích učňů. Nejlépe je hodnotí opět žáci **Osobních a provozních služeb** (92 %). Kladné je i vyjádření žáků **potravinářských oborů** (93 %). Naopak méně často hodnotí pozitivně získané odborné praktické znalosti a dovednosti žáci **technických oborů** – **stavebních** (68 %), **elektrotechnických** (77 %) a **gastronomických oborů** (76 %).

Úroveň **cizího jazyka** je v kategorii vyučených tradičně hodnocena hůře. Pozitivně se o ní vyjádřilo jen 65 % vyučených. Znalost cizího jazyka u vyučených není zaměstnavateli v ČR požadována tak často jako u absolventů maturitních oborů, na druhou stranu i pro vyučené je podstatná z hlediska možnosti využití volného pohybu pracovních sil v rámci EU. Nedostatečné jazykové znalosti vyučených představují časťou překážku také v případech snahy dosáhnout maturitní úrovně

3. Názory čerstvých absolventů středních škol na profesní rozhodování a pracovní plány

Tabulka 3.2 Hodnocení úrovně kompetencí získaných na střední škole – vybrané skupiny učebních oborů kategorie H
(v % odpovědí velmi dobře + spíše dobře)

	Celková úroveň	Všobecné znalosti	Oborné teoretické znalosti a dovednosti	Oborné praktické znalosti a dovednosti	Cizí jazyk	Práce na PC	Komunikační dovednosti	Samostatné rozhodování	Schopnost řešit problémy	Prezentační dovednosti	Schopnost pracovat v týmu
23 Strojírenství a stroj. výr.	74%	83%	88%	83%	59%	74%	70%	76%	71%	71%	70%
26 Elektrotechnika, tel. a VT.	81%	88%	87%	77%	79%	81%	73%	75%	77%	65%	79%
29 Potravinářství	89%	89%	88%	93%	73%	73%	79%	80%	84%	70%	82%
36 Stavebnictví	76%	86%	82%	68%	60%	74%	78%	76%	68%	58%	78%
41 Zemědělství a lesnictví	71%	71%	88%	88%	67%	63%	71%	75%	71%	54%	83%
65 Gastronomie, hotel. a tur.	77%	80%	79%	76%	69%	75%	73%	77%	74%	66%	74%
66 Obchod	73%	64%	86%	82%	36%	73%	64%	59%	64%	59%	68%
69 Osobní a provozní služby	82%	93%	93%	92%	58%	72%	78%	90%	75%	72%	75%
Sřř. vz. s VL – vyb. ob. kat. H	78%	84%	85%	81%	65%	74%	74%	78%	74%	66%	75%

Pozn.: Hodnoty jsou zobrazeny na tříbarevné škále, kde nejnižší hodnoty jsou označeny bíle, prostřední hodnota je světle modrá a nejvyšší hodnoty, které vyjadřují vyšší procento spokojených žáků, jsou tmavé.

vzdělání v nástavbovém studiu. S úrovní jazykové vybavenosti jsou nejvíce spokojeni žáci elektrotechnických oborů (79 %), naopak výrazně špatně hodnotí jazykovou vybavenost žáci ve skupině Obchod (36 %). Poměrně nízká je získaná úroveň jazykových znalostí podle názoru žáků i ve skupině Osobní a provozní služby (58 %). Důvodem nespokojenosti v těchto skupinách je zřejmě i skutečnost, že žáci znalost cizího jazyka při uplatnění v těchto profesích častěji potřebují.

Znalost práce na PC posuzují kladně opět asi tři čtvrtiny budoucích učňů. Jednoznačně nejlépe ji hodnotí žáci elektrotechnických oborů (81 %). Naopak nejslabší je hodnocení žáků zemědělských oborů (63 %).

Tzv. měkké dovednosti, komunikační dovednosti, schopnost řešit problémy a další hodnotí nejhůře žáci ve skupině Obchod.

3.1.4 Studijní a pracovní záměry absolventů učebních oborů

Přechod na trh práce neprobíhá z hlediska kohorty absolventů učebních oborů středních škol jednorázově, ale postupně. Řada absolventů pokračuje v nástavbovém studiu v denní nebo dálkové formě. Pouze část absolventů tedy vstupuje bezprostředně po ukončení střední školy přímo na trh práce.

Z výsledků analýz, kdy měli žáci možnost zvolit více odpovědí současně, vyplynulo, že přibližně 47 % budoucích učňů (v rámci sledovaných skupin oborů) chce pracovat v zaměstnaneckém poměru, 36 % plánuje pokračovat v denním a 8 % v dálkovém studiu nástavby, 12 % chce zahájit práci jako OSVČ. Průvůdce formou krátkodobých brigád plánuje 21 % a 9 % chce pracovat na DPP nebo DPČ dlouhodobě. 12 % uvádí jako jednu z možných variant, že si chtějí najít brigádu v zahraničí, a 14 % uvažuje o dlouhodobější práci v zahraničí.

Zaměříme-li se na rozdíly mezi sledovanými skupinami oborů, pak zahájit pracovní dráhu v zaměstnaneckém poměru chtějí po vyučení nejčastěji žáci strojírenských (54 %), stavebních (56 %) a zemědělských (56 %) oborů. Zájem o denní nástavbu projeví nejčastěji žáci gastronomických oborů (44 %). O dálkové studium nástavby mají zájem

nejčastěji žáci elektrotechnických (14 %), stavebních (13 %) a zemědělských (12 %) oborů. V denním studiu na VOŠ nebo VŠ by případně, po absolvování nástavbového studia, měli zájem studovat především budoucí absolventi elektrotechnických (14 %) a gastronomických oborů (9 %). Zájem podnikat projeví především budoucí absolventi stavebních (22 %), elektrotechnických oborů (19 %) a osobních a provozních služeb (18 %). O dlouhodobé práci v zahraničí uvažují nejčastěji žáci stavebních (22 %) a strojírenských (18 %) oborů.

Žáci učebních oborů mohou dále pokračovat ve vzdělávání v nástavbovém maturitním studiu, a to buď v navazujícím oboru, nebo velmi často v oboru Podnikání, ve kterém se vzdělává největší počet žáků nástaveb. V navazujícím nebo příbuzném oboru nástavbového studia chtějí pokračovat nejčastěji žáci elektrotechnických (26 %) učebních oborů, dále oborů služeb (20 %), gastronomických (21 %) oborů, stavebnictví (24 %) a zemědělství (25 %). Naopak žáci skupin oborů Obchod a Potravinářství častěji uvádějí, že chtějí absolvovat nástavbu v jinak zaměřeném oboru.

Jednou z důležitých otázek, které souvisejí s přechodem žáků na trh práce, je jejich **uplatnění v oboru**. Skutečnost, zda žák po ukončení střední školy zahájí pracovní dráhu v oboru, nebo mimo obor, závisí na řadě faktorů.

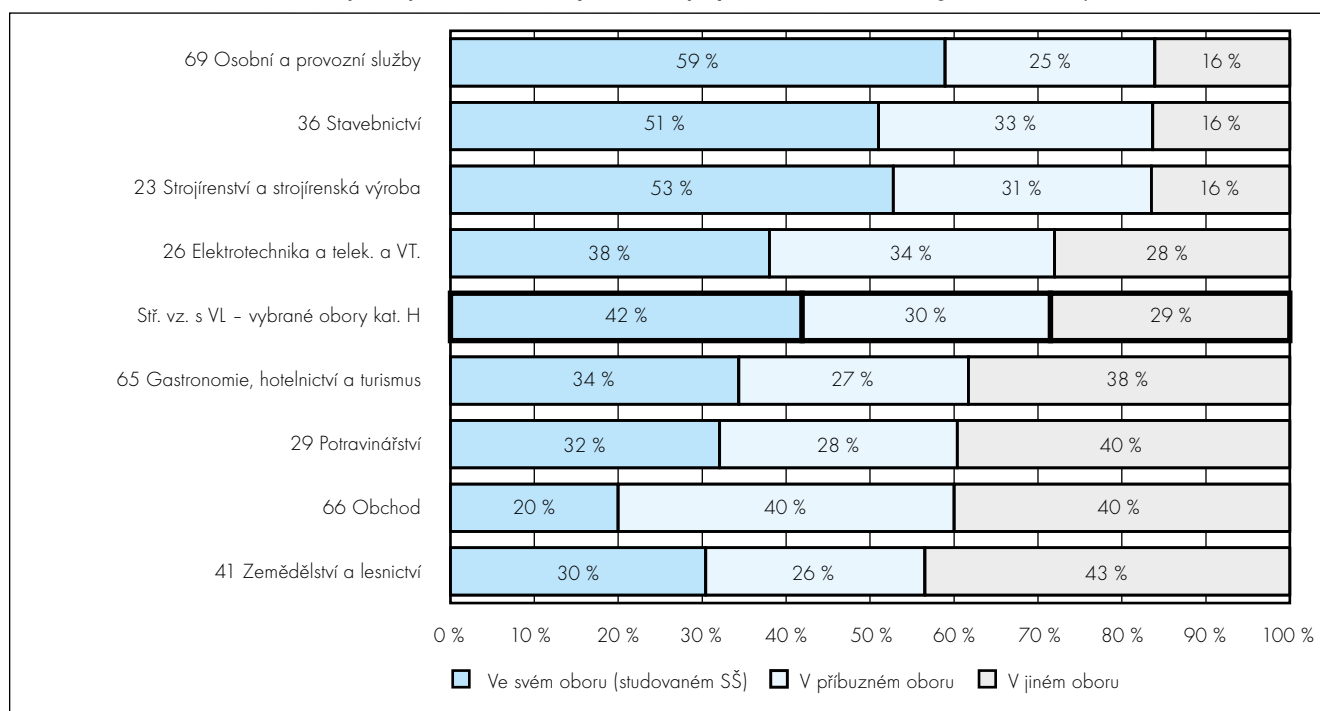
V kategorii vyučených má zájem pracovat přímo ve svém oboru 42 % z nich, dalších 30 % se chce uplatnit v příbuzném oboru. Celkově tedy asi 72 % vyučených plánuje pracovat ve svém nebo v příbuzném oboru, zatímco přibližně 28 % má v úmyslu odejít za prací do jiného oboru.

Z hlediska jednotlivých vybraných skupin chtějí v oboru, případně v příbuzném oboru nejčastěji pracovat budoucí **absolventi Osobních a provozních služeb** (59 % přímo ve svém oboru a 25 % v příbuzném oboru). Značný zájem o práci v oboru mají dále vyučení **ve stavebních** (51 % v oboru a 33 % v příbuzném oboru) a **strojírenských oborech** (53 % chce pracovat v oboru a 31 % v příbuzném oboru). Procento absolventů, kteří chtějí odejít za prací mimo svůj obor, se tak pohybuje v těchto skupinách oborů jen kolem 16 %.

Mírně slabší, ale ve srovnání s ostatními sledovanými skupinami oborů přibližně na úrovni průměru, je zájem o práci v oboru ve skupině **Elektrotechnika, telekomunikační a V. T.**

3. Názory čerstvých absolventů středních škol na profesní rozhodování a pracovní plány

Obrázek 3.3 Zájem o práci v oboru – vybrané skupiny učebních oborů kategorie H (v % odpovědí)

(38 % chce po ukončení školy pracovat v oboru, 34 % v příbuzném oboru a 28 % chce odejít mimo obor).

Nižší zájem pracovat v oboru pak najdeme ve skupině **Gastronomie, hotelnictví a turismus**, kde se chce v oboru uplatnit 34 % budoucích absolventů a 27 % chce pracovat v příbuzném oboru. Mimo obor chce odejít 38 % z nich. Podobně nízký zájem o práci v oboru je dále ve skupinách **Potravinářství** (32 % v oboru a 28 % v příbuzném oboru) a **Zemědělství a lesnictví** (30 % a 26 %).

Ve skupině **Obchod** je procento žáků, kteří chtějí pracovat mimo obor, podobně jako v předchozích skupinách kolem 40 %. Zde je ale zároveň vysoké procento těch, kteří chtějí pracovat v příbuzném oboru (40 %), takže podíl žáků, kteří si chtějí najít práci přímo ve svém oboru, je v této skupině nejnižší a pohybuje se jen kolem 20 %.

Nejčastějším důvodem, proč si absolventi středních škol chtějí najít práci mimo vystudovaný obor, je ztráta zájmu o obor. Odpověď „obor mě přestal zajímat“ je nejfrekvento-

vanější jak v kategorii vyučených, tak u absolventů maturitních oborů. Z absolventů vybraných učebních oborů si chce z tohoto důvodu hledat práci mimo obor kolem 19 % z nich. Na druhém místě je nízké platové ohodnocení v oboru (18 %). Třetím nejčastěji uváděným důvodem jsou špatné pracovní podmínky (14 %). Dále budoucí absolventi uvádějí, že o práci v oboru neměli nikdy zájem nebo že dostali výhodnější pracovní nabídku v jiném oboru (13 %). Poslední skupina důvodů odráží situaci na trhu práce – nedostatek pracovních míst je důvodem, proč chce odejít mimo obor, asi u 12 % vyučených, 12 % uvádí nezáměr zaměstnavatelů přímo o absolventy oboru a 10 % se domnívá, že jejich obor není perspektivní.

Z důvodu **původního nezájmu o obor** a práci v něm si chce hledat zaměstnání mimo obor 35 % žáků ve skupině **Obchod**, 20 % v gastronomických oborech a 17 % v potravinářských oborech. **Ztrátu zájmu o obor** jako důvod hledání práce mimo něj uvádí 30 % žáků gastronomických oborů, 26 % žáků ve skupině **Zemědělství a lesnictví** a 25 % žáků

Tabulka 3.3 Důvody odchodu za prací do jiného oboru – vybrané skupiny učebních oborů kategorie H (v % odpovědí, možnost výběru více odpovědí současně)

	V oboru nikdy pracovat nechtěl	Ztráta zájmu o obor	Nedostatek pracovních míst v oboru	Zaměstnavatelé v oboru nemají zájem o abs.	V oboru jsou nízké platy	V oboru nejsou dobré prac. pod.	Obor není perspektivní	Lepší nabídka v jiném oboru
23 Strojírenství a stroj. výroba	10%	11%	4%	7%	9%	8%	4%	9%
26 Elektrotechnika, telek. a VT.	8%	16%	8%	6%	10%	0%	4%	14%
29 Potravinářství	17%	23%	26%	15%	34%	25%	21%	21%
36 Stavebnictví	6%	6%	6%	12%	8%	10%	4%	6%
41 Zemědělství a lesnictví	9%	26%	9%	17%	35%	26%	9%	26%
65 Gastronomie, hotel. a tur.	20%	30%	10%	12%	21%	20%	13%	15%
66 Obchod	35%	25%	35%	30%	35%	20%	30%	20%
69 Osobní a provozní služby	7%	11%	16%	13%	13%	13%	11%	5%
Stř. vz. s VL- vybr. ob. kat. H	13%	19%	12%	12%	18%	14%	10%	13%

3. Názory čerstvých absolventů středních škol na profesní rozhodování a pracovní plány

ze skupiny Obchod. **Nedostatek pracovních míst v oboru** vede k rozhodnutí pracovat mimo obor nejčastěji žáky ve skupinách Obchod (35 %) a Potravinářství (26 %). **Nezájem o absolventy** vede ke změně oboru výrazně nejčastěji opět ve skupině Obchod (30 %). **Nízké platové ohodnocení** je důvodem plánovaného odchodu za prací ve skupinách Obchod (35 %) a v oborech s potravinářským (34 %) a zemědělským (35 %) zaměřením. **Špatné pracovní podmínky** odrazují od práce v profesi nejčastěji absolventy zemědělských a potravinářských oborů (26 %, resp. 25 %). Potravinářství a skupina Obchod patří rovněž častěji k těm, v nichž absolventi nechtějí pracovat, protože je **nepovažují za dostatečně perspektivní**. Tito absolventi a dále i absolventi zemědělských oborů zároveň častěji uvádějí, že dostali **výhodnější nabídku v jiném oboru** (20 %, resp. 21 %).

3.1.5 Jak hodnotí absolventi možnost získat zaměstnání v oboru?

V kategorii vyučených se celkově asi dvě třetiny (69 %) domnívají, že možnosti získat pracovní uplatnění v jejich oboru jsou „velmi dobré“ (22 %) nebo „spíše dobré“ (47 %). Naopak 26 % si myslí, že získat zaměstnání v oboru půjde „spíše špatně“, a 6 % hodnotí šance na získání zaměstnání jako „velmi špatně“.

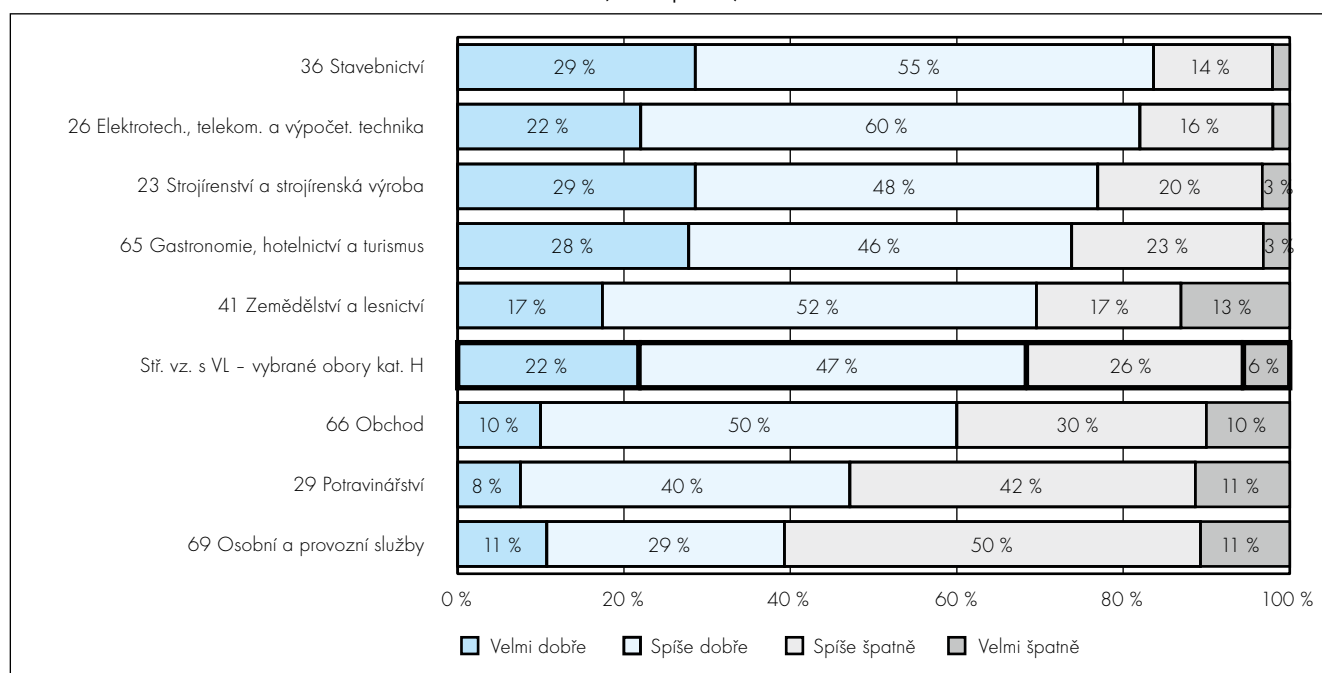
Porovnáme-li vybrané skupiny oborů, vidíme, že nejlépe posuzují možnost získat zaměstnání v oboru žáci **stavebních oborů**, z nichž si v závěru studia 29 % myslí, že mohou získat zaměstnání velmi snadno, a 55 % spíše snadno. Pozitivně tedy posuzuje možnosti na trhu práce ve svém oboru asi 84 % žáků. Tento dojem zřejmě souvisí s ekonomickým růstem, který se projevil ve velmi rychlém poklesu míry nezaměstnanosti, která byla v době krize ve stavebních oborech značně vysoká. Velmi pozitivní názor na možnost uplatnění na trhu práce mají

i žáci posledních ročníků **elektrotechnických oborů**. Přibližně 22 % očekává snadné uplatnění a 60 % spíše snadné. Míra nezaměstnanosti těchto absolventů patří v rámci sledovaných skupin k nejnižším. Rovněž žáci **strojírenských oborů** na učební úrovni jsou v otázce možnosti získat zaměstnání optimističtí, 29 % si myslí, že získat zaměstnání v oboru lze velmi dobře, a 48 % hodnotí své šance jako spíše dobré. Míra nezaměstnanosti je rovněž velmi příznivá.

Vyučení v **gastronomických oborech** posuzují možnost získání zaměstnání v oboru mírně hůře než žáci technických oborů, pozitivně ji hodnotí 74 % dotázaných (z toho 28 % velmi dobře a 46 % spíše dobře), zatímco více než čtvrtina je z tohoto hlediska skeptická. Míra nezaměstnanosti byla ještě v roce 2015 poměrně vysoká a i v roce 2016 se drží mírně nad průměrem. Žáci **zemědělských a lesnických učebních oborů** se v otázce hodnocení možnosti získání zaměstnání v absolvovaném oboru pohybují zhruba na úrovni průměru ze sledovaných skupin (69 % pozitivních hodnocení), přičemž i míra nezaměstnanosti byla v roce 2015 zhruba na úrovni průměru.

Méně optimistický názor na možnost uplatnění v oboru mají žáci ve skupině **Obchod**. Pozitivní názor uvádí jen asi 60 % žáků, naopak 30 % se obává, že získat zaměstnání v oboru půjde „spíše špatně“, a 10 % hodnotí šance jako „velmi špatně“. Negativnímu hodnocení odpovídají i tvrdá data, kdy zde v roce 2015 byla míra nezaměstnanosti nad úrovní průměru. Nejhůře pak posuzují možnost získat zaměstnání v oboru budoucí absolventi ve skupině **Potravinářství** (jen 48 % hodnotí své možnosti kladně, z toho 8 % rozhodně dobře) a **Osobní a provozní služby** (jen 40 % kladných odpovědí, z toho 11 % rozhodně dobře). Více než polovina žáků končících v těchto učebních oborech tedy na možnost získání zaměstnání v oboru hledí s obavami. Zatímco míra nezaměstnanosti v potravi-

Obrázek 3.4 Hodnocení možností získání zaměstnání ve vystudovaném oboru – vybrané skupiny učebních oborů kategorie H (v % odpovědí)

3. Názory čerstvých absolventů středních škol na profesní rozhodování a pracovní plány

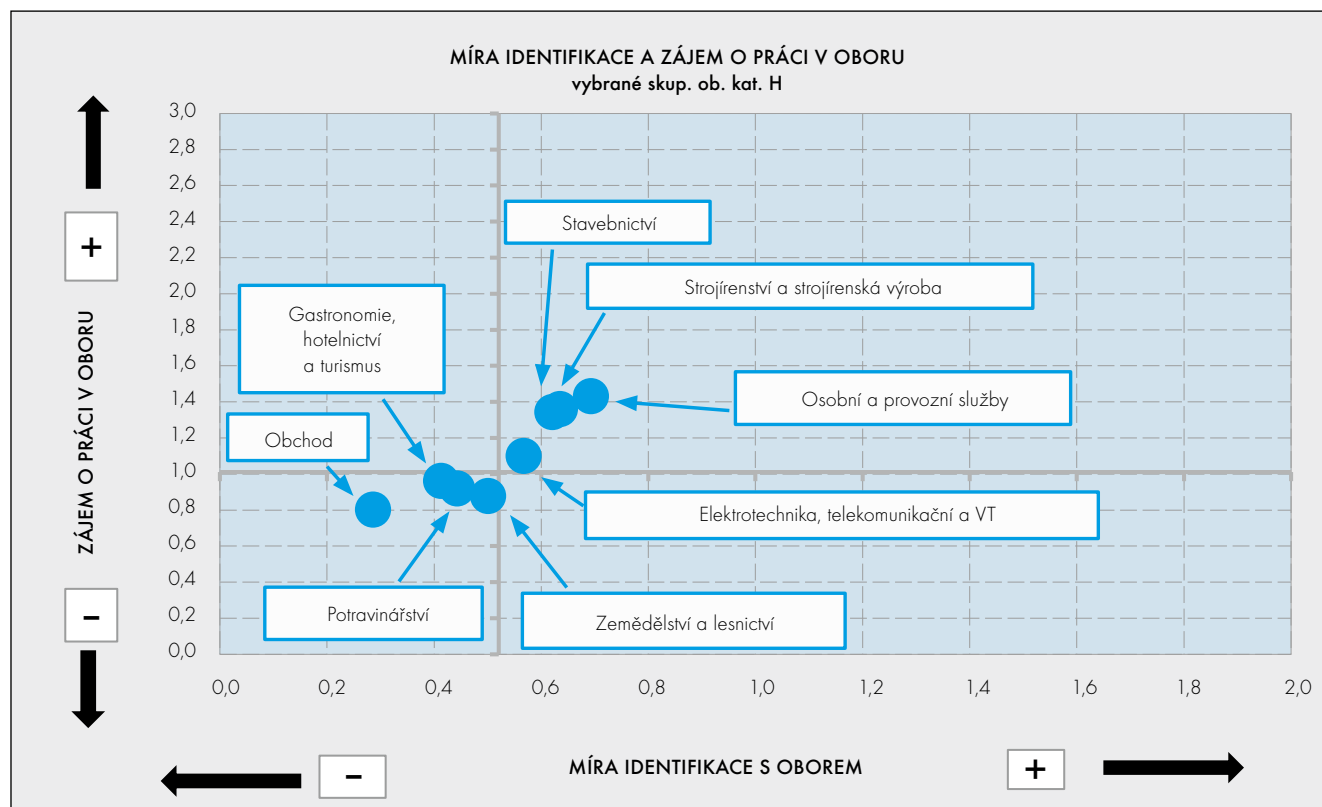
nářských oborech se od průměru příliš neliší, v oborech služeb je poměrně vysoká.

3.1.6 Absolventi učebních oborů – shrnutí

Obrázek 3.5 porovnává tzv. míru identifikace s oborem, která udává procento žáků, kteří by si znovu zvolili svůj obor, a vyjadřuje tedy kladný vztah žáků ke zvolenému oboru, se zájmem budoucích absolventů v tomto oboru skutečně pracovat. Z porovnání vyplývá, že žáci ve skupinách oborů Strojírenství

a strojírenská výroba, Stavebnictví, Osobní a provozní služby a Elektrotechnika a telekomunikační a výpočetní technika by si nadprůměrně často zvolili znovu svůj obor a zároveň mají po ukončení střední školy relativně vysoký zájem v absolvovaném oboru pracovat. U žáků ze skupin Gastronomie, hotelnictví a turismus, Potravinářství a Zemědělství a lesnictví jsou míra identifikace s oborem a zájem pracovat v oboru mírně podprůměrné. Výrazněji pod průměrem je pak z tohoto hlediska skupina Obchod.

Obrázek 3.5 Porovnání míry identifikace s oborem a zájmu pracovat v oboru – vybrané skupiny učebních oborů kategorie H

Shrňme-li nejdůležitější výsledky podle vybraných skupin učebních oborů, pak velmi kladné hodnocení celkové úrovně i jednotlivých kompetencí se objevuje ve skupině **Osobní a provozní služby**. Vysoká je i spokojenost s oborem, stejný obor by si znovu vybralo 69 % žáků, na druhou stranu kolem 60 % žáků projevuje vyšší ambice a při opakované volbě by dalo přednost maturitnímu oboru (L/O nebo M). Žáci mají nadprůměrně vysoký zájem uplatnit se ve svém nebo příbuzném oboru (59 % a 25 %).

Vysoká spokojenost s celkovou úrovní i kompetencemi je i ve skupině **Potravinářství**. Zde je ovšem podíl žáků, kteří by zvolili stejný obor, jen 45 %, nadpoloviční většina by si zvolila jiný obor, nejčastěji z důvodu špatného uplatnění na trhu práce a nízkých platů. Vysoký podíl žáků (56 %) by se znovu vyučil. Zájem o práci v oboru není příliš vysoký; přímo v oboru chce pracovat 32 % a v příbuzném 28 % z nich.

Dobré celkové hodnocení i hodnocení kompetencí se objevuje i ve **skupině elektrotechnických oborů** (s mírným propadem u odborných praktických znalostí). Stejný obor by si vybralo 57 % z nich, přitom nejčastějším důvodem, proč by si část žáků zvolila jiný obor, je ztráta zájmu o něj. Vyučilo by se znovu 46 % žáků, poměrně vysoký zájem by žáci měli o maturitní obory s MZ a OV (34 %). Zájem o práci v oboru je zhruba na úrovni průměru; 38 % chce pracovat v oboru a 34 % v příbuzném oboru.

Ve skupině **Strojírenství a strojírenská výroba** se hodnocení většiny kompetencí pohybuje v podstatě kolem průměru a spokojenost s výběrem oboru je poměrně vysoká (64 % by zvolilo stejný obor). Důvodem případné volby jiného oboru je nejčastěji zájem o obor s více praktickou výukou. Znovu by se vyučilo 46 % z nich, 30 % by dalo přednost oborům s MZ a OV. Zájem budoucích absolventů uplatnit se v oboru je vysoký; 53 % chce pracovat v oboru a 31 % v příbuzném oboru.

3. Názory čerstvých absolventů středních škol na profesní rozhodování a pracovní plány

Ve skupině **stavebních oborů** je celková spokojenost kolem průměru, ke slabším místům výuky patří podle názorů žáků zejména odborné praktické znalosti a prezentační dovednosti. Žáci jsou poměrně spokojeni s oborem, 62 % by si vybralo znovu stejný obor. Důvodem nespokojenosti je nejčastěji zájem o více praktickou výuku. Znovu by se vyučila necelá polovina žáků, ostatní by dali přednost maturitnímu vzdělání (kategorie L/O nebo M). Zájem o práci v oboru je vysoký; 51 % chce pracovat přímo v oboru a 33 % v příbuzném oboru.

Ve skupině **Zemědělství a lesnictví** je spokojenost s celkovou úrovní vzdělání a všeobecnými znalostmi mírně pod průměrem, poměrně dobře jsou ale hodnoceny odborné teoretické a zejména pak praktické dovednosti. Stejný obor by si vybrala polovina žáků, nejčastějšími důvody, proč by dali přednost jinému oboru, je ztráta zájmu o obor, nízké platy a nízká úroveň přípravy. Vysoké procento žáků (64 %) by se znovu vyučilo. Zájem o práci v oboru je podprůměrný; jen 30 % žáků si chce hledat práci přímo v oboru a 26 % v příbuzném oboru.

V **gastronomických oborech** je celkové hodnocení na úrovni průměru, hůře jsou hodnoceny odborné teoretické i praktické znalosti a dovednosti, naopak poměrně kladné je hodnocení cizího jazyka. Téměř 60 % žáků by si raději zvolilo jiný obor, nejčastěji z důvodu ztráty zájmu o obor a nízkých platů. Žáci by v případě opakované volby měli vyšší ambice, pouze necelá třetina žáků by se znovu vyučila, naopak téměř 70 % by raději zkusilo studovat maturitní obor. Zájem pracovat v oboru není příliš vysoký; v oboru se chce uplatnit 34 % a 27 % v příbuzném oboru.

Žáci ve skupině **Obchod** patří celkově k nejméně spokojeným. Procento žáků spokojených s odbornými praktickými a teoretickými znalostmi a dovednostmi a prací na PC je zhruba na úrovni průměru, ovšem hodnocení ostatních kompetencí je slabší. Stejný obor by si přitom zvolila jen necelá třetina žáků. Nespokojeni jsou především se špatným uplatněním na trhu práce, nízkými platy, obor nepovažují za perspektivní a často uvádějí i nezájem nebo ztrátu zájmu o obor. Na druhé straně, více než polovina z nich by si znovu vybrala učební obor (52 %). Zájem pracovat v oboru je velmi nízký, jen 20 % chce pracovat v oboru a 40 % v příbuzném oboru.

3.2 Maturitní obory (kategorie M) – srovnání vybraných skupin

3.2.1 Volba oboru na střední škole

Žáci maturitních oborů si ve srovnání se žáky učebních oborů častěji vybírají obor z důvodu zájmu, při svém výběru jsou méně omezeni špatným prospěchem nebo nepřijetím do oboru a nutností hledat si náhradní obor.

Zájem o obor je hlavní motivací pro výběr oboru ve všech sledovaných skupinách. Dominantní význam má ve skupinách zdravotnických (95 %), uměleckých (94 %) a informatických oborů (90 %). Velmi důležitou motivací byl i při výběru studia v ekologických (88 %), zemědělských (86 %), právních

(88 %), pedagogických a sociálních oborech (86 %) a ve skupině Obecně odborná příprava (85 %). Naopak relativně nejmenší roli hrál při rozhodování budoucích žáků ve skupinách Doprava a spoje (68 %) a Publicistika, knihovnictví a informatika (67 %).

V pořadí druhý nejčastější důvod pro volbu oboru – **snadné uplatnění na trhu práce** – byl hlavní motivací k výběru oboru ve skupinách informatických (89 %) a elektrotechnických oborů (87 %) a zdravotnictví (84 %). Snadné uplatnění ovlivnilo i rozhodování žáků, kteří si vybrali strojírenské obory (77 %) nebo obory ze skupiny Právo, právní a veřejnosprávní činnost (75 %) a Doprava a spoje (71 %). Naopak uplatnění na trhu práce nebylo častou motivací pro výběr oboru ve skupinách Umění a užité umění (39 %) a Zemědělství a lesnictví (43 %) a velmi malou roli hrálo ve skupinách Ekologie a životní prostředí (16 %) a Publicistika a knihovnictví (15 %).

Podobná je situace i z hlediska **finanční motivace žáků**. Z důvodu očekávaného dobrého finančního ohodnocení si svůj obor zvolili nejčastěji žáci technických oborů – informatických (89 %), elektrotechnických (78 %), strojírenských (70 %) a stavebních (70 %), dále i oborů ze skupiny Právo, právní a veřejnosprávní činnost a ekonomických oborů (70 %). Naopak pro žáky z oborů Ekologie a životní prostředí (12 %), Publicistika, knihovnictví a informatika (0 %) a pro žáky pedagogických (26 %) a zemědělských (32 %) oborů nebyla finanční motivace při výběru oboru příliš podstatná.

Zájem zaměstnavatelů v regionu při volbě oboru vzali nejčastěji v úvahu žáci technických oborů – strojírenských (65 %) a elektrotechnických (61 %) a dále i nadpoloviční většina žáků ve skupinách Zdravotnictví (58 %) a Doprava a spoje (53 %).

Blízkost školy je obecně poměrně podstatným faktorem a rozdíly mezi obory nejsou příliš výrazné. Nejčastěji ji při svém rozhodování vzali v úvahu žáci ekonomických (60 %), gastronomických (66 %) a zdravotnických oborů (68 %). Naopak nejméně žáci uměleckých oborů (33 %), což zřejmě souvisí s určitou výlučností uměleckých oborů a malým počtem škol, na kterých se tyto obory vyučují.

Špatný prospěch na rozdíl od žáků učebních oborů nemusela naprostá většina studentů maturitních oborů zohlednit – celkově ovlivnil výběr oboru asi u 5 % žáků. Z více obsazených oborů byl špatný prospěch faktorem volby oboru nejčastěji pro žáky zemědělských a ekonomických oborů (8 %). Nepřijetí do jiného oboru ovlivnilo častěji výběr žáků ze skupiny Doprava a spoje (24 %) a Ekologie a životní prostředí (36 %). Na druhé straně, žáci dopravních oborů si zároveň nejčastěji vybírali obor z důvodu poskytnutí stipendia nebo jiné podpory (13 %).

Součástí dotazníku byla i samostatná otázka na zjištění **původního zájmu studovat zvolený obor**. Nejčastěji si přáli studovat svůj obor žáci ve skupinách Umění a užité umění (67 % rozhodně ano a 28 % spíše ano), Informatika (45 % rozhodně ano a 49 % spíše ano).

Nadprůměrný zájem studovat právě svůj obor měli i žáci ve skupinách Obecně odborná příprava (36 % rozhodně ano a 53 % spíše ano), Elektrotechnika, telekomunikační a výpočetní technika (29 % a 58 %) a Právo, právní a veřejnosprávní

3. Názory čerstvých absolventů středních škol na profesní rozhodování a pracovní plány

Tabulka 3.4 Důvody volby oboru studovaného na střední škole – vybrané skupiny maturitních oborů kategorie M
(v % odpovědí rozhodně ano + spíše ano, možnost výběru více odpovědí současně)

	Zájem o obor	Snadné uplatnění na trhu práce	Finanční ohodnocení	Zájem zaměst. v regionu	Blízkost školy	Špatný prospěch	Nebyl přijat do oboru	Stipendium / jiná podpora oboru
16 Ekologie a životní prostředí	88%	16%	12%	16%	56%	16%	36%	0%
18 Informatické obory	90%	89%	89%	49%	53%	3%	5%	2%
23 Strojírenství a stroj. výroba	78%	77%	70%	65%	54%	5%	10%	4%
26 Elektrotechnika, telek. a VT	83%	87%	78%	61%	57%	6%	9%	4%
36 Stavebnictví	79%	68%	70%	44%	51%	5%	13%	2%
37 Doprava a spoje	68%	71%	63%	53%	45%	5%	24%	13%
41 Zemědělství a lesnictví	86%	43%	32%	29%	52%	8%	6%	4%
53 Zdravotnictví	95%	84%	53%	58%	68%	0%	11%	5%
63 Ekonomika a administrativa	75%	69%	70%	41%	60%	8%	14%	5%
65 Gastronomie, hotelnictví a tur.	77%	69%	46%	37%	66%	6%	11%	4%
68 Právo, právní a veřejnosp. čin.	88%	75%	70%	40%	42%	2%	6%	4%
72 Publicistika, knihovnictví a inf.	67%	15%	0%	11%	59%	7%	15%	0%
75 Pedagogika, učitelství a soc. p.	86%	56%	26%	31%	48%	4%	12%	3%
78 Obecně odborná příprava	85%	63%	56%	38%	57%	1%	4%	4%
82 Umění a užité umění	94%	39%	36%	11%	33%	0%	14%	3%
Sř. vz. s MZ - vybr. ob. kat. M	82%	69%	61%	42%	55%	5%	10%	4%

činnost (46 % rozhodně ano a 41 % spíše ano). Mírně nad průměrem je z tohoto hlediska i Zdravotnictví (43 % rozhodně ano a 43 % spíše ano) a Zemědělství a lesnictví (48 % rozhodně ano a 36 % spíše ano).

Naopak k oborům, kde je procento žáků, kteří si svůj obor původně nepřáli studovat, ve srovnání s předchozími relativně vyšší, patří především ekonomické obory (18 % si je spíše nepřáli studovat a 4 % rozhodně ne), Publicistika, knihovnictví a informatika (15 % spíše nepřáli a 11 % rozhodně nepřáli) a Doprava a spoje (23 % spíše ne a 8 % rozhodně ne).

I v kategorii maturitních oborů – podobně jako u vyučených – si žáci vybírali obor zpravidla na základě **vlastního rozhodnutí**. Rozhodně nebo spíše si takto zvolilo svůj obor kolem 82 % z nich. Nejčastěji se samostatně rozhodovali budoucí žáci ve skupině Umění a užité umění (94 %) a Zemědělství a lesnictví (94 %), dále žáci ekologických

(92 %) a informatických (93 %) oborů a Obecně odborné přípravy (90 %). V ostatních skupinách se procento žáků, kteří se rozhodovali převážně samostatně, pohybuje mezi 85 a 89 %. Naopak nejmenší vliv mělo vlastní rozhodnutí při výběru žáků vstupujících do oborů ze skupiny Doprava a spoje (73 %).

Rodiče a příbuzní měli na výběr žáků maturitních oborů mírně větší vliv, než tomu bylo u žáků učebních oborů. Rozhodně nebo spíše ovlivnili volbu asi 56 % z nich (oproti 44 % u vyučených). Nejčastěji se názorem rodičů nebo příbuzných řídili budoucí žáci strojírenských oborů (61%), dále právních a veřejnosprávních oborů (63 %) a žáci oborů Pedagogika, učitelství a sociální péče (63 %).

Příklad nebo názor kamarádů ovlivnil nejvíce žáky zdravotnických (37 %) a elektrotechnických oborů (30 %), poměrně významně i žáky informatických oborů (29 %), stro-

Tabulka 3.5 Subjekty, které ovlivnily výběr oboru na střední škole – vybrané skupiny maturitních oborů kategorie M
(v % odpovědí rozhodně ano + spíše ano, možnost výběru více odpovědí současně)

	Vlastní rozhodnutí	Rodiče nebo příbuzní	Kamarádi	Poradce ve škole	Jiný učitel	Poradce v PPP	Lidé z praxe	Pracovníci ÚP
16 Ekologie a životní prostředí	92%	0%	8%	4%	8%	4%	4%	4%
18 Informatické obory	93%	48%	29%	7%	5%	4%	21%	1%
23 Strojírenství a stroj. výroba	86%	61%	27%	8%	5%	2%	30%	3%
26 Elektrotechnika, telek. a VT	86%	56%	30%	7%	7%	2%	32%	1%
36 Stavebnictví	82%	56%	22%	5%	5%	3%	31%	3%
37 Doprava a spoje	73%	59%	24%	8%	3%	5%	24%	0%
41 Zemědělství a lesnictví	94%	57%	16%	3%	8%	5%	29%	0%
53 Zdravotnictví	89%	47%	37%	11%	11%	11%	37%	0%
63 Ekonomika a administrativa	85%	56%	28%	10%	8%	8%	19%	2%
65 Gastronomie, hotelnictví a tur.	88%	53%	20%	4%	5%	3%	22%	1%
68 Právo, právní a veřejnosp. čin.	87%	63%	17%	7%	9%	6%	13%	3%
72 Publicistika, knihovnictví a inf.	89%	52%	22%	22%	15%	19%	7%	0%
75 Pedagogika, učitelství a soc. p.	86%	63%	25%	13%	13%	11%	21%	2%
78 Obecně odborná příprava	90%	57%	21%	6%	10%	4%	18%	4%
82 Umění a užité umění	94%	47%	28%	11%	33%	11%	33%	3%
Sř. vz. s MZ - vybr. ob. kat. M	82%	56%	24%	8%	8%	5%	23%	2%

jíreňských (27 %), ekonomických (28 %) a uměleckých oborů (28 %).

Poradenští pracovníci na školách ovlivnili významně rozhodování asi 8 % žáků. Největší vliv měli na rozhodnutí žáků, kteří šli následně studovat obor Publicistika, knihovnictví a informatika (22 %), dále pak budoucí žáky zdravotnických (11 %) a ekonomických oborů (10 %). Z početně méně obsazených oborů konzultovali své záměry s poradenskými pracovníky i žáci oborů Umění a užité umění.

Poradci z pedagogicko-psychologické poradny významně ovlivnili rozhodnutí asi 5 % žáků, nejvíce žáky ze skupiny Publicistika, knihovnictví a informatika (19 %), Pedagogika, učitelství a sociální péče a dále zdravotnických a uměleckých oborů (oba 11 %).

Kontakt s lidmi z praxe měl vliv na výběr oboru asi u 23 % žáků. Nejčastěji lidé z praxe ovlivnili výběr žáků vstupujících do zdravotnických oborů (37 %). Poměrně velký vliv měli i na budoucí žáky technických oborů – strojírenských (30 %), elektrotechnických (32 %), stavebních (31 %) a uměleckých (33 %).

Jaké faktory ovlivnily žáky při výběru maturitní úrovně vzdělání? Maturitní obor si žáci volí především z důvodu **dobrého prospěchu** (80 %) a **možnosti pokračovat ve studiu v terciárním vzdělávání na VŠ nebo VOŠ** (83 %). Žáci dále uvádějí, že je k maturitnímu studiu motivuje **předpoklad dobrého platového ohodnocení** (71 %) a rovněž je to často **přání rodičů** (45 %). Stipendia nebo jiné formy podpory neměly velký vliv (4 %).

Zaměřili-li se na vybrané skupiny oborů, vidíme, že **dobry prospěch** hrál při volbě maturitní úrovně vzdělání význam především ve skupinách Právo, právní a veřejnosprávní činnost (90 %), Doprava a spoje (89 %), Obecně odborná příprava (84 %), Strojírenství a strojírenská výroba (83 %), Stavebnictví (83 %), Informatické obory (81 %) a Ekonomika a administrativa (80 %). Naopak méně podstatný byl pro budoucí žáky zemědělských oborů (69 %), Publicistiky, knihovnictví a informatiky (65 %) a uměleckých oborů (64 %).

Možnost pokračovat v terciárním vzdělávání byla pro volbu maturitní úrovně vzdělání zásadní především ve skupině Obecně odborné přípravy (97 %) a ve skupinách Umění a užité umění (92 %) a Právo, právní a veřejnosprávní činnost (90 %). Možnost pokračování ve studiu byla podstatná i pro rozhodování více než 80 % žáků ve skupinách Ekologie a životní prostředí, Informatické obory, Elektrotechnika, telekomunikační a VT, dále Stavebnictví, Zdravotnictví, Ekonomika a administrativa, Publicistika, knihovnictví a informatika a Pedagogika, učitelství a sociální péče. Možnost dalšího studia na VŠ nebo VOŠ ovlivnila relativně nejméně rozhodnutí žáků dopravních (53 %) a gastronomických oborů (69 %).

Dobré platové ohodnocení v souvislosti s volbou maturitní úrovně vzdělání bylo motivací především pro žáky technických oborů, zejména informatických (89 %), strojírenských (86 %), elektrotechnických (81 %) a dopravních (84 %). Velkou roli naopak nehrálo u budoucích žáků uměleckých (33 %) a pedagogických oborů (44 %) a ve skupinách Ekologie a životní prostředí (30 %) a Publicistika, knihovnictví a informatika (42 %).

3.2.2 Spokojenost s absolvovaným oborem

V rámci sledovaných skupin maturitních oborů by si stejný obor v závěru studia vybralo 61 % žáků, zatímco 39 % by raději studovalo jiný obor. Rozdíly ve spokojenosti se zvoleným oborem nejsou tak výrazné jako v kategorii vyučených a u většiny skupin oborů se od průměru příliš neliší.

Svůj obor by si znovu zvolili nejčastěji žáci ve skupinách Umění a užité umění (79 %), Zemědělství a lesnictví (74 %), dále Strojírenství a strojírenská výroba (70 %), Pedagogika, učitelství a sociální péče (69 %).

Přibližně kolem průměru se pohybuje spokojenost s oborem u žáků posledních ročníků ve skupinách Právo, právní a veřejnosprávní činnost (62 %) a Stavebnictví (62 %) a ve skupinách Obecně odborná příprava, Ekonomika a administrativa, Ekologie a životní prostředí, Elektrotechnika, telekomunikační a VT a Informatické obory. Stejný obor by si zvolilo kolem 60 % žáků v těchto oborech.

Jen mírně nadpoloviční většina žáků by si znovu zvolila svůj obor ve skupinách Zdravotnictví (53 %), Doprava a spoje (53 %) a Gastronomie, hotelnictví a turismus (rovněž 53 %). Nejnižší míra identifikace s oborem je pak v rámci sledovaných oborů u budoucích absolventů Publicistiky, knihovnictví a informatiky, z nichž by si absolvovaný obor zvolila znovu jen asi polovina (50 %).

V kategorii maturitních oborů (kategorie M) patří k **nejčastějším důvodům, proč by** budoucí absolventi při hypotetické opakované volbě **preferovali jiný obor, ztráta zájmu o obor**. V rámci kategorie maturitních oborů by si z tohoto důvodu vybralo jiný obor asi 22 % žáků. Nejčastěji tento důvod uvádějí žáci ze skupiny Publicistika, knihovnictví a informatika (37 %), dále žáci gastronomických (32 %), informatických (28 %) a dopravních oborů (26 %). Relativně častěji se tento důvod vyskytuje i u ekonomických (23 %) a elektrotechnických (23 %) oborů.

Kromě ztráty zájmu o obor uvádí část žáků, že by si vybrali jiný obor, protože o svůj obor vlastně nikdy zájem neměli. **Původní nezájem o obor** uváděli nejčastěji opět žáci ve skupině Publicistika, knihovnictví a informatika (22 %), dále Ekonomika a administrativa a Doprava a spoje (15 %), a Gastronomie, hotelnictví a turismus (13 %). Navíc se objevuje i ve skupině Zdravotnictví (14 %).

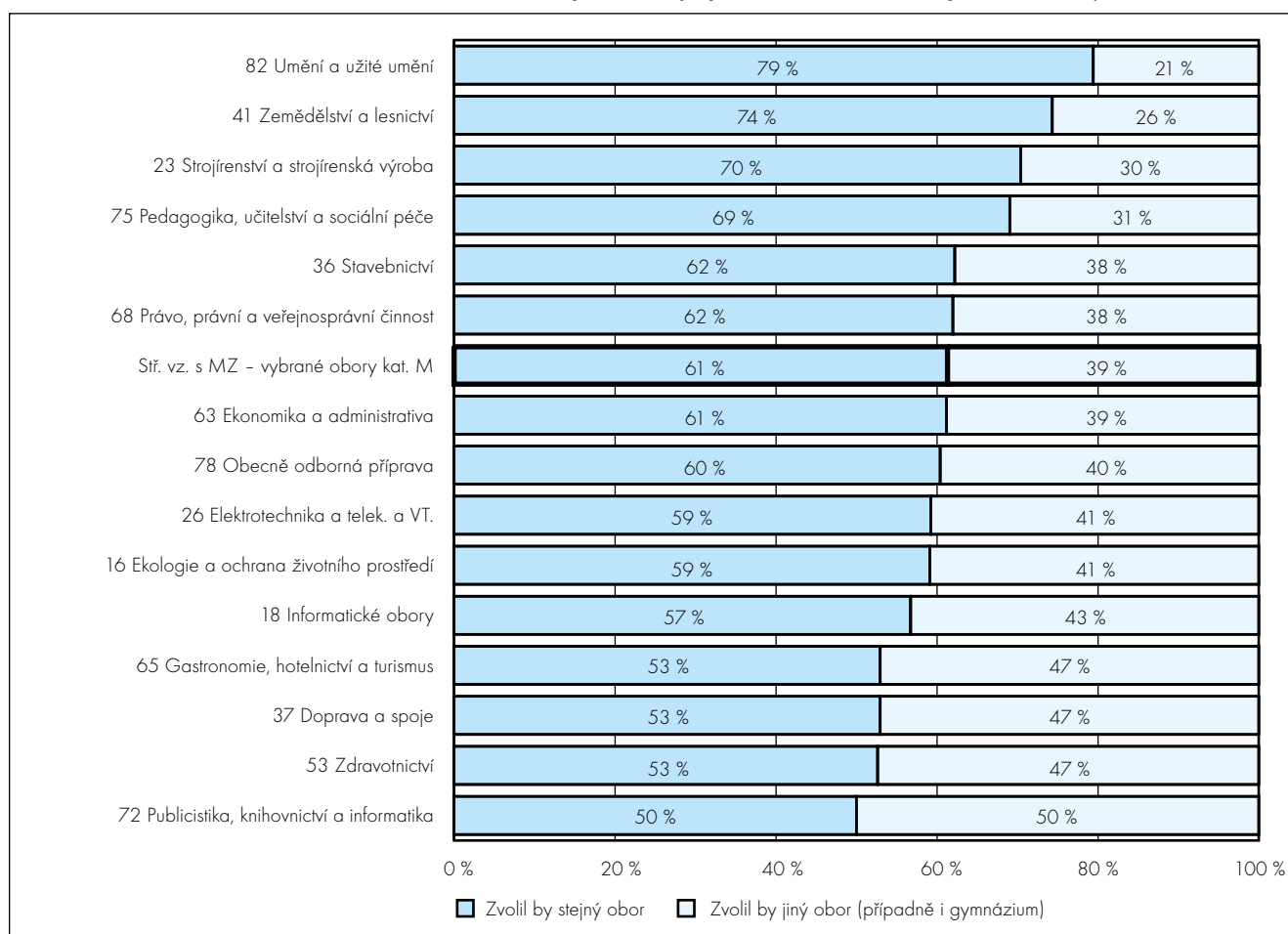
Druhou nejfrekventovanější příčinou, proč by žáci dali přednost jinému oboru, je **zájem o více praktickou výuku** (23 %). Z tohoto důvodu by si jiný obor zvolili nejčastěji žáci ze skupiny Publicistika, knihovnictví a informatika (33 %), dále tento důvod uvádějí poměrně často žáci ve skupinách Elektrotechnika, telekomunikační a VT, Doprava a spoje, Ekologie a životní prostředí a v informatických oborech (27 % až 28 %).

Dalším častým důvodem, proč by žáci studovali raději jiný obor, je **nízká úroveň přípravy v oboru** (14 %). Z důvodu nespokojenosti s úrovní výuky by svůj obor změnilo 27 % žáků ze skupiny Ekologie a životní prostředí, 26 % žáků Dopravy a spojů a stejné procento ve skupině Publicistika, knihovnictví a informatika.

Příliš vysoké nároky při studiu oboru jako důvod nespokojenosti uvádí celkově 11 % absolventů maturitních oborů,

3. Názory čerstvých absolventů středních škol na profesní rozhodování a pracovní plány

Obrázek 3.6 Míra identifikace s oborem – vybrané skupiny maturitních oborů kategorie M (v % odpovědí)

nejčastěji pak žáci technických oborů v informatických (18 %), elektrotechnických (17 %) a stavebních oborech (20 %).

Jedním z podstatných důvodů nespokojenosti žáků se zvoleným oborem, zejména na konci studia, kdy žáci uvažují o vstupu na trh práce, jsou **problémy s uplatněním oboru na trhu práce**. Přibližně 12 % žáků maturitních oborů v této souvislosti uvádí, že by raději studovali jiný obor. Z tohoto důvodu by zvolilo jiný obor 48 % žáků ve skupině Publicistika, knihovnictví a informatika a 23 % žáků ve skupině Ekologie a životní prostředí. Žáci těchto skupin rovněž častěji uvádějí, že by si obor nevybrali, protože není dostatečně perspektivní (30 %, resp. 15 %).

Nízké platy v oboru jsou dalším z důvodů, proč by žáci změnili své profesní zaměření (10 %). Z důvodu nespokojenosti s předpokládaným platovým ohodnocením by studovalo jiný obor 44 % žáků Publicistiky, knihovnictví a informatiky, 33 % žáků Zdravotnictví, 21 % žáků Gastronomie, hotelnictví a turismu a 21 % žáků Pedagogiky, učitelství a sociální péče.

3.2.3 Hodnocení studia a získaných kompetencí

Celkovou úroveň vzdělání hodnotila kladně převážná většina budoucích absolventů sledovaných maturitních oborů – 87 % (z toho 24 % velmi dobře a 63 % spíše dobře). Nespokojeno tedy bylo jen asi 13 % žáků.

Nejlépe hodnotí celkovou úroveň vzdělání budoucí absolventi Zdravotnictví (95 % kladných vyjádření) a Obecně odborné přípravy (93 %), kde najdeme i vysoké procento odpovědi „velmi dobře“.

Přibližně kolem průměru, a to bez velkých rozdílů, se nachází z hlediska celkového hodnocení studia většina sledovaných skupin – Ekonomika a administrativa (92 %), Právo, právní a veřejnosprávní činnost (91 %), Umění a užité umění (91 %), dále pak pedagogické a stavební obory (88 %, resp. 87 %), gastronomické, strojírenské, zemědělské a informatické obory (83 % až 86 %).

Mírně slabší je hodnocení žáků elektrotechnických (77 %) a publicistických oborů (rovněž 77 %) a Ekologie a životního prostředí (73 %).

Výrazně nižší procento žáků celkově spokojených se studiem najdeme ve skupině Doprava a spoje. Kladně se vyjádřila jen lehce nadpoloviční většina (56 %).

Z hlediska jednotlivých kompetencí absolventi maturitních oborů posuzují nejlépe **odborné teoretické znalosti** (přibližně 90 % kladných vyjádření). Získanou úroveň teoretických znalostí hodnotí pozitivně především žáci ve zdravotnických oborech (v rámci sledovaného vzorku 100 %), dále pak žáci v uměleckých oborech (94 %), pedagogických oborech (93 %), v lyceích (93 %) a v technických oborech stavebních

3. Názory čerstvých absolventů středních škol na profesní rozhodování a pracovní plány

(95 %) a strojírenských (92 %). Kladně se o úrovni získaných odborných znalostí vyjádřilo kolem 90 % žáků gastronomických, ekologických, ekonomických oborů a žáků ze skupiny Právo, právní a veřejnosprávní činnost. Jen mírně nižší je podíl žáků spokojených s odbornými teoretickými znalostmi v elektrotechnických (85 %) a zemědělských oborech (88 %). Relativně hůře hodnotí získané teoretické znalosti žáci informatických (78 %) a dopravních oborů (74 %).

Na druhém místě v žebříčku je úroveň **všeobecných znalostí**, které hodnotí pozitivně 82 % absolventů. Všeobecné znalosti jsou pro absolventy maturitních oborů podstatné z hlediska pokračování v terciárním vzdělávání. Nejlépe je posuzují opět absolventi zdravotnických oborů (95 %), Obecně odborné přípravy (89 %) a dále ekonomických (86 %) a gastronomických oborů (86 %). Naopak relativně nižší procento spokojených najdeme v ekologických (73 %), informatických (75 %), elektrotechnických (74 %) a uměleckých (74 %) oborech.

Odborné praktické znalosti a dovednosti patří z hlediska zaměstnavatelů k nejdůležitějším, celkově je hodnotí příznivě 73 % žáků. Nejlépe se o nich vyjádřili, podobně jako o předchozích kompetencích, žáci zdravotnických oborů (v rámci vzorku 100 %), dále pak žáci pedagogických (91 %), právních (81 %) a uměleckých (89 %) oborů. V technických oborech jsou, na rozdíl od teoretických znalostí, hodnoceny praktické znalosti podstatně hůře. Spokojenost s jejich úrovní vyjádřilo jen 72 % žáků stavebních oborů, 68 % žáků strojírenských oborů a 61 % žáků informatických oborů. V elektrotechnických a dopravních oborech je pak procento spokojených velmi nízké – jen 56 % žáků se vyjádřilo kladně.

Úroveň schopnosti pracovat na PC hodnotí kladně kolem 76 % dotázaných. Získanou úroveň posuzuje kladně většina

žáků technických oborů – informatických (87 %), stavebních (85 %) a strojírenských (81 %). Žáci elektrotechnických oborů dovednosti práce na PC hodnotí, podobně jako ostatní kompetence, ve srovnání s jinými technickými obory poněkud hůře (74 %). Schopnost práce na PC hodnotí dobře i žáci Publicistiky, knihovnictví a informatiky (81 %), obecně odborné přípravy (82 %) a žáci ve skupině Umění a užité umění (83 %). Naopak slabé je hodnocení žáků v ekologických (64 %), dopravních a zemědělských (65 %) a pedagogických oborech (64 %).

Znalosti **cizího jazyka** tradičně patřily k hůře hodnoceným kompetencím. V současnosti se ovšem hodnocení, zejména v kategorii absolventů maturitních oborů, zlepšuje; spokojeno je s nimi celkově 75 % žáků. Dosaženou znalost cizího jazyka posuzují příznivě především žáci zdravotních (84 %), ekonomických (80 %), právních (83 %) a gastronomických oborů (79 %) a dále žáci obecně odborné přípravy (78 %). Úroveň jazyků je naopak slabší podle žáků některých technických oborů – strojírenských (65 % spokojených) a stavebních oborů (64 %), rovněž ve skupině Doprava a spoje (68 %) a v zemědělských oborech (65 %). V ekologicky zaměřených oborech je spokojena jen asi polovina dotázaných žáků.

Měkké kompetence jsou hodnoceny rovněž převážně kladně. **Komunikační dovednosti** hodnotí kladně zejména žáci zdravotnických (100 %), ekonomických (85 %), právních (84 %), pedagogických oborů (91 %) a obecně odborné přípravy (88 %). Další klíčové dovednosti, jako jsou samostatné rozhodování, schopnost řešit problémy, prezentační dovednosti nebo schopnost pracovat v týmu, posuzují kladně především žáci zdravotních a pedagogických oborů. Schopnost řešit problémy je silnou stránkou přípravy také ve strojírenských a stavebních oborech.

Tabulka 3.6 Hodnocení úrovně kompetencí získaných na střední škole – vybrané skupiny maturitních oborů kategorie M
(v % odpovědí velmi dobře + spíše dobře)

	Celková úroveň	Všeobecné znalosti	Odborné teoretické znalosti a dovednosti	Odborné praktické znalosti a dovednosti	Cizí jazyk	Práce na PC	Komunikační dovednosti	Samostatné rozhodování	Schopnost řešit problémy	Prezentační dovednosti	Schopnost pracovat v týmu
16 Ekologie a životní prostředí	73%	73%	91%	77%	50%	64%	68%	77%	68%	77%	77%
18 Informatické obory	83%	75%	78%	61%	75%	87%	70%	67%	67%	65%	60%
23 Strojírenství a strojírenská vyr.	86%	81%	92%	68%	65%	81%	80%	79%	82%	68%	70%
26 Elektrotechnika, telek. a VT.	77%	74%	85%	56%	72%	74%	65%	71%	73%	63%	76%
36 Stavebnictví	87%	82%	95%	72%	64%	85%	71%	76%	83%	69%	70%
37 Doprava a spoje	56%	76%	74%	56%	68%	65%	68%	71%	68%	76%	65%
41 Zemědělství a lesnictví	85%	84%	88%	76%	65%	65%	84%	80%	76%	76%	78%
53 Zdravotnictví	95%	95%	100%	100%	84%	68%	100%	89%	89%	100%	100%
63 Ekonomika a administrativa	92%	86%	90%	78%	80%	79%	85%	79%	76%	78%	75%
65 Gastronomie, hotelnictví a tur.	86%	86%	90%	75%	79%	67%	83%	85%	77%	83%	82%
68 Právo, právní a veř. čin.	91%	80%	91%	81%	83%	68%	84%	86%	85%	81%	82%
72 Publicistika, knihovnictví a inf.	77%	77%	81%	69%	77%	81%	69%	69%	69%	69%	69%
75 Pedagogika, učitel. a soc. péče	88%	81%	93%	91%	74%	64%	91%	90%	90%	86%	88%
78 Obecně odborná příprava	93%	89%	93%	63%	78%	82%	88%	81%	80%	81%	78%
82 Umění a užité umění	91%	74%	94%	89%	74%	83%	69%	97%	91%	77%	83%
Štř. vz. s MZ - vybr. ob. kat. M	87%	82%	90%	73%	75%	76%	80%	79%	79%	76%	76%

Pozn.: Hodnoty jsou zobrazeny na tříbarevné škále, kde nejnižší hodnoty jsou označeny bíle, prostřední hodnota je světle modrá a nejvyšší hodnoty, které vyjadřují vyšší procento spokojených žáků, jsou tmavé.

3. Názory čerstvých absolventů středních škol na profesní rozhodování a pracovní plány

Jedním z důležitých aspektů připravenosti absolventů pro praxi a oblastí, se kterou jsou žáci poměrně často nespokojeni, je **realizace praktické části výuky**. V této souvislosti jsme zjišťovali, zda výuka probíhala pouze ve školních dílnách, v kombinaci ve školních dílnách i na pracovištích firem, nebo naopak převážně na pracovištích. Asi 19 % žáků uvedlo, že absolvovali školní praxi převážně ve školních dílnách, 45 % mělo praxi jak na škole, tak na pracovištích a 37 % převážně na pracovištích.

Míra realizace praktické části výuky ve škole nebo na pracovištích se v jednotlivých skupinách oborů výrazně liší. Pouze ve škole probíhala výuka většiny žáků ze skupiny Umění a užité umění, která se z tohoto hlediska zcela vymyká. Větší podíl praxe realizované pouze na školách byl ve skupinách Obecně odborná příprava (38 %), tedy na lyceích, Doprava a spoje (35 %), Ekonomika a administrativa (27 %) a v technických oborech – elektrotechnických (23 %) a stavebních (19 %).

Převážně na pracovištích vykonávali praxi zejména žáci právních (51 %), gastronomických (58 %), zdravotních (63 %) a pedagogických oborů (71 %).

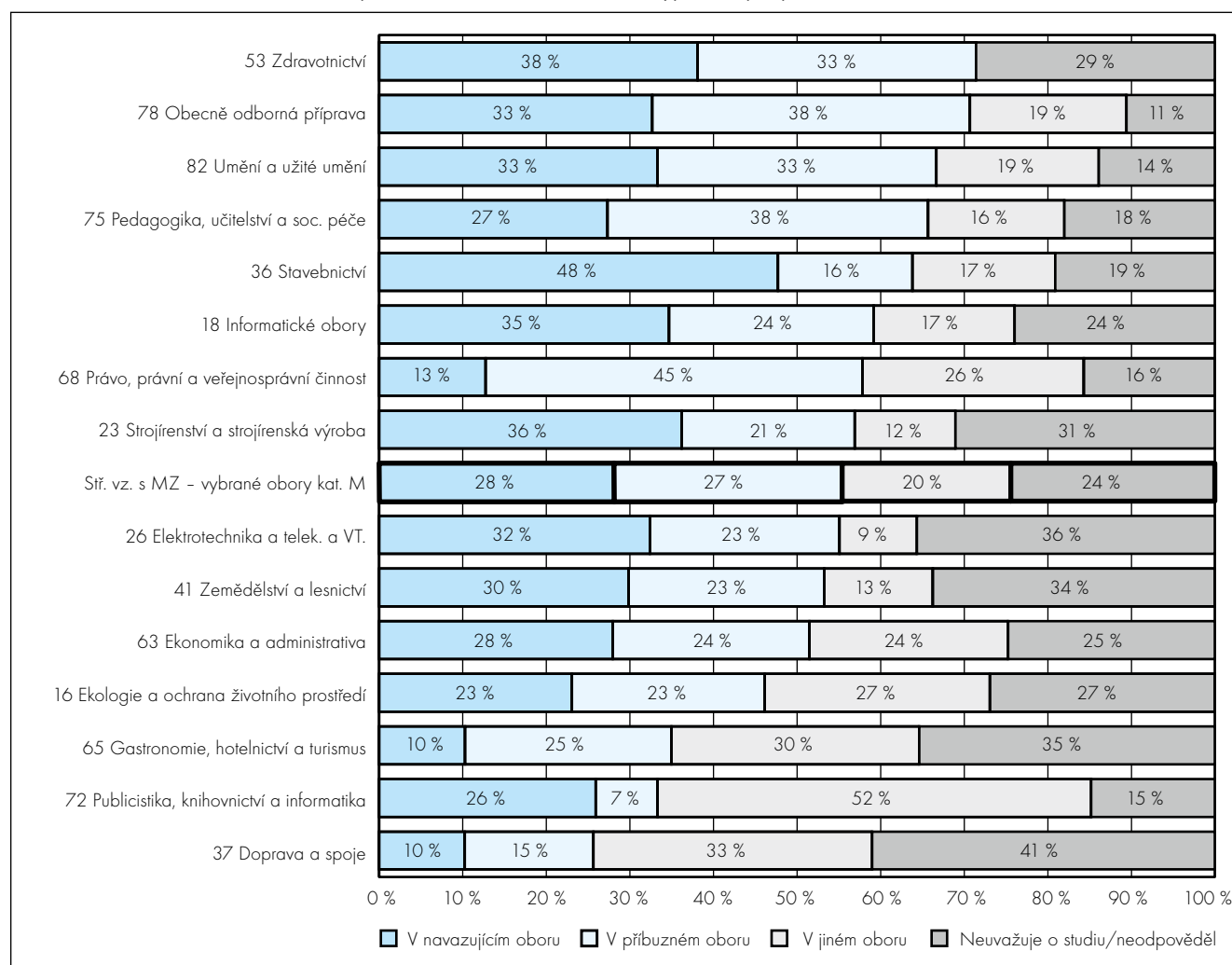
3.2.4 Studijní a pracovní plány absolventů maturitních oborů

Podle průzkumu má asi 28 % budoucích absolventů zájem začít po maturitě pracovat v zaměstnaneckém poměru, 65 % chce začít studovat v terciárním vzdělávání v denním studiu, 11 % uvažuje o studiu dálkovou formou, asi 11 % zvažuje možnost studovat v zahraničí. Pracovat jako OSVČ by chtělo 8 % z nich. Necelá třetina plánuje přivýdělek formou krátkodobých brigád (31 %) a asi 19 % formou dlouhodobých brigád na DPP nebo DPČ. Dále asi pětina uvažuje o brigádách v zahraničí (21 %) a 13 % o dlouhodobé práci v zahraničí.

Přímý vstup na trh práce jako zaměstnanci plánují nejčastěji budoucí absolventi ve skupině Doprava a spoje (53 %), dále Zemědělství a lesnictví (41 %), více než třetina žáků ze skupin Publicistika, knihovnictví a informatika (37 %), gastronomických (37 %) a pedagogických a sociálních oborů (31 %).

Pokračovat v denním studiu na VŠ nebo VOŠ plánují nejčastěji žáci Obecně odborné přípravy (83 %) a skupiny Umění a užité umění (77 %), dále informatických (72 %) a stavebních oborů (72 %), žáci ze skupin Právo, právní

Obrázek 3.7 V jakém oboru chcete pokračovat ve studiu po ukončení střední školy – vybrané obory kategorie M
(v % odpovědí budoucích absolventů, kteří vyjádřili zájem pokračovat ve studiu)

3. Názory čerstvých absolventů středních škol na profesní rozhodování a pracovní plány

a veřejnosprávní činnost (71 %) a Publicistika, knihovnictví a informatika (74 %).

Jako OSVČ chtějí pracovat z početně více obsazených oborů zejména žáci informatických (10 %), strojírenských (11 %), stavebních (11 %) a zemědělských oborů (14 %).

Pracovat dlouhodobě v zahraničí plánují jako jednu z možných variant především žáci gastronomických oborů (23 %).

Zaměříme se teď více na plány absolventů pokračovat v dalším vzdělávání. **Po ukončení maturitního oboru chtějí asi tři čtvrtiny dotázaných žáků pokračovat v terciárním vzdělávání, z toho 28 % chce pokračovat v navazujícím nebo podobném oboru, 27 % v příbuzném oboru a 20 % chce studovat jiné oborové zaměření. K důvodům, proč chtějí žáci pokračovat v terciárním vzdělávání v jiném oboru, patří především ztráta zájmu o původně studovaný obor, lepší možnosti přijetí na školu, atraktivnější vzdělávací nabídka, lepší možnost pracovního uplatnění.**

Podíváme-li se na jednotlivé skupiny oborů, pak **přímo v navazujícím oboru** chtějí studovat nejčastěji žáci **staveb-**

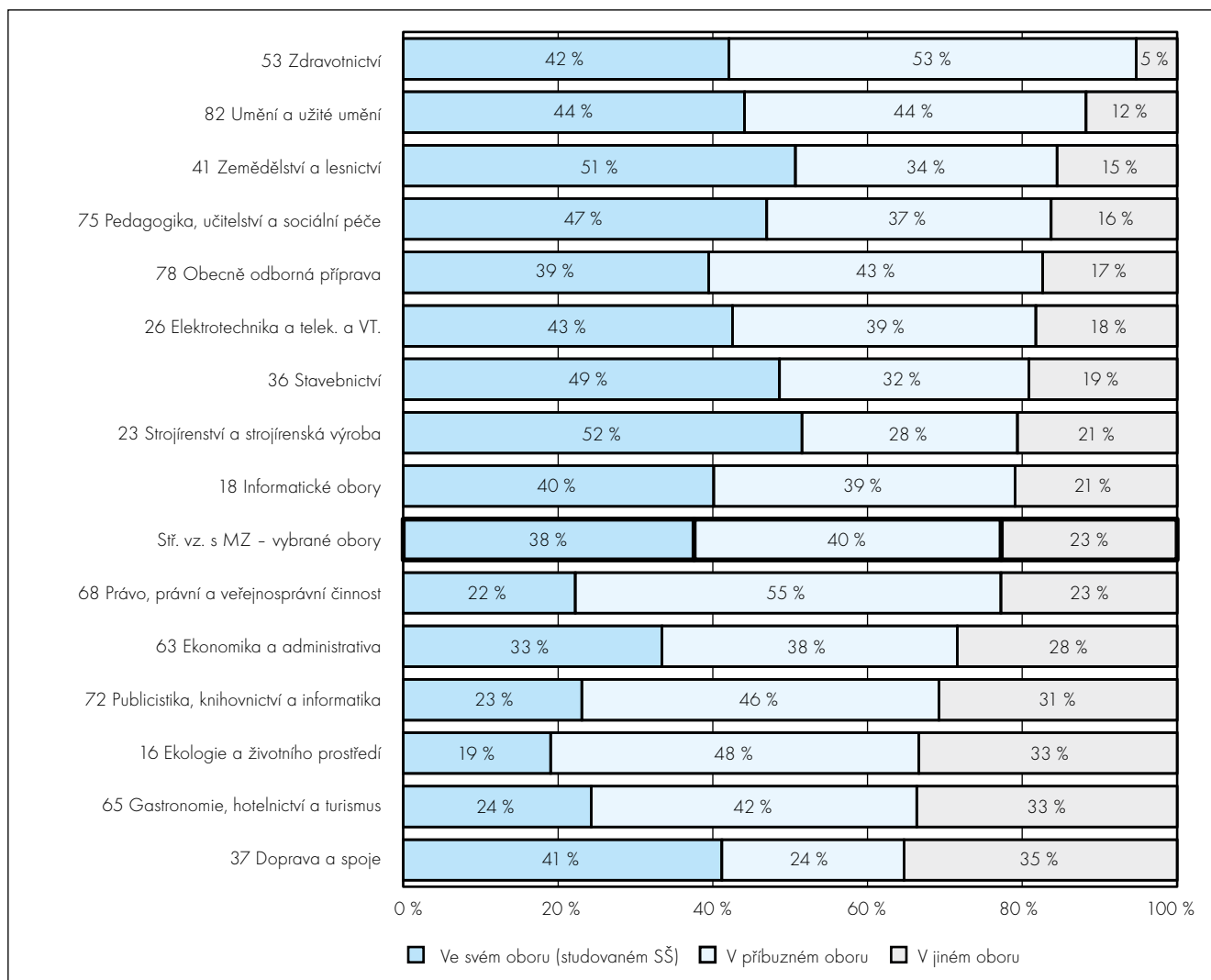
ních oborů (48 %, dalších 16 % chce studovat v příbuzném oboru), dále žáci **zdravotnických** (38 % v oboru, 33 % v příbuzném oboru), **uměleckých** (33 % v oboru, 33 % v příbuzném oboru), **pedagogických** (27 % v oboru, 38 % v příbuzném oboru) a **informatických oborů** (35 % v oboru, 24 % v příbuzném oboru).

V **elektrotechnických** (32 % a 23 %) a **zemědělských oborech** (30 % a 23 %) je podíl žáků, kteří chtějí pokračovat ve studiu stejného nebo obdobného oboru, mírně pod průměrem. Zároveň je zde ovšem nižší celkové procento žáků, kteří chtějí dále studovat.

V **ekonomických oborech** je podíl žáků, kteří chtějí studovat v oboru nebo příbuzném oboru (28 % v oboru a 24 % v příbuzném oboru), jen těsně nad 50 % a v **ekologických oborech** pak ještě mírně nižší.

Žáci v **gastronomických, dopravních a publicistických oborech** chtějí pokračovat ve svém nebo příbuzném oboru na VŠ nebo VOŠ poměrně sporadicky. V **gastronomických a dopravních oborech** je to spojeno zároveň s nízkým zájmem o pokračování v terciárním vzdělávání

Obrázek 3.8 Zájem žáků o práci v oboru (odpovídajícímu zaměření na střední škole) – vybrané skupiny maturitních oborů kategorie M (v % odpovědí)

3. Náhledy řerstvých absolventů středních škol na profesní rozhodování a pracovní plány

obecně (kolem 35–40 % řáků studium neplánuje). Ve skupině Publicistika, knihovnictví a informatika je důvodem vysoký zájem o studium jiného oboru (52 % chce dále studovat jiné zaměření); jen kolem 15 % řáků o dalším studiu zatím neuvažuje.

A co pracovní plány – **mají absolventi maturitních oborů zájem pracovat ve vystudovaném oboru?**

V kategorii maturitních oborů je zájem absolventů, kteří se chtějí uplatnit přímo v oboru, mírně nižší než u vyučených. Tento podíl dosahuje jen 38 %, ovšem na druhé straně je zde vyšší podíl těch, kteří mají zájem pracovat v příbuzném oboru (40 %). Výsledný podíl absolventů, kteří plánují práci v oboru nebo v příbuzném oboru, tak dosahuje 78 % a procento absolventů, kteří chtějí odejít do jiného oboru, činí jen 22 %, což je zhruba o 6 p.b. méně než v kategorii vyučených.

Přímo v oboru nebo v příbuzném oboru chtějí nejčastěji pracovat absolventi zdravotnických oborů (42 % se chce uplatnit přímo v oboru a 53 % v příbuzném oboru, jen 5 % chce pracovat mimo obor) a **uměleckých oborů** (44 % chce pracovat v oboru a 44 % v příbuzném oboru).

Značný zájem o práci v oboru mají dále i absolventi zemědělských (51 % chce pracovat v oboru a 34 % v příbuzném oboru) a **pedagogických oborů** (47 % a 37 %). Vcelku příznivá situace je z tohoto hlediska i u absolventů **technických oborů** – elektrotechnických (43 % chce pracovat v oboru a 39 % v příbuzném oboru), informatických (40 % a 39 %), stavebních (49 % a 32 %) a strojřrenských (52 % a 28 %). V těchto skupinách se procento budoucích absolventů, kteří si chtějí hledat po škole práci v jiném oboru, pohybuje v rozmezí 15 až 21 %. Ve stavebních a strojřrenských oborech je přitom vysoký zájem i o práci přímo v oboru.

Ve skupině **Právo, právní a veřejnosprávní činnost** je procento řáků, kteří chtějí pracovat přímo v oboru, velmi nízké (22 %), ovšem vysoké procento z nich plánuje, že se uplatní v příbuzných oborech (55 %). Takže celkové procento těch, kteří chtějí odejít mimo obor, zůstává na podobné úrovni jako u předchozích oborů a pohybuje se kolem průměru (23 %).

Ve skupině **Ekonomika a administrativní** je procento řáků, kteří plánují práci přímo v oboru, 33 % a v příbuzném oboru se chce uplatnit více než třetina, takže podíl řáků, kteří předpokládají, že budou pracovat v jiném oboru, dosahuje 28 %.

Nižší zájem o práci přímo v oboru vyjádřili řáci ve skupinách **Publicistika, knihovnictví a informatika, Ekologie a životní prostředí a Gastronomie, hotelnictví a turismus**. Nejčastěji plánují pracovat v příbuzném oboru (42–48 %) a asi třetina z nich si chce najít práci ve zcela jiném oboru (31–34 %).

Ve skupině **Doprava a spoje** je procento řáků, kteří chtějí pracovat ve svém oboru, poměrně vysoké (41 %), ale nízký je podíl těch, kteří se chtějí uplatnit v příbuzném oboru (24 %). Celkové procento řáků, kteří plánují najít si práci mimo tento obor, je tak v rámci sledovaných skupin nejvyšší (35 %).

Důvody, proč absolventi po ukončení studia na střední škole nenastoupí do oboru, ale najdou si práci mimo něj, mohou být jak na straně samotného absolventa, tak i trhu práce. Nejčastější příčinou, proč si absolventi středních škol chtějí

najít práci mimo vystudovaný obor, je ztráta zájmu o obor. Z absolventů vybraných maturitních oborů uvádí tento důvod asi 16 % z nich. Asi 11 % si chce hledat práci v jiném oboru, protože ve studovaném oboru původně pracovat nechtěli. Přibližně 9 % odchází z důvodu lepší nabídky v jiném oboru nebo pro nezájem zaměstnavatelů o absolventy oboru (9 %). Jako další důvod odchodu do jiného oboru budoucí absolventi uvádějí nespokojenost s nízkými platy (8 %), nedostatek pracovních míst v oboru (7 %), nevhodné pracovní podmínky nebo to, že obor považují za neperspektivní (6 %).

V zásadě můžeme důvody odchodu mimo obor rozdělit do tří kategorií – nezájem o obor nebo ztráta zájmu o obor, nepříznivá situace na trhu práce a špatné platové a pracovní podmínky, případně neperspektivnost oboru.

- **Ztráta zájmu o obor** je vůbec nejčastějším důvodem, proč absolventi maturitních oborů chtějí hledat uplatnění v jiném oboru. Tento důvod nadprůměrně často uvádějí řáci **dopravních** (26 % oproti 16 % v průměru), **ekonomických** (19 %) a **gastronomických oborů** (22 %). Dále se významně vyskytuje i v početně méně zastoupených skupinách oborů – **Ekologie a životní prostředí** (33 %) a **Publicistika, knihovnictví a informatika** (27 %).

Podobná situace platí i pro **původní nezájem o práci v oboru**, který je méně frekventovaným důvodem než ztráta zájmu o obor, ale nadprůměrně často ho uvádějí opět řáci ve skupinách **Doprava a spoje** (21 % oproti 11 % v průměru) a ve skupině **Gastronomie, hotelnictví a turismus** (18 %). Lehce nadprůměrně je, podobně jako ztráta zájmu, zastoupen i ve skupině **Ekonomika a administrativní** (14 % oproti 11 %). Vyšší podíl řáků uvádí tento důvod i ve skupinách **Ekologie a životní prostředí** a **Publicistika, knihovnictví a informatika**. V těchto skupinách se ovšem vzdělává menší počet řáků a jejich zastoupení v našem vzorku je nižší, což může výsledek ovlivňovat.

- **Nepříznivá situace na trhu práce, především nedostatek pracovních míst v oboru** je důvodem, proč si chtějí hledat práci v jiné profesi řáci skupiny **Ekologie a životní prostředí** (33 % oproti 7 % v průměru) a **Publicistika, knihovnictví a informatika** (27 % oproti 7 %).

Řáci těchto oborů uvádějí často i **nezájem zaměstnavatelů o absolventy**. Ve skupině **Publicistika, knihovnictví a informatika** je to 19 % řáků (oproti 9 % v průměru), ve skupině **Ekologie a životní prostředí** 24 % (oproti 9 % v průměru). Nezájem zaměstnavatelů o absolventy uvádějí jako důvod odchodu do jiného oboru dále častěji řáci ze skupin **Gastronomie, hotelnictví a turismus** (14 % oproti 9 % v průměru) a **Ekonomika a administrativní** (15 %).

- **Špatné platové podmínky jako důvod odchodu mimo obor jsou častým důvodem práce v jiném oboru** pro řáky **gastronomických oborů** (21 % oproti 8 % v průměru) a **Publicistiky, knihovnictví a informatiky** (27 % oproti 8 % v průměru). V **gastronomických oborech** jsou významným důvodem i horší pracovní podmínky, častým problémem je i pracovní doba (18 % oproti 6 % v průměru). Řáci **ekologických, knihovnických, dopravních a gastronomických oborů** hledají práci mimo obor i proto, že svůj obor nehodnotí jako dostatečně perspektivní.

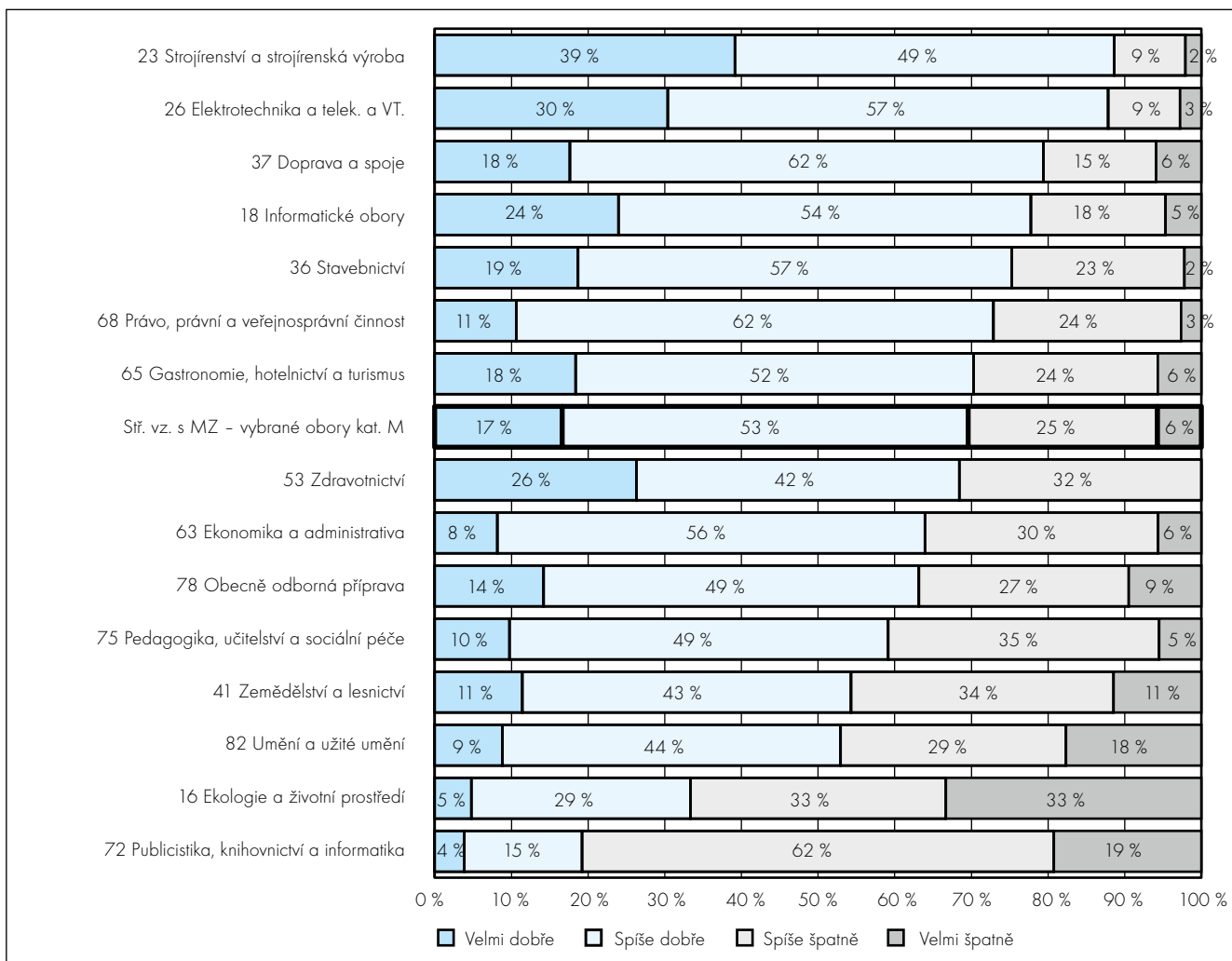
3. Názory čerstvých absolventů středních škol na profesní rozhodování a pracovní plány

Tabulka 3.7 Důvody odchodu za práci do jiného oboru – vybrané skupiny maturitních oborů
(v % odpovědí, možnost výběru více odpovědí současně)

	V oboru nikdy pracovat nechtěl	Ztráta zájmu o obor	Nedostatek pracovních míst v oboru	Zaměstnavatelé v oboru nemají zájem o abs.	V oboru jsou nízké platy	V oboru nejsou dobré prac. pod.	Obor není perspektivní	Lepší nabídka v jiném oboru
16 Ekologie a životní prostředí	24%	33%	33%	24%	19%	19%	24%	29%
18 Informatické obory	7%	16%	4%	8%	2%	2%	5%	9%
23 Strojírenství a strojírenská výroba	7%	11%	4%	6%	2%	2%	4%	11%
26 Elektrotechnika, telek. a VT.	8%	13%	2%	3%	2%	3%	3%	9%
36 Stavebnictví	8%	15%	3%	7%	2%	2%	2%	6%
37 Doprava a spoje	21%	26%	6%	6%	12%	12%	15%	9%
41 Zemědělství a lesnictví	10%	11%	11%	7%	8%	8%	8%	7%
53 Zdravotnictví	0%	5%	0%	0%	5%	5%	0%	0%
63 Ekonomika a administrativa	14%	19%	12%	15%	8%	6%	7%	11%
65 Gastronomie, hotelnictví a tur.	18%	22%	8%	14%	21%	18%	11%	11%
68 Právo, právní a veřejnosprávní čin.	7%	16%	7%	8%	7%	5%	5%	9%
72 Publicistika, knihovnictví a inf.	19%	27%	27%	19%	27%	4%	15%	8%
75 Pedagogika, učitelství a soc. péče	8%	12%	5%	7%	12%	9%	9%	7%
78 Obecně odborná příprava	8%	13%	7%	7%	5%	4%	5%	8%
82 Umění a užité umění	3%	12%	3%	3%	3%	3%	3%	6%
Sř. vz. s MZ – vybr. ob. kat. M	11%	16%	7%	9%	8%	6%	6%	9%

Pozn.: Procenta zahrnují respondenty, kteří uvedli odpověď na otázku, v jakém oboru chtějí pracovat

Obrázek 3.9 Hodnocení možností získání zaměstnání ve vystudovaném oboru – vybrané sk. maturitních oborů kategorie M
(v % odpovědí)

3. Názory čerstvých absolventů středních škol na profesní rozhodování a pracovní plány

- **Lepší nabídku v oboru** uvádí jako důvod odchodu za práci do jiného oboru celkově asi 9 % žáků. Tato nabídka je zpravidla výsledkem aktivního přístupu žáka, a je tedy dána individuálním přístupem. Rozdíly mezi sledovanými skupinami proto nejsou příliš zřetelné, výjimkou jsou žáci ekologických oborů, kde je výrazný výsledek dán zřejmě specificky nepříznivou situací na trhu práce pro tyto absolventy a nižším počtem respondentů ve vzorku.

3.2.5 Jak hodnotí absolventi možnost získat zaměstnání v oboru?

Ve skupině maturitních oborů posuzují možnost získání zaměstnání příznivě především budoucí absolventi technických oborů. Ve strojírenských oborech se vyjádřilo kladně 89 % žáků, v elektrotechnických oborech 88 % z nich, v dopravních 79 %, v informatických oborech 77 % a ve stavebnictví 75 % žáků. Poměrně dobře pak hodnotí možnost získat zaměstnání i žáci ve skupině Právo, právní a veřejnosprávní činnost (73 %).

Přibližně na úrovni průměru posuzují šance na získání zaměstnání žáci ze skupin Gastronomie, hotelnictví a turismus (70 %) a Zdravotnictví (68 %, z toho ovšem relativně vysoké procento 26 % uvádí odpověď „velmi dobře“).

Mírně podprůměrné jsou podle názoru budoucích absolventů šance na získání zaměstnání v ekonomických oborech (64 %) a ve skupině Pedagogika, učitelství a sociální péče

(59 %). Slabší možnosti uplatnění jsou podle žáků v zemědělských (54 %) a uměleckých (53 %) oborech.

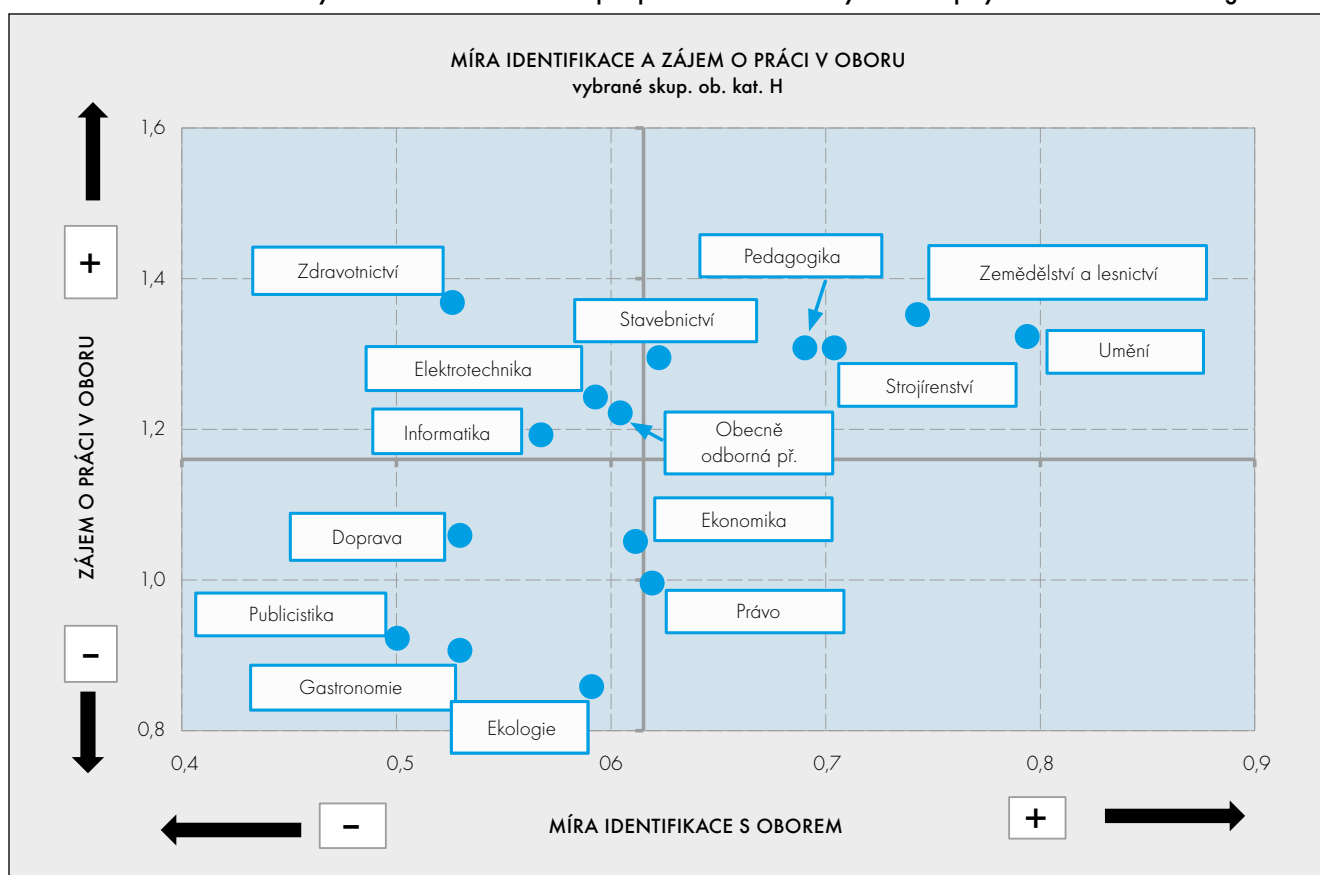
Velmi špatně posuzují možnost získat zaměstnání v oboru žáci ekologických oborů, z nichž si 33 % myslí, že získat zaměstnání v oboru půjde spíše špatně, a dalších 33 % hodnotí tyto možnosti jako velmi špatné. Ve skupině Publicistika, knihovnictví a informatika vidí situaci na trhu práce skepticky naprostá většina dotázaných, jen 19 % hodnotí možnost získat zaměstnání v oboru pozitivně (z toho jen 4 % velmi dobře).

3.2.6 Absolventi maturitních oborů – shrnutí

Podívejme se teď na vzájemné porovnání vztahu k oboru ve smyslu spokojenosti se studiem oboru a úmyslu v něm následně pracovat. Z obrázku 3.10 je zřejmé, že žáci ve skupinách oborů Stavebnictví, Pedagogika, učitelství a sociální péče, Zemědělství a lesnictví, Strojírenství a strojírenská výroba a Umění a užité umění by si nadprůměrně často zvolili znovu svůj obor (vysoká míra identifikace s oborem) a zároveň mají po ukončení střední školy značný zájem v absolvovaném oboru skutečně pracovat.

Žáci ze skupin Informatické obory, Obecně odborná příprava, Zdravotnictví a Elektrotechnika, telekomunikační a VT projevují mírně nadprůměrný zájem o práci v oboru, ale jejich míra identifikace s oborem se pohybuje v oblasti průměru nebo mírně pod průměrem.

Obrázek 3.10 Porovnání míry identifikace s oborem a zájmu pracovat v oboru – vybrané skupiny maturitních oborů kategorie M

3. Názory čerstvých absolventů středních škol na profesní rozhodování a pracovní plány

Podprůměrný zájem o práci v oboru a zároveň nižší identifikaci s oborem najdeme ve skupinách **Doprava a spoje**, **Publicistika**, **knihovnictví a informatika**, **Gastronomie**, **hotelnictví a turismus** a **Ekologie a životní prostředí**.

Obory **Ekonomika a administrativa** a **Právo**, právní a veřejnosprávní činnost jsou z hlediska míry identifikace s oborem na úrovni průměru, zájem o uplatnění v oboru je ovšem lehce pod průměrem.

Shrňme-li nejdůležitější výsledky podle vybraných skupin maturitních oborů, pak ve skupině **Ekologie a životní prostředí** je celkové hodnocení úrovně vzdělání spíše pod průměrem. Poměrně dobře jsou hodnoceny získané odborné teoretické i praktické dovednosti, většina ostatních kompetencí je ale hodnocena hůře. Míra identifikace s oborem je na úrovni průměru, stejný obor by si vybralo asi 59 % žáků. Důvodem, proč by žáci zvolili jiný obor, je především nízká úroveň přípravy v oboru a obtížné hledání zaměstnání. Přibližně jen pětina žáků předpokládá, že se uplatní přímo v oboru, zhruba 48 % si chce hledat práci v příbuzném oboru. Nejčastějším důvodem je ztráta zájmu o obor a nedostatek pracovních příležitostí v tomto oboru.

Ve skupině **Informatické obory** je celkové hodnocení úrovně vzdělání mírně pod průměrem, pod průměrem je i hodnocení odborných teoretických a praktických dovedností a znalostí. Velmi dobré je vzhledem k oborovému zaměření – v rámci sledovaných skupin nejlepší – hodnocení dovedností práce na PC. Znovu by si tento obor vybralo 57 % žáků, což se od průměru významně neliší (61 %). Důvodem, proč by si žáci raději vybrali jiný obor studia, je nejčastěji nízká úroveň přípravy v oboru, zájem o více praktickou výuku a ztráta zájmu o obor. Zájem o pracovní uplatnění v oboru odpovídá zhruba průměru – 40 % chce pracovat přímo v oboru a 39 % v příbuzném oboru. Důvodem plánovaného odchodu mimo obor je zejména ztráta zájmu o obor, nikoli situace na trhu práce.

Ve skupině oborů **Strojírenství a strojírenská výroba** se hodnocení celkové úrovně vzdělání i většiny kompetencí neliší od průměru, velmi dobrá je podle názoru žáků úroveň práce na PC a rovněž teoretické znalosti a schopnost řešit problémy. Stejný obor by znovu studovalo 70 % žáků, tedy více než průměr. Žáci by si zvolili jiný obor nejčastěji z důvodu preference více praktické výuky a ztráty zájmu o obor. Zájem o práci v oboru je vysoký – asi 52 % předpokládá, že se uplatní v oboru, a 28 % si chce hledat práci v příbuzném oboru. Důvodem odchodu za prací do jiného oboru je nejčastěji ztráta zájmu o obor.

Ve skupině **Elektrotechnika a telekomunikační a VT** je celkové hodnocení studia pod průměrem, velmi slabé je hodnocení odborných praktických znalostí. Stejný obor by studovalo asi 59 % žáků, což se příliš neliší od průměru. Žáci by si zvolili jiný obor nejčastěji z důvodu preference více praktické výuky a ztráty zájmu o obor. Zájem o práci v oboru je poměrně vysoký – asi 43 % předpokládá, že se uplatní v oboru, a 39 % si chce hledat práci v příbuzném

oboru. Důvodem odchodu za prací do jiného oboru je nejčastěji ztráta zájmu o obor.

Ve skupině **Stavebnictví** je celkové hodnocení kolem průměru, velmi dobře jsou hodnoceny především teoretické odborné znalosti, práce na PC a schopnost řešit problémy. Stejný obor by studovalo asi 62 % žáků, což se příliš neliší od průměru. Žáci by si zvolili jiný obor nejčastěji z důvodu preference více praktické výuky a ztráty zájmu o obor. Zájem o práci v oboru je vysoký – asi 49 % předpokládá, že se uplatní v oboru, a 32 % si chce hledat práci v příbuzném oboru. Důvodem odchodu za prací do jiného oboru je nejčastěji ztráta zájmu o obor.

Ve skupině **Doprava a spoje** je celkové hodnocení vzdělání výrazně pod průměrem, jako slabé jsou hodnoceny i odborné teoretické i praktické dovednosti. Stejný obor by studovalo asi 53 % žáků, což je méně než průměr. Žáci by si zvolili jiný obor nejčastěji z důvodu preference více praktické výuky, ztráty zájmu o obor a nízké úrovně přípravy. Zájem o práci v oboru je nízký – jen 41 % předpokládá, že se uplatní v oboru, a 24 % si chce hledat práci v příbuzném oboru. Důvodem odchodu za prací do jiného oboru je nejčastěji ztráta zájmu o obor nebo skutečnost, že obor není dostatečně perspektivní.

Ve skupině **Zemědělství a lesnictví** je celkové hodnocení úrovně vzdělání v porovnání s ostatními skupinami na úrovni průměru, jako slabší je hodnocena schopnost pracovat na PC. Stejný obor by znovu studovalo 74 % žáků, tedy více než průměr. Žáci by si zvolili jiný obor nejčastěji z důvodu preference více praktické výuky a ztráty zájmu o obor, dále nízké úrovně přípravy v oboru a nízkých platů. Zájem o práci v oboru je vysoký – asi 51 % předpokládá, že se uplatní v oboru, a 34 % si chce hledat práci v příbuzném oboru. Důvodem odchodu za prací do jiného oboru je nejčastěji ztráta zájmu o obor a nedostatek pracovních míst.

Ve skupině **Zdravotnictví** je celkové hodnocení úrovně vzdělání i získaných kompetencí velmi pozitivní. Stejný obor by studovalo asi 53 % žáků, což je méně než průměr. Žáci by si zvolili jiný obor nejčastěji z důvodu nízkých platů v oboru. Zájem o práci v oboru je vysoký – asi 42 % předpokládá, že se uplatní v oboru, a 53 % si chce hledat práci v příbuzném oboru. Důvodem odchodu za prací do jiného oboru je nejčastěji ztráta zájmu o obor.

Ve skupině **Ekonomika a administrativa** žáci pozitivně hodnotí jak celkovou úroveň vzdělání, tak všeobecné a odborné znalosti a dovednosti a úroveň cizího jazyka a práci na PC. Stejný obor by studovalo asi 61 % žáků, což odpovídá průměru. Žáci by si zvolili jiný obor nejčastěji z důvodu preference více praktické výuky a ztráty zájmu o obor. Zájem o práci v oboru je spíše nižší – asi 33 % předpokládá, že se uplatní v oboru, a 38 % si chce hledat práci v příbuzném oboru. Důvodem odchodu za prací do jiného oboru je nejčastěji ztráta zájmu o obor a nedostatek pracovních míst.

Ve skupině **Gastronomie, hotelnictví a turismus** je hodnocení úrovně vzdělání na úrovni průměru, a to i vše-

obecné a odborné znalosti. Poměrně dobře je hodnocena úroveň cizího jazyka, naopak slabší je úroveň práce na PC. Stejný obor by studovalo asi 53 % žáků, což je méně než průměr. Dominantním důvodem, proč by si žáci zvolili jiný obor, je ztráta zájmu o obor a nízké platy. Zájem o práci v oboru je nízký – asi 24 % předpokládá, že se uplatní v oboru, a 42 % si chce hledat práci v příbuzném oboru. Důvodem odchodu za prací do jiného oboru je nejčastěji ztráta zájmu o obor, nízké platy a špatné pracovní podmínky.

Ve skupině **Právo, právní a veřejnosprávní činnost** je velmi dobře hodnocena celková úroveň vzdělání, cizí jazyk i řada tzv. měkkých dovedností, zejména komunikačních, slabší je úroveň práce na PC. Stejný obor by studovalo asi 61 % žáků, což zhruba odpovídá průměru. Žáci by si zvolili jiný obor nejčastěji z důvodu preference více praktické výuky a ztráty zájmu o obor. Zájem o práci v oboru je nižší – jen asi 22 % předpokládá, že se uplatní v oboru, vysoké procento (55 %) ale předpokládá uplatnění v příbuzném oboru. Důvodem odchodu za prací do jiného oboru je nejčastěji ztráta zájmu o obor.

Ve skupině **Publicistika, knihovnictví a informatika** je celkové hodnocení v rámci našeho vzorku méně pozitivní, dobře je hodnocen cizí jazyk a práce na PC, ostatní sledované kompetence jsou spíše pod průměrem. Stejný obor by studovalo asi 50 % žáků, což je v rámci sledovaných skupin oborů nejméně. Žáci by si zvolili jiný obor nejčastěji z důvodu obtížného hledání zaměstnání v oboru, nízkých platů a neperspektivnosti oboru. Zájem o práci v oboru je nižší – jen asi 23 % předpokládá, že se uplatní v oboru, vysoké procento (46 %) ale předpokládá uplatnění v příbuzném oboru. Důvodem odchodu za prací do jiného oboru je nejčastěji ztráta zájmu o obor a nedostatek pracovních míst a nízké platy.

Ve skupině **Pedagogika, učitelství a sociální péče** je celkové hodnocení úrovně vzdělání na úrovni průměru, velmi dobře jsou hodnoceny odborné praktické dovednosti, které zpravidla patří ke slabším, a dále schopnost řešit problémy, slabší je naopak práce na PC. Stejný obor by studovalo asi 69 % žáků, což převyšuje průměr. Žáci by si zvolili jiný obor nejčastěji z důvodu nízkých platů a ztráty zájmu o obor. Zájem o práci v oboru je vysoký – asi 47 % předpokládá, že se uplatní v oboru, 37 % se chce uplatnit v příbuzném oboru. Důvodem odchodu za prací do jiného oboru je nejčastěji ztráta zájmu o obor a nízké platy.

Ve skupině **Umění a užitě umění** je celkové hodnocení mírně nad průměrem, velmi dobře jsou hodnoceny odborné teoretické a praktické znalosti a dovednosti i měkké kompetence. Stejný obor by studovalo asi 79 % žáků, což je v rámci sledovaných skupin nejvíce. Žáci by si zvolili jiný obor nejčastěji z důvodu obtížného hledání zaměstnání v oboru. Zájem o práci v oboru je vysoký – asi 44 % předpokládá, že se uplatní v oboru, a 44 % chce pracovat v příbuzném oboru. Důvodem odchodu za prací do jiného oboru je nejčastěji ztráta zájmu o obor.

3.3 Profily vybraných skupin učebních a maturitních oborů – 53 Zdravotnictví

Jako výstup 1. etapy dotazníkového šetření absolventů středních škol a jejich přechodu na trh práce či do dalšího vzdělávání vznikla série základních charakteristických profilů 23 vybraných skupin učebních a maturitních oborů. Pro každou skupinu oborů jsou na základě odpovědí absolventů zpracovány tři tematické okruhy, které danou skupinu charakterizují:

- **Kariérová volba**
 - Motivace žáků k volbě oboru
 - Původní zájem žáků o obor
 - Subjekty, které žáky při volbě oboru nejvíce ovlivnily
- **Spokojenost s oborem a studiem**
 - Míra identifikace s oborem
 - Důvody preference jiného oboru (v případě možnosti zopakovat volbu)
 - Hodnocení studia a úrovně získaných kompetencí
- **Záměry a hodnocení trhu práce**
 - Další pracovní a studijní záměry žáků
 - Zájem pracovat v oboru
 - Důvody případného zájmu pracovat mimo obor
 - Hodnocení možnosti získání zaměstnání v oboru

Celá série profilů byla zpracována jako publikace:

Trhliková, J.: **Přechod absolventů středních škol na trh práce – I. etapa – šetření 2015. Profily vybraných skupin učebních a maturitních oborů.** Praha: NÚV, 2016. 55 stran.

Dostupná na: www.infoabsolvent.cz/Temata/
Publikace/9-0-134

Seznam skupin oborů, pro které byly vytvořeny základní profily:

Učební obory	Maturitní obory
23 Strojírenství a strojírenská výroba	16 Ekologie a životní prostředí
26 Elektrotechnika, telekomunikační a VT	18 Informatické obory
29 Potravinářství	23 Strojírenství a strojírenská výroba
36 Stavebnictví	26 Elektrotechnika, telekomunikační a VT
41 Zemědělství a lesnictví	36 Stavebnictví, geodézie a kartografie
65 Gastronomie, hotelnictví a turismus	37 Doprava a spoje
66 Obchod	41 Zemědělství a lesnictví
69 Osobní a provozní služby	53 Zdravotnictví
	63 Ekonomika a administrativa
	65 Gastronomie, hotelnictví a turismus
	68 Právo, právní a veřejnosprávní činnost
	72 Publicistika, knihovnictví a informatika
	75 Pedagogika, učitelství a sociální péče
	78 Obecně odborná příprava
	82 Umění a užitě umění

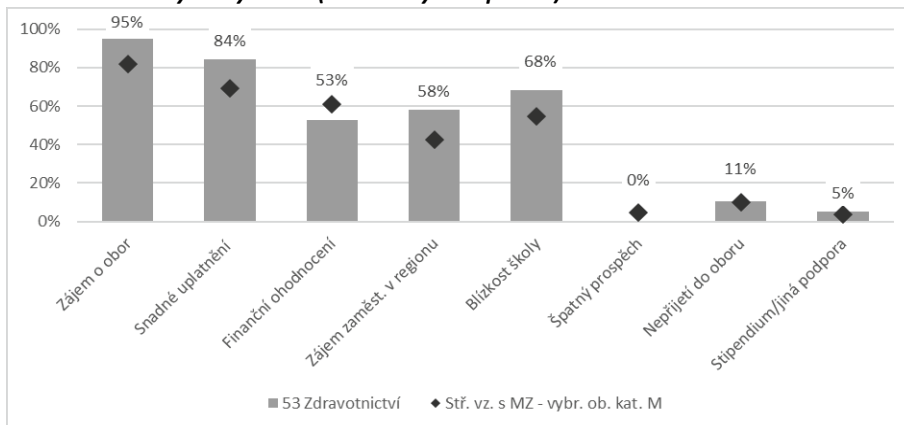
Na následující dvoustraně je uvedena ukázka základního profilu jedné zvolené **maturitní** skupiny oborů, a to **53 Zdravotnictví**.

53 ZDRAVOTNICTVÍ – maturitní obory

Motivace k volbě oboru

Zcela dominantním důvodem pro výběr zdravotnického oboru je zájem o obor (95 % oproti 82 % v průměru). v porovnání s ostatními skupinami je jednoznačně nejsilnějším motivačním faktorem. Častým důvodem volby tohoto oboru je dále předpoklad snadného uplatnění na trhu práce (84 % oproti 69 %). Žáci brali často v úvahu i blízkost školy (68 % oproti 55 %) a zájem zaměstnavatelů v regionu (58 % oproti 42 %). Naopak nižší roli při výběru tohoto oboru mělo předpokládané finanční ohodnocení (53 % oproti 61 % v průměru).

Obr. 3.29: Důvody volby oboru (v % kladných odpovědí)

Původní zájem o obor

Původní zájem žáků o tento obor je vysoký. Přibližně 43 % žáků chtělo rozhodně tento obor studovat a dalších 43 % spíše mělo zájem. Pouze 14 % obor spíše studovat nechtělo.

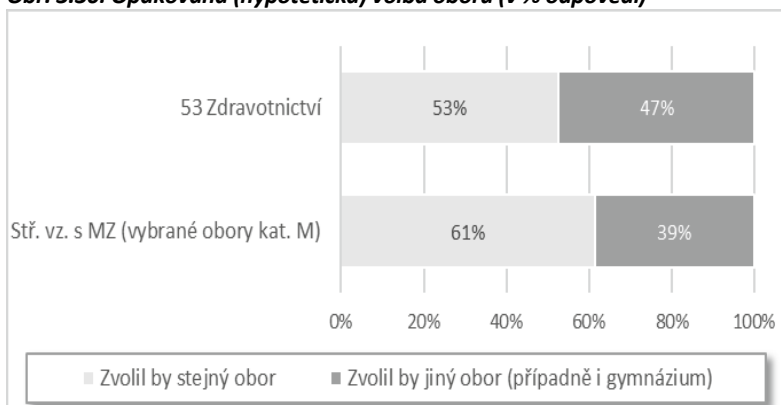
Kdo ovlivnil žáky při výběru oboru?

Pro studium oborů se zdravotnickým zaměřením se žáci rozhodovali převážně sami (89 % oproti 82 % v průměru), dále na jejich rozhodnutí při výběru měli vliv rodiče. Ten je ovšem ve srovnání s jinými obory spíše nižší (47 % oproti 56 %). Naopak výraznější vliv měli kamarádi (37 % oproti 24 %) a lidé z praxe (37 % oproti 23 % v průměru). Častěji žáky směřovali k tomuto oboru i poradci v pedagogicko-psychologické poradně (11 % oproti 5 % v průměru).

Míra identifikace s oborem

Přes původně poměrně vysoký zájem o obor je míra identifikace s tímto oborem v závěru studia poměrně nízká. Stejný obor by si znovu zvolila jen mírně nadpoloviční většina žáků (53 % oproti 61 % v průměru). Naopak poměrně vysoké procento (47 %) by si raději zvolilo jiný obor.

Obr. 3.30: Opakovaná (hypotetická) volba oboru (v % odpovědí)

Důvody volby jiného oboru

Dominantním důvodem, proč by si žáci zvolili jiný obor, jsou nízké platy v oboru (33 % oproti 10 %). Dalším frekventovaným důvodem je situace na trhu práce (19 % oproti 12 % v průměru) a přílišná náročnost oboru (14 % proti 11 %). Ztrátu zájmu o obor uvádí rovněž 14 % žáků, ovšem ve srovnání s průměrem (22 %) není tento důvod podstatný.

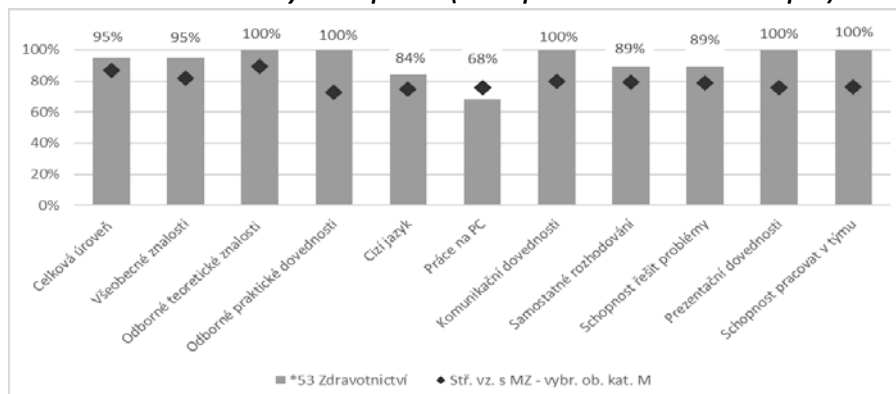
Hodnocení studia a úroveň získaných kompetencí

Naprostá většina žáků zdravotnických oborů vyjádřila s celkovou úrovní vzdělání spokojenost (95 % oproti 87 % v průměru). Velmi vysoký podíl spokojených žáků je v této skupině oborů i v dalších oblastech. Pozitivní je především velmi vysoké procento žáků spokojených s odbornými teoretickými znalostmi i praktickými dovednostmi. Žáci dále vyjádřili i s úrovní cizího jazyka (84 %)

3. Názory čerstvých absolventů středních škol na profesní rozhodování a pracovní plány

a tzv. měkkými dovednostmi. Naopak slabším místem výuky je podle názoru žáků dovednost pracovat na PC (68 % oproti 76 %).

Obr. 3.31: Hodnocení získaných kompetencí (v % odpovědí rozhodně dobře + spíše)

Pracovní a studijní záměry

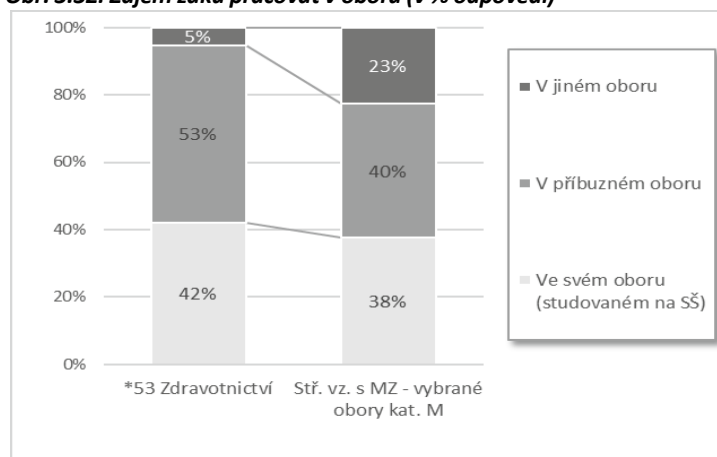
Ze žáků zdravotnických oborů chce vstoupit přímo do zaměstnání asi jedna čtvrtina (25 %). Procenta těch, kteří chtějí pokračovat v terciárním vzdělávání, jsou zhruba na úrovni průměru (65 % v denním studiu a 10 % dálkově). Relativně vyšší je podíl těch, kteří uvažují o brigádě v zahraničí (30 % oproti 21 %), ovšem podíl těch, kteří uvedli, že by chtěli v zahraničí pracovat dlouhodobě v rámci vzorku je naopak spíše nízký (5 %).

Žáci zdravotnických oborů chtějí velmi často pokračovat v terciárním vzdělávání ve svém oboru (38 %) nebo v příbuzném oboru (33 %). Téměř nikdo neuvedl zájem o studium jiného oboru. Přibližně 29 % o dalším studiu zatím neuvažuje. Žáci se v souladu s dobrým hodnocením získaných kompetencí cítí být připraveni ke studiu zpravidla dobře.

Zájem pracovat v oboru

Žáci zdravotnických oborů chtějí nadprůměrně často pracovat přímo ve svém oboru (42 % oproti 38 %) nebo v příbuzném oboru (53 % oproti 40 %). Celkově chce odejít mimo obor jen 5 % žáků (oproti 23 % v průměru).

Obr. 3.32: Zájem žáků pracovat v oboru (v % odpovědí)

Důvody zájmu pracovat mimo obor

Nejčastějšími důvody, proč žáci zdravotnických oborů nechtějí pracovat v oboru, jsou ztráta zájmu o obor (5 %), nízké platy (5 %) a špatné pracovní podmínky (5 %). Vzhledem k celkově vysokému zájmu o uplatnění v oboru jsou ovšem procenta žáků, kteří z těchto důvodů chtějí pracovat mimo obor, nízká.

Hodnocení možnosti získání zaměstnání v oboru

Žáci zdravotnických oborů hodnotí možnost získání zaměstnání v oboru relativně pozitivně. Více než čtvrtina (26 %) posuzuje možnosti získání zaměstnání v oboru jako velmi dobré (26 %), 42 % jako spíše dobré a 32 % jako spíše špatné.

4. Nezaměstnanost absolventů škol

Tato kapitola předkládá informace o aktuálním stavu a vývoji míry nezaměstnanosti absolventů škol, a to v podrobném členění podle kategorií vzdělání a oborového zaměření absolventů. Zprostředkovává tak informace o uplatnitelnosti a úspěšnosti absolventů škol při přechodu na trh práce. Zmíněný ukazatel vyjadřuje, **kolik procent absolventů z roku 2015 bylo k poslednímu dubnu 2016 evidovaných na Úřadu práce ČR jako nezaměstnaní.**

Zdroj: www.infoabsolvent.cz/Temata/ClankyAbsolventi/12?Rozbalit=28

4.1 Vývoj nezaměstnanosti absolventů škol podle vzdělání

Vývoj nezaměstnanosti čerstvých absolventů v posledních čtyřech letech zobrazuje graf na obrázku 4.1. Ze srovnání nezaměstnanosti absolventů škol v letech 2013–2016 je velmi dobře patrný **výrazný kontinuální pokles míry nezaměstnanosti napříč všemi sledovanými roky i kategoriemi vzdělání.** V roce 2013 dosahovala míra nezaměstnanosti čerstvých absolventů nejvyšších hodnot. Od roku 2013 dochází k poklesu míry nezaměstnanosti v rámci všech sledovaných kategorií vzdělání – malou odchylku tvoří jen absolventi gymnázií, kde došlo v nezaměstnanosti absolventů mezi roky 2013 a 2014 k mírnému nárůstu.

Největší rozdíly v míře nezaměstnanosti čerstvých absolventů můžeme ve srovnání s rokem 2013 pozorovat především u absolventů nástavbového vzdělání (kategorie vzdělání L/5) a učebních oborů (kategorie vzdělání E a H). Mezi roky 2013 a 2016 poklesla míra nezaměstnanosti absolventů nástavbového vzdělání (kategorie L/5) o 19 procentních bodů

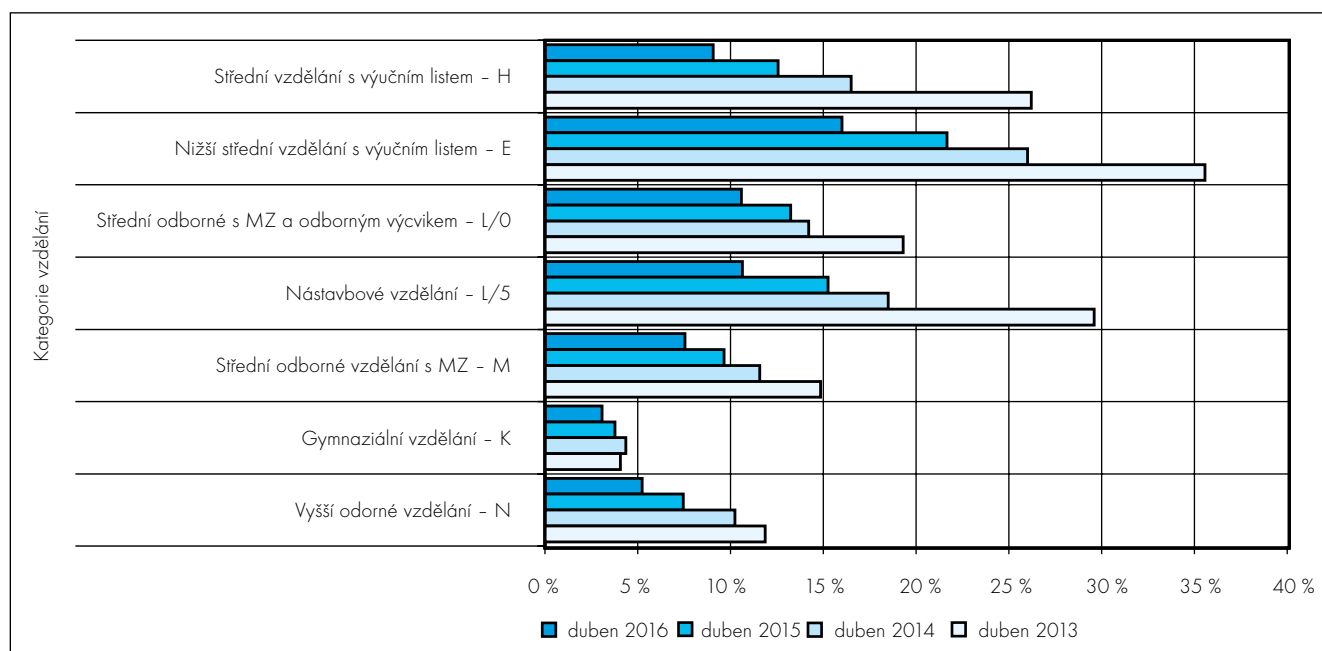
(dále p.b.). Míra nezaměstnanosti absolventů nižšího středního vzdělání s výučním listem je nižší o 19,6 p.b., v případě absolventů středního vzdělání s výučním listem o 17,1 p.b.

Mezi lety 2013 a 2016 není ale zanedbatelné ani snížení míry nezaměstnanosti čerstvých absolventů v dalších kategoriích vzdělání. Absolventi středního vzdělání s maturitou a odborným výcvikem (kategorie vzdělání L/0) zaznamenali v roce 2016 míru nezaměstnanosti nižší o 8,7 p.b., absolventi středního odborného vzdělání s maturitní zkouškou (kategorie vzdělání M) pak o 7,3 p.b. Absolventi vyšších odborných škol dosáhli v roce 2016 na nezaměstnanost o 6,6 p.b. nižší než v roce 2013. V poklesu míry nezaměstnanosti absolventů se zřetelně projevuje pokles celkové nezaměstnanosti v ČR a stále se zlepšující ekonomická situace. Svou roli hraje také pokles v populační síle ročníků a snižující se počet absolventů škol.

Z komparace míry nezaměstnanosti čerstvých absolventů škol v rámci jednotlivých kategorií vzdělání napříč roky 2013–2016 můžeme vidět, že dlouhodobě je nejvyšší míra nezaměstnanosti zaznamenána u **absolventů s nižší úrovní vzdělání** (kategorie vzdělání E) a u **absolventů nástavbového vzdělání** (kategorie vzdělání L/5). V obou případech se však situace absolventů v posledních letech velmi zlepšila.

V případě absolventů **nižšího středního vzdělání s výučním listem (kategorie E)** je míra nezaměstnanosti tradičně nejvyšší – v dubnu 2016 dosahovala 16,0 %. Ve srovnání s rokem 2015 **poklesla** míra nezaměstnanosti mezi absolventy **nižšího středního vzdělání** o 5,7 p.b. Právě **tato kategorie vzdělání vykazuje** ve srovnání s ostatními sledovanými kategoriemi vzdělání **nejvýraznější pokles míry nezaměstnanosti** čerstvých absolventů.

Obrázek 4.1 Míra nezaměstnanosti čerstvých absolventů v ČR (duben 2013–2016)

Tabulka 4.1 Míra nezaměstnanosti čerstvých absolventů podle kategorií vzdělání, duben 2016

Kategorie vzdělání	Počet absolventů (2015)	Počet nezaměstnaných absolventů (duben 2016)	Míra nezaměstnanosti absolventů v % (duben 2016)	Srovnání s dubnem 2015	Míra nezaměstnanosti absolventů v % (duben 2015)
Střední odborné s výučním listem – H	20261	1835	9,1%	-3,5 p.b.	12,6%
Nižší střední odborné vzdělání – E	2668	427	16,0%	-5,7 p.b.	21,7%
Střední odborné s MZ a odborným výcvikem – L/0	3722	394	10,6%	-2,7 p.b.	13,2%
Nástavbové vzdělání – L/5	1975	210	10,6%	-4,6 p.b.	15,2%
Střední odborné s MZ – M	29891	2254	7,5%	-2,1 p.b.	9,6%
Gymnaziální vzdělání – K	20533	631	3,1%	-0,7 p.b.	3,8%
Vyšší odborné vzdělání – N	4471	234	5,2%	-2,2 p.b.	7,5%

Pozn.: Srovnání s dubnem 2015 – absolutní rozdíl míry nezaměstnanosti absolventů v dubnu 2016 oproti míře nezam. abs. v dubnu 2015 (p.b. – procentní bod).

U absolventů **středního vzdělání s výučním listem (kategorie H)** činila míra nezaměstnanosti v dubnu 2016 celkem 9,1 %. Oproti předchozímu roku došlo v této kategorii vzdělání k poklesu míry nezaměstnanosti čerstvých absolventů o 3,5 p.b. Navíc již druhý rok je nezaměstnanost těchto absolventů **nižší než nezaměstnanost absolventů středního vzdělání s MZ a odborným výcvikem (kategorie L/0)**. Jejich míra nezaměstnanosti poklesla z 13,2 % v roce 2015 na 10,6 % v roce 2016 – v rámci této kategorie vzdělání tedy míra nezaměstnanosti poklesla o 2,7 p.b.

Také absolventi **středního odborného vzdělání s maturitní zkouškou (kategorie M)** jsou na pracovním trhu ve srovnání s předchozím rokem o něco úspěšnější – oproti roku 2015 poklesla jejich míra nezaměstnanosti o 2,1 p.b. na 7,5 %.

U absolventů **gymnaziálního vzdělávání** kategorie K je míra nezaměstnanosti tradičně nejnižší – v této vzdělávací skupině jsou ve větší míře zastoupeni především ti absolventi, kteří neuspěli v přijímacím řízení na vysoké školy a rozhodli se tedy ke vstupu na pracovní trh, jinak většina absolventů pokračuje v terciárním vzdělávání. V rámci této kategorie vzdělání je v dubnu 2016 evidován pokles v míře nezaměstnanosti čerstvých absolventů o 0,7 p.b. na 3,1 %.

U absolventů **nástavbového vzdělání** poklesla míra nezaměstnanosti ve srovnání s rokem 2015 o 4,6 p.b. (15,2 % v roce 2015, 10,6 % v roce 2016), čímž se ti absolventi dostali svou nezaměstnaností na úroveň absolventů středního vzdělání s maturitou a odborným výcvikem (kategorie L/0). V případě absolventů **vyššího odborného vzdělávání** došlo ke snížení nezaměstnanosti o 2,2 p.b. na 5,2 % v roce 2016.

4.2 Nezaměstnanost absolventů středního vzdělání s výučním listem (kategorie vzdělání H)

V souvislosti s vývojem počtu absolventů v jednotlivých kategoriích vzdělání již bylo řečeno, že dochází k poklesu v počtech absolventů, na kterém se výrazným způsobem podílí pokles v populační síle ročníků, ale také částečně ztráta zájmu o učební obory či zavedení státní maturitní zkoušky. V případě středního vzdělání s výučním listem (kategorie H) je dobře patrný kontinuální mírný pokles v počtech absolventů. Zatímco v roce 2010 bylo v rámci středního vzdělání s výučním listem kategorie H evidováno 24 415 absolventů, v roce 2015 se jedná už jen o počet 20 261.

Nejvíce absolventů středního vzdělání s výučním lis-

tem (kategorie H) bylo v roce 2015 evidováno ve skupinách oborů 23 Strojírenství a strojírenská výroba (24,3 %), 65 Gastronomie, hotelnictví a turismus (17,1 %), dále ve skupinách oborů 26 Elektrotechnika, telekomunikační a výpočetní technika (10,0 %), 36 Stavebnictví, geodézie a kartografie (9,9 %) a 69 Osobní a provozní služby (9,4 %).

Míra nezaměstnanosti absolventů středního vzdělání s výučním listem (kategorie H) v dubnu 2016 činila 9,1 %. Oproti dubnu 2015 dochází v míře nezaměstnanosti v rámci této kategorie vzdělání k poklesu o 3,5 p.b. V rámci učebních oborů kategorie H dochází z hlediska úspěšnosti absolventů na trhu práce ke zlepšení situace téměř ve všech skupinách oborů. Výjimkou jsou skupina oborů 34 Polygrafie, zpracování papíru, filmu, fotografie a méně zastoupená skupina 21 Hornictví, hutnictví a slévárnictví, kde došlo ve srovnání s dubnem 2015 k mírnému nárůstu míry nezaměstnanosti absolventů.

Nejvyšší míra nezaměstnanosti (kategorie H) je evidována v početněji zastoupených skupinách oborů 69 Osobní a provozní služby (13,5 %) a 66 Obchod (12,6 %). Vyšší míru nezaměstnanosti absolventů můžeme zaznamenat také v méně zastoupené skupině oborů 39 Speciální a interdisciplinární technické obory (12,4 %).

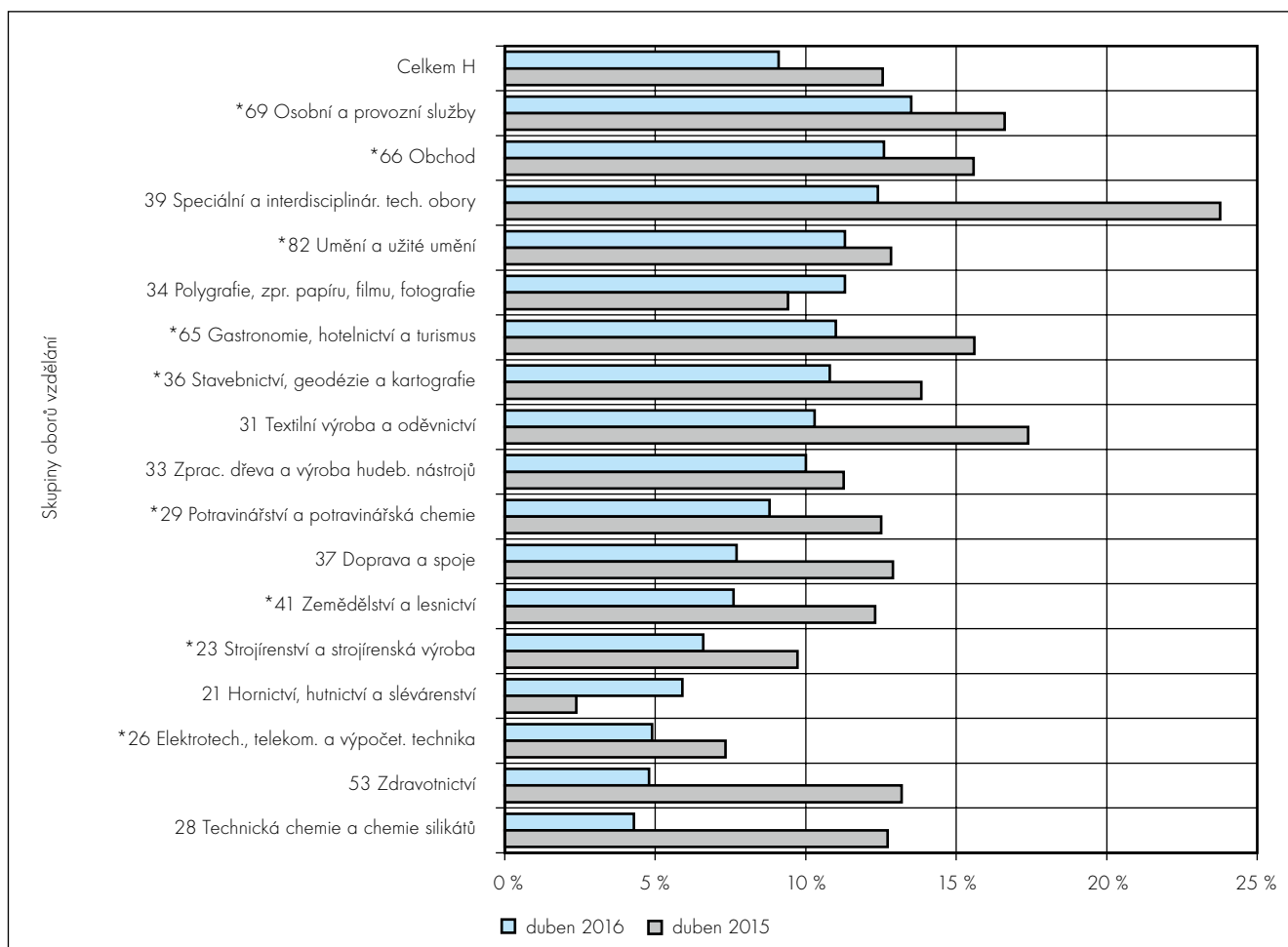
Nejnižší míra nezaměstnanosti (kategorie H) je evidována ve skupinách oborů, které jsou z hlediska počtu absolventů méně zastoupené. Týká se to především skupin oborů 32 Kožedělná a obuvnická výroba a zpracování plastů (0,0 %), 28 Technická chemie a chemie silikátů (4,3 %) a 53 Zdravotnictví (4,3 %). V případě početně více zastoupených skupin oborů to jsou 26 Elektrotechnika, telekomunikace a výpočetní technika (4,9 %), 23 Strojírenství a strojírenská výroba (6,6 %) a 41 Zemědělství a lesnictví (7,6 %).

K nejvýraznějším poklesům v míře nezaměstnanosti došlo v posledním roce především u skupin oborů s nižším počtem absolventů. Týká se to zejména skupiny oborů 39 Speciální a interdisciplinární technické obory (pokles z 23,8 % v roce 2015 na 12,4 % v roce 2016), 28 Technická chemie a chemie silikátů (pokles o 8,4 p.b. na 4,3 %) a 53 Zdravotnictví (pokles o 8,4 p.b. na 4,8 %).

Mezi více zastoupenými skupinami oborů došlo k výraznému meziročnímu poklesu v míře nezaměstnanosti především v rámci skupin oborů 41 Zemědělství a lesnictví (7,6 %, pokles o 4,7 p.b.) a 65 Gastronomie, hotelnictví a turismus (11,0 %, pokles o 4,6 p.b.).

4. Nezaměstnanost absolventů škol

Obrázek 4.2 Míra nezaměstnanosti absolventů: střední vzdělání s výučním listem, duben 2015 a 2016, skupiny oborů kategorie H

* Označení skupin oborů vzdělání, které měly v roce 2015 v dané kategorii vzdělání více než 1 000 absolventů.

4.3 Nezaměstnanost absolventů nižšího středního vzdělání s výučním listem (kategorie vzdělání E)

Tato kategorie vzdělání je primárně určena pro jedince se speciálními vzdělávacími potřebami. Z již uvedených statistik je dobře patrné, že míra nezaměstnanosti v rámci této kategorie vzdělání zůstává tradičně vysoká, přestože je zde ve srovnání s ostatními kategoriemi vzdělání evidován téměř nejvyšší počet absolventů. V roce 2015 absolvovalo obory této kategorie 2 668 osob. I zde je patrný mírný pokles počtu absolventů, v roce 2010 jich absolvovalo 3 143.

Nejvíce absolventů středního vzdělání s výučním listem (kategorie E) ukončilo v roce 2015 studium ve skupinách oborů 65 Gastronomie, hotelnictví a turismus (28,2 %), 36 Stavebnictví, geodézie a kartografie (14,8 %) a 41 Zemědělství a lesnictví (14,4 %). Vyšší podíl absolventů je patrný také u skupin oborů 29 Potravinářství a potravinářská chemie (10,0 %) a 75 Pedagogika, učitelství a sociální péče (9,1 %).

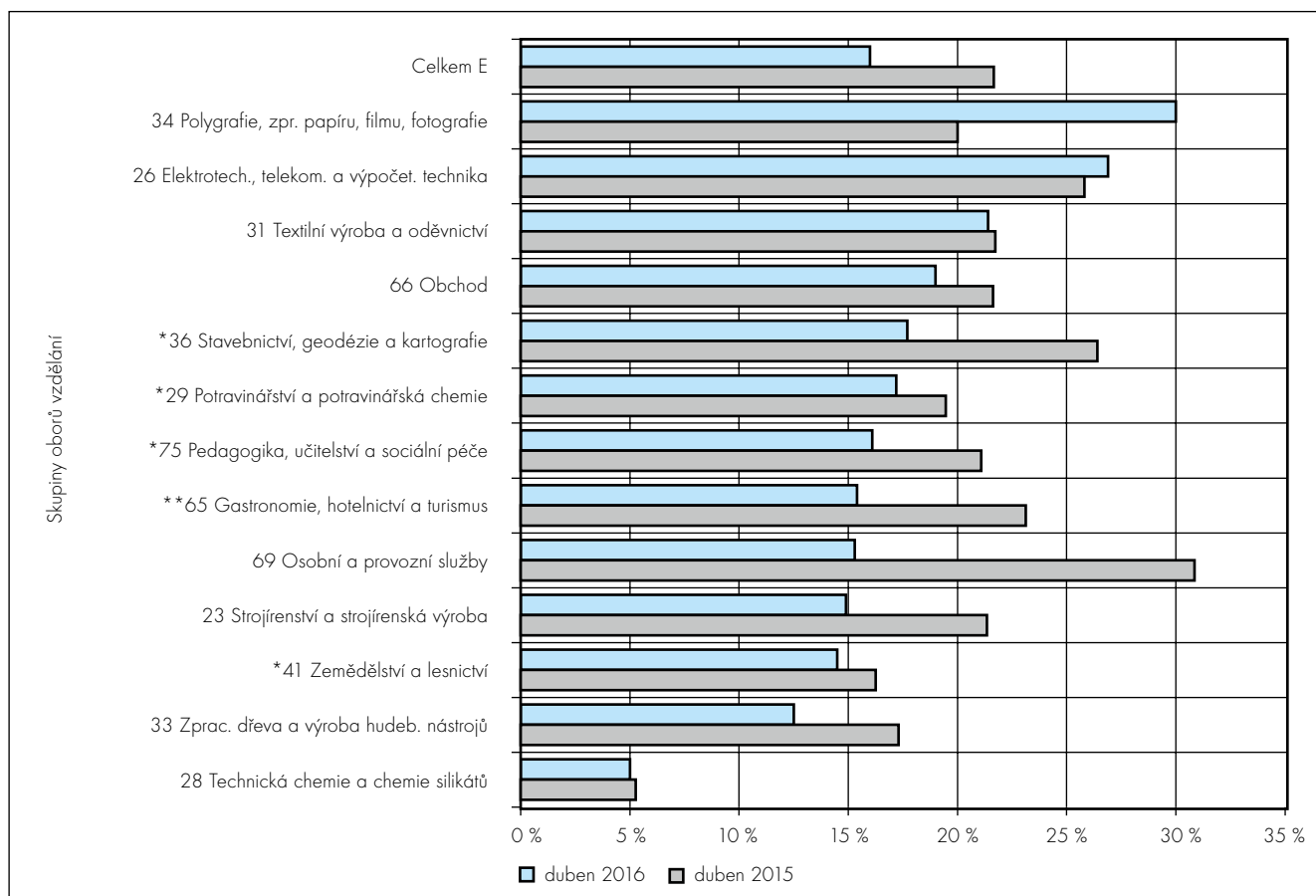
Míra nezaměstnanosti absolventů nižšího středního vzdělání s výučním listem (kategorie E) v dubnu 2016 činila 16,0 %. Z hlediska meziročního srovnání došlo v této kategorii vzdělání k poklesu o 5,7 p.b. Ve srovnání s rokem 2014 poklesla míra nezaměstnanosti absolventů dokonce

o 10,0 p.b. Z obrázku 4.3 je z hlediska míry nezaměstnanosti a uplatnitelnosti absolventů učebních oborů kategorie E patrné zlepšení v rámci většiny skupin oborů. Výjimkou jsou méně zastoupené skupiny oborů 26 Elektrotechnika, telekomunikační a výpočetní technika a 34 Polygrafie, zpracování papíru, filmu a fotografie, kde došlo v míře nezaměstnanosti oproti dubnu 2015 k nárůstu.

Nejvyšší míru nezaměstnanosti (kategorie E) v dubnu 2016 zaznamenala méně zastoupená skupina oborů 34 Polygrafie, zpracování papíru, filmu a fotografie (30,0 %) a 26 Elektrotechnika, telekomunikační a výpočetní technika (26,9 %). Z početněji zastoupených skupin oborů je míra nezaměstnanosti vyšší zejména ve skupině oborů 36 Stavebnictví, geodézie a kartografie (17,7 %) a 29 Potravinářství a potravinářská chemie (17,2 %).

Nejnižší míra nezaměstnanosti (kategorie E) je v dubnu 2016 evidována ve skupině oborů 28 Technická chemie a chemie silikátů (5,0 %) a 33 Zpracování dřeva a výroba hudebních nástrojů (12,5 %). Z početněji zastoupených skupin oborů je míra nezaměstnanosti absolventů této kategorie vzdělání nízká také ve skupině 41 Zemědělství a lesnictví (14,5 %) a 26 Strojírenství a strojírenská výroba (14,9 %).

Obrázek 4.3 Míra nezaměstnanosti absolventů: nižší střední vzdělání s výučním listem, duben 2015 a 2016, skupiny oborů kategorie E

* Označení skupin oborů vzdělání, které měly v roce 2015 v dané kategorii vzdělání více než 200 absolventů.

** Označení skupin oborů vzdělání, které měly v roce 2015 v dané kategorii vzdělání více než 600 absolventů.

Nejvýraznější pokles v míře nezaměstnanosti je zaznamenán u skupiny oborů 69 Osobní a provozní služby (15,3 %, pokles o 15,6 p.b.) – výrazný pokles je však částečně ovlivněn nižším počtem absolventů.

V rámci více zastoupených skupin oborů došlo k výraznému meziročnímu poklesu míry nezaměstnanosti především u skupin oborů 36 Stavebnictví, geodézie a kartografie (17,7 %, pokles o 8,7 p.b.), 65 Gastronomie, hotelnictví a turismus (15,4 %, pokles o 7,7 p.b.) a 23 Strojírenství a strojírenská výroba (14,9 %, pokles o 6,5 p.b.).

4.4 Nezaměstnanost absolventů středního odborného vzdělání s maturitní zkouškou a odborným výcvikem (kategorie vzdělání L/0)

V souvislosti s nezaměstnaností absolventů kategorie L/0 je třeba uvést skutečnost, že ve statistikách nejsou uvedeni ti absolventi, kteří neuspěli u státní maturitní zkoušky. V evidenci nezaměstnaných se tedy nacházejí spíše schopnější absolventi, kteří maturitní zkoušku úspěšně složili a mají vyšší studijní předpoklady. Proto se dá předpokládat, že tyto absolventy trh práce snáze přijme a úspěšně si najdou své pracovní uplatnění.

V kategorii vzdělání L/0 dochází ve srovnání s jinými kategoriemi v posledních letech k výraznějšímu snížení počtu

absolventů. V období let 2006–2010 se počet absolventů pohyboval okolo hranice 7 000 osob. V roce 2011 však došlo v počtu absolventů k výraznému poklesu, o více než 1 634 absolventů, a tento trend dále pokračoval. V roce 2015 bylo v kategorii L/0 evidováno 3 722 absolventů – ve srovnání s rokem 2010 je to pokles téměř na polovinu.

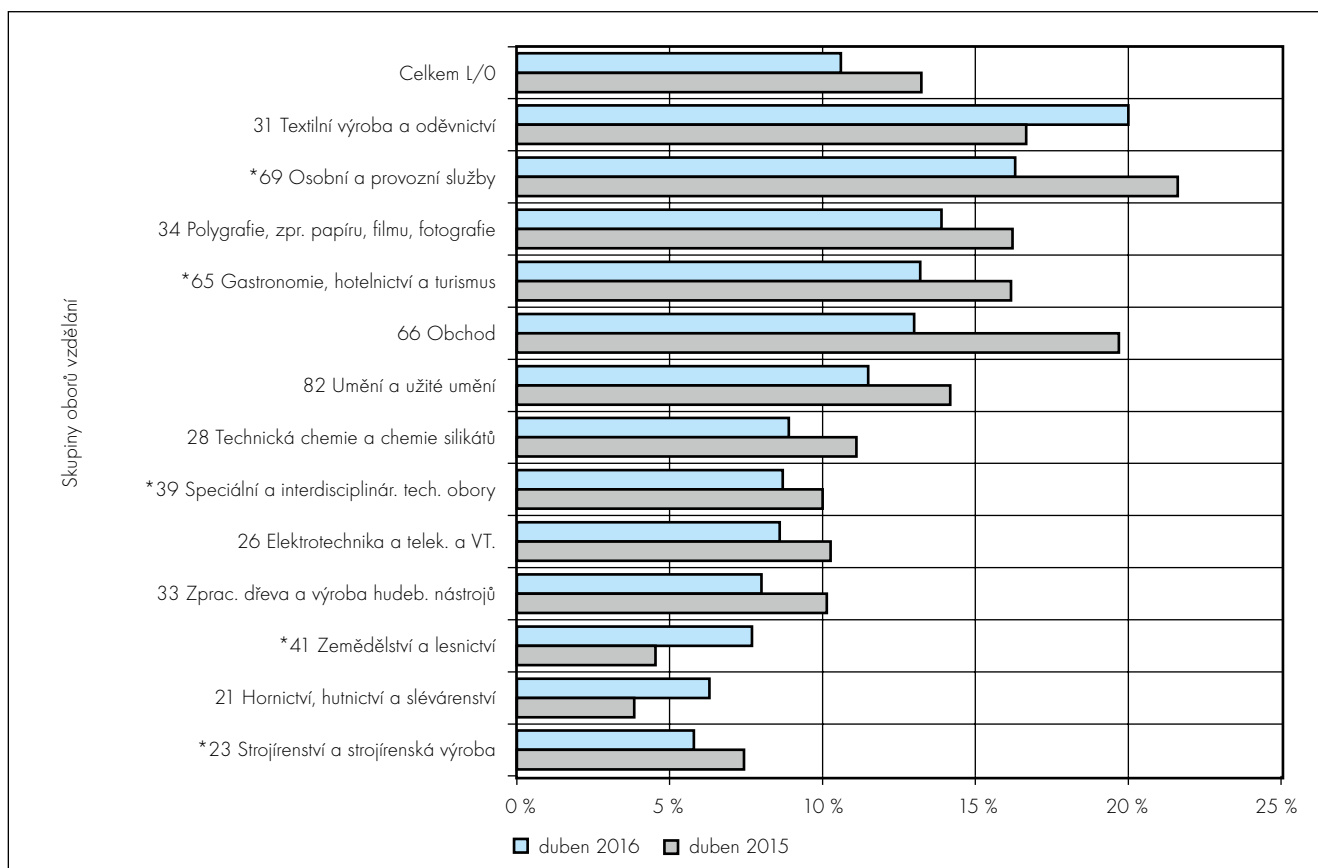
V rámci středního odborného vzdělání s maturitní zkouškou a odborným výcvikem kategorie L/0 je v roce 2015 evidováno **nejvíce absolventů** ve skupinách oborů 26 Elektrotechnika, telekomunikační a výpočetní technika (19,1 %), 23 Strojírenství a strojírenská výroba (18,1 %), 39 Speciální a interdisciplinární technické obory (16,0 %) a 69 Osobní a provozní služby (16,0 %).

Míra nezaměstnanosti absolventů středního odborného vzdělání s maturitní zkouškou a odborným výcvikem (kategorie L/0) v dubnu 2016 činila 10,6 %. Ve srovnání s předchozím rokem je to pokles o 2,7 p.b. Na „pozitivní“ vývoj míry nezaměstnanosti absolventů této kategorie vzdělání a zlepšující se situaci z hlediska uplatnitelnosti na pracovním trhu má částečně vliv zavedení státní maturitní zkoušky v roce 2011. Pokud by státní maturitní zkouška nebyla zavedena, byla by míra nezaměstnanosti v této skupině pravděpodobně vyšší.

Na obrázku 4.4 můžeme vidět, že z hlediska míry neza-

4. Nezaměstnanost absolventů škol

Obrázek 4.4 Míra nezaměstnanosti čerstvých absolventů: střední odborné vzdělání s maturitou a odborným výcvikem, duben 2015 a 2016, skupiny oborů kategorie L/0

* Označení skupin oborů vzdělání, které měly v roce 2015 v dané kategorii vzdělání více než 300 absolventů.

městnanosti absolventů dochází v dubnu 2016 ve většině skupin oborů k poklesu. Výjimkou jsou jen skupiny oborů s velmi malým počtem absolventů, a to skupiny 31 Textilní výroba a oděvnictví, 41 Zemědělství a lesnictví a 21 Hornictví, hutnictví a slévárenství, kde došlo v míře nezaměstnanosti oproti dubnu 2015 k mírnému nárůstu.

Nejvyšší míru nezaměstnanosti (kategorie L/0) vykazují především početněji zastoupené skupiny oborů 69 Osobní a provozní služby (16,3 %), 34 Polygrafie, zpracování papíru, filmu a fotografie (13,9 %) a 65 Gastronomie, hotelnictví a turismus (13,2 %). Vyšší míra nezaměstnanosti je v dubnu 2016 evidována také ve slaběji zastoupené skupině oborů 66 Obchod (13,0 %).

Naopak **nejnižší míra nezaměstnanosti (kategorie L/0)** je evidována ve skupině oborů 23 Strojírenství a strojírenská výroba (5,8 %), dále pak v méně zastoupených skupinách oborů 21 Hornictví, hutnictví a slévárenství (6,3 %), 41 Zemědělství a lesnictví (7,7 %) a 33 Zpracování dřeva a výroba hudebních nástrojů (8,0 %). Nižší míru nezaměstnanosti vykazují také více zastoupené skupiny oborů 26 Elektrotechnika, telekomunikace a výpočetní technika (8,6 %) a 39 Speciální a interdisciplinární technické obory (8,7 %).

K nejvýraznějším poklesům v míře nezaměstnanosti absolventů dochází ve skupinách oborů s vyšším počtem absolventů. Týká se to především skupiny oborů 66 Obchod

(13,0 %, pokles o 6,7 p.b.) a 69 Osobní a provozní služby (16,3 %, pokles o 5,3 p.b.).

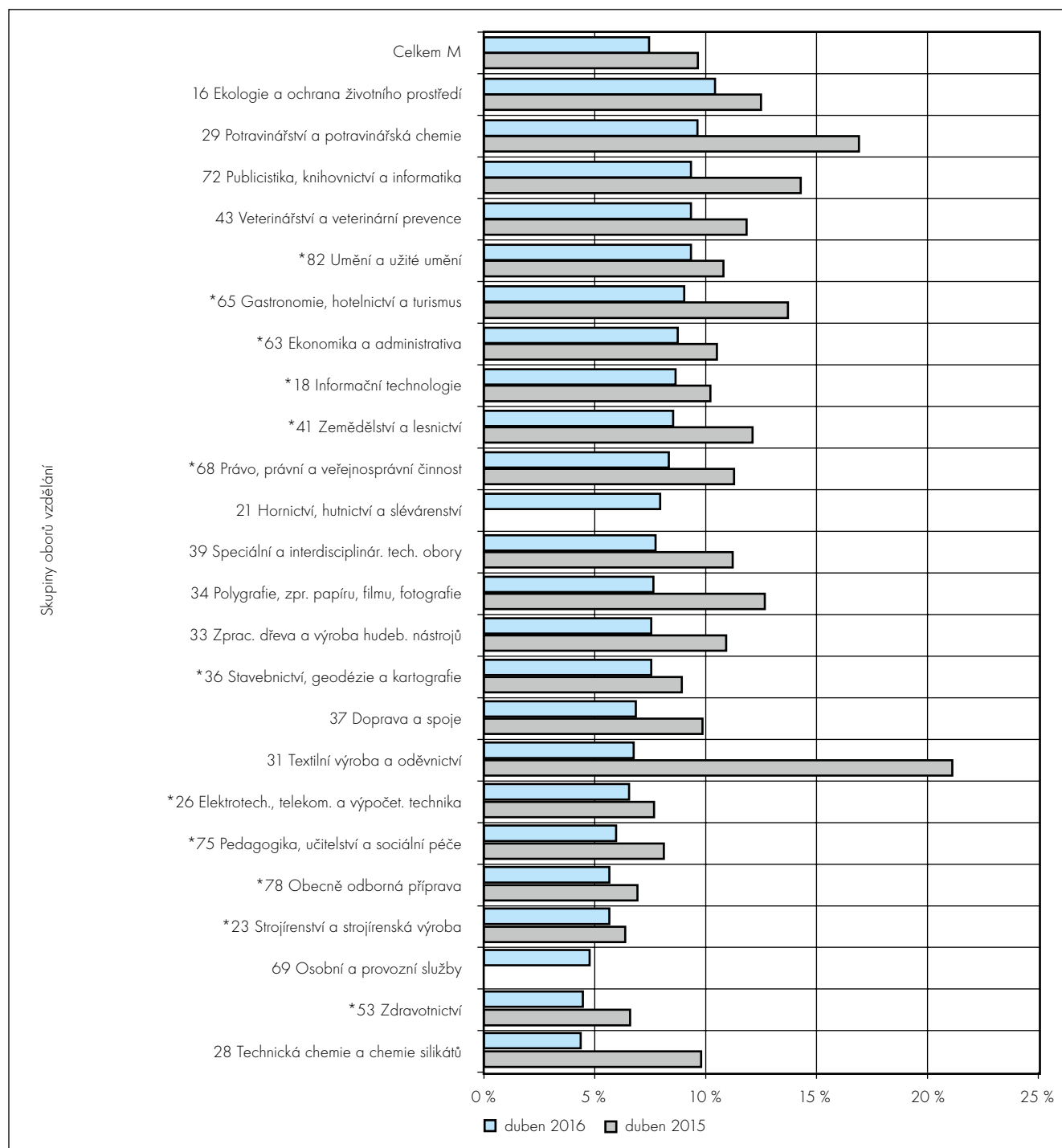
4.5 Nezaměstnanost absolventů středního odborného vzdělání s maturitní zkouškou (kategorie vzdělání M)

V rámci středního odborného vzdělání s maturitní zkouškou bylo možné pozorovat kontinuální nárůst v počtech absolventů do roku 2007, kdy je v rámci této kategorie evidováno 46 511 osob. Od roku 2007 dochází v této kategorii vzdělání k postupnému poklesu. V roce 2013 je v rámci středního vzdělání s maturitní zkouškou evidováno 38 939 absolventů, v roce 2015 je to již jen 29 891 osob. Za dva roky tedy klesl počet absolventů oborů kategorie M o 23 %. Přesto tiito absolventi tvoří přibližně 38 % z celkového počtu absolventů středních škol (bez nástavby).

Nejvíce absolventů středního odborného vzdělání s maturitní zkouškou (kategorie M) úspěšně ukončilo v roce 2015 studium ve skupinách oborů 63 Ekonomika a administrativa (19,3 %), 78 Obecně odborná příprava (12,7 %), 18 Informační technologie (8,8 %), 65 Gastronomie, hotelnictví a turismus (8,1 %) a 53 Zdravotnictví (6,8 %).

Míra nezaměstnanosti absolventů středního odborného vzdělání s maturitní zkouškou (kategorie M) v dubnu 2016 činila 7,5 %. Ve srovnání s dubnovými hodnotami v roce

Obrázek 4.5 Míra nezaměstnanosti absolventů: střední odborné vzdělání s maturitní zkouškou, duben 2015 a 2016, skupiny oborů kategorie M

* Označení skupin oborů vzdělání, které měly v roce 2015 v dané kategorii vzdělání více než 1 200 absolventů.

2015 dochází v míře nezaměstnanosti absolventů kategorie M k meziročnímu poklesu o 2,1 p.b. V souvislosti s monitorováním míry nezaměstnanosti v této kategorii vzdělání je třeba poznamenat, že na tento ukazatel má vliv zavedení státní maturitní zkoušky v roce 2011, jež s velkou pravděpodobností způsobilo pokles v počtech absolventů i míru nezaměstnanosti, a skutečnost, že v rámci kategorie M pokračuje značná část absolventů ve studiu v terciárním vzdělávání.

Pokud se podíváme na situaci v rámci jednotlivých skupin oborů kategorie M (obrázek 4.5), můžeme vidět, že ve většině případů došlo v míře nezaměstnanosti ve srovnání s dubnem 2015 k poklesu. Výjimku tvoří jen skupina oborů 21 Hornictví, hutnictví a slévárenství s nízkým počtem absolventů.

Nejvyšší míra nezaměstnanosti byla zaznamenána především v rámci skupin oborů s nižším počtem absolventů, mezi něž patří skupiny 16 Ekologie a ochrana životního

4. Nezaměstnanost absolventů škol

prostředí (10,5 %), 29 Potravinářství a potravinářská chemie (9,7 %), 72 Publicistika, knihovnictví a informatika (9,4 %) a 43 Veterinářství a veterinární prevence (9,4 %). V rámci více zastoupených skupin oborů je v dubnu 2016 evidována vyšší nezaměstnanost také v oborech skupin 82 Umění a užité umění (9,4 %) a 65 Gastronomie, hotelnictví a turismus (9,1 %).

Nejnižší míru nezaměstnanosti zaznamenaly především skupiny oborů s nízkým počtem absolventů. Jedná se o skupiny oborů 66 Obchod a 32 Kožedělná a obuvnická výroba a zpracování plastů (obě 0,0 %, neboť ke 30. dubnu 2016 nebyl evidován žádný jejich nezaměstnaný absolvent), dále pak 28 Technická chemie a chemie silikátů (4,4 %) a 69 Osobní a provozní služby (4,8 %). Nízkou míru nezaměstnanosti v dubnu 2016 vykazují také početně zastoupené skupiny oborů 53 Zdravotnictví (4,5 %), 23 Strojírenství a strojírenská výroba (5,7 %), 78 Obecně odborná příprava (5,7 %), 75 Pedagogika, učitelství a sociální péče (6,0 %) a 26 Elektrotechnika, telekomunikační a výpočetní technika (6,6 %).

K nejvýraznějšímu poklesu míry nezaměstnanosti absolventů kategorie M došlo ve skupinách oborů 32 Kožedělná a obuvnická výroba a zpracování plastů (0 %, pokles o 66,7 p.b.), 31 Textilní výroba a oděvnictví (6,8 %, pokles o 14,3 p.b.), 66 Obchod (0 %, pokles o 7,5 %) a 29 Potravinářství a potravinářská chemie (9,7 %, pokles o 7,2 p.b.). K vyššímu meziročnímu poklesu došlo v roce 2016 také v početněji zastoupené skupině oborů 65 Gastronomie, hotelnictví a turismus (9,1 %, pokles o 4,6 p.b.). K větším meziročním poklesům dále došlo například ve skupině oborů 28 Technická chemie a chemie silikátů (4,4 %, pokles o 5,4 p.b.), 34 Polygrafie, zpracování papíru, filmu a fotografie (7,7 %, pokles o 5,0 p.b.) a 72 Publicistika, knihovnictví a informatika (9,4 %, pokles o 4,9 p.b.).

Naopak **nejmenší rozdíl v míře nezaměstnanosti** je v dubnu 2016 zaznamenán ve skupinách oborů s vysokými počty absolventů: 23 Strojírenství a strojírenská výroba (5,7 %, pokles o 0,7 p.b.), 26 Elektrotechnika, telekomunikace a výpočetní technika (6,6 %, pokles o 1,1 p.b.), 78 Obecně odborná příprava (5,7 %, pokles o 1,2 p.b.), 36 Stavebnictví, geodézie a kartografie (7,6 %, pokles o 1,3 p.b.), 82 Umění a užité umění (9,4 %, pokles o 1,4 p.b.).

Pro doplnění je potřeba uvést, že u skupiny oborů 21 Hornictví, hutnictví a slévárenství došlo meziročně k nárůstu míry nezaměstnanosti, neboť v předchozím roce byla nezaměstnanost absolventů nulová.

4.6 Nezaměstnanost absolventů nástavbového vzdělání (kategorie vzdělání L/5)

Kategorie L/5 patří z hlediska počtu absolventů k méně zastoupeným kategoriím vzdělání. Od roku 2005 dochází v počtu absolventů nástavbového vzdělání ke kontinuálnímu poklesu. K výraznému propadu dochází v roce 2011, kdy počet absolventů klesá z 6 253 na 4 422. Tento klesající trend pokračuje také v roce 2015 – v rámci této kategorie vzdělání bylo minulý rok evidováno pouze 1 975 absolventů. Ve srovnání s rokem 2011 zde tedy klesl počet absolventů o třetinu. Částečně je to dáno demografickým vývojem, částečně pak zavedením státní maturitní zkoušky. Z hlediska vývoje počtu

absolventů se zde tedy zavedení státní maturitní zkoušky odrazilo spíše negativně. Ovšem dá se předpokládat, že z pohledu uplatnitelnosti absolventů na trhu práce měla nová maturitní zkouška pozitivní vliv.

Absolventi nástavbového vzdělání (kategorie L/5) jsou velmi silně zastoupeni ve skupině oborů 64 Podnikání v oborech, odvětví – 61,7 %. S velmi výrazným odstupem následují skupiny oborů 65 Gastronomie, hotelnictví a turismus (8,4 %), 23 Strojírenství a strojírenská výroba (7,5 %) a 26 Elektrotechnika, telekomunikační a výpočetní technika (6,9 %). V roce 2015 bylo ve většině skupin oborů evidováno méně než 170 absolventů a jsou tedy z hlediska počtu osob méně zastoupené.

Míra nezaměstnanosti absolventů nástavbového vzdělání (kategorie L/5) v dubnu 2016 činila 10,6 %. Meziročně došlo v míře nezaměstnanosti absolventů zmíněné kategorie vzdělání k poklesu o 4,6 p.b. Tímto výrazným posunem se absolventi nástavbového studia dostali na hodnoty nezaměstnanosti absolventů s maturitou a odborným výcvikem (kategorie L/0). Pokud ovšem z hlediska vývoje nezaměstnanosti absolventů porovnáme situaci v roce 2015 s předchozím rokem, můžeme vidět, že v některých skupinách oborů je míra nezaměstnanosti vyšší než v dubnu 2015 – ve většině případů jde nicméně o méně zastoupené skupiny oborů, kde může v míře nezaměstnanosti docházet k výrazným výkyvům v důsledku nízkého počtu absolventů.

Nejvyšší míru nezaměstnanosti pozorujeme převážně ve skupinách oborů s velmi nízkým počtem absolventů. Týká se to především skupiny oborů 29 Potravinářství a potravinářská chemie (44,4 %), 82 Umění a užité umění (26,7 %) a 37 Doprava a spoje (25,0 %). Vyšší míra nezaměstnanosti je evidována také ve skupinách oborů 66 Obchod (14,3 %) a 68 Právo, právní a veřejnosprávní činnost (12,5 %).

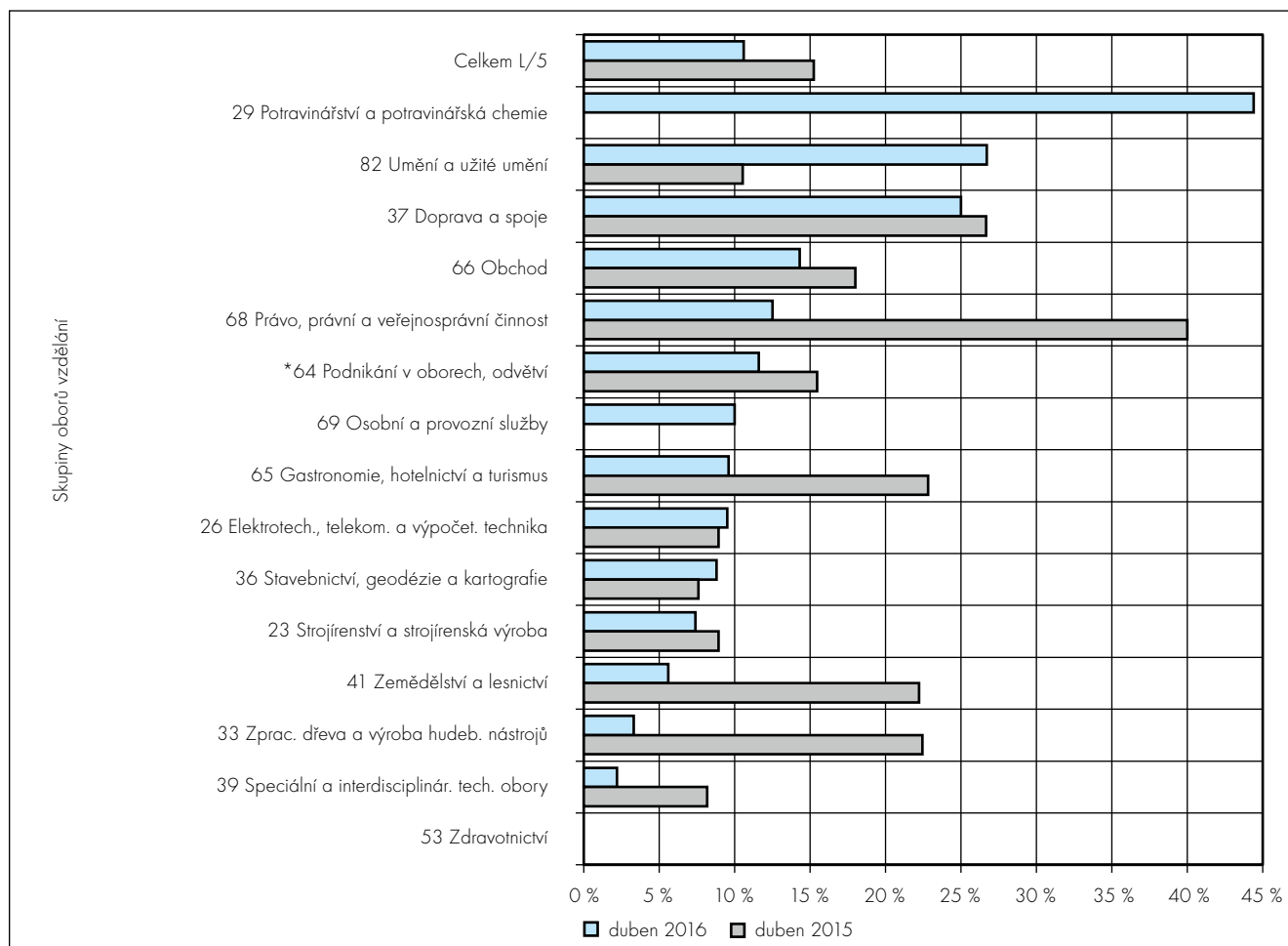
Nejnižší míra nezaměstnanosti je evidována ve skupinách oborů 53 Zdravotnictví (0,0 %), 39 Speciální a interdisciplinární technické obory (2,2 %), 33 Zpracování dřeva a výroba hudebních nástrojů (3,3 %) a 41 Zemědělství a lesnictví (5,6 %). V případě skupiny oborů 53 Zdravotnictví nebyl v dubnu 2016 evidován žádný absolvent v evidenci nezaměstnaných osob a míra nezaměstnanosti je proto nulová. Nižší míra nezaměstnanosti byla dále zaznamenána ve skupinách oborů 23 Strojírenství a strojírenská výroba (7,4 %) a 36 Stavebnictví, geodézie a kartografie (8,8 %).

Nejvýraznější pokles v míře nezaměstnanosti je patrný především u skupin oborů 68 Právo, právní a veřejnosprávní činnost (12,5 %, pokles o 27,5 p.b.), 33 Zpracování dřeva a výroba hudebních nástrojů (3,3 %, pokles o 19,1 p.b.), 41 Zemědělství a lesnictví (5,6 %, pokles o 16,6 p.b.) a 65 Gastronomie, hotelnictví a turismus (9,6 %, pokles o 13,2 p.b.).

4.7 Nezaměstnanost absolventů vyššího odborného vzdělání (kategorie vzdělání N)

Tato kategorie vzdělání zaznamenávala do roku 2005 poměrně výrazný nárůst v počtu absolventů, který byl do značné míry způsoben zájmem o terciární vzdělávání. Od roku 2005, ve kterém vyšší odborné vzdělání absolvovalo

Obrázek 4.6 Míra nezaměstnanosti čerstvých absolventů: střední odborné vzdělání s maturitou – nástavbové vzdělání, duben 2015 a 2016, skupiny oborů kategorie L/5

* Označení skupin oborů vzdělání, které měly v roce 2015 v dané kategorii vzdělání více než 1000 absolventů.

7 025 osob, však v této kategorii vzdělání dochází ke kontinuálnímu poklesu počtu absolventů. Je to ovlivněno rozšiřující se vzdělávací nabídkou vysokých škol (absolvování vyššího odborného vzdělání je mnohdy alternativní variantou v případě neúspěchu v přijímacím řízení na vysoké školy), demografickým poklesem obyvatelstva a do určité míry také zavedením státní maturitní zkoušky v roce 2011. V roce 2015 bylo v rámci vyššího odborného vzdělání evidováno 4 471 absolventů.

Nejvíce absolventů vyššího odborného vzdělání (kategorie N) ukončilo studium ve skupinách oborů 53 Zdravotnictví (27,9 %), 75 Pedagogika, učitelství a sociální péče (17,4 %), 63 Ekonomika a administrativa (12,7 %), 68 Právo, právní a veřejnosprávní činnost (7,1 %) a 65 Gastronomie, hotelnictví a turismus (6,4 %).

Míra nezaměstnanosti absolventů vyššího odborného vzdělání (kategorie N) v dubnu 2016 činila 5,2 %. Oproti dubnovým hodnotám za rok 2015 tak dochází v rámci této kategorie vzdělání k meziročnímu poklesu v míře nezaměstnanosti o 2,2 p.b. V souvislosti se sledováním míry nezaměstnanosti absolventů vyššího odborného vzdělávání je nicméně

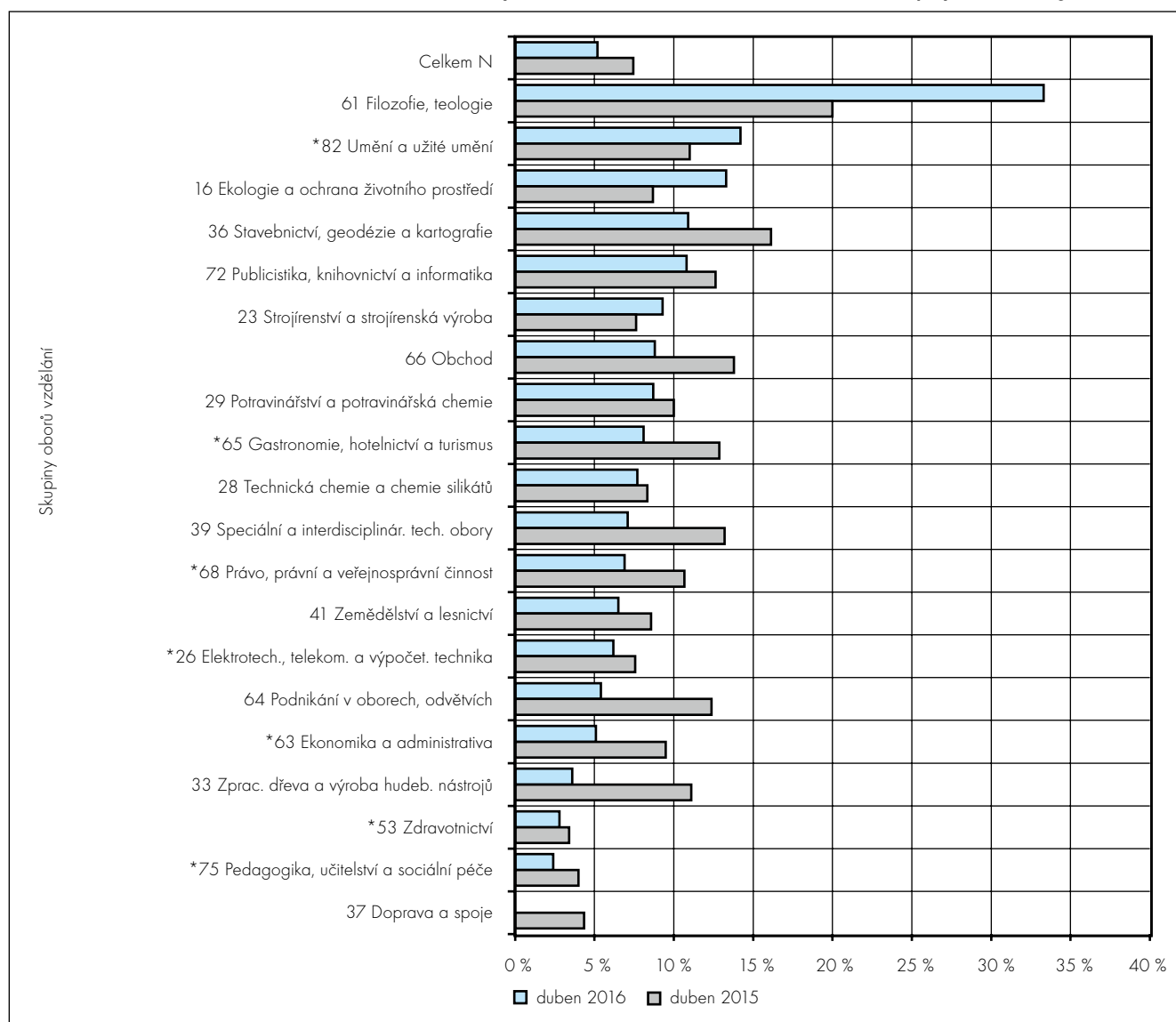
třeba mít na paměti, že tato kategorie vzdělání je poměrně náchylná k výkyvům v míře nezaměstnanosti z důvodu nižšího zastoupení absolventů v rámci jednotlivých skupin oborů. Výjimkou jsou skupiny oborů, které byly z hlediska počtu absolventů v loňském roce nejvíce zastoupené.

Jestliže se podíváme na meziroční srovnání míry nezaměstnanosti v rámci jednotlivých skupin oborů, můžeme vidět, že ve většině skupin oborů došlo v míře nezaměstnanosti k poklesu. K meziročnímu nárůstu došlo především u skupin oborů s nižším počtem absolventů, které jsou v důsledku slabšího zastoupení náchylnější k výkyvům. Musíme ovšem zmínit skupinu oborů 82 Umění a užité umění, kde bylo v roce 2015 více než 200 absolventů, a přesto došlo k nárůstu míry nezaměstnanosti absolventů meziročně o 3,2 p.b. na 14,2 %.

Nejvyšší míra nezaměstnanosti (kategorie N) byla v dubnu 2016 evidována u početnější skupiny oborů 82 Umění a užité umění (14,2 %). K ní se řadí i skupiny oborů s nižším počtem absolventů (méně než 200) 61 Filozofie, teologie (33,3 %), 16 Ekologie a ochrana životního prostředí (13,3 %), 36 Stavebnictví, geodézie a kartografie (10,9 %) a 72 Publicistika, knihovnictví a informatika (10,8 %).

4. Nezaměstnanost absolventů škol

Obrázek 4.7 Míra nezaměstnanosti absolventů: vyšší odborné vzdělání, duben 2015 a 2016, skupiny oborů kategorie N

* Označení skupin oborů vzdělání, které měly v roce 2015 v dané kategorii vzdělání více než 200 absolventů.

Nejnižší míra nezaměstnanosti (kategorie N) je ve skupinách oborů 75 Pedagogika, učitelství a sociální péče (2,4 %), 53 Zdravotnictví (2,8 %) a 63 Ekonomika a administrativa (5,1 %). Ze skupin oborů s nízkým zastoupením pak nízkou nezaměstnanost evidujeme u skupiny 37 Doprava a spoje (0,0 %) a 33 Zpracování dřeva a výroba hudebních nástrojů (3,6 %).

K nejvýraznějšímu poklesu míry nezaměstnanosti došlo především v rámci skupin oborů s nižším počtem absolventů – týká se to skupin oborů 33 Zpracování dřeva a výroba hudebních nástrojů (3,6 %, pokles o 7,5 p.b.), 64 Podnikání v oborech, odvětvích (5,4 %, pokles o 7,0 p.b.), 39 Speciální a interdisciplinární technické obory (7,1 %, pokles o 6,1 p.b.) a 36 Stavebnictví, geodézie a kartografie (10,9 %, pokles o 5,2 p.b.).

Naopak **nárůst míry nezaměstnanosti** je zaznamenán ve skupinách oborů 61 Filozofie, teologie (33,3 %, nárůst

o 13,3 p.b.), 16 Ekologie a ochrana životního prostředí (13,3 %, nárůst o 4,6 p.b.), 82 Umění a užité umění (14,2 %, nárůst o 3,2 p.b.) a 23 Strojírenství a strojírenská výroba (9,3 %, nárůst o 1,7 p.b.). Opět se většinou jedná o skupiny oborů s nižším počtem absolventů, kde může v důsledku slabšího zastoupení docházet v míře nezaměstnanosti k výraznějším výkyvům

4.8 Nezaměstnanost ekonomicky aktivního obyvatelstva a mladých lidí z hlediska vzdělání

Údaje o nezaměstnanosti čerstvých absolventů jsou ovlivněny tím, že mnoho absolventů pokračuje v dalším vzdělávání, a tím vlastně snižuje hodnotu míry nezaměstnanosti. Je to dáno jak přechodem vyučených do nástavbového studia, tak přechodem maturantů do terciárního vzdělávání. Z tohoto důvodu využíváme další zdroj informací o nezaměstnanosti, kterým je Výběrové šetření pracovních sil (VŠPS), prováděné ČSÚ.

Tabulka 4.2 Míra nezaměstnanosti mladých lidí v roce 2016 podle VŠPS

	Zam	Nezam	Celkem	MN (20-29)	MN (EAO)
Základní vzdělání (vč. nedokončeného)	23 801	13 905	37 706	36,9%	22,7%
Střední odborné s výučním listem – E, H	103 263	10 339	113 602	9,1%	5,7%
Střední odborné bez výučního listu – J	758	0	758	0,0%	10,7%
Střední odborné s MZ – M a L/O	100 928	10 878	111 807	9,7%	3,6%
Gymnaziální vzdělání – K	20 893	2 751	23 644	11,6%	5,2%
Pomaturitní a nástavbové vzdělání – L/5	27 467	2 342	29 808	7,9%	3,3%
	Zam	Nezam	Celkem	MN (20-29)	MN (EAO)
Vyšší odborné vzdělání – N	23 914	1 615	25 529	6,3%	3,7%
Konzervatoře	1 195	0	1 195	0,0%	1,7%
Vysokoškolské bakalářské vzdělání – R	64 641	4 647	69 288	6,7%	3,8%
Vysokoškolské magisterské vzdělání – T	103 986	5 212	109 198	4,8%	2,0%
Vysokoškolské doktorské vzdělání – V	655	0	655	0,0%	1,0%
Celkem	471 502	51 688	523 190	9,9%	5,0%

Zam – počet zaměstnaných; Nezam – počet nezaměstnaných

Celkem = Zam + Nezam; MN (míra nezaměstnanosti) = Nezam/Celkem

Základními údaji o míře nezaměstnanosti jsou její hodnoty v členění podle dosaženého vzdělání. V tabulce 4.2 jsou porovnávány hodnoty míry nezaměstnanosti v 10leté věkové skupině 20–29 let. Kvůli srovnatelnosti byla pro absolventy terciárního vzdělání zvolena věková skupina starší, 25–34 let, protože ti absolventi přicházejí na trh práce ve vyšším věku.

Vzhledem k velikosti vzorku VŠPS jsou hodnoty pod 10 tisíc osob celkem málo věrohodné, uvádíme je jen pro úplnost, v ostatních případech tyto výpočty dobře dokresluje zjištění v předcházejících kapitolách.

Prezentované údaje se týkají ekonomicky aktivních lidí, tedy těch, kteří se uplatňují na trhu práce a kteří absolvovali základní, střední a terciární úroveň vzdělání. Vedle míry nezaměstnanosti mladých lidí je zde prezentována i míra nezaměstnanosti ekonomicky aktivního obyvatelstva.

Z dat VŠPS je patrná závislost mezi úrovní vzdělání a nezaměstnaností. Nejtěžší postavení na trhu práce mají lidé bez vzdělání (v ČR je jejich podíl velmi malý, takže nejsou uváděni) a se základním vzděláním, nejlépe jsou na tom lidé s terciární úrovní vzdělání, i když se poněkud zhoršuje situace absolventů s bakalářskou úrovní vzdělání. V porovnání s vyššími věkovými ročníky mají obtížnější postavení mladí lidé bez dostatečné praxe a pracovních zkušeností.

Míra nezaměstnanosti mladých lidí se středním vzděláním se pohybuje zhruba na stejné úrovni, kolem 9 %. Jedná se jak o vyučené (9,1 %), tak o absolventy s maturitou běžného odborného maturitního studia (kat. M) a maturitního studia s odborným výcvikem (kat. L/O) – dohromady 9,7 %, dále o absolventy nástavbového studia (překvapivě pouze 7,9 %).

Absolventi gymnaziálního vzdělání, kteří přejdou na trh práce, se rovněž dobře uplatní, jejich míra nezaměstnanosti je 11,6 %.

Údaje o absolventech terciárního vzdělání ukazují vyšší míru nezaměstnanosti absolventů s bakalářským vzděláním (6,7 %) a také poněkud vyšší míru nezaměstnanosti u absolventů s magisterskou úrovní vzdělání (4,8 %), je ovšem výrazně nižší než míra nezaměstnanosti středoškoláků.

4.9 Nezaměstnanost ekonomicky aktivního obyvatelstva z hlediska oborového a profesního zaměření

Detailnější analýza nezaměstnanosti mladých lidí podle profesního zaměření není možná s ohledem na omezenou velikost vzorku VŠPS. Proto se informace o nezaměstnanosti podle profesí vztahují pouze na ekonomicky aktivní obyvatelstvo jako celek.

Nadprůměrnou míru nezaměstnanosti mají zejména ekonomicky aktivní lidé se středním vzděláním s výučním listem v profesích zaměřených na gastronomii nebo lidé se základním vzděláním pracující v pomocných profesích (uklízeči, pomocní pracovníci) a překvapivě i montážní dělníci mechanických zařízení. Z údajů jsou zřejmé problémy ve stavebnictví, které se odrážejí ve vysoké míře nezaměstnanosti pracovníků, kterých je údajně nedostatek.

Vysokou nezaměstnanost mají rovněž pracovníci s nízkou kvalifikací (montážní dělníci, obsluha strojů na výrobu plastů i prodáváci). K průměrné míře nezaměstnanosti se pak přibližují ošetřovatelé a pracovníci hlavní stavební výroby.

Podprůměrnou míru nezaměstnanosti nacházíme zejména u pracovníků s vysokoškolským magisterským vzděláním. Jsou to například stavební inženýři, lékaři, učitelé a řidiči pracovníci, u pracovníků s maturitním vzděláním pak jde převážně o technicky orientované profese (strojaři, elektro-technici, programátoři) a zdravotní sestry.

Nedostatkoví, tedy s nízkou mírou nezaměstnanosti, jsou z dělnických profesí zejména řidiči a obsluha zemědělských strojů, řidiči autobusů, trolejbusů a tramvají, stavební a provozní elektrikáři, obsluha zařízení na zpracování kovů, mechanici a opraváři motorových vozidel, tesaři a stavební truhláři, dále pak pracovníci v dělnických povoláních technického charakteru.

V případech sledování nezaměstnanosti podle oborového zaměření přinášíme srovnání míry nezaměstnanosti mladých a všech ekonomicky aktivních lidí pro obory vzdělání, které jsou dostatečně zastoupeny v obou kategoriích. Do porovnání tak byly zařazeny ty obory, u kterých jsou počty zaměstnaných větší než 50 000 (EAO), a to samostatně pro učební a pro maturitní vzdělání.

5. Volná místa evidovaná Úřadem práce ČR vhodná pro absolventy

Tabulka 4.3 Porovnání míry nezaměstnanosti mladých (15–24letých) a EAO v roce 2015 ve vybraných oborech vzdělání – vyučení

Odbor vzdělání (vyučení)	Míra nezaměstnanosti (mladí 15–24 let)	Míra nezaměstnanosti (EAO)	Násobek (mladí/EAO)
341 Velkoobchod a maloobchod	19,0%	7,6%	2,5
541 Potravinářství	16,7%	7,0%	2,4
811 Hotelnictví	12,1%	7,6%	1,6
582 Stavebnictví	12,0%	6,0%	2,0
543 Materiály (dřevo, papír, plasty)	10,4%	6,3%	1,7
815 Kadeřnické a kosmetické služby	10,3%	5,1%	2,0
525 Motorová vozidla	6,7%	3,4%	2,0
521 Strojírenství	4,3%	3,8%	1,1
522 Elektrotechnika a energetika	2,3%	4,7%	0,5

Pozn. Kódy a názvy oborů vzdělání odpovídají klasifikaci ISCED, kterou používá Český statistický úřad. Údaje jsou řazeny podle hodnot míry nezaměstnanosti mladých.

Tabulka 4.4 Porovnání míry nezaměstnanosti mladých (15–24letých) a EAO v roce 2015 ve vybraných oborech vzdělání – maturitní SOŠ a SOU

Odbor vzdělání (maturanti– M, L/O)	Míra nezaměstnanosti (mladí 15–24 let)	Míra nezaměstnanosti (EAO)	Násobek (mladí/EAO)
344 Účetnictví a daně	14,9%	2,9%	5,2
723 Ošetrovatelství	14,5%	2,4%	5,9
345 Management a správa	13,4%	4,8%	2,8
811 Hotelnictví	10,1%	4,1%	2,4
582 Stavebnictví	7,9%	3,2%	2,5
522 Elektrotechnika a energetika	5,8%	2,6%	2,3
521 Strojírenství	3,8%	2,1%	1,8
621 Rostlinná a živočišná výroba	1,6%	1,9%	0,9

Pozn. Kódy oborů vzdělání odpovídají klasifikaci ISCED, kterou používá Český statistický úřad. Údaje jsou řazeny podle hodnot míry nezaměstnanosti mladých.

Tabulka 4.3 pro kategorii vyučených ukazuje výrazné rozdíly v míře nezaměstnanosti jak v oborovém pohledu, tak mezi mladými a všemi ekonomicky aktivními. Ukazuje se, že tam, kde je poměrně vysoká míra nezaměstnanosti EAO, zůstávají výrazně častěji nezaměstnanými i mladí lidé (vysoký násobek). Špatná je situace u vyučených pro velkoobchod a maloobchod a v potravinářských oborech, gastrooborech (hotelnictví) a stavebních oborech.

Velmi dobré postavení z hlediska možnosti nalezení zaměstnání vykazují vyučení ve strojírenských a elektrotechnických oborech.

V maturitních oborech se hodnotou míry nezaměstnanosti výrazně vydělují mladí lidé připravení v oborech Účetnictví a daně, Ošetrovatelství (ne zdravotnictví), Management a správa a Hotelnictví. Bylo by vhodné propojit hodnotu oborů Účetnictví a daně a Management a správa, které jsou ve VŠPS sledovány samostatně, i když příprava pro toto uplatnění probíhá v ekonomických oborech. Velmi dobré šance na nalezení zaměstnání mají obory skupin Elektrotechnika a Strojírenství a k výraznému obratu došlo u absolventů připravených v oboru Rostlinná a živočišná výroba.

5. Volná místa evidovaná Úřadem práce ČR vhodná pro absolventy

Trh práce je místem, kde se kupuje a prodává práce, jejíž cenou je mzda. Stejně jako na jiných trzích existuje i zde strana nabídky a poptávky a nezaměstnanost je průvodním jevem jejich nerovnováhy. Trh práce ovlivňují vnější i vnitřní podmínky. Na straně nabídky práce je to počet nezaměstnaných a jejich kvalitativní charakteristiky (např. vzdělanost populace, věková struktura, délka doby v nezaměstnanosti, schopnost mobility). Stranu poptávky po práci reprezentuje počet volných pracovních míst a kvalifikační a jiné požadavky na zaměstnance.

Tato kapitola se zaměřuje na zhodnocení situace na trhu práce z hlediska nabídky volných pracovních míst evidovaných

Úřadem práce ČR (ÚP). Pozornost je soustředěna na možnosti uplatnění absolventů škol a mladistvých. Míra nezaměstnanosti mladých osob (15–24 let) téměř dvojnásobně převyšuje celkovou míru nezaměstnanosti (15–64 let). Z pohledu ohrožení nezaměstnaností proto mezi rizikové skupiny na trhu práce patří i mladá populace včetně absolventů škol.

Základním datovým zdrojem se stal integrovaný portál MPSV, který obsahuje řadu statistických informací a bohatou datovou základnu ke stažení z oblasti nabídky a poptávky trhu práce.

Zdroj: www.infoabsolvent.cz/Temata/Publikace/9-0-132

5.1 Vývoj počtu volných míst evidovaných Úřadem práce ČR

Po transformačních 90. letech nastalo pětileté období 2003–2008, kdy česká ekonomika rostla stabilně a velmi rychle. V tomto období se v důsledku příznivého vývoje ekonomiky a příchodu nových investorů počet volných pracovních míst navyšoval až na historické maximum v roce 2008 a počet nezaměstnaných naopak poklesl.

Příznivý vývoj byl přerušen **obdobím ekonomické recese**, která se rychle projevila v poklesu počtu volných pracovních míst a nárůstu počtu nezaměstnaných. Na jedno pracovní místo bylo více uchazečů a získání místa se stalo mnohem složitějším procesem.

Po odeznění několikaleté ekonomické krize nastává opět oživení na trhu práce. To se projevuje tím, že se zvyšuje nabídka pracovních příležitostí a snižuje se počet nezaměstnaných, tj. otevírají se možnosti pro nalezení vhodného pracovního uplatnění.

Na trh práce působí kromě ekonomických i další faktory (demografické, sociální, kulturní atd.). Náš trh práce již nyní ovlivňuje i klesající počet absolventů škol přicházejících na trh práce. V mnoha případech tak trh práce nezíská dostatečnou náhradu za pracovníky odcházející do důchodu. Část firem dokonce uvádí, že limitujícím faktorem pro jejich další růst je nedostatek pracovníků, kteří by odpovídali jejich potřebám (zejména technických pracovníků).

Počet volných míst se mění i v průběhu roku. Nejméně volných pracovních míst je v zimních měsících, nejvíce naopak v letním období, kdy jejich počet roste s nástupem sezonních prací, a to především v oblasti pohostinství, cestovního ruchu, ve službách, v oblasti řemeslných a manuálních prací a také

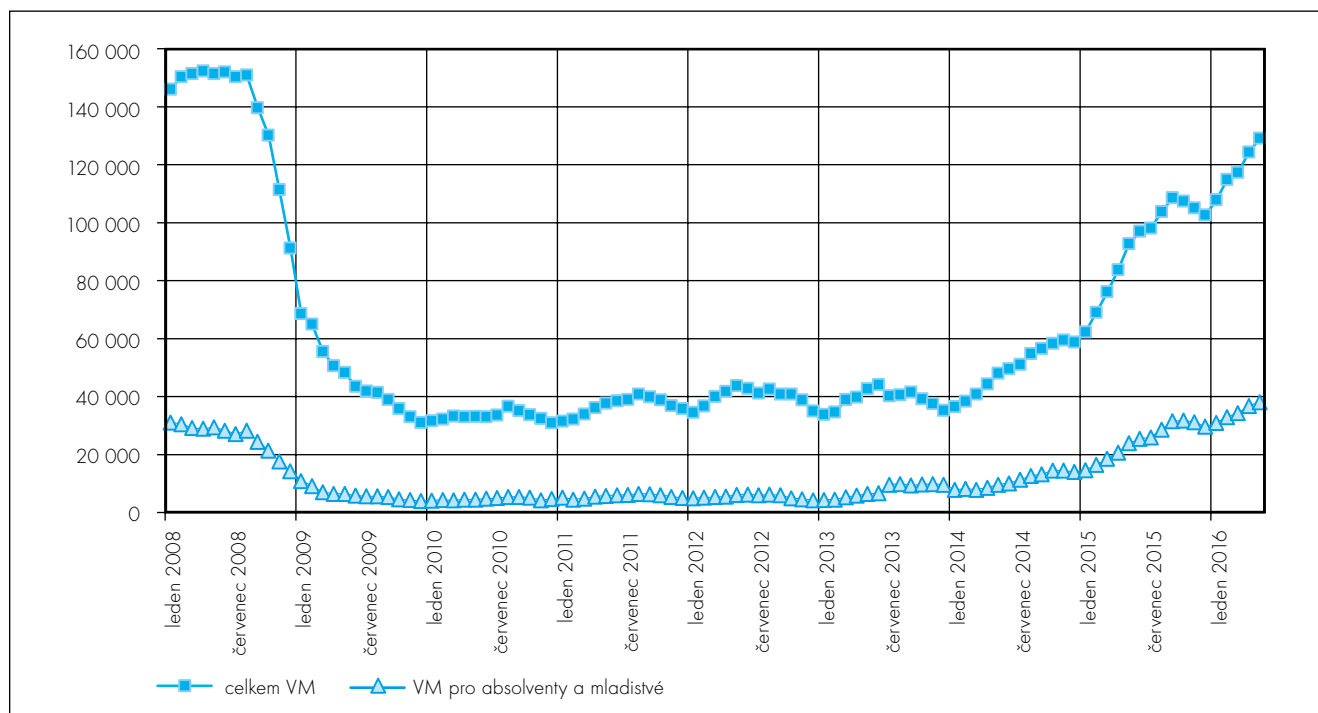
v zemědělství. V praxi se ale sezonní práce nejčastěji řeší na základě pracovních smluv na dobu určitou.

Vývoj počtu všech volných pracovních míst a míst pro absolventy ve sledovaném období leden 2008 – květen 2016 zachycuje graf na obrázku 5.1. Jak už bylo uvedeno, na začátku tohoto období dosahoval počet volných míst svého vrcholu, naší ekonomice se dařilo dobře. **Koncem roku 2008 počet volných pracovních míst poklesl jako prvotní projev začátku ekonomické recese**, která pokračovala v dalším období. **Po odeznění ekonomické krize počet volných míst opětovně narůstá.**

Obdobný trend lze sledovat i ve **vývoji počtu volných míst evidovaných ÚP pro absolventy škol a mladistvé**. Jejich počet na přelomu let 2008/2009 prudce poklesl a několik let zůstal na stejné úrovni. Až v červenci 2013 je zaznamenán mírný nárůst jejich počtu. Důvodem může být zapojení zaměstnavatelů do projektu Odborná praxe pro mladé do 30 let a realizace dalších projektů podporovaných Evropskou unií. V roce 2015 byl nárůst počtu volných míst pro absolventy škol a mladistvé výraznější a tento trend pokračuje i v roce 2016, kdy jejich počet dosahuje celkového počtu volných míst evidovaných ÚP (tj. pro všechny uchazeče) v období krize.

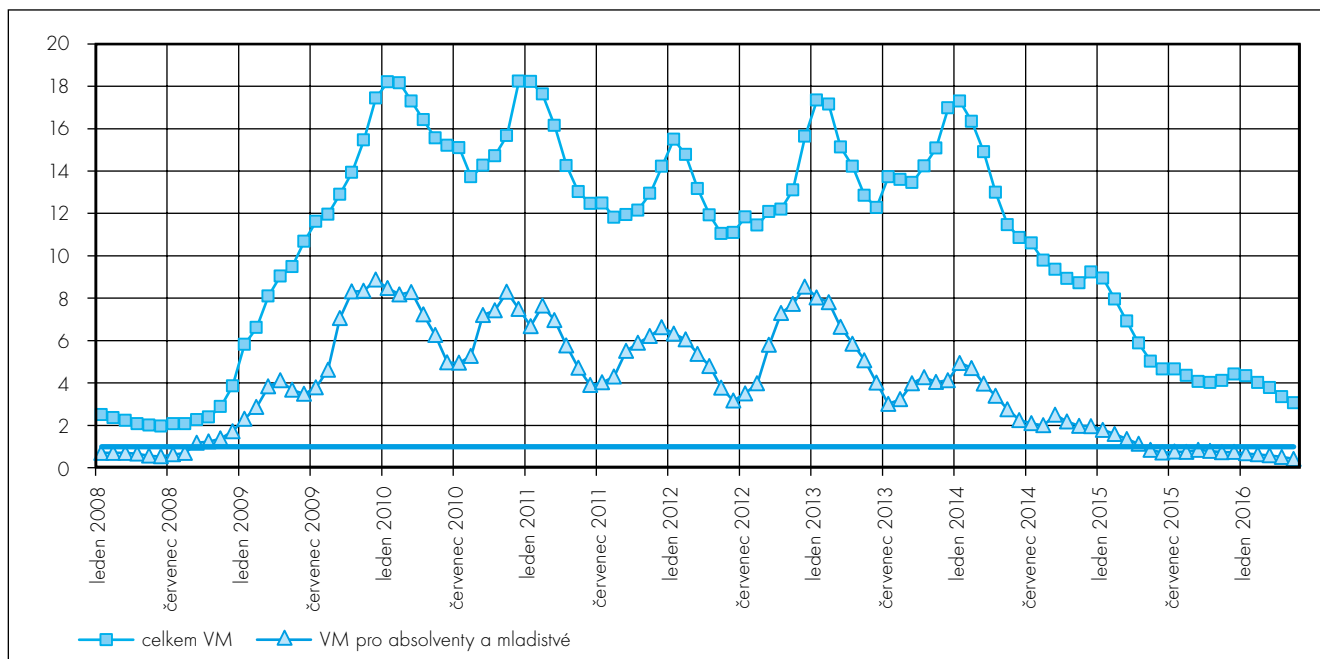
Další pohled na danou problematiku podává indikátor vývoj počtu uchazečů o zaměstnání na jedno volné pracovní místo. **V první polovině roku 2008 na jedno volné místo připadalo 2 až 2,5 uchazeče o zaměstnání**, v prosinci 2008 to byli 4 uchazeči a za rok, v lednu a **únoru 2010 až 18,2 uchazeče**, což jsou spolu s hodnotami z přelomu roku 2010/2011 nejvyšší hodnoty. V prosinci 2013 připadlo 17 uchazečů na jedno volné místo, pak tyto hodnoty začaly

Obrázek 5.1 Vývoj počtu volných míst a volných míst pro absolventy v období leden 2008 až květen 2016

5. Volná místa evidovaná Úřadem práce ČR vhodná pro absolventy

Obrázek 5.2 Vývoj počtu uchazečů o zaměstnání evidovaných na ÚP na jedno volné pracovní místo v období leden 2008 – květen 2016

postupně klesat až na **3,1 v květnu 2016**. V dalším období se podle očekávání dostaly hodnoty téměř na úroveň první poloviny roku 2008 (v srpnu 2016 na úroveň 2,8 uchazeče na jedno volné pracovní místo).

V případě **absolventů škol** statistiky vykazují relativně lepší výsledky. V první polovině roku 2008 dokonce ÚP evidovaly víc volných pracovních míst pro absolventy, než bylo nezaměstnaných absolventů škol a mladistvých. Následně se situace obrátila a v prosinci 2008 to bylo už 1,7 uchazeče na 1 volné místo. Pak se během jednoho roku projevil dramatický nárůst na 8,9 v prosinci 2009. V červenci 2013 se počet volných míst pro absolventy škol navýšil, tím se snížil počet uchazečů na jedno volné pracovní místo, v červenci 2013 na hodnotu 3, v prosinci 2013 na hodnotu 4,1, což je ale o polovinu nižší ve srovnání s předchozím rokem (8,5). Od začátku roku 2014 přibývá volných míst vhodných i pro absolventy škol a pro mladistvé a počet nezaměstnaných absolventů škol klesá (vlivem demografického vývoje klesá i samotný počet absolventů škol).

Počet nezaměstnaných absolventů škol a mladistvých evidovaných na ÚP kulminoval na podzim roku 2013, kdy byl ještě vyšší než v předchozích letech a udržoval se na vysokých hodnotách až do února 2014. Zlepšení postavení absolventů na trhu práce nastává až s odezněním ekonomické krize. V evidenci ÚP je **od dubna 2015 méně nezaměstnaných absolventů, než je počet nabídek volných pracovních míst vhodných také pro ně**.

5.2 Profesní struktura volných míst evidovaných Úřadem práce ČR

Pro možnost hlubší analýzy volných pracovních míst evidovaných ÚP byla stažena kompletní nabídka volných míst, a to v jeden konkrétní den (24. 5. 2016). Pro účely komparace je srovnávána i s nabídkou ze dne 16. 5. 2014.

Nabídku volných míst evidovaných ÚP lze rozdělit do skupin zaměstnání podle klasifikace ISCO. V nabídce ÚP ve vybraném analyzovaném dni (24. 5. 2016) bylo 53 577 nabídek zaměstnavatelů, které obsahovaly 122 914 volných pracovních míst (VPM). Největší podíl evidovaných VPM byl pro profesní skupinu **Řemeslníci a opraváři** (25 814, 21 % ze všech VPM, zahrnuje ale jenom 17 % EAO), dále pak pro skupiny **Obsluha strojů a zařízení, montéři** (25 583, 21 % VPM, téměř 14 % EAO) a **Pracovníci ve službách a prodeji** (22 852, 19 % VPM, skupina zaměstnání zahrnuje přes 15 % EAO).

Zákonodárci a řídící pracovníci – ve struktuře evidovaných volných míst je **0,9 %** určených pro tuto skupinu zaměstnání. Řídící pracovníci a zákonodárci mají ve struktuře EAO ale několikanásobně vyšší zastoupení (5,4 %). Zaměstnavatelé vyhledávají pracovníky na obsazení těchto pozic obvykle jiným způsobem – často osobním kontaktem, dále přes sociální sítě, LinkedIn nebo prostřednictvím inzertní nabídky zaměstnání na internetu. Jejich míra nezaměstnanosti je podprůměrná. V evidenci ÚP je nejvíce volných míst pro:

- řídící pracovníky v oblasti obchodu, marketingu, výzkumu, vývoje, reklamy a styku s veřejností (podskupina 122) – 0,3 % (326 nabídek),
- řídící pracovníky v průmyslové výrobě, těžbě, stavebnictví, dopravě a v příbuzných oborech (podskupina 132) – 0,3 % (324 nabídek),
- řídící pracovníky v oblasti správy podniku, administrativních a podpůrných činností (podskupina 121) – 0,1 % (148 nabídek).

Specialisté – u této skupiny zaměstnání je také patrný rozdíl v podílovém zastoupení volných pracovních míst určených pro zmíněnou skupinu zaměstnání (**6,9 %**) a podílovém zastoupení ve struktuře EAO (15,2 %). Obdobně jako u skupiny řídících pracovníků hledají zaměstnavatelé nové

pracovníky často jinými způsoby (viz výše). V evidenci ÚP je nejvíce VPM pro:

- analytiku a vývojáře softwaru a počítačových aplikací (podskupina 251) – 1,0 % (1 184 nabídek),
- lékaře (kromě zubních lékařů) (podskupina 221) – 0,8 % (931 nabídek),
- specialisty v oblasti financí (podskupina 241) – 0,7 % (814 nabídek).

Techničtí a odborní pracovníci – podíl ve struktuře volných pracovních míst evidovaných ÚP (**9,0 %**) je nižší ve srovnání s podílem techniků a odborných pracovníků ve struktuře EAO (17,0 %). Jedná se o nejčetnější skupinu zaměstnání. Ze zaměstnání patřících do této skupiny jsou v evidenci volných míst ÚP nejvíce zastoupeni:

- technici ve fyzikálních a průmyslových oborech (podskupina 311) – 2,3 % (2 806 nabídek),
- odborní pracovníci v oblasti pojišťovnictví, obchodní zástupci, nákupčí a obchodní makléři (podskupina 332) – 1,8 % (2 211 nabídek),
- zprostředkovatelé služeb (podskupina 333) – 0,9 % (1 090 nabídek).

Úředníci – podíl volných míst pro úředníky z celkového počtu volných míst evidovaných ÚP je **4,2 %**, ve srovnání s podílem pracovníků této skupiny na celkové struktuře EAO (9,2 %) je nižší. Mezi nejhledanější profese v evidenci volných míst ÚP patří:

- pracovníci informačních služeb (podskupina 422) – 1,8 % (2 256 nabídek),

- všeobecní administrativní pracovníci (podskupina 411) – 0,7 % (848 nabídek),
- úředníci v logistice (podskupina 432) – 0,7 % (821 nabídek).

Pracovníci ve službách a prodeji – pro tuto skupinu zaměstnání je volných pracovních míst **18,6 %** ze všech VPM. Jejich podíl ve struktuře EAO je 15,4 %. Nejvíce volných míst registrovaných na ÚP je pro:

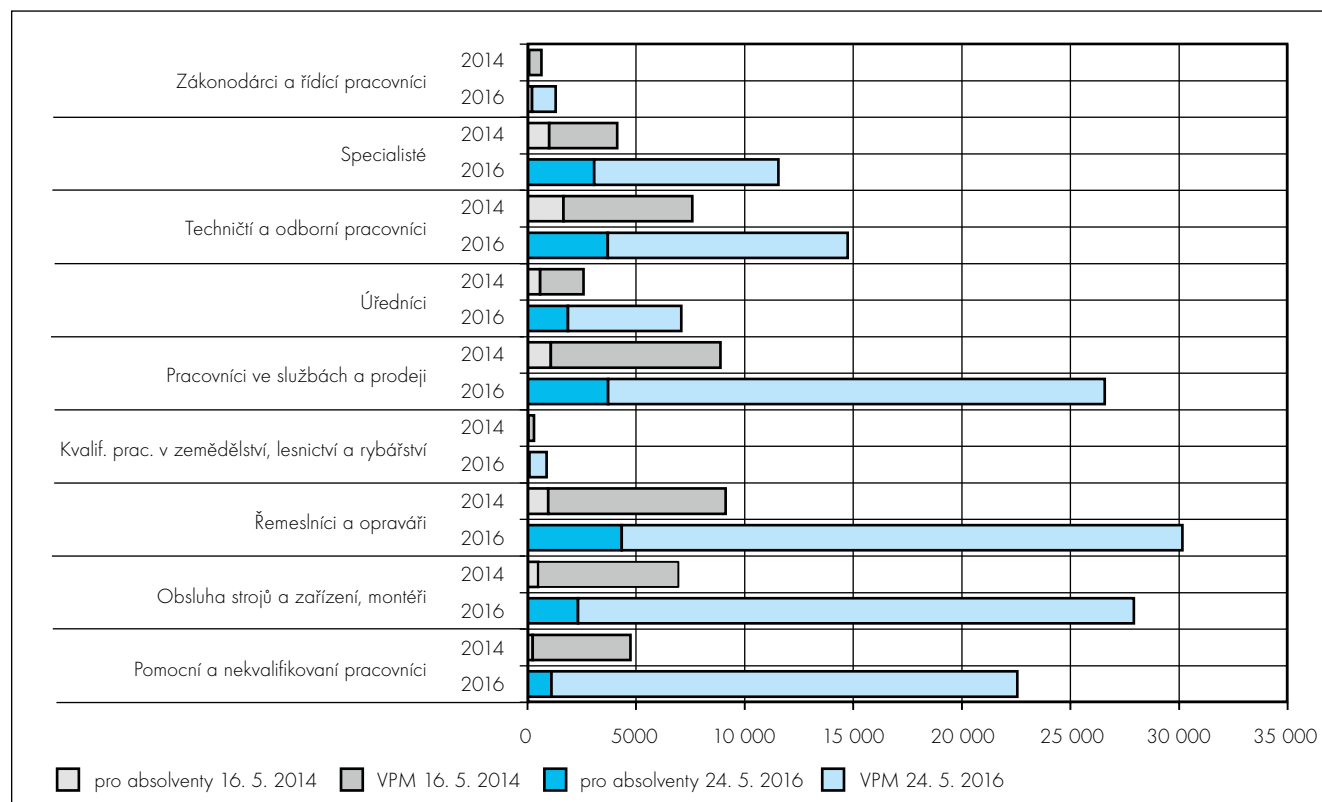
- pracovníky v oblasti ochrany a ostrahy (podskupina 541) – 5,3 % (6 570 nabídek),
- provozovatele maloobchodních a velkoobchodních prodejen, prodáváče (podskupina 522) – 3,4 % (4 213 nabídek),
- kuchaře (kromě šéfkuchařů), pomocné kuchaře (podskupina 512) – 3,1 % (3 788 nabídek).

Kvalifikovaní pracovníci v zemědělství, lesnictví a rybářství – jedná se o nejméně četnou skupinu zaměstnání, její podíl ve struktuře VPM je **0,6 %**, ve struktuře EAO 1,4 %. Volných míst je nejvíce pro:

- zahradníky a pěstitele (podskupina 611) – 0,4 % (472 nabídek),
- chovatele zvířat pro trh (podskupina 612) – 0,2 % (234 nabídek),
- kvalifikované pracovníky v lesnictví a příbuzných oblastech (podskupina 621) – 0,0 % (61 nabídek).

Řemeslníci a opraváři – ve struktuře volných míst evidovaných ÚP je největší podíl z nich právě pro tuto skupinu zaměstnání (**21,0 %**), ve struktuře EAO je podíl řemeslníků

Obrázek 5.3 Počet volných pracovních míst k 16. 5. 2014 a 24. 5. 2016 podle hlavních skupin zaměstnání (ISCO)

5. Volná místa evidovaná Úřadem práce ČR vhodná pro absolventy

a opravářů nižší (16,9 %, tj. druhá nejčetnější profesní skupina). Řada volných míst náležících do této skupiny zaměstnání zůstává volná (minimálně třetina nabídek je starší než půl roku), zaměstnavatelé to zdůvodňují nedostatečnou kvalifikací uchazečů o zaměstnání. Nejvíce volných míst evidovaných ÚP se nabízí pro:

- kováře, nástrojaře a příbuzné pracovníky (podskupina 722) – 5,3 % (6 465 nabídek),
- slévače, svářeče a příbuzné pracovníky (podskupina 721) – 3,2 % (3 980 nabídek),
- řemeslníky a kvalifikované pracovníky hlavní stavební výroby (podskupina 711) – 2,9 % (3 567 nabídek).

Obsluha strojů a zařízení, montéři – je druhou nejčetnější skupinou zaměstnání z hlediska nabídky VPM evidovaných ÚP (**20,8 %**). Podíl ve struktuře EAO je nižší (13,6 %). Zaměstnavatelé hledají nové pracovníky většinou prostřed-

nictvím ÚP, ve struktuře inzertní nabídky v tisku a zejména na internetu je jejich podíl nízký. Nejvíce evidovaných volných míst je pro:

- řidiče nákladních automobilů, autobusů a tramvají (podskupina 833) – 5,6 % (6 856 nabídek),
- montážní dělníky výrobků a zařízení (podskupina 821) – 5,5 % (6 704 nabídek),
- obsluhu pojízdných zařízení (podskupina 834) – 3,6 % (4 371 nabídek).

Pomocní a nekvalifikovaní pracovníci – podíl volných pracovních míst pro tuto skupinu zaměstnání je poměrně vysoký (**17,4 %**) ve srovnání s podílem na struktuře EAO (5,6 %). Mezi nejčetnější nabídky zaměstnání patří:

- pomocní pracovníci ve výrobě (podskupina 932) – 7,2 % (8 807 nabídek),
- uklízeči a pomocníci v domácnostech, hotelích, administra-

Tabulka 5.1 Přehled nejčetnějších podskupin ISCO (třetí úroveň členění) v nabídce VPM evidovaných ÚP 24. 5. 2016

profesní třída (ISCO)	počet	podíl z celku	počet EAO	míra nezaměst.
932	8 807	7,2%	93 551	9,1%
833	6 856	5,6%	153 155	1,9%
821	6 704	5,5%	156 832	5,7%
541	6 570	5,3%	106 184	3,1%
722	6 465	5,3%	172 095	2,7%
834	4 371	3,6%	129 671	3,9%
522	4 213	3,4%	279 076	6,4%
721	3 980	3,2%	58 491	3,9%
512	3 788	3,1%	77 042	4,8%
711	3 567	2,9%	150 760	6,3%
911	3 193	2,6%	105 814	9,3%
513	3 105	2,5%	72 556	9,4%
931	2 832	2,3%	23 700	25,5%
921	2 824	2,3%	14 550	14,7%
311	2 806	2,3%	177 735	1,4%
422	2 256	1,8%	48 212	6,6%
332	2 211	1,8%	113 730	2,3%
753	2 172	1,8%	31 961	5,2%
723	1 972	1,6%	116 825	2,4%
741	1 923	1,6%	92 965	2,4%
751	1 591	1,3%	37 994	6,2%
815	1 566	1,3%	24 657	9,0%
933	1 552	1,3%	23 254	12,8%
712	1 459	1,2%	90 935	2,8%
524	1 448	1,2%	25 949	8,2%
814	1 338	1,1%	43 507	3,8%
818	1 185	1,0%	46 539	5,8%
251	1 184	1,0%	45 779	1,8%
333	1 090	0,9%	82 470	3,1%
514	1 056	0,9%	47 346	1,1%
532	972	0,8%	85 672	4,7%
322	947	0,8%	31 355	1,6%
221	931	0,8%	44 335	0,0%
941	882	0,7%	14 638	9,0%
752	874	0,7%	38 690	1,9%
832	863	0,7%	41 447	4,4%
411	848	0,7%	79 045	4,5%
432	821	0,7%	102 022	3,3%
241	814	0,7%	57 887	2,1%
812	793	0,6%	34 338	6,3%

- tivních, průmyslových a jiných objektech (podskupina 911) – 2,6 % (3 193 nabídek),
- **pomocní pracovníci v oblasti těžby a stavebnictví** (podskupina 931) – 2,3 % (2 832 nabídek).

V průběhu dvou let (květen 2014 – květen 2016) se celkový počet volných míst evidovaných ÚP radikálně zvýšil, a to o více než trojnásobek – z 38 800 na 122 914. Počet evidovaných VPM narostl ve všech profesních skupinách (platí to i pro nabídku VPM určených pro absolventy škol).

Největší nárůst volných míst byl pro skupiny zaměstnání: obsluha strojů a zařízení, montéři (o 19 125), řemeslníci a opraváři (nárůst o 17 648 nabídek), pomocní a nekvalifikovaní pracovníci (o 16 940 nabídek).

Prvních deset nejčastěji se vyskytujících podskupin zaměstnání zahrnuje 45 % nabídek zaměstnání (VPM), což je značně nerovnoměrné rozložení. Mezi prvních deset nejžádanějších podskupin zaměstnání (třetí úroveň klasifikace zaměstnání ISCO) patří (viz tabulka 5.1): Pomocní pracovníci ve výrobě (8 807); Řidiči nákladních automobilů, autobusů a tramvají (6 856); Montážní dělníci výrobků a zařízení (6 704); Pracovníci v oblasti ochrany a ostražky (6 570); Kováři, nástrojaři a příbuzní pracovníci (6 465); Obsluha pojízdných zařízení (4 371); Provozovatelé maloobchodních a velkoobchodních prodejen, prodáváči (4 213); Slévači, svářeči a příbuzní pracovníci (3 980); Kuchaři (kromě šéfkuchařů), pomocní kuchaři (3 788) a Řemeslníci a kvalifikovaní pracovníci hlavní stavební výroby (3 567).

Nejčastěji se vyskytující vysoce odborné podskupiny zaměstnání (skupina zaměstnání 1 a 2 klasifikace ISCO):

- **Analytici a vývojáři softwaru a počítačových aplikací** (podskupina 251) – 1,0 % (1 184 nabídek),
- **Lékaři (kromě zubních lékařů)** (podskupina 221) – 0,8 % (931 nabídek),
- **Specialisté v oblasti financí** (podskupina 241) – 0,7 % (814 nabídek),
- **Specialisté ve výrobě, stavebnictví a příbuzných oborech** (podskupina 214) – 0,6 % (787 nabídek),
- **Ostatní specialisté v oblasti výchovy a vzdělávání** (podskupina 235) – 0,6 % (731 nabídek),
- **Ostatní specialisté v oblasti zdravotnictví** (podskupina 226) – 0,6 % (730 nabídek),
- **Specialisté v oblasti prodeje, nákupu, marketingu a styku s veřejností** (podskupina 243) – 0,4 % (517 nabídek),
- **Učitelé na 1. stupni základních škol a učitelé v oblasti předškolní výchovy** (podskupina 234) – 0,4 % (493 nabídek),
- **Učitelé na středních školách (kromě odborných předmětů), konzervatořích a na 2. stupni základních škol** (podskupina 233) – 0,3 % (347 nabídek),
- **Řídící pracovníci v oblasti obchodu, marketingu, výzkumu, vývoje, reklamy a styku s veřejností** (podskupina 122) – 0,3 % (326 nabídek).

Mezi nejčastěji se vyskytující podskupiny zaměstnání třetí úrovně klasifikace ISCO 7 až 9 (dělnické profese) patří:

- **Pomocní pracovníci ve výrobě** (podskupina 932) – 7,2 % (8 807 nabídek),

- **Řidiči nákladních automobilů, autobusů a tramvají** (podskupina 833) – 5,6 % (6 856 nabídek),
- **Montážní dělníci výrobků a zařízení** (podskupina 821) – 5,5 % (6 704 nabídek),
- **Kováři, nástrojaři a příbuzní pracovníci** (podskupina 722) – 5,3 % (6 465 nabídek),
- **Obsluha pojízdných zařízení** (podskupina 834) – 3,6 % (4 371 nabídek),
- **Slévači, svářeči a příbuzní pracovníci** (podskupina 721) – 3,2 % (3 980 nabídek),
- **Řemeslníci a kvalifikovaní pracovníci hlavní stavební výroby** (podskupina 711) – 2,9 % (3 567 nabídek),
- **Uklízeči a pomocníci v domácnostech, hotelích, administrativních, průmyslových a jiných objektech** (podskupina 911) – 2,6 % (3 193 nabídek),
- **Pomocní pracovníci v oblasti těžby a stavebnictví** (podskupina 931) – 2,3 % (2 832 nabídek),
- **Pomocní pracovníci v zemědělství, lesnictví a rybářství** (podskupina 921) – 2,3 % (2 824 nabídek).

5.3 Nabídka volných míst podle požadované úrovně vzdělání

Struktura obyvatel podle nejvyššího dosaženého vzdělání se za posledních 15 let v ČR poměrně výrazně měnila. V posledních letech došlo k výraznému posunu směrem k vyšší vzdělanosti obyvatelstva, což naznačují také rostoucí podíly vysokoškolsky vzdělaných osob a klesající podíly zejména osob se základním vzděláním.

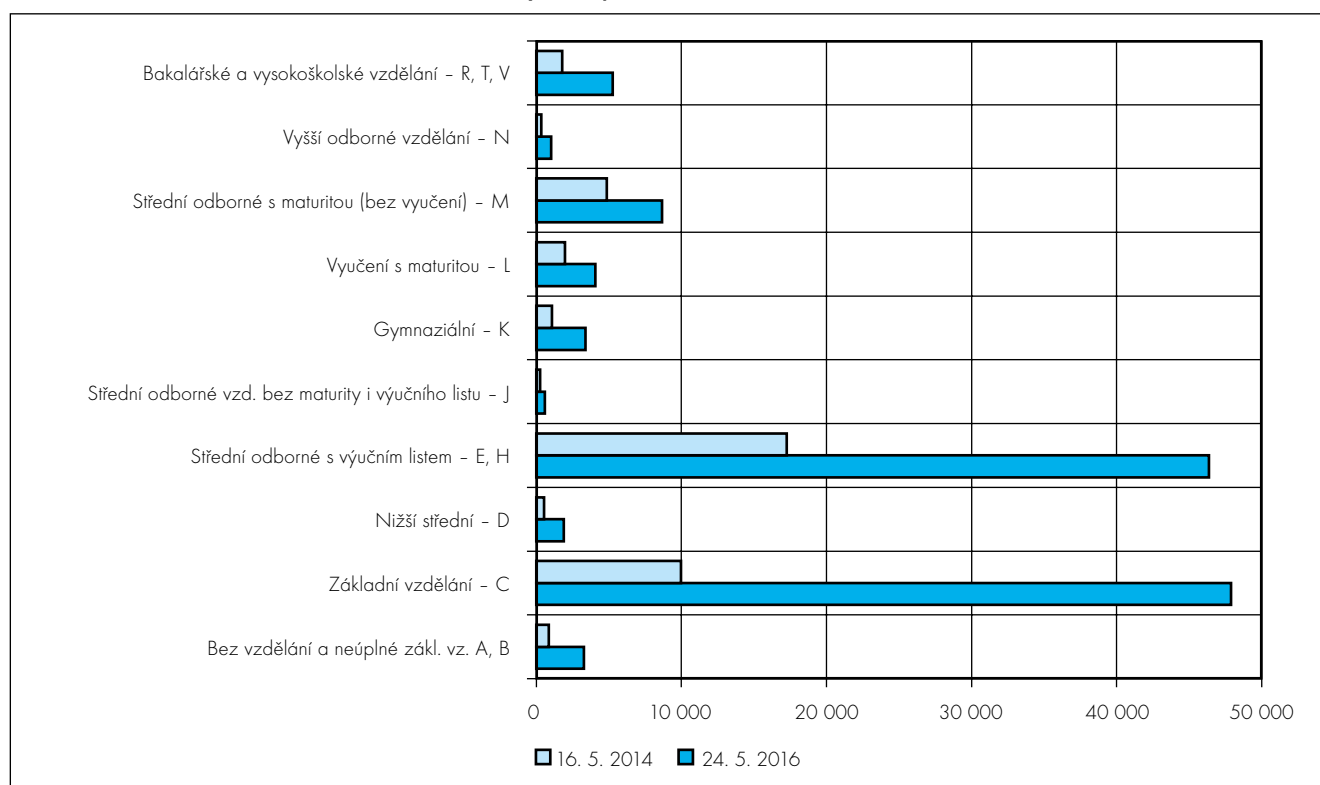
Ve struktuře volných pracovních míst evidovaných na ÚP mají nejvyšší zastoupení místa pro uchazeče s ukončeným základním vzděláním (47 893 nabídek, 39,2 %), u kterých přetrvává vysoká míra nezaměstnanosti. Druhou nejčetnější skupinou volných míst jsou místa pro uchazeče se **středním vzděláním s výučním listem** (46 362 nabídek, 37,9 %), také s vyšší úrovní míry nezaměstnanosti. Na dalším místě jsou volná místa pro uchazeče se **středním vzděláním s maturitou** (16 069 nabídek, 13,1 %). Relativně málo nabídek je pro uchazeče s **bakalářským a vysokoškolským vzděláním** (5 256, 4,3 %), a to vzhledem k jejich podílu ve struktuře ekonomicky aktivního obyvatelstva (21 %). Vysokoškoláci mají trvale nízkou míru nezaměstnanosti a volná místa pro ně jsou spíše v inzertní nabídce na internetu.

Z hlediska sledování krátkodobého vývoje (od poloviny května 2014 do přibližně poloviny května 2016) narostl počet VPM evidovaných ÚP o 83,5 tisíce, tj. jejich počet se více než ztrojnásobil. Nárůst je znatelný u všech vzdělanostních skupin, zejména v nabídce volných míst pro uchazeče se základním vzděláním a dále se středním odborným vzděláním s výučním listem.

V květnu 2014 (v době na konci ekonomické krize, kdy se to na pracovním trhu ještě neprojevovalo) byl výrazně vyšší počet VPM pro vyučené než pro uchazeče se základním vzděláním. Následně situaci na pracovním trhu ovlivnil především růst české ekonomiky, průmyslové výroby a doznívající nástup jarních sezonních prací ve stavebnictví a zemědělství, dále pak ve službách, lesnictví, těžbě, potravinářství, lázeňství či turistickém ruchu. V květnu 2016 zaměstnavatelé nabízeli nejvíce volných pracovních míst prostřednictvím ÚP od října 2008.

5. Volná místa evidovaná Úřadem práce ČR vhodná pro absolventy

Obrázek 5.4 Počet VPM nabízených ÚP podle dosaženého vzdělání (16. 5. 2014 a 24. 5. 2016)

Níže je pozornost zaměřena na vzájemnou vazbu mezi požadovaným vzděláním a klasifikační skupinou zaměstnání nabízených VPM:

Zákonnodárci a řídicí pracovníci – z 1 088 volných míst pro tuto skupinu zaměstnání je v 54 % nabídek požadováno střední vzdělání s maturitou a v 27 % vysokoškolské vzdělání. Naprostá většina volných míst hledajících uchazeče pro profesní třídu je určena pro řídicí a vedoucí pracovníky a tomu odpovídá i požadovaná úroveň dosaženého vzdělání. Navíc u vedoucích pracovníků v obchodě, marketingu nebo v průmyslové výrobě a stavebnictví zaměstnavatelé velice oceňují praxi a pracovní zkušenosti, přičemž dostačující je střední vzdělání s maturitou.

Specialisté – největší možnost uplatnění vysokoškoláků je právě v této profesní skupině, v téměř polovině nabídek volných míst je zde požadováno vysokoškolské vzdělání. V nabídce dalších 37 % VPM je požadavek na minimálně střední vzdělání s maturitou. Požadavek na vysokoškolské vzdělání je pochopitelně u všech nabídek pro lékaře a učitele středních škol a 2. stupně základních škol a u značné části nabídek pro specialisty v oblasti práva a učitele na vysokých a vyšších odborných školách. Vyšší odborné vzdělání je ve vyšší míře požadováno na pozice specialistů v oblasti sociální, církevní a v příbuzných oblastech (v 25 %, viz dále). Minimálně střední vzdělání s maturitou je požadováno zejména u nabídek pro všeobecné sestry a porodní asistentky se specializací (v 86 %), pro specialisty v oblasti financí (v 74 %) a specialisty v oblasti databází a počítačových sítí (v 65 %).

Pro výkon zaměstnání většiny profesí spadajících do skupiny

specialistů je nutné dostatečné odborné vzdělání (u poloviny z nich je požadavek vysokoškolského vzdělání). Z tohoto hlediska zde má specifické postavení nabídka volných míst pro specialisty v oblasti financí (814 z 8 483 nabídek pro tuto profesní třídu). U 74 % z nich je požadavek zaměstnavatelů na střední vzdělání s maturitou a ve 14 % jen na střední odborné vzdělání s výučním listem (obory H), oproti tomu pouze v necelých 7 % na vysokoškolské vzdělání. Je třeba upozornit na to, že se jedná o volná místa na pozice finančních poradců a konzultantů, kteří také patří pod specialisty v oblasti financí. Fluktuace na těchto pozicích je vysoká, dlouhodobě se uplatní pouze část z nich.

Techničtí a odborní pracovníci – v této poměrně početné skupině volných míst (11 051) je 58 % z nich určených pro uchazeče se středním vzděláním s maturitou, dalších 22 % pro uchazeče se středním odborným vzděláním s výučním listem a 5 % pro vysokoškoláky. Střední vzdělání s maturitou je požadováno zejména v nabídce volných míst pro odborné pracovníky v obchodní sféře a veřejné správě (u všech nabídek), pracovníky veřejné správy v oblasti státních regulací (v 90 %), všeobecné sestry a porodní asistentky bez specializace (v 87 %) a veterinární techniky a asistenty (v 80 %). Vyšší podíl nabídek s požadovaným středním vzděláním s výučním listem je u pozic pro techniky a kontrolory v oblasti letecké a lodní dopravy (v 85 %) a dále pro techniky v oblasti telekomunikací a vysílání (77 %).

Úředníci – v nabídce volných míst (5 213) pro tuto skupinu zaměstnání je 51 % pro uchazeče se středním vzděláním s maturitou, dalších téměř 25 % pro uchazeče se středním od-

borným vzděláním s výučním listem, v 16 % postačí základní vzdělání a pouze u necelých 2 % je vyžadováno vysokoškolské vzdělání.

Téměř polovina z těchto volných míst je pro pracovníky informačních služeb (2 256 z 5 213), tj. nabídky na pozice pracovníků v zákaznických kontaktních centrech, operátorů telefonních panelů a recepčních v hotelích a dalších ubytovacích zařízeních atd. Zejména v případě operátorů telefonních panelů jsou požadavky na vzdělání zájemců poměrně nízké – v polovině případů vyžadují zaměstnavatelé pouze základní vzdělání, v ostatních případech požadují střední odborné vzdělání s výučním listem nebo střední vzdělání s maturitní zkouškou.

Pracovníci ve službách a prodeji – z 22 852 nabídek volných míst pro tuto profesní skupinu je v 47 % požadováno ukončené střední vzdělání s výučním listem, ve 40 % ukončené základní vzdělání a pouze v 8 % střední vzdělání s maturitou.

Z nabídky volných míst je jich nejvíce pro pracovníky v oblasti ochrany a ostrahy (6 570), u kterých jsou nároky na vzdělání různé – v 74 % je uveden požadavek pouze na ukončené základní, příp. nižší střední vzdělání, v dalších 17 % na střední odborné vzdělání s výučním listem.

Další část nabídek je pro provozovatele maloobchodních a velkoobchodních prodejen, prodáváče a příbuzné pracovníky v prodejnách (4 213), u těchto volných míst jsou požadavky na vzdělání ale vyšší – v 66 % je požadavek na střední vzdělání s výučním listem. Zde je pochopitelným požadavkem odbornost pro výkon profese, čemuž odpovídá i požadavek na střední vzdělání s výučním listem. Platí to i pro další profesní skupiny – pro kuchaře i pro číšníky, servírky a barmany (u kuchařů je požadavek na vyučení v 71 %, u číšníků v 70 %).

Kvalifikovaní pracovníci v zemědělství, lesnictví a rybářství – ze 785 volných míst definovaných pro tuto skupinu zaměstnání požadují zaměstnavatelé ve 41 % střední odborné vzdělání s výučním listem, 44 % ukončené základní vzdělání a v 7 % střední vzdělání s maturitou.

Řemeslníci a opraváři – je to skupina zaměstnání, pro

kteou bylo zaznamenáno nejvíce volných míst – 25 814 (je druhou nejčetnější skupinou zaměstnání ve struktuře zaměstnání, těsně za technickými a odbornými pracovníky). Výkon profese řemeslníků a opravářů vyžaduje odborné vzdělání, čemuž odpovídá i 68% podíl VPM s požadovaným středním vzděláním s výučním listem. Ve 25 % postačuje ukončené základní vzdělání a ve 3 % střední vzdělání s maturitní zkouškou.

Tato skupina zaměstnání zahrnuje širokou škálu profesí. Největší část evidovaných volných míst je pro kováře, nástrojaře a příbuzné pracovníky (6 465, v 76 % je požadováno vzdělání s výučním listem, v 21 % základní vzdělání), sléváče, svářeče a příbuzné pracovníky (3 980, v 64 % výuční list, v 35 % základní vzdělání) a řemeslníky a kvalifikované pracovníky hlavní stavební výroby (3 567, v 61 % výuční list, v 38 % základní vzdělání).

Obsluha strojů a zařízení, montéři – z celkové nabídky volných míst je 25 583 určeno pro tuto skupinu zaměstnání. Ve struktuře ekonomicky aktivních osob uvedené profesní třídy převládají vyučení (66 %), v nabídce VPM požadují zaměstnavatelé výuční list pouze v 38 %, v 55 % uvádějí jako postačující základní vzdělání.

Do této skupiny zaměstnání jsou zahrnuty i nabídky volných míst pro řidiče nákladních automobilů, autobusů a tramvají (6 856 nabídek), přičemž v 65 % zaměstnavatelé požadují ukončené základní vzdělání, příp. nižší střední vzdělání, v 35 % také výuční list. Druhou nejčetnější skupinou je nabídka volných míst pro montážní dělníky výrobků a zařízení (6 704), u nichž jsou požadavky na vzdělání téměř stejné jako u řidičů. Vyšší požadavky na dosažené vzdělání obsahují nabídky volných míst pro obsluhu strojů a zařízení (např. pro chemickou výrobu, zpracování dřeva a výrobu papíru, zpracování a povrchovou úpravu kovů) – minimálně v 60 % z nich je požadavek na výuční list.

Pomocní a nekvalifikovaní pracovníci – počet volných míst pro tuto skupinu zaměstnání je 21 443, z toho značná část (81 %) je pro uchazeče bez vzdělání nebo alespoň se základním vzděláním a 17 % s výučním listem.

Největší počet volných míst určených pro tuto skupinu

Tabulka 5.2 Struktura VPM nabízených ÚP 24. 5. 2016 – u jednotlivých skupin zaměstnání podle požadovaného vzdělání (v %)

	Zákonodárci a řidiči pracovníci	Specialisté	Techničtí a odborní pracovníci	Úředníci	Pracovníci ve službách a prodeji	Kval. prac. v zeměděl., lesn., rybářství	Řemeslníci a opraváři	Obsluha strojů a zařízení, montéři	Pomocní a nekvalif. pracovníci	Celkem
Bez vzdělání a neúplné zákl. vzděl. – A, B	0,5%	0,1%	0,5%	1,9%	1,5%	2,2%	2,2%	3,1%	6,5%	2,7%
Základní vzdělání – C	1,8%	1,8%	8,1%	16,2%	40,0%	44,1%	25,2%	55,1%	74,2%	39,2%
Nižší střední – D	0,6%	0,0%	0,5%	2,4%	1,9%	5,0%	1,6%	1,8%	1,6%	1,5%
Střední odborné s výučním listem – E, H	12,2%	6,1%	21,9%	24,5%	47,4%	41,3%	67,6%	38,2%	16,9%	37,9%
Střední odb. vzd. bez maturity i výuč. listu – J	0,6%	0,7%	0,9%	1,0%	0,5%	0,4%	0,4%	0,4%	0,2%	0,5%
Gymnaziální – K	8,5%	8,2%	9,3%	17,4%	2,2%	1,3%	0,3%	0,3%	0,0%	2,8%
Vyučení s maturitou – L	16,9%	7,7%	13,5%	9,4%	2,5%	3,2%	1,5%	0,7%	0,3%	3,3%
Střední odborné s maturitou (bez vyuč.) – M	28,8%	21,2%	35,3%	24,4%	3,8%	2,3%	1,2%	0,5%	0,2%	7,1%
Vyšší odborné vzdělání – N	3,5%	4,7%	4,5%	0,8%	0,1%	0,1%	0,0%	0,0%	0,0%	0,8%
Bakalářské a vysoko-školské vzdělání – R, T, V	26,6%	49,5%	5,4%	1,9%	0,2%	0,3%	0,1%	0,0%	0,0%	4,3%
počet VPM	1 088	8 483	11 051	5 213	22 852	785	25 814	25 583	21 443	122 914

5. Volná místa evidovaná Úřadem práce ČR vhodná pro absolventy

zaměstnání je pro pomocné pracovníky ve výrobě (8 870, z toho v 72 % požadují zaměstnavatelé základní vzdělání, ve 23 % výuční list a v 5,5 % nevyžadují ani ukončené základní vzdělání). Další větší skupinou nabídek volných míst jsou VPM pro uklízeče a pomocníky v domácnostech, hotelích, administrativních, průmyslových a jiných objektech (3 193, z toho v 80 % požadují zaměstnavatelé ukončené základní vzdělání, v 9 % nepožadují ani ukončené základní vzdělání).

Místa pro vysokoškolsky vzdělané uchazeče (profese, u kterých bylo nejčastěji požadováno vysokoškolské vzdělání; s uvedením podílů VPM s požadavkem na dosaženou příslušnou úroveň vzdělání)¹⁾:

- Lékaři (kromě zubních lékařů) (třída 221) – 100,0 %,
- Učitelé na středních školách (kromě odborných předmětů), konzervatořích a na 2. stupni základních škol (třída 233) – 100,0 %,
- Specialisté v oblasti práva a v příbuzných oblastech (třída 261) – 93,8 %,
- Učitelé na vysokých a vyšších odborných školách (třída 231) – 92,7 %,
- Specialisté v oblasti fyziky, chemie a v příbuzných oborech (třída 211) – 81,6 %.

Místa pro uchazeče s VOŠ:

- Specialisté v oblasti sociální, církevní a v příbuzných oblastech (třída 263) – 25,1 %,
- Odborní pracovníci v oblasti právní, sociální a církevní (třída 341) – 21,3 %,
- Zdravotníci a farmaceutičtí technici a laboranti (třída 321) – 19,7 %,
- Ostatní odborní pracovníci v oblasti zdravotnictví (třída 325) – 19,4 %,
- Všeobecné sestry a porodní asistentky bez specializace (třída 322) – 11,8 %.

Místa pro uchazeče se středním vzděláním s maturitní zkouškou:

- Úředníci pro zpracování číselných údajů (třída 431) – 89,8 %,
- Pracovníci veřejné správy v oblasti státních regulací (třída 335) – 89,7 %,
- Všeobecné sestry a porodní asistentky bez specializace (třída 322) – 86,5 %,
- Všeobecné sestry a porodní asistentky se specializací (třída 222) – 85,9 %,
- Pracovníci pro zadávání dat a zpracování textů (třída 413) – 83,3 %.

Místa pro uchazeče se středním vzděláním s výučním listem (vyučené):

- Montéři, mechanici a opraváři elektrických zařízení (třída 741) – 87,1 %,
- Strojvedoucí a pracovníci zabezpečující sestavování a jízdu vlaků (třída 831) – 86,8 %,
- Technici a kontrolori v oblasti letecké a lodní dopravy (třída 315) – 84,6 %,

- Mechanici a opraváři strojů a zařízení (kromě elektrických) (třída 723) – 83,0 %,
- Mechanici a opraváři elektronických přístrojů a komunikačních technologií (třída 742) – 79,2 %.

Místa pro uchazeče se středním vzděláním bez vyučení, maturity a uchazeče bez kvalifikace:

- Pomocní pracovníci v zemědělství, lesnictví a rybářství (třída 921) – 95,9 %,
- Pomocní pracovníci v oblasti těžby a stavebnictví (třída 931) – 90,2 %,
- Uklízeči a pomocníci v domácnostech, hotelích, administrativních, průmyslových a jiných objektech (třída 911) – 89,3 %,
- Pracovníci s odpady (třída 961) – 88,3 %,
- Pomocní pracovníci ve výrobě (třída 932) – 77,0 %.

5.4 Požadavky na praxi uchazečů

Informace o požadavcích na odbornou praxi byla uvedena v 31 % nabídek volných míst (38 072 případů). Z toho v 57,2 % byl požadavek na odbornou praxi uveden jako nutnost (u části nabídek nutnost, pouze pokud uchazeč nemá příslušné vzdělání v oboru), u dalších 42,1 % byla praxe v oboru či na dané pozici uvedena jako výhoda. Malá část (0,7 %) obsahovala informaci, že praxe není nutná (nemusí být ani výhodou). Ačkoli je požadavek na praxi uveden v relativně malém podílu nabídek VPM, její význam je značný. Dá se předpokládat, že mnoho zaměstnavatelů požadavek na praxi neuvádí, ale přihlíží k ní při přijímání pracovníka. Část zaměstnavatelů se nebrání přijmout na danou pozici i absolventa a přímo uvádí, že je pozice vhodná i pro absolventy (v tomto případě obvykle požadují odpovídající vzdělání).

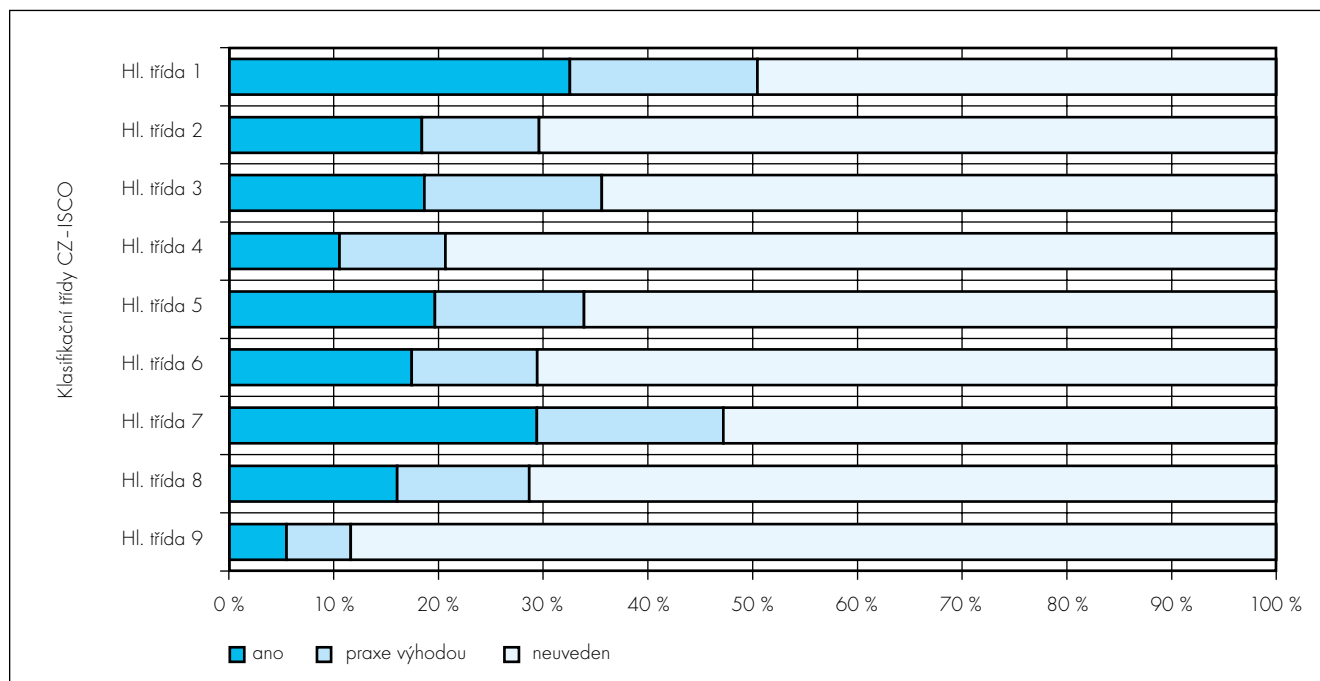
Požadavek na praxi je spojován především s profesemi (s uvedením podílu VPM a požadavku praxe):

- Technici a kontrolori v oblasti letecké a lodní dopravy (třída 315) – 84,6 % (požadavek je zcela jasný a praxe pouze výhodou zde není),
- Řídicí pracovníci v oblasti ubytovacích a stravovacích služeb (třída 141) – 71,7 % (v 76 % je praxe nutností, ve 24 % pouze výhodou),
- Strojvedoucí a pracovníci zabezpečující sestavování a jízdu vlaků (třída 831) – 58,5 % (v 80 % nutnost, ve 20 % pouze výhodou),
- Řídicí pracovníci v průmyslové výrobě, těžbě, stavebnictví, dopravě a v příbuzných oborech (třída 132) – 56,5 % (v 70 % nutnost, ve 30 % pouze výhodou),
- Malíři a příbuzní pracovníci, pracovníci povrchového čištění budov (třída 713) – 55,9 % (v 54 % nutnost, v 46 % pouze výhodou).

Nejčastěji se objevuje požadavek na praxi v nabídce volných míst evidovaných ÚP pro řídicí pracovníky (hlavní třída 1) a kvalifikované řemeslníky (hlavní třída 7). Požadavek na praxi u těchto tříd pracovníků potvrzují i výstupy analýzy inzertní nabídky zaměstnání v denním tisku a na internetu. Pokud má pracovník vykonávat řídicí funkci, je nezbytné, aby měl určité zkušenosti, přestože nemusejí být přímo z oboru. Pro výkon řídicích (manažerských) funkcí jsou často důležité i tzv. měkké

1) Pozn. Do seznamu volných míst jsou zařazeny pouze ty, u kterých bylo definované ISCO na třímístné úrovni a jejich počet přesáhl minimální hranici stanovenou na 10 volných míst.

Obrázek 5.5 Požadavek na praxi u hlavních klasifikačních tříd ISCO v nabídce VPM evidovaných ÚP podle dosaženého vzdělání (24. 5. 2016)

přenositelné kompetence, které se získávají praxí a dají se v určitých případech přenášet i do jiných oborů.

Častější požadavky na praxi u řemeslníků a opravářů jsou odrazem potřeb zaměstnavatelů. Zaměstnavatelé u řemeslníků a opravářů nemají tendence „vychovávat“ si je sami a praxe je v jejich případě obvykle výhodou. V některých případech je praxe i známkou toho, že pracovník má jisté pracovní návyky a lze se na něj v tomto ohledu spolehnout (část zaměstnavatelů má negativní zkušenosti s pracovní morálkou mladých lidí, setkávají se s nezájmem mladých lidí, s nedochvilností, neschopností převzít zodpovědnost za svou práci a nést následky atd.). Nejmenší nároky na praxi jsou obsaženy v nabídce VPM pro pomocné a nekvalifikované pracovníky (hlavní třída 9). Nižší nároky jsou i v nabídce VPM pro úředníky (hl. třída 4). U této třídy zaměstnání může být praxe v řadě případů výhodou, ale u řady nabídek není primárně nejdůležitější a nalezne zde uplatnění i řada absolventů škol, což potvrzují i výsledky analýzy VPM pro absolventy škol.

Celkově je **praxe požadována v 31 % nabídek** VPM evidovaných ÚP. Dá se předpokládat, že u části nabídek informace o praxi není uvedena, ale může se k ní přihlížet v následných krocích přijímacího řízení.

Volná místa evidovaná ÚP s největšími požadavky na praxi uchazečů²:

Hl. třída 1:

- Řídicí pracovníci v oblasti ubytovacích a stravovacích služeb (třída 141) – 71,7 %,
- Řídicí pracovníci v průmyslové výrobě, těžbě, stavebnictví, dopravě a v příbuzných oborech (třída 132) – 56,5 %,

2) Pozn. Do seznamu jsou zařazeny pouze ty, u kterých bylo definované ISCO na třídní úrovni a jejich počet přesáhl minimální hranici stanovenou na 10 volných míst.

- Řídicí pracovníci v maloobchodě a velkoobchodě (třída 142) – 54,8 %.

Hl. třída 2:

- Specialisté v oblasti elektrotechniky, elektroniky a elektronických komunikací (třída 215) – 49,3 %,
- Specialisté ve výrobě, stavebnictví a příbuzných oborech (třída 214) – 46,1 %,
- Architekti, specialisté v oblasti územního plánování, návrháři a příbuzní pracovníci (třída 216) – 43,6 %.

Hl. třída 3:

- Technici a kontrolori v oblasti letecké a lodní dopravy (třída 315) – 84,6 %,
- Mistři a příbuzní pracovníci v oblasti těžby, výroby a stavebnictví (třída 312) – 54,6 %,
- Odborní pracovníci v oblasti umění a kultury, šéfkuchaři (třída 343) – 46,2 %.

Hl. třída 4:

- Úředníci pro zpracování číselných údajů (třída 431) – 54,7 %,
- Úředníci v logistice (třída 432) – 29,8 %,
- Pokladníci ve finančních institucích, bookmakeři, půjčovatelé peněz, inkasisté pohledávek a pracovníci v příbuzných oborech (třída 421) – 29,8 %.

Hl. třída 5:

- Kuchaři (kromě šéfkuchařů), pomocní kuchaři (třída 512) – 46,6 %,
- Číšníci, servírky a barmani (třída 513) – 45,9 %,
- Pracovníci péče o děti, asistenti pedagogů (třída 531) – 43,9 %.

Hl. třída 6:

- Zahradníci a pěstitelé (třída 611) – 31,8 %,
- Chovatelé zvířat pro trh (třída 612) – 27,4 %,

5. Volná místa evidovaná Úřadem práce ČR vhodná pro absolventy

- Kvalifikovaní pracovníci v lesnictví a příbuzných oblastech (třída 621) – 21,3 %.

Hl. třída 7:

- Malíři a příbuzní pracovníci, pracovníci povrchového čištění budov (třída 713) – 55,9 %,
- Mechanici a opraváři strojů a zařízení (kromě elektrických) (třída 723) – 52,1 %,
- Slévači, svářeči a příbuzní pracovníci (třída 721) – 50,6 %.

Hl. třída 8:

- Strojvedoucí a pracovníci zabezpečující sestavování a jízdu vlaků (třída 831) – 58,5 %,
- Obsluha zařízení na těžbu a zpracování nerostných surovin (třída 811) – 45,0 %,
- Obsluha pojezdových zařízení (třída 834) – 38,0 %.

Hl. třída 9:

- Pomocní pracovníci při přípravě jídla (třída 941) – 23,6 %,
- Pomocní pracovníci ve výrobě (třída 932) – 14,6 %,
- Pomocní pracovníci v oblasti těžby a stavebnictví (třída 931) – 12,9 %.

5.5 Profesní struktura volných míst pro absolventy škol a mladistvé

Důležitým sledováním je nabídka VPM evidovaných ÚP pro absolventy škol a mladistvé, protože absolventi škol jsou skupinou, která je více ohrožena nezaměstnaností. V době ekonomické krize bylo nalezení pracovního místa pro mnoho absolventů nelehkým úkolem. S odeznívající ekonomickou krizí se trh práce stabilizoval.

Nejvíce VPM vhodných pro absolventy škol a mladistvé je evidováno v případě **kovářů, nástrojařů a příbuzných pracovníků** (1 424 nabídek, za sledované dvouleté období

se jejich počet téměř zpětinasobil, celkově se zvýšil jejich podíl trojnásobně). Ze strany zaměstnavatelů je dlouhodobě vysoká poptávka po těchto profesích.

Druhou nejčetnější profesní skupinou volných míst vhodných i pro absolventy škol jsou VPM na pozici **pracovníků informačních služeb** (990), jejich počet se v průběhu dvou let téměř ztrojnásobil. Jsou to nabídky zejména na obsazení pozic pracovníků v zákaznických kontaktních centrech a operátorů telefonních panelů, u kterých zaměstnavatelé nevyžadují velké pracovní zkušenosti a jsou tedy vhodné i pro absolventy škol.

Další významná část nabídek volných míst pro absolventy škol je pro **techniky ve fyzikálních a průmyslových oborech** (908) – jejich počet se navíc výrazněji navýšil (3,5krát). Zaměstnavatelé jsou přístupnější k obsazování volných pozic i absolventy škol. V květnu 2014, v počáteční době ožívání ekonomiky po krizi, byl počet volných míst pro techniky nižší a pouze na pětinu z nich byli zaměstnavatelé ochotni přijmout absolventa, oproti tomu v květnu 2016 už na třetinu míst.

Výraznou měrou se navýšil počet volných míst pro **provozovatele maloobchodních a velkoobchodních prodejen a prodáváče** vhodných i pro absolventy škol. V maloobchodě v průběhu posledního desetiletí docházelo k výrazným změnám (zejména vstup internetového obchodování na trh), které se promítají i do skladby profesní struktury a kvalifikačních požadavků na pracovníky.

Vysoký podíl VPM pro absolventy je i v nabídce VPM pro **odborné pracovníky v oblasti pojišťovnictví a obchodní zástupce** (40 %). Ze strany zaměstnavatelů je vysoká poptávka po těchto profesích, ale je to i z důvodů vysoké fluktuace a skutečnosti, že k uplatnění na dané pozici má vloh jen malá část absolventů. O dobré obchodní zástupce s praxí a zkušenostmi je na trhu práce velký konkurenční boj, proto nekončí na úřadech práce jako nezaměstnaní, naopak zaměstnavate-

Tabulka 5.3 Přehled nejčetnějších podskupin ISCO (třetí úroveň členění) v nabídce VM pro absolventy škol

	16. 5. 2014				24. 5. 2016			
	VM pro absolventy	VM celkem	% VM pro absol.	pořadí	VM pro absolventy	VM celkem	% VM pro absol.	pořadí
722 Kováři, nástrojaři a příbuzní pracovníci	293	1 949	15,0%	4.	1424	6 465	22,0%	1.
422 Pracovníci informačních služeb	357	926	38,6%	3.	990	2 256	43,9%	2.
311 Technici ve fyzikálních a průmyslových oborech	255	1 258	20,3%	5.	908	2 806	32,4%	3.
522 Provoz. maloobch. a velkoobch. prodejen, prodáváči	192	1 195	16,1%	9.	895	4 213	21,2%	4.
332 Odb. prac. v oblasti pojišťovnictví, obch. zástupci	592	1 967	30,1%	1.	891	2 211	40,3%	5.
821 Montážní dělníci výrobků a zařízení	194	1 522	12,7%	8.	861	6 704	12,8%	6.
513 Čišníci, servírky a barmani	215	1 266	17,0%	6.	721	3 105	23,2%	7.
932 Pomocní pracovníci ve výrobě	155	1 486	10,4%	12.	656	8 807	7,4%	8.
512 Kuchaři (kromě šéfkuchařů), pomocní kuchaři	164	1 233	13,3%	11.	608	3 788	16,1%	9.
333 Zprostředkovatelé služeb	393	914	43,0%	2.	524	1 090	48,1%	10.
741 Montéři, mechanici a opraváři elektrických zařízení	116	584	19,9%	15.	517	1 923	26,9%	11.
721 Slévači, svářeči a příbuzní pracovníci	107	1 347	7,9%	17.	486	3 980	12,2%	12.
723 Mechanici a opraváři strojů a zařízení (kromě elekt.)	100	575	17,4%	18.	444	1 972	22,5%	13.
524 Ostatní pracovníci v oblasti prodeje	152	477	31,9%	13.	425	1 448	29,4%	14.
251 Analytici a vývojáři softwaru a počítač. aplikací	107	329	32,5%	16.	406	1 184	34,3%	15.
241 Specialisté v oblasti financí	201	535	37,6%	7.	402	814	49,4%	16.
834 Obsluha pojezdových zařízení	66	871	7,6%	24.	395	4 371	9,0%	17.
541 Pracovníci v oblasti ochrany a ostrahy	169	2 492	6,8%	10.	377	6 570	5,7%	18.
711 Řemeslníci a kvalifikov. prac. hlavní stavební výroby	60	1 097	5,5%	26.	370	3 567	10,4%	19.
235 Ostatní specialisté v oblasti výchovy a vzdělávání	135	259	52,1%	14.	350	731	47,9%	20.

lé se o ně přetahují. Lidi s vynikajícími prodejními dovednostmi, kteří zvládají i tlak a stres, hledají zaměstnavatele neustále.

Z deseti nejčtenějších skupin zaměstnání v nabídce volných míst pro absolventy škol (na úrovni ISCO 3) v květnu 2014 se dva roky nato (v květnu 2016) v první desítku vyskytuje 8 z nich. Jsou to skupiny, které vyšší počet nabídek volných míst pro absolventy škol vykazují dlouhodoběji. V pořadí na dalších místech však došlo ke značným změnám. V některých případech souvisí nárůst počtu volných míst pro absolventy škol s oživením ekonomiky více než u jiných profesí, jako například nárůst poptávky po řemeslnících a kvalifikovaných pracovnících hlavní stavební výroby související s oživením stavební produkce. V jiných případech nabídku silně ovlivňuje vypsaní (nebo naopak ukončení hledání) většího počtu volných míst několika málo zaměstnavateli, kteří např. rozšiřují výrobu, jako v případě nabídky více VPM pro absolventy na pozice montážních dělníků výrobků a zařízení. V některých případech se jenom mění podmínky nabízeného volného místa, tj. zda jsou, nebo nejsou vhodné i pro absolventy.

Z hlediska skupin zaměstnání (úroveň ISCO 1) je nejvíce volných míst pro absolventy škol ve skupině **Řemeslníci a opraváři** (4 343, jedná o druhou nejčtenější skupinu zaměstnání ve struktuře EAO), dále pro skupinu **Pracovníci ve službách a prodeji** (3 715), **Techničtí a odborní pracovníci** (3 693) a **Specialisté** (3 072). Na pátém místě je počet nabídek VPM pro absolventy škol ve skupině zaměstnání **Obsluha strojů a zařízení, montéři** (2 330). Je to sice skupina s druhým největším počtem volných míst, ale pro absolventy je vhodných pouze 9 % z nich. Z hlediska srovnání velikosti podílu VPM vhodných i pro absolventy škol z celkové nabídky VPM dané profesní skupiny jsou na tom „nejlépe“ absolventi hledající uplatnění na pozicích Specialistů, Úředníků a Technických a odborných pracovníků, tj. v těchto profesních skupinách jsou nejochotnější přijmout i absolventa školy.

Tabulka 5.4 Struktura VPM pro absolventy škol v členění podle oboru zaměstnání

	16. 5. 2014			24. 5. 2016		
	VM pro absolventy	VM celkem	% VM pro absolventy	VM pro absolventy	VM celkem	% VM pro absolventy
Výroba a provoz	1 689	13 308	12,7%	7 002	47 507	14,7%
Obchod a cestovní ruch	1 315	6 101	21,6%	3 646	16 207	22,5%
Administrativa	615	2 385	25,8%	2 037	6 405	31,8%
Zdravotnictví	337	1 306	25,8%	1 577	4 883	32,3%
Finance	835	2 659	31,4%	1 477	3 672	40,2%
Stavebnictví	182	2 280	8,0%	1 058	9 515	11,1%
Obrana a ochrana	159	2 524	6,3%	913	7 034	13,0%
Výchova a vzdělávání	230	636	36,2%	805	2 058	39,1%
Doprava	150	3 412	4,4%	776	12 901	6,0%
Informační technologie	177	539	32,8%	632	2 255	28,0%
Služby	85	903	9,4%	266	3 290	8,1%
Management	74	550	13,5%	215	1 262	17,0%
Kultura a sport	48	208	23,1%	203	1 171	17,3%
Zemědělství a lesnictví	52	1 291	4,0%	179	3 760	4,8%
Věda a výzkum	35	121	28,9%	77	224	34,4%
Právo	17	111	15,3%	31	339	9,1%
neuvezeno	116	466	24,9%	91	431	21,1%
Celkem	6 116	38 800	15,8%	20 985	122 914	17,1%

Nízký počet i podíl VPM pro absolventy škol je v nabídkách pro skupinu **Kvalifikovaní pracovníci v zemědělství, lesnictví a rybářství** (podíl na zaměstnanosti i celková nabídka VPM je nízká) a **Pomocní a nekvalifikovaní pracovníci** (5 %).

5.6 Nabídka volných míst pro absolventy škol podle oboru zaměstnání

Nejvíce evidovaných volných míst pro absolventy škol podle oboru zaměstnání je v oblasti **výroby a provozu** (7 002), zejména VPM pro Kováře, nástrojaře a příbuzné pracovníky (1 424) a dále Montážní dělníky výrobků a zařízení (861) a Techniky ve fyzikálních a průmyslových oborech (735). Vzhledem k tomu, že se jedná o nejčtenější skupinu VM podle oboru zaměstnání, do které je zařazena více než třetina všech volných míst (tj. 47 507), je celkový podíl míst pro absolventy relativně nízký (pouze 14,7 %).

Druhou nejčtenější skupinou VM pro absolventy škol podle oboru zaměstnání je **obchod a cestovní ruch** (3 646). Nejvíce z nich bylo evidováno pro provozovatele maloobchodních a velkoobchodních prodejen a prodavače (825), číšníky, servírky a barmany (721) a kuchaře (608).

Další významnou skupinou z nabídky VM pro absolventy škol je nabídka uplatnění v **administrativě**. Významná je z hlediska počtu nabídek (2 037) i z hlediska podílu míst, která jsou určena pro absolventy (téměř 32 %). Nejvíce VM pro absolventy je na pozici pracovníků informačních služeb (838), tj. pracovníky v zákaznických kontaktních centrech a operátory telefonních panelů, na které obvykle nejsou kladeny speciální požadavky na vzdělání a u kterých zaměstnavatelé nepožadují praxi. Další čtenější nabídky jsou na pozici všeobecných administrativních pracovníků (339).

Významná část VM pro absolventy je také v oboru **zdravotnictví** (1 577; 32 % z celkové nabídky je vhodných i pro absolventy). Největší podíl VM pro absolventy škol je ve skupinách lékařů (kromě zubních lékařů), všeobecné sestry a porodní asistentky a ostatní specialisté v oblasti zdravotnictví (zejména fyzioterapeuti, zubní lékaři).

Nabídka VM pro absolventy škol v oboru **financí** zahrnuje 1 477 nabídek (až 40 % z celkové nabídky VM v tomto oboru zaměstnání, což je nejvyšší podíl ze všech oborů zaměstnání). Největší část je pro odborné pracovníky v oblasti pojišťovnictví, obchodní zástupce, nákupčí a obchodní makléře (866) a specialisty v oblasti financí (369). Nabízené VM pro absolventy škol na pozici specialistů v oblasti financí jsou v podstatě nabídky na pracovní místa finančních či pojišťovacích poradců a konzultantů, na které obvykle nemají zaměstnavatelé vysoké požadavky v oblasti dosaženého vzdělání. Je to jeden z příkladů volných míst, ve kterých se ve větší míře uplatňují absolventi škol a lidé bez praxe či zájmu o svůj vystudovaný obor. Dlouhodobější uplatnění se na těchto pozicích ale není zdaleka jednodu-

6. Průzkum absolventů šest let od ukončení studia na střední škole

ché, vyžaduje značné úsilí a zvládnutí mnoha klíčových kompetencí, jenom některým zaměstnancům se podaří vytvořit si dostatečnou klientelu a opravdu se uživit.

Naopak **nejnižší počty nabízených VM pro absolventy škol** jsou v oborech zaměstnání právo (31 nabídek), věda

a výzkum (77 nabídek) a zemědělství a lesnictví (179, pouze 4,1 % ze všech VM evidovaných pro toto odvětví je specifikovaných jako vhodné i pro absolventy škol). Relativně nízký podíl nabídek VM pro absolventy škol je i v oboru zaměstnání Doprava (6,8 %).

6. Průzkum absolventů šest let od ukončení studia na střední škole

Tato kapitola se věnuje výsledkům již třetí etapy dotazníkového průzkumu přechodu absolventů středních škol na trh práce a do dalšího vzdělávání. Jedná se o opětovné dotazování absolventů středních odborných škol, tentokrát po 6 letech od absolvování. To znamená, že naprostá většina respondentů, včetně těch, kteří pokračovali v nástavbovém a terciárním vzdělávání, již získala zkušenosti s přechodem na trh práce. Šetření navázalo na průzkum z roku 2012, kdy byli osloveni ti absolventi, kteří **ukončili studium** střední školy před 3 roky, tj. **ve školním roce 2008/09**. Zpětně můžeme říci, že absolventi, kteří vstupovali do aktivního pracovního života v době ekonomické krize po roce 2008, měli podmínky podstatně náročnější.

Celkem bylo osloveno 891 respondentů, kteří poskytli souhlas s oslovením, počet vyplněných dotazníků dosáhl 197, což představuje zhruba 22% návratnost. Vzhledem k tomu, že údaje jsou založeny na subjektivních výpovědích poměrně nízkého počtu absolventů, mají uváděné statistické údaje jen **orientační** hodnotu. Těžiště provedených analýz spočívá ve vyhodnocení otevřených odpovědí, které přinášejí podrobnější vhled do situace absolventů a zmapování celé šíře problémů spojených s jednotlivými etapami přechodu na VŠ nebo trh práce.

Hlavním cílem průzkumu bylo zmapovat průběh přechodu absolventů na trh práce, resp. do nástavbového nebo terciárního vzdělávání, a identifikovat slabá místa v klíčových bodech celého přechodového procesu.

V rámci vzorku dokončilo ve sledovaném období 6 let od ukončení střední školy terciární vzdělávání (bakalářské, magisterské nebo vzdělávání na VOŠ) přibližně 53 % absolventů maturitních oborů. Celkový podíl absolventů maturitních oborů, kteří ukončili terciární vzdělávání nebo v něm v době realizace průzkumu ještě pokračovali, dosáhl v rámci vzorku přibližně 63 %.

V rámci sledovaného vzorku v kategorii vyučených získala maturitní vzdělání v nástavbovém studiu přibližně polovina absolventů a 3 absolventi (11,5 %) dále pokračují i ve studiu na vysoké škole. Studijní aktivita i úspěšnost respondentů obou kategorií vzdělání v rámci sledovaného vzorku je ovšem ve srovnání se statistickými daty za celou populaci nadprůměrná.

6.1 Spokojenost absolventů středních škol s vybraným oborem

Přibližně 52 % vyučených uvedlo 6 let od ukončení studia na střední škole, že jsou spokojeni s vybraným oborem a zno-

vu by se vyučili ve stejném oboru. Naopak přibližně 48 % by raději zvolilo jiný obor.

Absolventi učebních oborů by při opakované volbě dali raději **přednost jinému oboru nejčastěji z důvodu preference oboru s lepším uplatněním na trhu práce**. Tuto odpověď zmínilo asi 40 % vyučených v rámci sledovaného vzorku. Respondenti dále uváděli, že by si raději zvolili **maturitní obor** (36 %). Oproti předchozím průzkumům žáků a absolventů po 3 letech se zde jako poměrně výrazný důvod nespokojenosti objevuje skutečnost, že **práce v oboru neodpovídá původní představě žáků o budoucí profesi** (36 %). Rovněž se ukazuje, že v souvislosti s odchody za prací do jiného oboru se část vyučených potýkala s potřebou doplnit si novou kvalifikaci. Přibližně 32 % vyučených v této souvislosti uvedlo, že si **museli doplnit znalosti oboru, ve kterém nyní pracují**. Proto by se raději přímo vyučili v tomto oboru. Poměrně častým důvodem nespokojenosti s původně absolvovaným oborem je ztráta zájmu o obor (30 %). Přibližně 26 % uvádí jako jeden z důvodů nespokojenosti nízké platové ohodnocení v oboru a 24 % špatné pracovní podmínky. K méně častým důvodům patří obtížné hledání zaměstnání (20 %) nebo nízká úroveň přípravy (18 %).

V šetření v roce 2012 uváděli absolventi častěji i nespokojenost s platovými podmínkami, v rámci tohoto průzkumu je pak častější nutnost doplnit si vzdělání v případě práce v jiném oboru nebo skutečnost, že obor neodpovídá původní představě.

Absolventi maturitních oborů jsou s volbou oboru více spokojeni než absolventi učebních oborů. Téměř dvě třetiny absolventů oborů kategorie M a L/O (v rámci sledovaného vzorku) by s odstupem 6 let od ukončení studia na střední škole znovu zvolily stejný obor studia (63 %), zatímco jen asi 37 % by dalo přednost jinému oboru.

Nejčastěji uváděnými důvody, proč by absolventi maturitních oborů (kategorie M) s odstupem 6 let a po zkušenostech v praxi a se studiem raději absolvovali jiný obor studia, je skutečnost, že **pracují v jiném oboru, pro který si znalosti a dovednosti museli doplnit** (26 %), nebo by dali **přednost oboru s lepším uplatněním na trhu práce** (24 %). Třetím nejčastějším důvodem je pak ztráta zájmu o obor (19 %). Mezi důvody preference jiného oboru dále patří obtížné hledání zaměstnání v oboru (18 %) nebo volba více prakticky zaměřeného oboru (17 %).

Zatímco v kategorii vyučených se mezi nejčastějšími důvody nespokojenosti s oborem vyskytuje i zjištění, že práce v oboru neodpovídá původní představě žáků, ve skupině maturitních oborů je tento důvod zastoupen relativně méně často (13 %).

Porovnáme-li nejčastěji uváděné důvody nespokojenosti s oborem s důvody, které absolventi maturitních oborů uváděli po 3 letech od ukončení střední školy, pak mezi nejčastějšími zůstávají ztráta zájmu o obor a upřednostnění oboru s lepším uplatněním na trhu práce. Preference jiného oboru a ztráta zájmu o něj se projevuje i v odpovědi, že si absolvent musel doplnit znalosti jiného oboru, protože odešel do jiné profese.

6.2 Názory absolventů na uplatnění oboru na trhu práce

Názory **vyučených absolventů** na absolvovaný obor jsou v některých aspektech rozporné, což zřejmě souvisí s jejich další vzdělávací nebo pracovní dráhou a tím, zda měl absolvent v úmyslu pokračovat v maturitní nastavbě, nebo zda chtěl vstoupit na trh práce. Řada absolventů tak zmiňovala více důvodů nespokojenosti s rozdílnou mírou závažnosti i zobečnění.

Více než **40 %** dotázaných absolventů učebních oborů vyjádřilo **spokojenost s učebním oborem**, z toho asi 25 % je celkově spokojeno s absolvovaným oborem a 16 % hodnotí pozitivně především dobré možnosti uplatnění absolvovaného oboru na trhu práce. Naopak přibližně 17 % vyučených je s možnostmi uplatnění svého oboru nespokojeno, stěžují si především na pracovní i platové podmínky.

Z hlediska hodnocení úrovně vzdělání bylo přibližně 17 % vyučených nespokojeno, protože obor zahrnoval příliš teorie a byl málo prakticky zaměřený, naopak stejné procento (17 %) hodnotilo úroveň výuky negativně, protože je škola nepřipravila dobře pro studium nastavby a zvládnutí maturitní zkoušky. Menší část vyučených – ať už z důvodu požadavků nastavby, nebo praxe – by přivítala i vyšší úroveň cizího jazyka.

Celková spokojenost **absolventů maturitních oborů** s oborem je vyšší než u vyučených. V rámci této otevřené otázky jsme se ovšem zaměřili i na zjištění dílčích připomínek. Celkově nemělo významnější negativní připomínky k vybranému oboru a jeho uplatnění na trhu práce, resp. možnosti pokračovat v terciárním vzdělávání, kolem 42 % absolventů maturitních oborů. Z toho přibližně 19 % vyjádřilo celkovou spokojenost s oborem, 9 % uvedlo, že jim obor umožnil dobré uplatnění na trhu práce, a 13 % si pochvaluje dobrou připravenost pro studium na VŠ/VOŠ.

Naopak **necelých 60 % absolventů mělo** k vybranému oboru **kritické připomínky**. Nejčastěji si stěžovali na nedostatek odborné praxe (20 %) a špatné uplatnění oboru na trhu práce (17 %). Někteří absolventi upozorňovali, že jejich obor bez pokračování na VŠ nemá na trhu práce vhodné uplatnění. Další připomínky zahrnovaly nespokojenost s úrovní výuky, se

znalostí cizího jazyka a nedostatečnými všeobecnými znalostmi, které absolventi potřebovali k dalšímu studiu.

6.3 Důvody pokračování ve studiu v jiném oborovém zaměření

V tématu studijní dráhy absolventů středních odborných škol je k dispozici řada konkrétních statistických údajů o pokračování v nastavbovém studiu nebo terciárním vzdělávání. V rámci tohoto spíše kvalitativního průzkumu jsme se zaměřili především na podrobnější identifikaci překážek, omezení a problémů, se kterými se absolventi při přechodu do nastavbového nebo terciárního vzdělávání setkávali.

Absolventi učebních oborů (kategorie H, příp. nastavbového studia L/5)

V rámci našeho vzorku zahájilo **denní nastavbové studium kolem 60 % vyučených**, z toho 46 % ho úspěšně dokončilo. Nastavbové studium dálkovou formou zahájilo 12 %, z nich ovšem nikdo nedokončil. Přibližně **5 % pak úspěšně absolvovalo VŠ nebo VOŠ** a 3 % se o studium VŠ pokusila, ale neúspěšně. Z údajů je zřejmé, že získaný vzorek vyučených zahrnuje absolventy s vyššími studijními ambicemi a lepšími studijními výsledky. Zároveň poměrně vysoké procento vyučených pokračovalo ve studiu jiného oboru, než jakému se věnovali na střední škole (kolem 30 % z celého vzorku). V rámci našich analýz jsme se zaměřili na jejich důvody.

Vyučení si často volili pokračování v jiném oboru z důvodu nezájmu o obor nebo preference jiného oboru. Dále uváděli, že k jejich původnímu oboru není navazující nastavbové studium. Jiný obor si vybírali také z důvodu snahy doplnit nebo rozšířit si vzdělání.

Absolventi maturitních oborů (kategorie M, L/0)

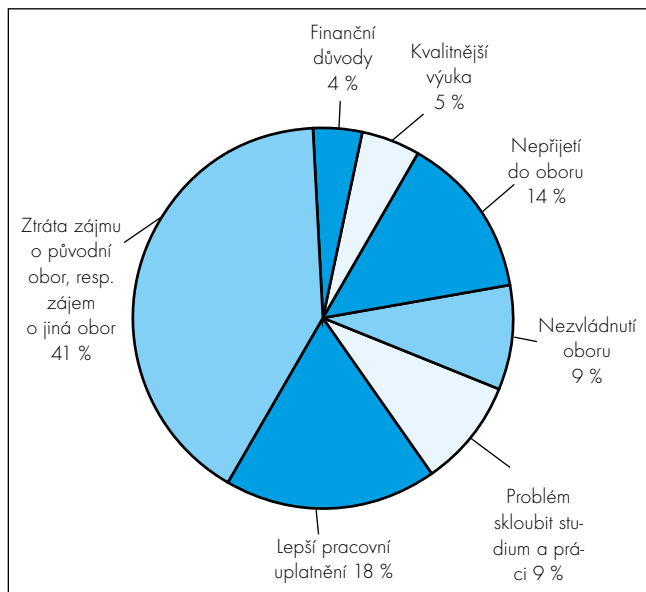
V rámci našeho vzorku ve sledovaném období 6 let od ukončení střední školy úspěšně absolvovalo VŠ, případně VOŠ přibližně **53 % absolventů maturitních oborů** kategorie M a L/0, dalších přibližně 11 % studium zahájilo, ale nedokončilo, 5 % vystudovalo VŠ, příp. VOŠ dálkově, naopak asi 3 % dálkovou formu studia úspěšně nedokončila. Přibližně **20 % v době realizace šetření ještě studovalo** nebo měli studium přerušeno.

Přibližně 34 % absolventů maturitních oborů pokračovalo ve studiu stejného nebo obdobného oboru, dalších 20 % příbuzného oboru a 23 % jiného oboru. Jen asi 22 % absolventů se o žádné studium nepokusilo.

Nejčastějším důvodem, proč absolventi maturitních oborů pokračovali po ukončení střední školy v terciárním vzdělávání v jiném oborovém zaměření, byl **nezájem o obor**. Příčinou byla nejen ztráta zájmu o obor, kdy student až v průběhu střední školy zjistil, že se oboru věnovat nechce, ale i původně nevhodná kariérová volba nebo skutečnost, že obor byl jen náhradním řešením a žák se po jeho absolvování snažil dostat k jinému oboru, o který měl skutečný zájem. Přibližně 18 % dalo přednost **oboru s lepším uplatněním na trhu práce**, a to jak z hlediska finančního ohodnocení, tak i z důvodu snahy rozšířit si kvalifikaci o další obor vzdělání. Přibližně 5 % změnilo oborové zaměření z důvodu **kvalitnější výuky**.

6. Průzkum absolventů šest let od ukončení studia na střední škole

Obrázek 6.1 Důvody pokračování v jiném oboru na VŠ, resp. VOŠ – absolventi středního vzdělání s MZ – kategorie M, L/O (v % odpovědí)

Naopak souhrnně necelá čtvrtina měla zájem o pokračování ve stejném oboru, ale z nich přibližně 14 % nepokračovalo z důvodu **nepřijetí na obor** a 9 % studium oboru nezvládlo. V menší míře se vyskytly finanční (4 %) nebo pracovní důvody, kdy si absolventi vybrali jiný obor například z důvodu možnosti skloubit jej se současnou pracovní aktivitou. Na jedné straně tedy brigády při studiu přinášejí žákům praktické zkušenosti a usnadňují pracovní uplatnění, zároveň ovšem tyto zkušenosti mohou vést ke změnám studijních plánů a představ.

6.4 Problémy při přechodu do nástavbového studia, VŠ, resp. VOŠ

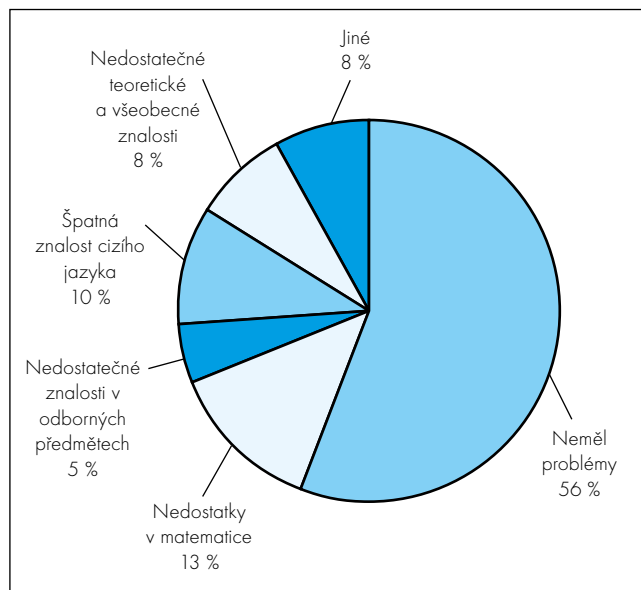
Absolventi učebních oborů kategorie H v rámci sledovaného vzorku zpravidla uváděli, že se při přechodu do nástavbového studia setkali s určitými problémy, někteří zdůrazňovali například nedostatečnou jazykovou vybavenost. V této souvislosti je třeba připomenout statistické údaje: podíl absolventů, kteří nástavbové studium nedokončí, je poměrně vysoký a dosahuje přibližně třetiny v denním studiu. Po zavedení státní maturitní zkoušky od roku 2011/12 se přitom zájem o nástavbové studium výrazně snížil.

Nadpoloviční většina **absolventů maturitních oborů** v rámci sledovaného vzorku se při vstupu na VŠ nebo VOŠ nepotýkala s většími problémy. Někteří naopak chválili získanou úroveň odborných znalostí, která jim na rozdíl od absolventů gymnázií usnadnila zvládnutí odborných předmětů. Dále uváděli nejčastěji problémy se znalostmi matematiky, cizího jazyka a všeobecného rozhledu.

6.5 Neúspěch absolventů při studiu na VŠ a jeho příčiny

V současné době je podíl absolventů středních odborných škol, kteří mají zájem pokračovat v nějaké formě terciárního vzdělávání, vysoký. K přijímacímu řízení ke studiu se dostaví

Obrázek 6.2 Problémy při přechodu ze střední školy na VŠ/VOŠ (v % odpovědí)

více než tři čtvrtiny absolventů odborných škol kategorie M. Přitom asi 72 % absolventů oborů odborných středních škol kategorie M se dostaví k přijímacímu řízení na VŠ a 13 % k přijímacímu řízení ke studiu na vyšších odborných školách. Oproti absolventům gymnázií a lyceí je jejich zájem o VOŠ vyšší.

V rámci tohoto průzkumu uváděli absolventi čtyři základní důvody nedokončení VŠ studia: **nezvládnutí studia** (53 % odpovědí), **finanční důvody** a potřeba začít vydělávat (13 %), **pracovní důvody**, zejména problém skloubit pracovní a studijní závazky (27 %) a nezájem o obor a nespokojenost s úrovní výuky (7 % odpovědí).

6.6 Uplatnění v oboru

Skutečnost, zda absolventi středních škol po ukončení studia, případně při dalším studiu na VŠ nebo VOŠ zahájí pracovní dráhu ve svém oboru, závisí na řadě faktorů, především na samotném zájmu v oboru pracovat, situaci na trhu práce, na poptávce firem v regionu a rovněž i na sociálních sítích, protože řada absolventů si hledá práci pomocí rodičů, příbuzných nebo známých.

Z výsledků předchozích šetření vyplývá, že podíl absolventů středních škol, kteří v závěru studia chtějí pracovat ve svém oboru, je vyšší než skutečné procento těch, kteří se po vstupu na trh práce ve svém oboru opravdu uplatní. S odstupem let pak procento absolventů pracujících ve svém oboru zpravidla dále klesá. Vzhledem ke zvolené metodě průzkumu a nižšímu vzorku respondentů jsme se zaměřili především na podrobnější zmapování zkušeností absolventů s přechodem do jiné profese.

Absolventi učebních oborů (kategorie H, příp. nástavbového studia L/5)

V rámci vzorku mělo původně zájem pracovat v oboru asi 50 % vyučených, 25 % se chtělo uplatnit v příbuzném oboru

6. Průzkum absolventů šest let od ukončení studia na střední škole

a 13 % chtělo odejít do jiného oboru. Přibližně 13 % plánovalo uplatnění v oboru studovaném po vyučení. S odstupem 6 let od ukončení střední školy byl ovšem **podíl vyučených pracujících v oboru** v rámci našeho vzorku podstatně nižší – kolem **30 %**, naopak ve srovnání s původní představou byl vyšší podíl těch, kteří se uplatnili v příbuzném nebo jiném oboru. Ve srovnání s původní představou žáci méně často pracovali jak v oboru, ve kterém se vyučili, tak i v oboru nástavby.

Nejčastějšími důvody práce v jiném oboru byl nezájem o práci v oboru (12 %), nabídka výhodnější práce v jiném oboru (15 %), dále pak nevyhovující pracovní (8 %) a platové podmínky v oboru (8 %) nebo nutnost dojíždění (8 %).

Absolventi maturitních oborů (kategorie M, L/O)

Absolventi maturitních oborů v rámci sledovaného vzorku plánovali po ukončení střední školy nejčastěji **pracovat v oboru** studovaném na VŠ nebo VOŠ (**45 %**), asi 26 % se chtělo uplatnit v oboru, který odpovídá oborovému zaměření studovanému na střední škole. Celkově se tedy **71 %** chtělo **uplatnit v oboru studovaném na střední škole nebo na VŠ/VOŠ**. Asi 18 % plánovalo práci v příbuzném oboru. Pouze 11 % mělo v úmyslu začít pracovat v oboru, který nesouvisel ani se studiem na střední škole, ani s plánovaným studiem na VŠ.

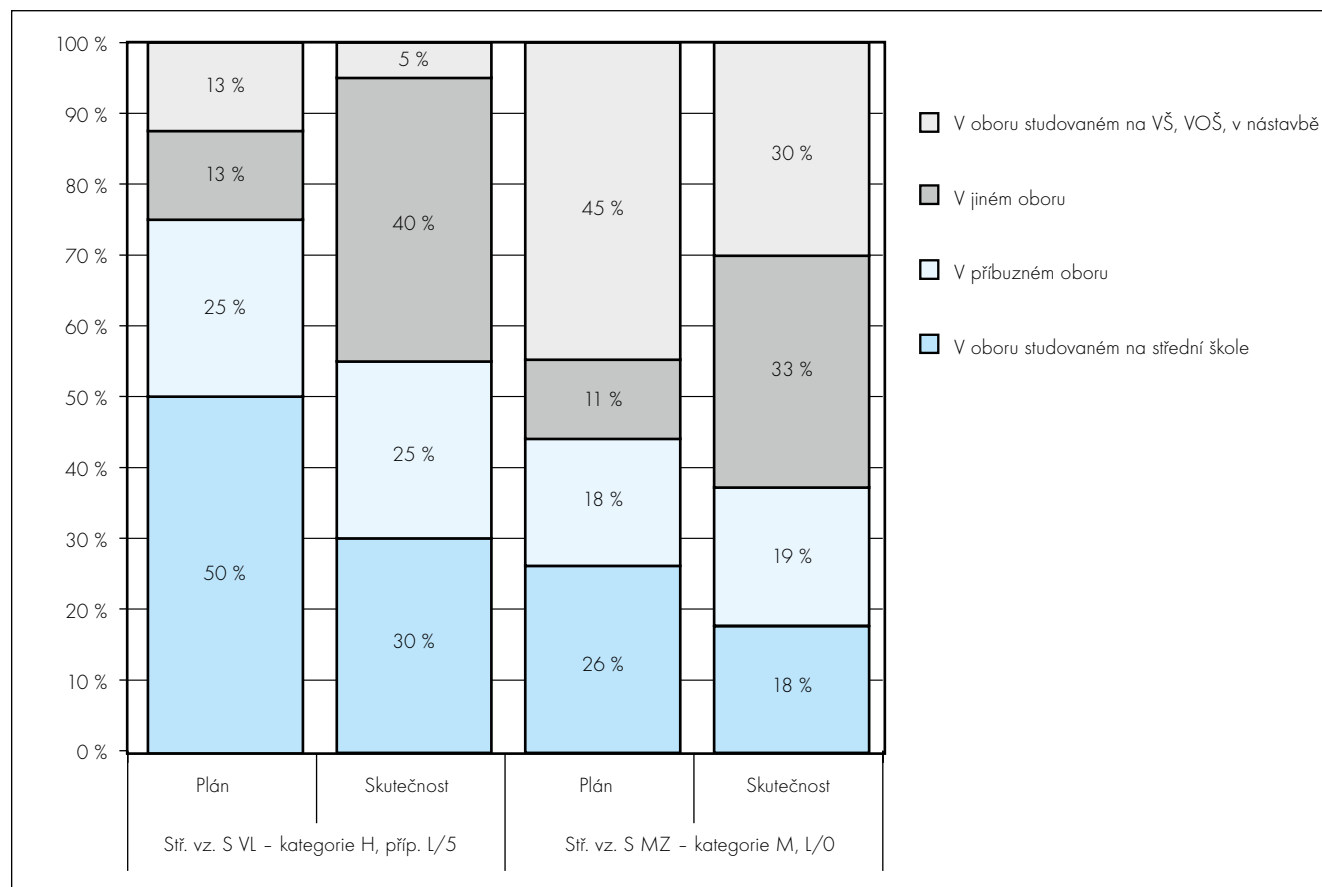
S odstupem 6 let byl ovšem podíl absolventů maturitních oborů, kteří si našli práci v oboru studovaném na SOŠ, oproti

plánům nižší – v rámci vzorku dosáhl jen 18 % a rovněž nižší je podíl těch, kteří pracují v oboru studovaném na VŠ (30 %). Podíl pracujících v jiném oboru dosahuje v rámci vzorku namísto plánovaných 10 % přibližně 30 %. Vyšší procento pracujících mimo obor studia může být ovlivněno i skutečností, že část absolventů dosud studuje a než dokončí studium, mohou přechodně pracovat na kratší úvazek mimo obor.

Nejčastějším důvodem, proč absolventi odešli pracovat do jiného oboru, byla v kategorii absolventů maturitních oborů skutečnost, že **absolvent nesehnal práci v oboru** (14 % ze sledovaného vzorku), dále pak **výhodnější pracovní nabídka v jiném oboru** (11 %) a nezájem o práci v oboru (8 %). Ve srovnání s vyučenými naopak k méně častým důvodům patřily nevyhovující pracovní nebo platové podmínky.

Dominantním důvodem odchodu do jiné profese byla v minulém šetření v roce 2012 skutečnost, že absolvent nesehnal vhodnou práci ve svém vystudovaném oboru, což zřejmě odráželo nepříznivou ekonomickou situaci v době vstupu na trh práce v období od roku 2009. Ze šetření realizovaného v roce 2015 pak vyplývá, že absolventi maturitních oborů chtějí nejčastěji změnit profesi z důvodu nezájmu o obor. Příznivější ekonomické podmínky tak zatlačují do pozadí problém se získáním zaměstnání v oboru, naopak významnější příčinou odchodu se v současnosti stává nezájem absolventů pracovat v oboru.

Obrázek 6.3 Porovnání plánovaného a skutečného pracovního uplatnění (v % odpovědí)

6.7 Zkušenosti absolventů se změnou profese a s řešením nezaměstnanosti

Zkušenosti absolventů se změnou oboru do určité míry závisely na tom, zda se jednalo o změnu profese z důvodu zájmu, nebo o vynucenou změnu z důvodu problémů s uplatněním původního oboru.

V rámci omezeného vzorku se **vyučení o změně profese vyjadřovali pozitivně** a uváděli, že změna pracovního zaměření byla snadná. V této souvislosti je ovšem třeba zdůraznit, že z odpovědí je zřejmé, že jim tuto změnu usnadnil jejich pozitivní a aktivní přístup, včetně ochoty a zájmu se dále vzdělávat.

Většina **absolventů maturitních oborů** (kolem 80 %) uvedla, že přechod do nové profese zvládli bez větších problémů. Pro přibližně 10 % dotázaných byla ovšem změna profese spojena s přechodem na nižší pozici (10 %) a dalších 10 % uvedlo, že přechod do jiné profese byl vyústěním delší doby nezaměstnanosti a neúspěšných pokusů při hledání zaměstnání ve svém oboru.

V průběhu přechodového období absolventi často procházejí obdobím hledání vhodného pracovního uplatnění, což s sebou přináší častější změny zaměstnání. Zároveň zpravidla dochází k posunům směrem k získání stabilnějšího zaměstnání a „kvalitnějšímu“ nebo „jistějšímu“ pracovnímu místu.

Z předchozí etapy šetření vyplývá, že absolventi učebních oborů vstupují na trh práce nejčastěji se smlouvou na dobu určitou (45 %), asi třetina získává smlouvu na dobu neurčitou (33 %), ostatní pracují dlouhodobě na DPP, DPČ nebo krátkodobé brigády. U absolventů maturitních oborů je podíl vstupujících na trh práce se smlouvou na dobu určitou v podstatě stejný (45 %), mírně nižší je podíl těch, kteří dostali smlouvu na dobu neurčitou (27 %), naopak častěji pracují brigádně nebo dlouhodobě na DPP a DPČ, což souvisí s jejich pokračováním v terciárním vzdělávání.

V rámci našeho průzkumu jsme orientačně zjišťovali jak četnost, tak důvody změn zaměstnání (na hlavní pracovní poměr) ve sledovaném období 6 let od ukončení studia na střední škole.

Tabulka 6.1 Změny zaměstnání (hlavního pracovního poměru) od ukončení střední školy (v % odpovědí)

	Změnil zaměstnání	Nezměnil zaměstnání	Nepracoval/neodpověděl	Celkem
Střední vz. s VL – kategorie H, příp. L/5	26%	47%	26%	100%
Střední vz. s MZ – kategorie M, L/0	23%	61%	16%	100%

Tabulka 6.2 Důvody změny zaměstnání (v % odpovědí)

	Odešel z vlastního rozhodnutí	Skončil pracovní poměr na dobu určitou	Propuštění / zánik firmy / pracovního místa	Nezměnil zaměstnání / nepracoval	Celkem
Střední vz. s VL – kategorie H, příp. L/5	18%	3%	6%	74%	100%
Střední vz. s MZ – kategorie M, L/0	13%	7%	2%	77%	100%

Absolventi učebních oborů (kategorie H, příp. nástavbového studia L/5)

V rámci vzorku změnilo zaměstnání na hlavní pracovní poměr ve sledovaném období šesti let 26 % vyučených, přibližně 47 % pracuje stále ve stejném zaměstnání a 26 % dosud na hlavní pracovní poměr nepracovalo, resp. nevedlo odpověď.

Nejčastějším důvodem změny zaměstnání, bez ohledu na to, zda se jednalo o změnu v rámci profese, nebo mimo obor, byl **odchod z vlastního rozhodnutí**, který uvedlo 18 % vyučených. Výrazná byla snaha najít více vyhovující zaměstnání s **lepšími pracovními nebo platovými podmínkami**, případně reakce na **problematické pracovní vztahy**. Naopak 9 % vyučených bylo nuceno změnit zaměstnání z důvodu vnějších okolností, z toho 6 % bylo propuštěno v souvislosti se zánikem firmy, případně pracovního místa a 3 % odešla z důvodu skončení pracovní smlouvy na dobu určitou.

Absolventi maturitních oborů (kategorie M, L/0)

V kategorii absolventů maturitních oborů byl podíl absolventů, kteří změnilo zaměstnání (na hlavní pracovní poměr) ve sledovaném období, mírně nižší než u vyučených, což zřejmě souvisí s jejich pokračováním v terciárním vzdělávání a pozdějším vstupem na trh práce. Zaměstnání ve sledovaném období 6 let od ukončení střední školy změnilo 23 % z nich, přibližně 61 % zůstalo ve svém prvním zaměstnání a 16 % nepracovalo, resp. neodpovědělo. Nejčastějším důvodem byl opět **odchod z vlastního rozhodnutí** (13 %), vyšší procento odešlo z důvodu **skončení pracovního poměru na dobu určitou** (7 %), naopak jen 2 % změnila zaměstnání z důvodu propuštění.

Dále se zaměříme na zjištění **strategií, které absolventi používali při řešení nezaměstnanosti** a snaže najít si pracovní uplatnění. Procentuální zastoupení odpovědí má vzhledem k velikosti vzorku jen omezenou vypovídací schopnost.

Absolventi učebních oborů v převážné většině uváděli, že hledali práci mimo obor nebo v podstatě jakoukoli práci. Dále zmiňovali např. odchod do zahraničí, to, že hledají práci vhodnou z hlediska dojezdové vzdálenosti nebo se potýkají se zdravotním omezením.

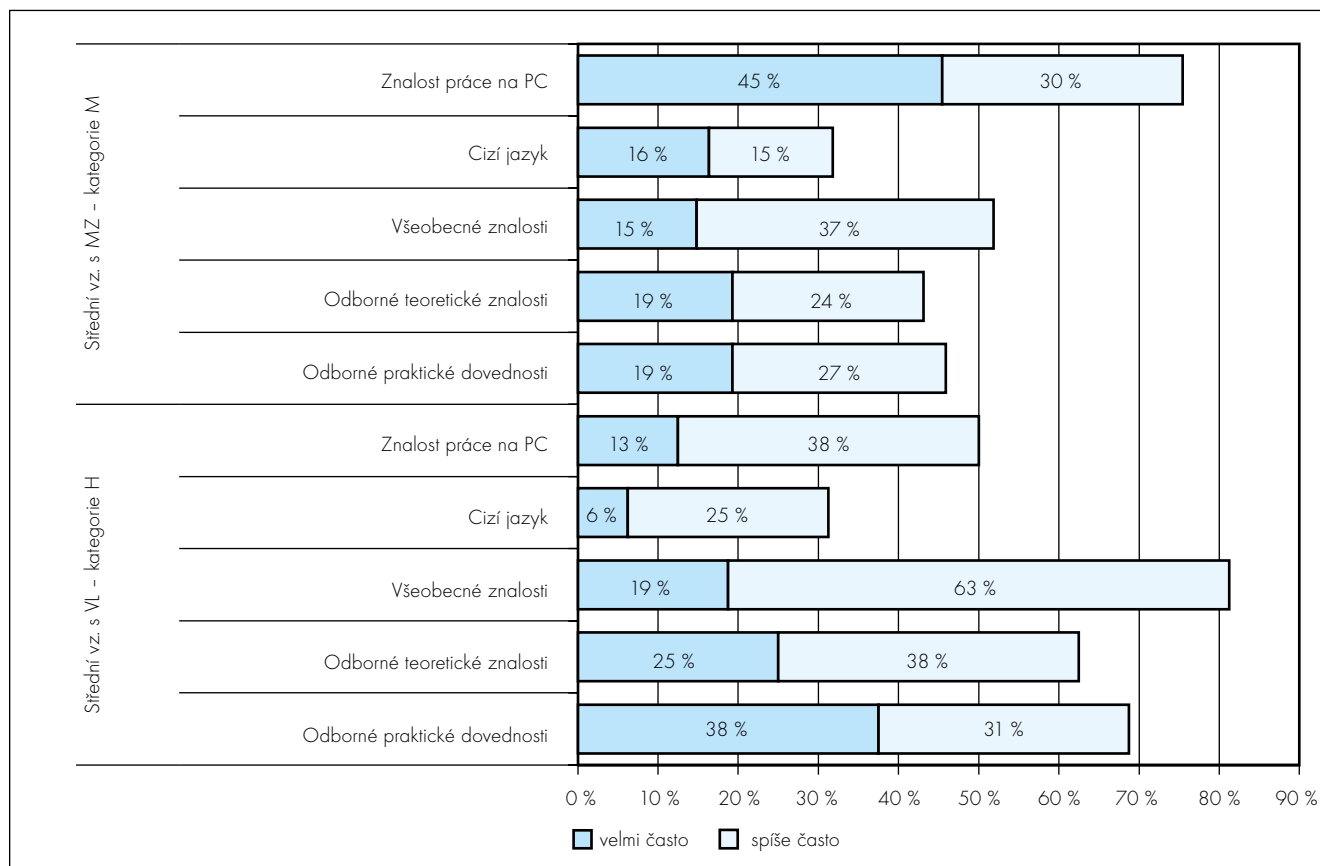
Absolventi maturitních oborů kategorie M a L/0 řešili nezaměstnanost nejčastěji hledáním práce mimo vystudovaný obor (36 %), dále pokračováním hledání práce v oboru a větší aktivitou v odesílání životopisů a v oslovování dalších firem (20 %), přibližně 20 % řešilo nezaměstnanost dalším studiem. Absolventi dále uváděli využití kontaktů rodiny a známých, práce na kratší úvazky nebo brigády, práce na méně kvalifikovaném místě nebo zahájení podnikání jako OSVČ.

6.8 Využívání dovedností získaných na střední škole

Absolventi učebních oborů (kategorie H)

Jak často využívají absolventi dovednosti získané na střední škole? Absolventi učebních oborů uvádějí, že v současném zaměstnání využívají nejčastěji **všeobecné znalosti** (82 %), přitom většina je potřebová spíše často (63 %), zatímco jen

Obrázek 6.4 Jak často využíváte ve svém zaměstnání znalosti a dovednosti získané na střední škole?
(v % odpovědí rozhodně často + spíše často)

19 % je využívá velmi často. Na druhém místě je využití **odborných praktických znalostí** (69 %), které přibližně 38 % vyučených potřebuje velmi často a dalších 31 % spíše často. Pro vyučené jsou podstatné rovněž **odborné teoretické znalosti** (63 %), které v zaměstnání využívá velmi často 25 % vyučených a dalších 38 % spíše často. Méně důležitá je pro vyučené znalost práce na PC (velmi často ji potřebuje 13 % dotázaných a 38 % spíše často) a znalost cizího jazyka (v zaměstnání ji potřebuje velmi často jen asi 6 % vyučených a 25 % spíše často).

Absolventi maturitních oborů (kategorie M)

Absolventi maturitních oborů (kategorie M) využívají v rámci námi sledovaných kompetencí ve svém zaměstnání nejčastěji **znalosti práce na PC** (45 % velmi často a 30 % spíše často), dále **odborné praktické i teoretické znalosti** (19 % rozhodně často a 27 %, resp. 24 % spíše často). Všeobecné znalosti získané na střední škole využívá velmi často jen 15 % dotázaných, ale poměrně vysoké procento je potřebuje spíše často (37 %).

Porovnáme-li obě kategorie, pak absolventi učebních oborů využívají ze znalostí a kompetencí získaných na střední škole častěji odborné teoretické i praktické znalosti, naopak méně často práci na PC a cizí jazyk. Poněkud překvapivě také častěji využívají všeobecné znalosti, i když jen „spíše často“. Důvodem rozdílu je jak obsah a náplň práce, tak i skutečnost,

že většina absolventů maturitních oborů pokračuje v terciárním vzdělávání, ve kterém si jak odborné, tak i všeobecné znalosti dále rozšiřují. Dalším faktorem, který ovlivňuje vyšší využití odborných znalostí a dovedností v kategorii vyučených, je skutečnost, že absolventi učebních oborů častěji pracují přímo ve svém oboru. S odstupem tří let od ukončení studia byl tento podíl 46 % v kategorii vyučených a 33 % v kategorii absolventů maturitních oborů.

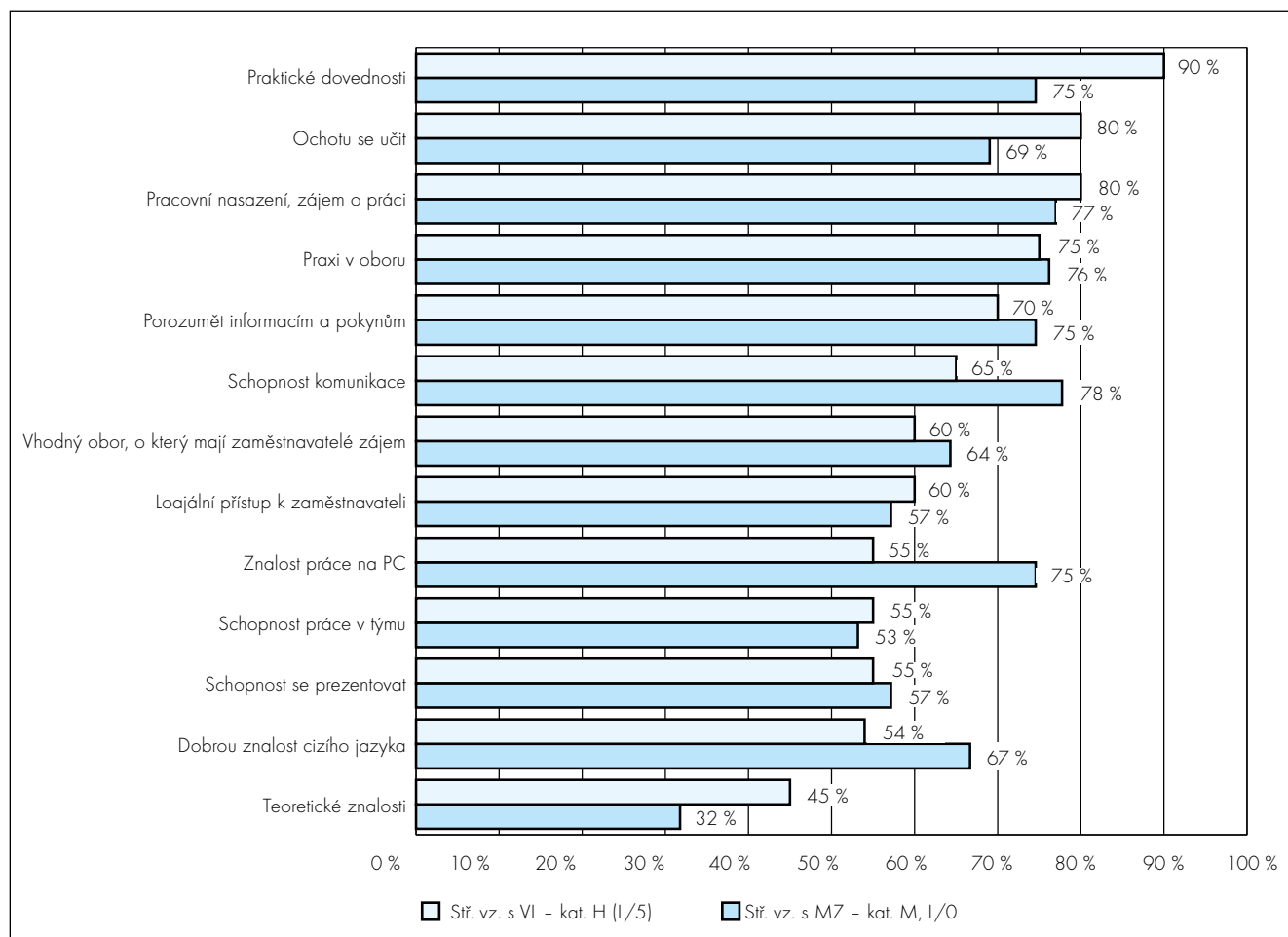
6.9 Co potřebují absolventi středních škol pro úspěch na trhu práce?

Jednou z oblastí, na kterou se průzkum zaměřil, bylo zjištění, jaké znalosti a dovednosti (bez ohledu na to, zda byly získány na střední škole, nebo v průběhu nástavbového, případně terciárního studia) absolventi středních škol potřebují, aby co nejlépe uspěli na trhu práce.

Z grafu na obrázku 6.5, ve kterém je uváděna pouze odpověď „rozhodně ano“, je zřejmé, že se **absolventi učebních oborů** domnívají, že pro úspěšný vstup na trh práce jsou nejvíce potřebné **praktické dovednosti** (90 %). Na dalších místech je **ochota se učit** (80 %), **pracovní nasazení a zájem o práci** (80 %) a praxe v oboru (75 %).

Absolventi učebních oborů dále uvádějí potřebu schopnosti komunikovat (65 %) a porozumět instrukcím (70 %). Více než 60 % se domnívá, že důležitý je vhodný obor, o který mají zaměstnavatelé zájem. Mírně nadpoloviční

Obrázek 6.5 Co potřebují absolventi středních škol pro úspěch na trhu práce (v % odpovědí rozhodně ano)

většina pak považuje za důležité i další aspekty – loajalitu k zaměstnavateli (60 %), znalost práce na PC (55 %), znalost cizího jazyka (54 %), schopnost práce v týmu (55 %) a prezentace (55 %).

V kategorii **maturitních oborů** je podle absolventů nejdůležitější **pracovní nasazení** (77 %), **praxe v oboru** (76 %), **schopnost komunikace** (78 %) a porozumění pokynům (75 %) a praktické dovednosti (75 %). Znalost práce na PC (75 %) a znalost cizího jazyka (67 %) jsou u absolventů maturitních oborů podstatnější než u vyučených. Významná je i ochota se učit (69 %) a zvolit si vhodný obor, o který mají zaměstnavatelé zájem (64 %). Více než polovina respondentů se pak domnívá, že je důležitá schopnost práce v týmu (53 %), schopnost se dobře prezentovat (57 %).

Nejméně podstatné se pro úspěšný vstup na trh práce absolventům zdají být teoretické znalosti. Jako „rozhodně potřebné“ je hodnotí 45 % vyučených a 32 % absolventů maturitních oborů.

V zásadě můžeme konstatovat, že absolventi učebních i maturitních oborů (případně později i absolventi terciárního studia) za nejdůležitější pro úspěšný vstup na trh práce považují především **dobrou úroveň praktických dovedností a praxi v oboru**. Podstatné je podle nich i **pracovní nasazení, zájem o práci a ochota se učit** a rovněž i řada tzv.

„měkkých dovedností,“ jako schopnost komunikace, prezentace, porozumění pokynům, práce v týmu a podobně. Pro absolventy maturitních oborů je důležitá i dobrá znalost práce na PC a ovládnutí cizího jazyka. Nadpoloviční většina pak považuje za velmi důležitou vhodnou volbu oboru, o který je na trhu práce zájem.

6.10 Dovednosti, které chybějí absolventům při vstupu na trh práce

Absolventi učebních oborů, případně dále i nástavbového studia uváděli, že jim nejvíce chyběly **praxe** (33 %), **cizí jazyk** (33 %), odborné znalosti, případně znalosti jiného oboru (13 %), schopnost prezentovat se a prosadit se (13 %) a další, např. řidičský průkaz.

Absolventi maturitních oborů (kategorie M a L/O, případně následně i terciárního vzdělávání) při vstupu na trh práce nejvíce postrádali hlubší **znalost a schopnost komunikace v cizím jazyce, případně znalost druhého cizího jazyka** (35 %), dále **postrádali odbornou praxi** (24 %), větší konkrétní pracovní zkušenosti (11 %), schopnost prezentovat se, obhájit svůj názor (11 %). Méně často uváděli, že jim chyběly odborné znalosti (7 %), odborné praktické dovednosti (3 %), schopnost komunikace (6 %) a dovednost práce na PC (1,1 %).

6.11 Individuální názory a zkušenosti absolventů – vyučení v oborech skupiny 23 Strojírenství a strojírenská výroba

V této části budou uvedeny názory a zkušenosti absolventů učebních oborů **skupiny 23 Strojírenství a strojírenská výroba**. Jedná se o individuální zkušenosti, které **nemají obecnou platnost**, jejich výhodou je ovšem na druhé straně to, že poměrně plasticky a konkrétně ukazují, s jakými problémy se absolventi při průchodu vzdělávacím systémem i při následném vstupu na trh práce setkávají. V tabulce jsou uvedena autentická vyjádření respondentů.

Podobné tabulky s individuálními názory a zkušenostmi byly v rámci zpracování dotazníkového šetření připraveny i pro další skupiny oborů vzdělání (18 Informatické obory, 26 Elektrotechnika, telekomunikační a VT, 36 Stavebnictví, geodézie a kartografie, 41 Lesnictví a zemědělství, 63 Ekonomika a administrativa a 65 Hotelnictví a turismus). Všechny jsou součástí publikace: Trhlíková, J.: Přechod absolventů středních škol na trh práce – III. etapa – šetření 2015. Praha: NÚV, 2016. 39 stran. Dostupné na: www.infoabsolvent.cz/Temata/Publikace/9-0-135

Tabulka 6.3 Názory a zkušenosti absolventů – skupina oborů 23 Strojírenství a strojírenská výroba

23 Strojírenství a strojírenská výroba (kategorie H)		
Naplnil obor Vaše očekávání?	+ Zajímavá výuka + Spokojenost - Málo praxe - Nedostatek ve výuce praktických dovedností	Výuka praktických dovedností špatná. Stačily by nápady za pár korun a šlo by to lépe. Chtělo by to více práce (k oboru) na praxi. Zručnost a znalosti by měly být předností. Výuka zajímavá. Učitelé věděli, o čem mluví. Jsem rád, že jsem pokračoval ve studiu, které mi rozšířilo obzory. Učební obor naplnil mé očekávání.
Obory, ve kterých se žáci dále vzdělávali		Doprava přeprava. Ekonomika. Podnikání. Provozní technika.
Důvody pokračování ve studiu v jiném oboru	Chyběl navazující obor Volba oboru poskytujícího širší rozhled Pracovní důvody Lepší uplatnění na trhu práce	Neskloubil jsem to se zaměstnáním u živnostníka. Nebyl navazující studijní obor. Studium zaměřené na ekonomiku. Z mého úsudku se mě zdálo vyhovující pro větší všeobecný přehled. Nelze se dál rozvíjet v daném oboru, lepší všeobecné uplatnění na trhu práce.
Problémy při dalším studiu		Nesetkal jsem se s problémy.
Důvody nedokončení dalšího studia	Pracovní důvody Nezájem o obor	Zaměstnavatel mi neumožnil docházet do školy. Nebyl záživný studijní obor. Časová a finanční náročnost práce.
Hodnocení vzdělání pro uplatnění na trhu práce	Obor vhodný pro podnikání Zkušenosti s uplatněním pozitivní i negativní	Obor je spíše pro ty, kteří se mu budou věnovat jako podnikatelé, nikoli jako zaměstnanci. Práci jsem získal hned po skončení studia. Po učebním oboru jsem studoval dvouleté nástavbové studium. Práce, kterou vykonávám, nenaplnila moje očekávání, a kdybych mohl, tak jdu studovat dále.
Důvody nespokojenosti a odchodu ze zaměstnání	Nízký plat Špatné pracovní podmínky	Krach firmy. Plat pouze v zálohách, špatné pracovní podmínky, hygiena... Nízký plat a vysoká časová vyčíženost.
Jaké znalosti, dovednosti Vám při vstupu na trh práce nejvíce chyběly?	Praxe Cizí jazyk	Každý se musí naučit chodit na trh práce a umět se prodat. To vás nikdo nenaučí. Nejvíce praxe v oboru. Jazyk.
Jaké problémy jste musel v průběhu vzdělávání a vstupu na trh práce řešit?	Nedostatek praxe	Problémy jsem žádné neměl. Řidičský průkaz skupiny B, bankovní účet, právní bezúhonnost. V dnešní době nezáleží na druhu práce, ale na praxi v oboru.

7. Situace mladých lidí na trhu práce v ČR a EU

Následující kapitola se zabývá oblastí vzdělanosti a nezaměstnanosti mladých lidí v rámci zemí EU v porovnání s Českou republikou, pozornost je věnována rovněž problematice předčasných odchodů ze vzdělávání a v neposlední řadě i tzv. skupině NEET (osoby, které nejsou zaměstnány, nestudují, ani se neúčastní žádného vzdělávání). Zdroj: www.infoabsolvent.cz/Temata/Publikace/9-0-130

Všechny členské státy EU se od roku 2010 řídí strategickým dokumentem **Evropa 2020**, který stanovuje 5 hlavních cílů, jichž by mělo být do roku 2020 dosaženo.

Jednotlivé země pak mají na základě těchto cílů stanoveny vlastní cíle³.

Pokrok, kterého bylo dosaženo vzhledem k referenčním kritériím **v oblasti vzdělávání**, se každoročně hodnotí prostřednictvím tzv. **monitoru vzdělávání a odborné přípravy**. V rámci něj je od roku 2012 Evropskou komisí každoročně vydávána přehledná zpráva zachycující vývoj evropských systémů vzdělávání a odborné přípravy. K nejnovější zprávě monitoru za rok 2015 je přiloženo 28 podrobných zpráv

3 Evropa 2020. Dostupné z: http://ec.europa.eu/europe2020/europe-2020-in-a-nutshell/targets/index_cs.htm

7. Situace mladých lidí na trhu práce v ČR a EU

o jednotlivých zemích, které doplňují mezinárodní analýzu o údaje z jednotlivých zemí a informace o politických opatřeních a posledních reformách.

V **monitoru za rok 2015** jsou zdůrazněny vzdělávací priority, které co nejvíce potřebují investiční podporu, a politická opatření pomáhající zlepšovat inkluzivnost, kvalitu a relevanci evropských systémů vzdělávání a odborné přípravy.

Jedním z největších úkolů, které Evropa v současné době řeší, je **vzdělávací chudoba**, neboli podíl mladých lidí, kterým se nedaří dosahovat ani minimálních standardů v oblasti vzdělávání. Přestože vzdělávání by mělo zajistit rovné podmínky pro všechny, Evropská komise na podzim roku 2015 upozornila na to, že příležitosti i výsledky ve vzdělávání jsou do značné míry stále určovány socioekonomickým a přístěhovaleckým původem osob. Jako další ukazatel vzdělávací chudoby je označováno opuštění školy bez dosažení vyššího sekundárního vzdělání.

Vážným problémem je rovněž skutečnost, že více než **polovina osob, které předčasně ukončily školní docházku, zůstává následně ekonomicky neaktivní nebo nezaměstnaná**. OECD například ve své zprávě z roku 2015 upozorňuje na to, že sedm let po globální ekonomické krizi v roce 2008 více než 35 milionů lidí ve věku 16–19 let v zemích OECD nemá zaměstnání a zároveň se nevzdělává ani neprochází odbornou přípravou.

Evropská komise dále varuje, že nedostatečná **inkluzivnost** v raných letech školní docházky ztěžuje i rozšíření přístupu k vysokoškolskému vzdělání. Míra dosažení terciárního vzdělání v EU nyní činí 37,9 %, problémem však i nadále zůstává sociální rozměr vysokoškolského vzdělávání. Přístup nedostatečně zastoupených skupin k vysokoškolskému vzdělávání ovlivňuje celá řada faktorů, mezi které patří jejich úspěš-

nost a zapojení v ranějších fázích vzdělávání. Vzhledem ke zvyšující se různorodosti studentské populace bude zároveň nutné vysokoškolské vzdělávání upravit tak, aby pomáhalo předcházet předčasnému ukončení studia více znevýhodněných studentů.

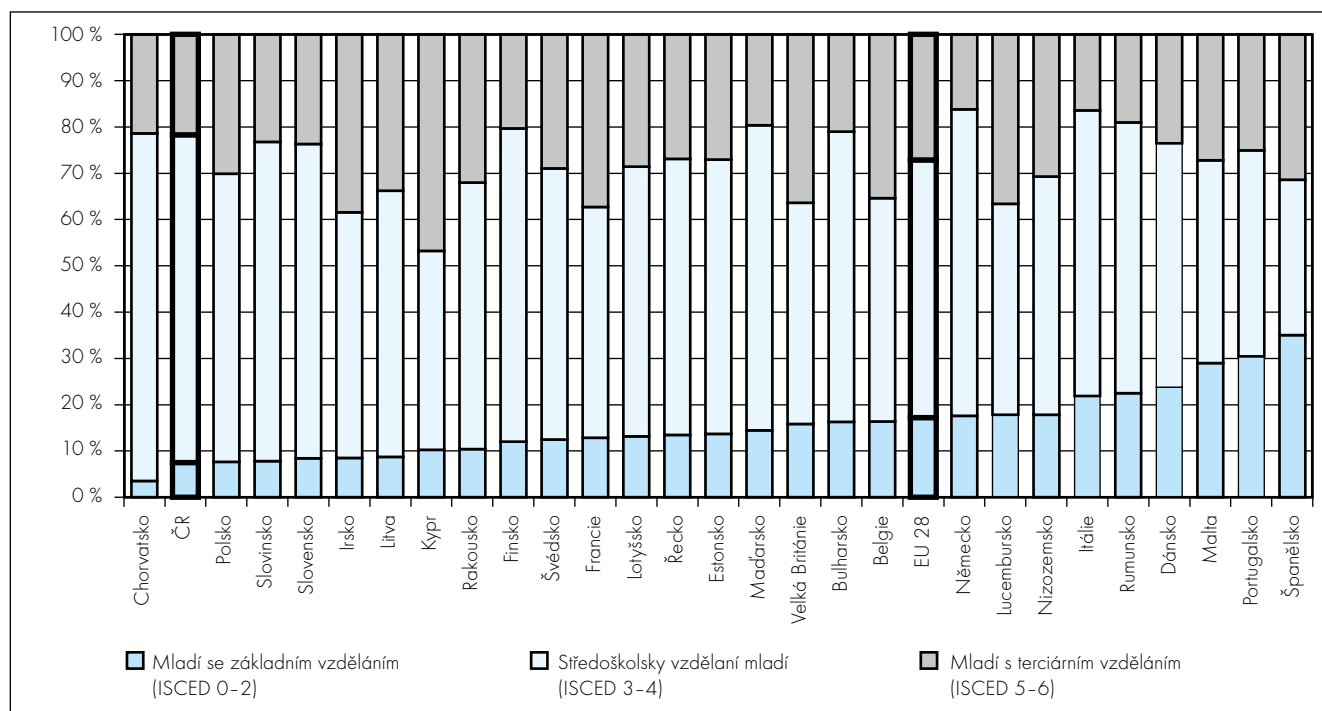
Současná nízká úroveň zaměstnanosti mladých lidí je do značné míry důsledkem makroekonomické situace, nicméně evropské instituce upozorňují na to, že důležitou roli zde sehrávají i **strukturální charakteristiky procesu přechodu ze vzdělávací do pracovní sféry**, které zde působily ještě před propuknutím poslední hospodářské krize. Mezi tyto strukturální faktory patří mimo jiné neuspokojivé výsledky systémů vzdělávání a odborné přípravy, segmentace trhu práce, která ovlivňuje především mladé lidi, a v neposlední řadě i omezená kapacita veřejných služeb zaměstnanosti v oblasti nástrojů a služeb tzv. šitých na míru mladým lidem.

Nezaměstnanost a ekonomická neaktivita mladých lidí představuje značnou zátěž pro hospodářství dané země, zároveň má ale vážné negativní dopady i na samotné jednotlivce. Mladí lidé, kteří zažijí nezaměstnanost a zejména pak dlouhodobou nezaměstnanost hned na počátku své pracovní kariéry, se mohou i nadále potýkat s jejími nepříznivými důsledky, zejména pokud jde o budoucí příjmy a další vyhlídky na získání zaměstnání.

7.1 Vzdělanostní úroveň mladých lidí v EU

Obecně platí, že se zvyšující se úroveň dosaženého vzdělání klesá pravděpodobnost vzniku nezaměstnanosti, a je tedy možné říci, že úroveň vzdělání sehrává významnou úlohu v ochraně jednotlivce před nezaměstnaností. Potvrzuje to i Monitor vzdělávání a odborné přípravy 2015, z jehož zjištění vyplývá, že v porovnání s absolventy odborného

Obrázek 7.1 Struktura 20–29letých podle dosaženého vzdělání v roce 2014, v %

vzdělání a přípravy mají absolventi vysokoškolského vzdělání lepší šanci získat zaměstnání (80,5 %) než mladí lidé, kteří absolvovali vyšší sekundární vzdělání (70,8 %). Evropská komise však zároveň upozorňuje na to, že zatímco v případě absolventů vyššího sekundárního vzdělání se šance na získání zaměstnání pomalu zvyšují, míra zaměstnanosti absolventů terciárního vzdělání stagnuje.

Monitor dále poukazuje na skutečnost, že **mezi jednotlivými členskými státy existují významné rozdíly jak ve výsledcích odborného vzdělávání a přípravy, tak v přístupu ke kvalitnímu odbornému vzdělávání a přípravě**. Rovněž zdůrazňuje nutnost kombinace školní výuky a získávání praktických zkušeností a z toho plynoucí potřebu zajišťování průběžné vzájemné zpětné vazby mezi požadavky zaměstnavatelů a vytvářením a hodnocením učebních osnov, profesních standardů a zkoušek žáků. Jako nejznámější příklad takové kombinace školní výuky a učení se prací uvádí učňovskou přípravu.

Ze zjištění Evropské komise dále vyplývá, že ani učení se prací ale není ve všech systémech odborného vzdělávání a přípravy rozšířeno rovnoměrně, ačkoli jeho význam je nesporný. Většina členských států tak má v oblasti odborného vzdělávání a přípravy ještě značný prostor pro zlepšení a předpokládá se, že účelnější využívání tohoto potenciálu povede pravděpodobně také ke zvýšení atraktivity odborného vzdělávání a přípravy.

Jaké je v současné době rozložení populace mladých lidí (20–29letých) podle dosaženého vzdělání v jednotlivých zemích Evropské unie, ukazuje graf na obrázku 7.1, který zachycuje data z roku 2014. Sloupce jsou seřazeny podle hodnot podílu mladých s ukončeným základním vzděláním.

Je dobře patrné, že jak v průměru za celou EU, tak ve většině evropských zemí je v případě mladých (20–29letých) relativně nejvíce zastoupena skupina středoškolsky vzdělaných, následuje kategorie osob s terciárním vzděláním a relativně

nejméně početná je část populace se základním vzděláním. Existují však výjimky, jako například Španělsko, kde jsou nejsilnější skupinou osoby se základním vzděláním, nebo Kypr, kde jsou naopak relativně nejvíce zastoupeni mladí lidé s terciárním vzděláním.

Další poněkud atypickou skupinou jsou země, ve kterých nacházíme vyšší zastoupení osob se základním vzděláním v porovnání se skupinou lidí s terciárním vzděláním (jedná se o Maltu, Portugalsko, Dánsko, Rumunsko, Itálii a Německo).

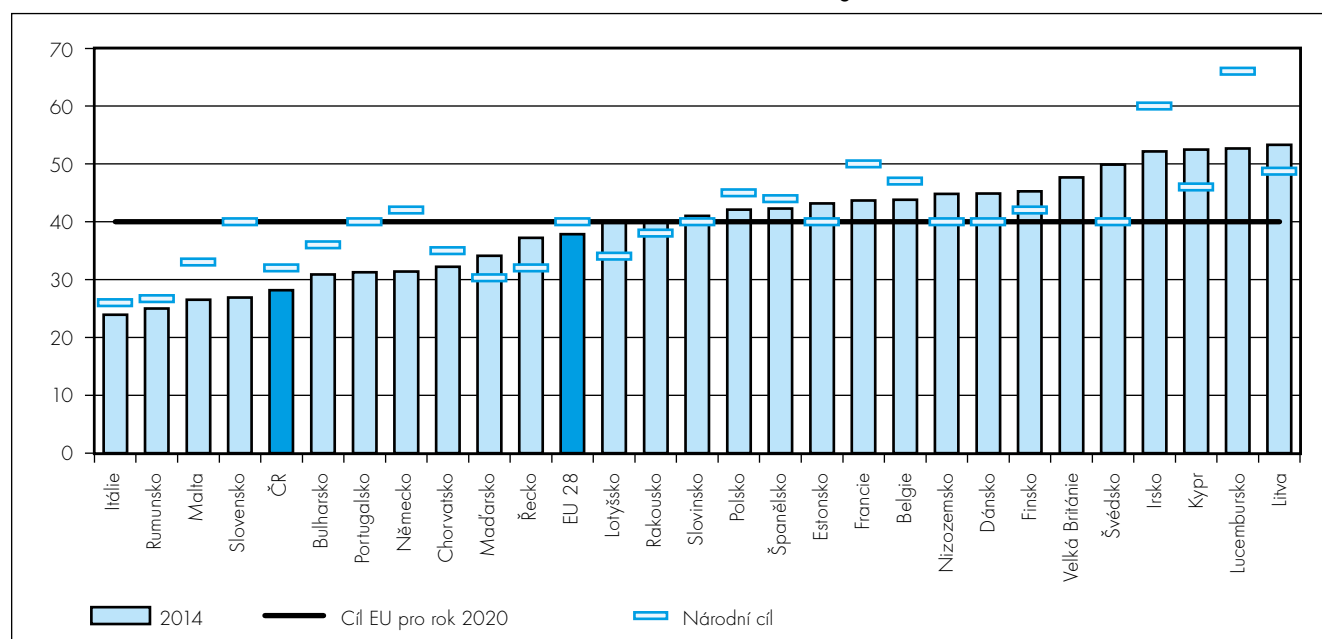
Pokud jde o vývoj vzdělanostní struktury evropského obyvatelstva, v rámci celé Evropské unie je již dlouhodobě velice dobře patrný trend postupného zvyšování vzdělanostní úrovně mladých lidí (ke kterému dochází v souladu se strategickým směřováním EU). Lze to ukázat na příkladu vývoje jednoho ze základních ukazatelů, kterým je **podíl osob s alespoň středoškolským vzděláním v populaci mladých ve věku 20–24 let**. Navzdory určitým mírným výkyvům a odchylkám v některých členských státech můžeme konstatovat, že průměrné hodnoty za celou EU 28 mají stabilně rostoucí tendenci.

Zatímco v roce 2004 bylo v EU 28 v populaci 20–24letých průměrně 76,8 % osob s přinejmenším středoškolským vzděláním (v populaci 25–64letých 68,2 %), o deset let později, v roce 2014 to bylo již 82,2 % (resp. 75,9 %).

Státy s nejvyšším podílem alespoň středoškolsky vzdělaných osob mezi mladými lidmi (tj. mají dokončené buď sekundární, nebo terciární vzdělání) jsou Chorvatsko, Česká republika, Polsko, Slovinsko, Irsko, Kypr, Litva, Slovensko (nejméně 90,7 %), naopak nejnižší podíly nalezneme v rámci EU 28 ve Španělsku (necelých 66 %) a dále v Portugalsku a Dánsku (mezi 72 % a 72,5 %).

Pokud bychom porovnávali tento ukazatel ve všech evropských zemích, pak jako země s nejnižšími podíly (nedosahujícími ani 62 %) figurují Turecko a Island a teprve potom následuje Španělsko.

Obrázek 7.2 Podíl osob s terciárním vzděláním v kategorii 30–34 let, v %

7. Situace mladých lidí na trhu práce v ČR a EU

Zvyšování podílu osob s terciárním vzděláním (doprovázené zlepšováním kvality vzdělávání) je důležité pro udržitelný a inkluzivní růst. Je prokázáno, že nízké zastoupení vysokoškolsky vzdělaných je překážkou rozvoje ekonomických sektorů založených na znalostech, oslabuje produktivitu, inovativnost a konkurenceschopnost. S ohledem na rychlé tempo technologického vývoje a z toho plynoucí neustále se zvyšující úroveň schopností a dovedností požadovaných trhem práce tak mohou příliš nízké podíly osob s terciárním vzděláním limitovat prudký a trvale udržitelný růst.

Evropská unie si v rámci strategie Evropa 2020 klade za cíl dosáhnout ve věkové kategorii **od 30 do 34 let alespoň 40% podílu vysokoškolsky vzdělaného obyvatelstva**.

Průměrný podíl osob s terciárním vzděláním v EU činil **37,9 %** v roce **2014** (o 1,1 p.b. více než v roce 2013). Patnáct členských zemí EU (např. Lucembursko, Irsko, Belgie či Francie) dosahuje již nyní podílu vyššího než požadovaných 40 %, ačkoli ne všechny z nich již splnily své národní cíle, které mají stanoveny na ještě vyšší úrovni. Některé země dokonce dokázaly navýšit podíl osob s terciárním vzděláním v kategorii 30–34 let tak, že převyšuje hodnotu celoevropského i jejich vlastního národního cíle (Litva, Kypr, Švédsko, Finsko a další). Rakousko dosáhlo stanoveného celoevropského cíle zejména díky překlasifikování programů spadajících pod úroveň 5 klasifikace ISCED 2011. V případě Lotyšska podíl osob s terciárním vzděláním v porovnání s předchozím rokem nepatrně poklesl, a to těsně pod hranici 40 %.

V mnoha zemích se však podíl mladých osob s ukončeným terciárním vzděláním pohybuje stále poměrně hluboko pod stanovenou hranici 40 % (do této skupiny poměrně početné skupiny se řadí např. Itálie, Rumunsko či Malta, ale také

Česká republika), v takových případech jsou vnitrostátní cíle stanoveny na přiměřeně nižší úrovni (Česká republika zde má stanoven národní cíl na úrovni 32 %).

Vývoj tohoto ukazatele během posledních let naznačuje, že při zachování stávajícího trendu by stanoveného cíle strategie Evropa 2020 na úrovni 40 % mělo být skutečně dosaženo.

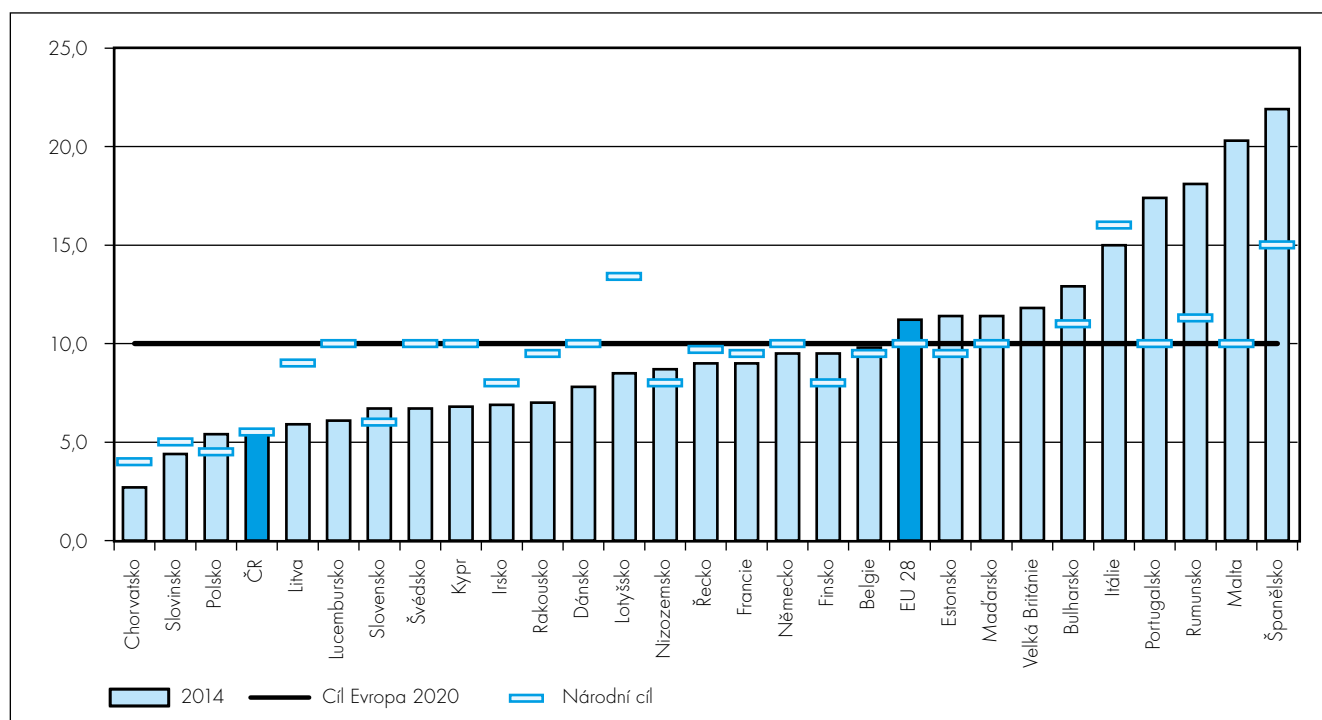
Evropská komise ve svém monitoru z roku 2015 zdůrazňuje, že úkolem pro členské státy je zvýšit **vnímavost svých vysokoškolských institucí vůči potřebám trhu práce**. Podle jejího názoru existuje více způsobů, jak toho dosáhnout, ale v rámci celé Evropy jsou doposud nedostatečně využívány. Je přitom prokazatelné, že i v tomto případě má klíčový význam vzájemné učení a vytváření politik na základě reálné situace. Dle vyjádření Komise lze zlepšení dosáhnout prostřednictvím lepšího a systematického využívání informací získaných na základě předpovědí vývoje pracovního trhu nebo sledování průzkumů absolventů. Další zlepšení by spočívalo v pevnějším zakotvení učení se prací do terciárního vzdělávání, jak je tomu již v některých částech Evropy.

7.2 Předčasné odchody ze vzdělávání

Další z klíčových oblastí z pohledu strategického směřování Evropské unie jsou předčasné odchody ze vzdělávání. Mladí lidé, kteří opouštějí vzdělávání a odborný výcvik předčasně, jsou nedostatečně vybaveni potřebnými kompetencemi a kvalifikací a v důsledku toho jsou více ohroženi vznikem nezaměstnanosti. Namísto aktivního začlenění se na trh práce se tak mohou stát závislými na sociálním systému.

Předčasné odchody ze vzdělávání lze tedy chápat i jako překážku ekonomického růstu a zaměstnanosti, jelikož ome-

Obrázek 7.3 Předčasné odchody ze vzdělávání, Cíl Evropa 2020 a národní cíle, v %

Pozn.: V případě Velké Británie není národní cíl uveden.

zují produktivitu a konkurenceschopnost a přispívají ke vzniku chudoby a sociálního vyloučení. To je reflektováno i ve strategii Evropa 2020, která stanovuje **cíl 10 % pro předčasné odchody ze vzdělávání pro mladé ve věku 18–24 let**.

V roce 2014 dosáhla průměrná míra předčasných odchodů ze vzdělávání v celé EU 11,2 %, což představuje pokles o 0,7 p.b. v porovnání s rokem 2013. Již devatenáct členských zemí přitom dosahuje nižší míry předčasných odchodů, než je stanovená cílová hranice 10 %. Pod tuto hodnotu poklesla poprvé míra předčasných odchodů v případě Řecka, naopak v Estonsku tato míra opět vzrostla nad stanovený cíl.

Mezi devíti zeměmi, které se stále ještě pohybují nad stanovenou cílovou hranicí pro celou EU, se pouze Itálii podařilo dosáhnout svého národního cíle, resp. snížit míru předčasných odchodů pod hranici 16 %. Mezi zeměmi pohybujícími se pod hranicí 10 % zatím ještě pět členských států nedosáhlo svých ambicióznějších národních cílů (Belgie, Finsko, Nizozemsko, Slovensko, Polsko).

Evropská unie jako celek má skutečně tendenci směřovat ke stanovenému cíli, a pokud bude vývoj pokračovat obdobným tempem, cílové hranice míry předčasných odchodů by mělo být do roku 2020 dosaženo. Je ovšem třeba brát v úvahu skutečnost, že čím více se země přibližuje ke stanovenému cíli, tím obtížnější je další zlepšení. Také je nutné si uvědomit, že i kdyby se podařilo do roku 2020 daného celkového 10% cíle dosáhnout, počet předčasně opouštějících vzdělávací systém by i tak dosahoval několik milionů osob. Ukazuje se také to, že mezi **osobami narozenými v zahraničí je míra předčasných odchodů výrazně vyšší** v porovnání s osobami narozenými v dané zemi. Tento nepoměr se sice postupem času snižuje, nicméně v některých zemích je stále velice výrazný.

7.3 Míra nezaměstnanosti mladých v porovnání s celkovou mírou v jednotlivých členských státech EU

Míra nezaměstnanosti je důležitým ukazatelem, který má jak ekonomický, tak sociální rozměr a ve svých důsledcích znamená ztráty pro jednotlivce i celou ekonomiku. Jedná se o indikátor úzce svázaný s celkovým vývojem ekonomiky. Po nástupu ekonomické krize, která propukla v roce 2008, zaznamenala míra nezaměstnanosti poměrně výrazný nárůst, v poslední době však v mnoha zemích EU dochází k určitému zlepšení.

Míra nezaměstnanosti mladých je však v rámci Evropy přetrvávajícím problémem již řadu let a od nástupu poslední ekonomické krize se stala problémem ještě rozšířenějším a palčivějším. Existují však i výjimky, jako např. Německo, kde došlo v době poslední ekonomické krize k poklesu nezaměstnanosti mladých a nyní dosahuje ještě nižší hodnoty než před počátkem recese. Obecně však můžeme konstatovat, že míra nezaměstnanosti mladých je výrazně vyšší než celková míra nezaměstnanosti, což je do značné míry způsobeno obtížemi s hledáním pracovního uplatnění, se kterými se mladí lidé při vstupu na trh práce setkávají.

Rozmezí hodnot míry nezaměstnanosti je v rámci EU poměrně široké, značné rozdíly nacházíme také mezi celkovou

mírou nezaměstnanosti a příslušnou mírou nezaměstnanosti mladých u jednotlivých zemí.

Německo je zemí, ve které dosahuje nejnižších hodnot jak celková míra nezaměstnanosti (4,5 %), tak i míra nezaměstnanosti mladých (8,3 %). Těsně pod 5% hranicí se pohybovala rovněž celková míra nezaměstnanosti v České republice, nicméně nezaměstnanost mladých zde dosáhla hodnoty téměř 13 %. Uváděné údaje se vztahují k 3. čtvrtletí roku 2015. Poměrně nízkou celkovou mírou nezaměstnanosti (nepřesahující hranici 6 %) vykazují rovněž Malta, Estonsko, Velká Británie a Rakousko, o nízké míře nezaměstnanosti mladých lze v této skupině států hovořit ovšem pouze v Rakousku a Estonsku.

Na opačném konci spektra se nacházejí Řecko a Španělsko, které vykazují jak nejvyšší celkovou míru nezaměstnanosti (24,2 %, resp. 21,3 %), tak i extrémně vysokou míru nezaměstnanosti mladých (48,8 %, resp. 46,6 %). Následují Chorvatsko a Kypr, jejichž celková míra nezaměstnanosti se pohybuje na úrovni zhruba 15 % a míra nezaměstnanosti mladých dosahuje 41,0 %, resp. 32,3 %.

7.4 Mladí lidé, kteří nejsou zaměstnaní ani se nevzdělávají

Kromě těch, kteří pracují či hledají zaměstnání, zůstává značná část mladých lidí v členských státech EU ekonomicky neaktivní. V některých případech k tomuto stavu dochází díky přetrvávající účasti mladých ve vzdělávání či odborné přípravě, v jiných případech k tomu dochází v důsledku opuštění trhu práce či pokud mladí lidé na trh práce po ukončení vzdělávání vůbec nevstoupili. Tito lidé tvoří tzv. skupinu NEET (z angl. „**not in employment, education or training**“, jde tedy o **osoby, které nejsou zaměstnány, nestudují ani se neúčastní žádného vzdělávání nebo odborné přípravy**) a jsou typicky ve věku od 15 do 24 let. Setrávání v této skupině přináší celou řadu negativních důsledků, jako je zejména nejistá pracovní budoucnost, ale také fyzické a psychické zdravotní problémy.

Poslední ekonomická krize měla poměrně tvrdý dopad na mladé lidi, projevující se v první řadě výrazným nárůstem nezaměstnanosti. V obdobích hospodářského oslabení jsou to často právě mladí lidé, kteří pracovní trh opouštějí jako první a jako poslední na něj vstupují, jelikož se setkávají s uchazeči, kteří jim konkurují bohatšími pracovními zkušenostmi z předchozích zaměstnání.

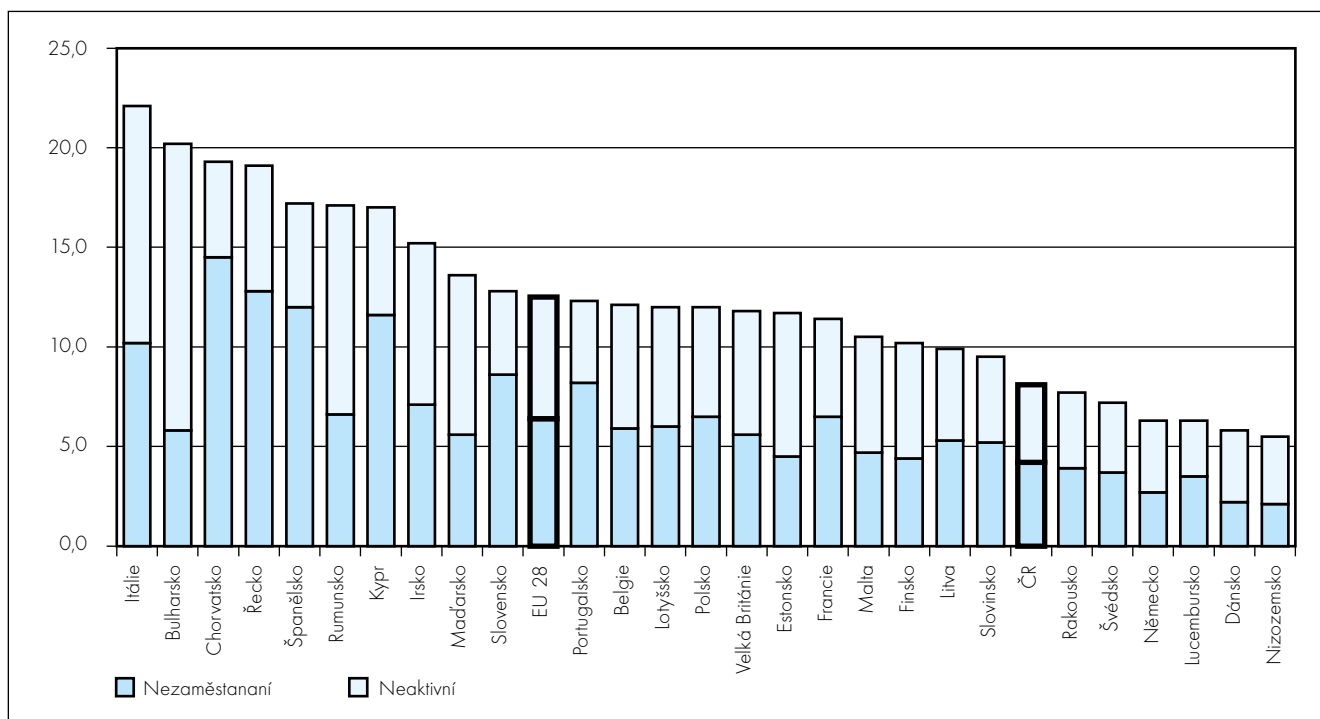
Navzdory zlepšujícímu se hospodářskému vývoji v rámci celé EU problémy na trhu práce v řadě zemí přetrvávají a dlouhodobá neúspěšnost při hledání pracovního uplatnění vede nejenom k vyřazení jedince z aktivní účasti na trhu práce, ale i k celkové pasivitě, což je nebezpečný jev zejména u mladých lidí.

Je třeba zdůraznit, že skupina NEET zahrnuje jak osoby, které nejsou zaměstnané, ale hledají práci, tak osoby, které nejsou ekonomicky aktivní. Situace mladých lidí spadajících do kategorie neaktivních je značně problematická, jelikož jsou zcela odloučeni od trhu práce a mohou být takovou situací ovlivněni na celý další život.

V roce 2014 bylo v celoevropském průměru neaktivních 6,1 % mladých lidí ve věku 15–24 let ze skupiny NEET.

8. Predikce kvalifikačních potřeb a její důsledky pro odborné vzdělávání

Obrázek 7.4 Struktura skupiny NEET v roce 2014, kategorie 15–24letých (% z celkové populace)

Procentní zastoupení se však v jednotlivých členských státech EU výrazně liší, v některých zemích přesahuje 10 % (jedná se o Bulharsko, Itálii a Rumunsko). Naopak nejnižší zastoupení ekonomicky neaktivních mladých lidí ve skupině NEET nacházíme v Lucembursku, Nizozemsku a Švédsku (2,8 až 3,5 %).

Česká republika se řadí k zemím, jejichž celkový podíl skupiny NEET v kategorii 15letých až 24letých nepřesahuje 8 %, přičemž procentní zastoupení nezaměstnaných jen nepatrně převyšuje podíl neaktivních osob.

8. Predikce kvalifikačních potřeb a její důsledky pro odborné vzdělávání

V rámci činnosti Národního ústavu pro vzdělávání byla zpracována analýza **Příležitosti a výzvy pro odborné vzdělávání**, která je věnována porovnání výsledků projektu PŘEKVAP se současnou situací ve vzdělávacím systému a která prezentuje potřebu případných změn. Projekt PŘEKVAP se věnoval možnostem předvídání kvalifikačních potřeb trhu práce na národní úrovni a připravil predikci potřeb pracovníků jak z projekce makroekonomických veličin (expanzní poptávka), tak i z potřeby obsazovat pracovní místa, která budou opouštět pracovníci odcházející do důchodu (substituční poptávka). Projekt realizovalo Ministerstvo práce a sociálních věcí (MPSV) a Fond dalšího vzdělávání (FDV) spolu s dalšími aktéry v roce 2015.

Analýza provedená v NÚV, určená především pro pracovníky MŠMT, MPSV, pracovníky školského odboru krajských úřadů, ostatní ministerstva, komory a zástupce zaměstnavatelů, porovnávala výsledky projektu se současnou situací ve vzdělávacím systému, zejména z pohledu na poptávku po pracovních silách, tedy po budoucích absolventech škol, a prezentovala potřebu případných změn.

Výsledkem analýzy a vzájemného porovnání výsledků výzkumu poptávky po pracovních silách z různých úhlů pohledu byla sumarizace příležitostí a výzev pro odborné vzdělávání. Významná zjištění a závěry zde uvádíme.

Projekt uvádí, že zhruba polovina pracovních míst je více či méně ohrožena narůstajícím vlivem počítačových technologií a automatizací (komputerizací). Jsou však tři překážky, které brání automatizaci jednotlivých pracovních míst:

- **Vnímavost a zručnost** – například práce zahradníka v malých parcích nebo zahradách bude hůře automatizována než zemědělská práce na velkých polích, kde mohou stroje určené např. pro orbu, sázení či sklizeň snáze nahradit většinu lidské práce.
- **Tvůrčí nároky** – předpokládá se, že např. v advokacii bude práci sekretářky možné nahradit automaty (možností automatického zadávání, čtení, vyhledávání atd.), zatímco práce právníků bude automatizována jen obtížně.
- **Sociální nároky** – počítače a jiné automaty budou schopny částečně simulovat a nahradit sociální styk mezi lidmi,

ale lidský zákazník bude i nadále preferovat interakci s jinými lidmi, takže budou např. stále preferováni lidé v osobních službách, např. jako kadeřníci.

Pravděpodobnost automatizace byla vyhodnocena pro 702 skupin zaměstnání a na jejím základě bylo vypočítáno riziko automatizace pracovních míst ve 26 odvětvích české ekonomiky.

Projekce očekává, že počet zaměstnaných se bude zvyšovat do roku 2018, následně se tempo zpomalí a okolo roku 2020 se změní v pokles, přičemž počet pracovních míst v roce 2025 se očekává nižší, než byl v roce 2014. Ke snižování počtu pracovních míst dojde i přes očekávané rostoucí tempo ekonomiky a odvětví zčásti vlivem demografického poklesu a hlavně vlivem rostoucí produktivity práce, která bude urychlena automatizací a digitalizací. Predikce dále předpokládá, že vlivem demografického poklesu počtu osob starších 15 let dojde i k poklesu jejich poptávky a k uspokojování potřeb obyvatel službami a výrobky tak bude stačit méně pracovníků.

Na základě propočtů ohrožení automatizací se nejvyšší pokles **expanzní poptávky do roku 2025** očekává v sekundárním sektoru. Počet pracovních míst v primárním a terciárním sektoru také klesne. Nejvyšší pokles počtu pracovních míst (o 25–30 tisíc) uvádí predikce v odvětvích Výroba kovů a kovodělných výrobků, Výroba dopravních prostředků, Výroba počítačů, elektrických a optických přístrojů, Velkoobchod, maloobchod a opravy motorových vozidel a v Zemědělství (téměř o 15 tisíc). Naopak ve veřejném i podnikatelském kvartéru se očekává nárůst, a to především v odvětvích: Zdravotní a sociální péče, Umělecké, sportovní a zábavní činnosti a Vzdělávání. Z porovnání vychází povzbudivě ještě Stavebnictví, Ubytování, stravování a pohostinství a Profesní, vědecké a technické činnosti a činnosti v oblasti nemovitostí, Peněžnictví a pojišťovnictví. Stabilitní budou Úklidové, bezpečnostní, krajinářské, agenturní a administrativní činnosti a Veřejná správa a obrana. U všech zbývajících odvětví se předpokládá více či méně výrazný pokles počtu pracovních míst, a to i v oblasti strojírenství (Výroba strojů a zařízení), které je spolu s automobilní výrobou považováno za páteř českého průmyslu a exportu.

Celkem projekce PŘEKVAP předpokládá pokles počtu pracovních míst vlivem expanzní poptávky o 92,5 tisíce. Celkově tedy sice bude v ekonomice méně pracovních míst, ale vzhledem k tomu, že 960 tisíc pracovních míst se do roku 2025 uvolní průběžně kvůli odchodu pracovníků do důchodu (nahrazovací poptávka), bude do roku 2025 potřeba obsadit téměř 865 tisíc pracovních míst. Model při výpočtech zohledňoval i věkovou strukturu pracovníků v odvětví a věk, v němž pracovníci toho kterého odvětví zpravidla odcházejí do důchodu. Vedle Zdravotnictví a sociální péče vyznívají výsledky perspektivně pro Stavebnictví, Dopravu, skladování a poštovní činnosti a Vzdělávání. Vysoká nahrazovací poptávka bude mimo jiné i ve veřejné správě, expanzní však bude poměrně nevýznamná.

8.1 Důsledky, výzvy a příležitosti pro odborné vzdělávání plynoucí z predikce

Při vyvozování důsledků vývoje jednotlivých odvětví na vzdělávací systém a uplatnitelnost absolventů je v první řadě

potřebné vzít v úvahu, že mezi pracovníky určitého odvětví jsou počítáni i zaměstnanci na administrativních a ostatních pozicích, které odborností nesouvisí s příslušným odvětvím. I těchto pozic se automatizace a digitalizace výrazně dotkne a v důsledku rozdílné významnosti odvětví (v celkovém počtu pracovních míst) se pak promítne i do výsledných počtů pracovních míst predikovaných pro rok 2025, přičemž absolutní úbytek (v tis. pracovních míst) bude nestejněměrný.

Současný ekonomický vývoj v roce 2016 potvrzuje predikci uvedenou ve výstupech PŘEKVAP – zvyšující se počet volných pracovních míst oproti roku 2014. Někteří zaměstnavatelé (například strojírenského odvětví) uvádějí, že nedostatek kvalifikovaných pracovních sil jim brání v rozšiřování výroby, a sťažují si i na nedostatečný počet absolventů. Bohužel, často se objevuje i názor, že absolventi učebních oborů nejsou tak dobře vybaveni jako byli dříve, protože o učební obory je nižší zájem a do učení přicházejí stále slabší žáci. Za předpokladu správnosti predikce pro období do roku 2025 lze očekávat, že v odvětvích s vyšší pravděpodobností komputelizace už nebude tak silná poptávka zaměstnavatelů po kvalifikovaných pracovnících a absolventech jako nyní, kdy chtějí expandovat (vytvářet nová pracovní místa) a uvádějí, že jim v tom brání nedostatek pracovních sil. Je možné, že například požadavky zaměstnavatelů na produkci vyššího počtu absolventů strojírenských oborů budou méně časté než například ve stavebnictví či v logistice a dopravě a budou se většinou týkat pouze potřeby zaplnit místa uvolněná pracovníky odcházejícími do důchodu.

Bylo by však velmi krátkozraké interpretovat předpoklady uvedené v projektu PŘEKVAP tak, že nedostatečný zájem žáků základních škol o některé technické obory a nízký počet čerstvých absolventů pro nahrazení pracovníků odcházejících do důchodu bude menším problémem než v současnosti, když značná část těchto pracovních míst zanikne. I nadále budou zapotřebí kvalifikovaní absolventi, se znalostmi technologií a materiálů, rozšířenými o pokročilejší schopnost aplikace IT znalostí v rámci oboru. Je však více než pravděpodobné, že slabší absolventi budou po roce 2018 hledat uplatnění hůře než v současnosti. Právě proto by bylo vhodné vzbudit vyšší zájem o technické obory, aby pro ně bylo možné získat nadanější žáky a produkovat dostatek kvalitních absolventů pro ekonomicky významná odvětví.

Záporná expanzní poptávka (kompenzovaná však dostatečnou nahrazovací poptávkou) bude výzvou v odvětví Velkoobchod, maloobchod – zde lze skutečně objektivně tvrdit, že digitalizace a komputelizace může mít za následek pokles celkového počtu pracovních míst (například v síti supermarketů TESCO – samoobslužné pokladny) a umožní zefektivnění práce, a tím i růst produktivity práce při nižším počtu pracovníků a bude klást požadavky na přesah do IT dovedností pracovníků. Na druhé straně, velký potenciál má (s obchodem související) odvětví logistiky a spedičních služeb, právě díky nástupu automatizace a elektronizace. Při motivaci žáků ke studiu konkrétních oborů vzdělání bude nutné tento aspekt uvážit.

Závěry týkající se expanzní poptávky v sekundárním sektoru (nejvýraznější pokles) a kvartéru (výrazný nárůst) je nutné

interpretovat opatrně a zohlednit vždy i nahrazovací poptávku. Studie uvádí pro rok 2025 nižší počet pracovních míst ve zpracovatelském průmyslu (včetně strojírenských odvětví) než v roce 2014 a naopak nárůst pracovních míst v oblasti umění a zábavy. Absolventi škol však budou nadále nalézat uplatnění díky nahrazovací poptávce (pracovní místa uvolněná díky odchodům do důchodu), celková poptávka udávala zápornou hodnotu pouze v odvětví Výroba počítačů, elektrických a optických přístrojů.

Ve veřejné správě bude počet pracovních míst zhruba stejný jako v současnosti, lze tedy očekávat zhruba stejnou uplatnitelnost absolventů a není zapotřebí žáky výrazně směřovat do těchto, většinou humanitně zaměřených oborů.

Závěry projektu lze využít pro propagaci zdravotnických oborů, kde však případné uchazeče zatím odrazuje kombinace vysoké náročnosti studia a nízkého platového ohodnocení. Dále lze spatřovat jasnou perspektivu ve studiu oborů stavebnictví a pedagogiky.

Vysoký potenciál leží v oblasti vědy a výzkumu prakticky ve všech odvětvích ekonomiky, avšak z pohledu ekonomického růstu především v přírodovědné a technické oblasti. Pro zajištění konkurenceschopnosti českého hospodářství bude nutné investovat do inovací a soustředit se na nové požadavky trhu a měnit se požadavky zákazníků v důsledku výrazných změn životního stylu a rostoucí životní úrovně. Při práci s talentovanými žáky by bylo vhodné poukázat na možnosti uplatnění v oblasti vědy a výzkumu v různých odvětvích a na propojování poznatků napříč odvětvími (vývoj nových inteligentních materiálů, obalů a textilií, vývoj nezávadných výrobků, bioplasty, nanotechnologie, biotechnologie, zelené technologie, dopady na životní prostředí a lidské zdraví).

Souhrnně lze říci, že absolventi, kteří budou na trh práce přicházet skutečně kvalifikovaní, by neměli mít problém s nalezením uplatnění v oboru, a to ani v odvětvích, u nichž dlouhodobě probíhal (a nadále bude pokračovat) pokles počtu pracovních míst. Příkladem je odvětví Zemědělství, kde je (podle odvětvové studie PŘEKVAP) na vedoucích pozicích 20 % pracovníků bez zemědělského vzdělání a i přes pokles expanzní poptávky odvětví trpí nedostatkem skutečně kvalifikované pracovní síly, přičemž technologická a odborná náročnost odvětví se bude zvyšovat.

Velkým problémem bude uplatnitelnost slabších absolventů a těch, kteří opustí počáteční vzdělávání bez získání kvalifikace. Výzvou pro odborné vzdělávání a kariérové poradenství bude zachytit tyto problémové žáky včas. Vzhledem k rostoucím kvalifikačním nárokům na budoucí absolventy bude nutné věnovat zvýšenou podporu **prevenci předčasných odchodů ze vzdělávání.**

Pro podporu a rozvoj konkurenceschopnosti ekonomiky budou hrát klíčovou roli talentovaní a inovativní pracovníci schopní držet krok s proměňujícími se a stále náročnějšími požadavky pracovního místa. Všemi všeobecnými i odbornými předměty musí prostoupit důraz na práci s informacemi a digitálními technologiemi a odborné vzdělávání bude muset čím dál více rozvíjet inženýrské myšlení žáků. Klíčovou roli sehraje jak cílená **podpora talentovaných žáků**, tak i participace škol v oblasti **celoživotního vzdělávání.**

8.2 Profesionální struktura pracovních sil a vývojové trendy

Celkový trend zlepšování vzdělanostní struktury je patrný napříč všemi třídami zaměstnání v ČR. Pracovníků se základním vzděláním ubývá a mladí, kteří je nahrazují, již mají středoškolské vzdělání. Vývoj nových materiálů, modernější technologické postupy, vyšší zapojení mechanizace, ale i vnímání výrobků, staveb a ostatních produktů a služeb jako celku, v kontextu s prostředím nebo se specifickými potřebami koncového uživatele s sebou nese i tlak na zvýšení kvalifikace pracovníků a vyšší kvalifikační požadavky zaměstnavatelů při náborech nových pracovních sil.

V některých třídách zaměstnání se projevuje důsledek nedostatečného zájmu mladých lidí o fyzicky náročnější práci v nepříznivých podmínkách a za nižší mzdy. Mladí také ve větší míře preferují pružnější pracovní dobu a pohodlné pracovní prostředí. To se odráží ve věkové struktuře pracovních sil v jednotlivých třídách zaměstnání.

Podrobně se vývojem v jednotlivých třídách zaměstnanosti zabývala studie NÚV pod názvem Analýza profesionální struktury pracovních sil a struktury absolventů z pohledu sféry vzdělávání – 2014. Z hlediska porovnání stavu a vývoje zaměstnanosti se strukturou absolventů vstupujících na trh práce se projevuje úbytek vyučených přicházejících ze vzdělávacího systému nejen z demografických důvodů, ale i v důsledku vyššího zájmu o maturitní vzdělání. V kontextu predikce je tento posun v souladu s očekávanou proměnou potřeb ekonomiky.

Nicméně struktura absolventů z pohledu tříd zaměstnání se odlišuje od struktury pracovníků, a to na úkor dělnických a provozních a obslužných profesí. Budoucí potřeba těchto pracovníků je silně závislá na míře automatizace a nelze tedy říci, že by tento trend byl v přímém rozporu s očekávanými potřebami trhu práce. Nicméně nedostatek kvalifikovaných řemeslníků je v posledních letech pociťován velmi silně.

Pozitivním jevem je to, že ve struktuře absolventů je v porovnání se strukturou pracovníků výrazně silnější skupina Techničtí pracovníci, která z pohledu budoucnosti pravděpodobně bude hrát klíčovou roli v rozvoji konkurenceschopnosti českých podniků.

Silnější je také skupina Pracovníci školství, kultury, zdravotnictví, vědy a výzkumu a ostatní nevýrobní, jejíž podíl ve skupině absolventů převyšuje aktuální podíl ve skupině pracovníků. Nárůst kvartérního sektoru predikuje i projekt PŘEKVAP, nicméně z pohledu rozvoje ekonomiky by bylo vhodné směřovat při kariérovém poradenství žáky spíše do výzkumných a pedagogických činností než k uplatnění ve státní správě. V odvětví státní a veřejné správy pravděpodobně bude hrát úlohu spíše nahrazovací poptávka, expanzní bude téměř zanedbatelná.

8.3 Budoucí poptávka sekundárního sektoru podle šetření NÚV

V souvislosti s predikcemi je na místě zmínit nejdůležitější závěry vyplývající ze **šetření zaměstnavatelů v sekundárním sektoru** realizovaného na sklonku roku 2012 Národním ústavem pro vzdělávání (543 zaměstnavatelů v sekundárním sektoru). Součástí šetření byl i odhad budoucí poptávky

zaměstnavatelů sekundárního sektoru po kvalifikovaných pracovních silách.

Nedostatek pracovníků některých oborů vzdělání je v současnosti pociťován u všech odvětví sekundárního sektoru. Nejčastěji zaměstnavatelé uvádějí strojní mechaniky (zámečníky, svářeče), zedníky (obkladače), obráběče kovů (brusiče kovů, soustružníky) a strojní inženýry (konstruktéry, technology, strojní konstruktéry). Dále jim chybějí instalatéři (topenáři), technici (bez bližší specifikace), mechanici seřizovači (obsluha CNC strojů), truhláři a stavební inženýři (projektanti, stavbyvedoucí). Tyto nedostatkové profese však najdeme i mezi disponibilními nezaměstnanými absolventy. V dubnu 2013, tedy v době, k níž se zaměstnavatelé vyjádřili, bylo mezi nezaměstnanými absolventy 425 zedníků, 258 zámečníků a 21 strojních inženýrů.

Za profese, po kterých bude v příštích letech poptávka, lze podle vyjádření zaměstnavatelů označit především řemeslníky různého charakteru (nebyli přesněji specifikováni, spíše hodnoceni jako kvalitní neboli šikovní) a techniky (také blíže nespecifikováni). I další uvedené, již blíže specifikované profese lze zahrnout do těchto dvou skupin profesí a četnost jejich uvedení je také značná. Dobré vyhlídky na uplatnění podle vyjádření zaměstnavatelů mají zejména pracovníci IT (uváděno informační technologie, výpočetní technika, programátoři), strojní mechaniky (zámečníci, svářeči), zedníci (obkladači), obráběči kovů (soustružníci, frézari). Dále také instalatéři (topenáři), elektrotechnici, tesaři, mechanici seřizovači (seřizování a obsluha CNC strojů).

V celkovém pohledu předpokládají zaměstnavatelé sekundárního sektoru největší poptávku na trhu práce po pracovnících vzdělaných v oborech skupiny **23 Strojírenství a strojírenská výroba** (od řemeslníků přes techniky až po strojní inženýry), **36 Stavebnictví, geodézie a kartografie** (také od řemeslníků přes techniky až po stavební inženýry), dále také po zaměstnancích ze skupiny **18 Informatické obory** (IT pracovníci, pracovníci v oblasti výpočetní techniky, programátoři) a **26 Elektrotechnika, telekomunikační a výpočetní technika** (zejména po elektromechanících, elektrikářích a elektrotechnikách). Podle vyjádření zaměstnavatelů bude na trhu práce i nadále velký zájem o **řemesla a technické obory** obecně (především strojírenské, elektrotechnické a stavební). V kurzu budou také pracovníci z oblasti Ekonomie a administrativy a lékařských věd. Přičemž profesní kompetence jsou zaměstnavateli považovány za důležitější, nebo přinejmenším stejně důležité jako obecné klíčové kompetence, a to spíše než úzce zaměřené hluboké profesní dovednosti.

U vyučených bude vedle profesních kompetencí a manuální zručnosti nejdůležitější čtení a porozumění pracovním instrukcím, ochota učit se a schopnost týmové práce. Stále větší důležitost bude mít ochota nést zodpovědnost, adaptabilita a flexibilita a schopnost řešit problém.

U pracovníků se středním odborným vzděláním s maturitou zaměstnavatelé kladou důraz – spolu se širokými profesními kompetencemi – na čtení a porozumění pracovním instrukcím, schopnost řešit problém, ochotu učit se a nést zodpovědnost, očekávají i zručnost v používání výpočetní techniky a schopnost rozhodovat se.

U vysokoškoláků očekávají všestrannou vybavenost klíčovými kompetencemi a samozřejmě i širokými odbornými kompetencemi.

Zpětnou vazbou pro vzdělávací systém je tedy stálý požadavek na produkci odborně kvalifikovaných, široce uplatnitelných absolventů, se schopností nést zodpovědnost, řešit problém, ochotou učit se a schopností rozhodovat se a zvládat i stresové situace.

8.4 Podpora spolupráce škol a zaměstnavatelů – doporučení NÚV

Je evidentní, že vzdělávání orientované na uplatnitelnost na trhu práce nemůže zůstat pouze na bedrech školy, do výuky je zapotřebí více vtáhnout trh práce. Zkvalitnění spolupráce škol a zaměstnavatelů bylo podpořeno projektem POSPOLU (realizovaným NÚV) – návrh systémových opatření lze najít na webu <http://www.nuv.cz/pospolu/systemova-doporučení#navrhy>.

U maturitních oborů kategorie M bude zapotřebí rozšířit možnosti realizace praktického vyučování v reálném nebo modelovém pracovním prostředí. U učebních oborů kategorie H a maturitních oborů L/O s velkým podílem praktického výcviku je vhodné umožnit souvislé bloky vzdělávání ve firmách a samozřejmě také odborný výcvik v reálném nebo modelovém pracovním prostředí. Praxe v souvislých blocích preferují i zaměstnavatelé, alespoň podle vyjádření zástupců Svazu průmyslu a dopravy.

Další navrhovanou prioritou je provázet školní vzdělávací program (ŠVP) s odpovídajícími profesními kvalifikacemi NSK s cílem umožnit žákům počátečního odborného vzdělávání přípravu na profesní kvalifikaci NSK již v rámci vzdělávacího procesu ve školách. V neposlední řadě by bylo vhodné koncipovat ŠVP tak, aby žáci mohli získat odpovídající profesní kvalifikaci, i když nezískají stupeň vzdělání (např. nezískají maturitu).

Všeobecné vzdělávání v odborném školství by se mělo modernizovat ve smyslu důrazu na základní gramotnosti a klíčové kompetence podporující uplatnění nejen v pracovním životě, ale i ve společnosti. Dále by bylo vhodné realizovat praktickou část závěrečné zkoušky ve firemním prostředí a revidovat kromě RVP také obsah závěrečné zkoušky s ohledem na požadavky zaměstnavatelů, tj. vyučovat a zkoušet z toho, co skutečně mají umět a budou muset znát pro vykonávání profese.

8.5 Shrnutí příležitostí a výzev pro oblast vzdělávání

Je zcela zřejmé, že pro zajištění konkurenceschopnosti českého hospodářství bude ve firmách nutné investovat do inovací, soustředit se na nové požadavky trhu a měnící se požadavky zákazníků v důsledku výrazných změn životního stylu a rostoucí životní úrovně. S tím souvisí i proměna charakteru jednotlivých profesí, změna uvažování a pracovních postupů. Technologický pokrok práci v mnohých ohledech usnadní a umožní lépe využít lidský potenciál a zvýšit přidanou hodnotu lidské práce. Automatizace některé zdoluhavé úkony urychlí a některé fyzicky náročnější nebo rutinní činnosti

8. Predikce kvalifikačních potřeb a její důsledky pro odborné vzdělávání

převezme technika. Těžiště lidské práce se bude postupně přesouvat směrem ke kontrolním, řídicím a kreativnějším činnostem a umožní pracovníkům lépe využít svůj potenciál a těm, kteří si v současnosti připadají překvalifikovaní, umožní využít jejich rezervy. Pro profese, v nichž lidská práce produkuje vysokou přidanou hodnotu, bude zapotřebí kvalifikovaných absolventů, schopných usnadnit si práci využitím nejnovějších IT aplikací pro digitální měření, diagnostiku, počítačovou simulaci a analýzu. Absolventi budou muset být schopni se po nástupu do zaměstnání rychle naučit pracovat s nejmodernějšími přístroji, které ve škole neměli k dispozici. Důležité budou i komunikační dovednosti v odborné rovině, vzhledem ke stále větší orientaci výroby a služeb na specifické potřeby koncového zákazníka.

Z toho vyplývá řada výzev pro oblast vzdělávání. Všechny všeobecnými i odbornými předměty musí prostoupit důraz na práci s informacemi a digitálními technologiemi a odborné vzdělávání bude muset čím dál více rozvíjet informatické myšlení žáků. Klíčovou roli sehraje jak cílená **podpora talentovaných žáků**, tak i participace škol v oblasti **celoživotního vzdělávání**.

Za předpokladu správnosti predikce pro období do roku 2025 lze očekávat, že v odvětvích s vyšší pravděpodobností komputizace už nebude tak silná poptávka zaměstnavatelů po kvalifikovaných pracovnících jako nyní a požadavky zaměstnavatelů na produkci vyššího počtu absolventů některých oborů vzdělání budou méně časté než v současnosti. I nadále však budou zapotřebí kvalifikovaní absolventi se znalostmi technologií a materiálů, rozšířenými o pokročilejší schopnost aplikace IT znalostí v rámci oboru. Slabší absolventi budou po roce 2018 hledat uplatnění hůře než v současnosti.

Český trh práce a české vzdělávání se odlišují od ostatních evropských zemí. Spektrum oborů vzdělání je širší, než je obvyklé v ostatních evropských zemích s vyšším HDP, a kupříkladu sekundární sektor hraje v našem národním hospodářství významnější roli. Je otázkou, zda budoucí proměna trhu práce umožní ponechat oborovou strukturu (celkem zhruba 300 oborů středního vzdělání) v takové podobě, jako máme nyní. Hlavní vliv přitom bude mít proměna národního hospodářství způsobená globalizací a proměnami zahraničních trhů. Nadnárodní koncerny budou pravděpodobně přesouvat výrobu z asijských zemí do střední Evropy, ve snaze uspořít přepravní a časové náklady a také orientovat výrobu na konkrétní požadavky koncového zákazníka. Asijské země ztrácejí atraktivitu, dřívější levná pracovní síla vytvořila střední vrstvu a vytváří tlak na růst mezd. Silnou stránkou české ekonomiky je vysoce kvalifikovaná pracovní síla, což mimo jiné může být vnímáno jako dobrá vizitka našeho vzdělávacího systému. V případě, že se České ekonomice podaří využít této konkurenční výhody a přilákat zahraniční investory, může z technologického pokroku vytěžit know-how a zároveň udržet vyrovnanou situaci na trhu práce. Svědčí o tom i mnohé celoevropské i české predikce rostoucí poptávky po technikách a specialtech. Úkolem vzdělávacího systému bude soustředit se na výchovu těchto specialistů a techniků. Je možné, že se v blízké budoucnosti objeví potřeba některé stávající obory více propojit nebo sloučit do jednoho a získat tak široce

uplatnitelné absolventy a další obory v reakci na měnící se trh možná nově vzniknou. Je také možné, že tím dojde ke snížení celkového počtu oborů vzdělání.

Celospolečenský důraz na získání maturitní úrovně vzdělání, kterou si přejí nejen rodiče, ale jak se zdá, budou ji požadovat i zaměstnavatelé, může být příležitostí pro propagaci a větší rozšíření spektra maturitních **oborů kategorie L/O**, kde je součástí studia odborný výcvik v obdobném rozsahu jako u učebních oborů. Tyto obory jsou vhodné pro žáky, které příliš neláká vyhlídka vysokoškolského studia (pro něž je dnes většina oborů kategorie M cílenou přípravou), zároveň si však tuto cestu zcela neuzavírají. Státní maturitní zkouška zatím působí jako regulátor zájmu slabších žáků o maturitní obory, protože od studia L/O oborů odradí málo vzdělávacelné žáky. V souvislosti se státní maturitou se nabízí i znovuotevření otázky vydávání výučního listu v oborech L/O, a to jak úspěšným absolventům spolu s maturitním vysvědčením, tak neúspěšným žákům, kteří splnili všechny podmínky studia s výjimkou státní maturity.

Smysluplným se jeví povinné zavedení dílenského vyučování (resp. polytechnického vzdělávání) na všech základních školách. V rámci revize vzdělávací oblasti Člověk a svět práce by mohlo být propojení dílenského vzdělávání s novými IT technologiemi, namísto výběru jednoho nebo druhého okruhu odděleně. Účelem je nejen rozvoj manuálních dovedností všech žáků, ale také umožnění vyniknutí i těm žákům, kteří buď vykazují **slabší motivaci v teoreticky zaměřené výuce** (vzbudit u nich zájem o řemeslné obory), nebo jsou **všestranně nadaní** (u nich by bylo možné vzbudit zájem o budoucí studium technických vysokoškolských oborů). Bude nutné podpořit partnerství škol, tak aby mohly všechny výuku realizovat na odpovídající kvalitativní úrovni. Získání manuální zručnosti mimo školu není pro děti tak automatické jako dříve, způsob vyplnění volného času se proměňuje.

Velkou výzvou pro vzdělávací systém je tlak na relativně rychlou proměnu obsahu a pojetí vzdělávání v technických oborech, a to jak na učební, tak na maturitní úrovni, aby bylo možné držet krok s proměňujícími se kvalifikačními potřebami trhu práce. Zároveň by bylo vhodné vzbudit vyšší zájem o **technické obory**, aby bylo možné získat pro ně nadanější žáky a produkovat dostatek kvalitních absolventů pro ekonomicky významná odvětví. Kariérové poradenství se v tomto ohledu musí zaměřit na **nevyhraněné žáky základních škol** a motivovat je pro studium technických oborů místo humanitních. Příležitostí je prezentovat technické obory vzdělání a řemesla nové generace z pohledu trendů vyjádřených iniciativou Průmysl 4.0 a také z hlediska snadné uplatnitelnosti, mnohdy i dobrého platového ohodnocení v porovnání s nižšími kancelářskými profesemi. K tomu je zapotřebí nejen podporovat kariérové poradenství na základních školách, ale také pokusit se v rámci revize RVP základního vzdělávání nadchnout žáky více pro technické obory.

Predikce poukazuje na velkou perspektivu **maturitních technických oborů**, kde potřeba trhu práce výrazně převyšuje počet nově vstupující kvalifikované pracovní síly. Dostupnost specialistů a techniků přitom bude klíčovým faktorem ekonomického rozvoje, inovací a konkurenceschopnosti. Vzhledem

Tabulka 8.1 SWOT analýza pro absolventy odborného vzdělávání

Silné stránky	Slabé stránky
• V porovnání se staršími pracovníky – větší potenciál k rychlému přizpůsobení se digitalizaci světa • Čerstvé znalosti • Při vhodném pedagog. přístupu snadná ovlivnitelnost, motivovatelnost a otevřenost změnám	• Nedostatečné praktické dovednosti absolventů • Nízká schopnost aplikovat teoretické poznatky • Nereálné představy o trhu práce • Nedostatečné uvědomění si vlastních konkrétních kvalit a potenciálního přínosu zaměstnavateli • Ztráta zájmu o obor
Příležitosti	Hrozby
• Nižší riziko dlouhodobé nezaměstnanosti (oproti „ztracené“ generaci) • Možnost využít nezalíbenosti životními náklady (samostatné bydlení a zakládání rodiny) • Využití současného příznivého ekonomického vývoje k nastartování kariéry v oboru	• Nedostatečná připravenost ze škol (zastaralé informace a nemoderní postupy) • Neochota k pokračování v celoživotním vzdělávání • Nízká ochota k mobilitě za prací – nevyužití lepších nabídek

k provázanosti ekonomiky bude důležité nebrzdit rozvoj průmyslových podniků, protože by se tím zbrzdilo i přirozené generování navazujících (i netechnických) pracovních pozic. V příznivém vývoji ekonomiky se daří i ostatním odvětvím hospodářství, přestože nejsou přímým nositelem ekonomického růstu.

Jasnou výzvu pro odborné vzdělávání představuje iniciativa Průmysl 4.0. Je zapotřebí ji intenzivněji promítnout do RVP i do stylu výuky. Klíčový bude důraz na matematické a IT znalosti, schopnosti logického uvažování, vyhodnocování procesů a rozhodování, hledání nových řešení, zručnost v používání moderních gadgetů a komunikačních nástrojů. Flexibilita bude jednou z nejdůležitějších vlastností, kterou je potřeba budoucím absolventům vštípit, dále i ochota učit se novým věcem a širokospektrnost odborností. Výhodou je, že profese se budou proměňovat postupně a školství má příležitost zareagovat včas.

Ve zdravotnických oborech bude technologický pokrok pravděpodobně velmi výrazně akcentovat potřebu naučit žáky používat nejmodernější přístroje a školy se budou muset adaptovat na nové pojetí práce zdravotníka a laboranta, tak aby přidaná hodnota, kterou absolventi budou schopni přinést, byla co nejvyšší. Lidský přístup v oblasti osobní péče bude samozřejmě nenahraditelný.

Je potřebné snažit se vzdělávat každého jednotlivce natolik, nakolik to umožňuje jeho potenciál. Zde je zapotřebí zdůraznit, že cílem je hledat cestu, jak žáka vzdělávat, ne mu zajistit takzvané bezprácné získání certifikátu. Trh práce funguje jako přirozené síto a zaměstnavatelé jsou schopni v krátké době rozlišit kvalifikované absolventy od ostatních absolventů stejného stupně počátečního vzdělávání.

Z výše uvedených závěrů vyplývá drobná analýza silných a slabých stránek absolventů odborného vzdělávání, **SWOT pro absolventy** (viz tabulka 8.1). Na absolventy bylo nahlíženo z hlediska možností, které jsou v kompetenci vzdělávacího systému (a může je ovlivnit).

Přestože současná ekonomická situace nahrává uplatnění mladých lidí, s ohledem na predikci je nutné soustředit pozornost na slabé stránky současných absolventů a výzvy vyplývající z očekávaných proměn trhu. S tím souvisí nutná

potřeba změny uvažování společnosti o úloze počátečního vzdělávání a celoživotního učení.

Nadchází nelehké období, přinášející silnou potřebu změny, která se promítne jak do struktury učiva, tak i do metod výuky a v neposlední řadě i do cílů vzdělávání. Technologicky velmi náročná školní příprava v některých oborech vzdělání a zároveň prudký technologický pokrok a postupující automatizace přinášejí výzvy, jimž budou školy schopny čelit pouze v úzké spolupráci se zaměstnavateli v regionu, a akademické diskuse se nebudou moci odehrávat bez přímé účasti zástupců zaměstnavatelů, a to i řídících pracovníků přímo z provozu. Výsledkem dialogu musí být konkretizace požadavků pro jednotlivé obory vzdělávání a jejich okamžitá implementace do rámcových vzdělávacích programů a především i do školní praxe. Školní vzdělávací programy budou školy muset spoluvytvářet s odborníky s praxí, aby připravenost absolventů byla co nejbližší požadavkům trhu práce. Předmětem úprav bude nejen šířka, ale i hloubka poznatků a dovedností, které mají absolventi ovládat.

Přirozený zájem mladých lidí o nové technologie je možné podpořit a ukázat využití takovýchto technologií v profesním životě. V tomto směru bude zapotřebí **úzká spolupráce zaměstnavatelů na místní úrovni a zřizovatelů škol**. Kraje by mohly podnítit organizaci seminářů pro učitele odborných předmětů a mistry odborného výcviku zaměřených na přesah do IT. Klíčové v této oblasti bude aktivní zapojení zaměstnavatelů, protože vždy bude platit, že nejmodernější technologie budou nejprve dostupné v podnicích a teprve s výrazným časovým odstupem se dostanou do škol. V tomto směru si nelze příliš mnoho slibovat od povinné praxe, protože moderní technologie jsou velice nákladné a nelze očekávat, že je zaměstnavatelé ochotně propůjčí studentům na praxi. Nicméně bylo by užitečné zvážit, zda by zaměstnavatelé měli zájem o vyškolení pedagogických pracovníků škol, například formou exkurze doplněné workshopem. Za úvahu stojí i možnost webinářů a videoprezentací. V neposlední řadě by bylo užitečné obohatit didaktiku předmětů o přesah do IT, aby absolventi pedagogických fakult přicházeli do škol připraveni podělit se se zkušenými učiteli o moderní prvky výuky.

9. Další materiály k uplatnění absolventů škol na trhu práce

Národní ústav pro vzdělávání (NÚV) se problematice odborného vzdělávání žáků a jejich následného uplatnění na trhu práce dlouhodobě věnuje. Každoročně jsou zpracovávány informace o vývoji oborové struktury žáků na středních i vyšších odborných školách, stejně jako údaje o nezaměstnanosti absolventů škol.

V několikaletých časových intervalech jsou zjišťovány také jak názory zaměstnavatelů na připravenost absolventů škol pro praxi, tak i názory samotných absolventů na využití získaných dovedností. Mezi zpracovávány informacemi nechybí ani názory pracovníků úřadů práce, materiály zaměřené na zjišťování potřeb trhu práce prostřednictvím analýz inzertní nabídky pracovních míst, porovnávání shody mezi získaným vzděláním a vykonávaným zaměstnáním atd. Zmíněné materiály a publikace jsou obvykle zaměřeny na jednu z uvedených tematických oblastí.

Národní ústav pro vzdělávání však získané informace zpracovává a zveřejňuje i v dalších výstupech. Důvodem je hlavně odlišná potřeba struktury a obsahu poskytovaných informací pro různé zainteresované subjekty. Tato kapitola čtenářům stručně představuje, jaké **další materiály mohou v oblasti kariérové volby a uplatnění absolventů na trhu práce využít**. Jedná se zaprvé o sadu souhrnných publikací věnovaných komplexní tematice vzdělávání a uplatnitelnosti absolventů škol **v členění podle skupin oborů vzdělání**. Druhým představeným výstupem je série statistických informací o vzdělanostní struktuře přijatých žáků a absolventů, o nezaměstnanosti absolventů škol a o struktuře zaměstnanosti zpracované **pro jednotlivé kraje České republiky**.

9.1 Souhrnné informace ke skupinám oborů vzdělání

Řada jednání a rozhodování v odborném školství probíhá spíše v rámci stejného oborového zaměření, případně v rámci jednotlivých odvětví či sektorů. V tomto členění jsou také organizovány a pracují **oborové skupiny a sektorové rady**, v kterých jsou zastoupeni odborníci a představitelé jak vzdělavatelů, tak zaměstnavatelů či jejich sdružení.

A právě potřeba mít pohromadě informace podle oborového zaměření stojí za vznikem série publikací „Absolventi středních škol a trh práce – odvětví: ...“. Bylo zpracováno celkem dvanáct těchto materiálů, které jsou v cyklech aktualizovány o nově dostupné údaje, a to pro skupiny oborů vzdělání:

- STROJÍRENSTVÍ
- ELEKTROTECHNIKA
- STAVEBNICTVÍ
- DOPRAVA A SPOJE
- ZEMĚDĚLSTVÍ
- ZDRAVOTNICTVÍ
- EKONOMICKÁ ODVĚTVÍ
- GASTRONOMIE
- OBCHOD
- PRÁVO, PRÁVNÍ A VEŘEJNOSPRÁVNÍ ČINNOST

- SLUŽBY
- PEDAGOGIKA, UČITELSTVÍ A SOCIÁLNÍ PÉČE

Všechny publikace jsou dostupné na webových stránkách **www.infoabsolvent.cz** v sekci Absolventi škol a trh práce, v části Publikace / Souhrnné publikace.

Materiály obsahují důležité a dostupné informace o počtech nově přijatých žáků a absolventů škol, o jejich připravenosti a úspěšnosti při přechodu na trh práce, popřípadě do dalšího vzdělávání, o tom, jestli absolventi skutečně v oboru pracují, apod.

Podrobný přehled obsahu jednotlivých publikací:

- **Nově přijatí žáci a absolventi škol**
 - Vývoj počtu absolventů a jejich oborová struktura
 - Vývoj počtu nově přijatých žáků a jejich oborová struktura
 - Struktura nově přijatých žáků v krajích
 - Přehled oborů vzdělání
 - Přehled středních škol
 - **Nezaměstnanost absolventů škol na trhu práce**
 - Nezaměstnanost absolventů škol podle kategorie vzdělání
 - Nezaměstnanost absolventů škol podle oboru vzdělání
 - Nezaměstnanost absolventů škol v krajích
 - **Přechod absolventů škol na vysoké a vyšší odborné školy**
 - Přihlašování absolventů s maturitou na vyšší odborné a vysoké školy
 - Předčasné odchody z vysokých škol
 - **Shoda vzdělání a zaměstnání u absolventů**
 - Zaměstnanost mladých absolventů podle seskupení zaměstnání
 - Shoda získaného vzdělání a vykonávaného zaměstnání
 - **Pohled absolventů škol na své uplatnění v oboru**
 - Uplatnění absolventů v oboru
 - Důvody absolventů pro práci v jiném oboru
 - Využití získaných dovedností z pohledu absolventů
 - **Potřeby a názory zaměstnavatelů na připravenost absolventů škol**
 - Požadované dovednosti u absolventů ze strany zaměstnavatelů
 - Charakteristiky přijímání absolventů do zaměstnání z pohledu zaměstnavatelů
 - Poptávka po profesích či oborech vzdělání na trhu práce
 - **Trh práce a zaměstnanost v ČR a EU**
 - Zaměstnanost podle odvětví
 - Zaměstnanost podle profesních skupin
- Vzhledem ke svému charakteru by tato sada publikací zaměřená vždy na jednu skupinu oborů vzdělání měla sloužit především představitelům MŠMT, MPSV a krajských úřadů, zástupcům zaměstnavatelů, členům oborových skupin a sektorových rad pro dané oblasti apod. Ti všichni se totiž nějakou měrou podílejí na rozvoji a směřování odborného vzdělávání, a to na úrovni daného odvětví.

9.2 Kraje v číslech

Cílem odborného vzdělávání je připravovat kvalifikovanou budoucí pracovní sílu, a to hlavně v souladu s potřebami trhu práce. A právě trh práce má velmi regionální až lokální charakter. Odlišné geografické, demografické, sociální a zejména ekonomické podmínky v jednotlivých krajích zřetelně ovlivňují oblast zaměstnanosti. Výrazným způsobem determinují mj. i profesní a odvětvovou strukturu a v konečném důsledku rovněž míru nezaměstnanosti na regionálním trhu práce.

Rozdílné jsou i podmínky pro přijímání nových pracovníků, což se promítá i v uplatnitelnosti absolventů škol. Přestože úsilí o sladování požadavků trhu práce se strukturou absolventů škol je dlouhodobé a obřížné, je velice důležité, aby regionální vzdělávání reflektovalo výše uvedená specifika.

Proto je třeba tyto difference zaznamenat a brát v potaz při rozhodování a plánování ve školské sféře, příp. při zpracovávání koncepcí regionálního rozvoje kraje. Z tohoto důvodu je pro řadu subjektů rozhodujících o odborném vzdělávání, např. pro krajské úřady, pro pobočky Úřadu práce ČR, ale i pro samotné školy a zainteresované zaměstnavatele, velkým přínosem mít podrobnější **údaje o vzdělanostní situaci v regionálním pohledu**.

Národní ústav pro vzdělávání již **od roku 2006** pravidelně každoročně zpracovává sadu reportů o struktuře vzdělanosti a zaměstnanosti v jednotlivých krajích i o nezaměstnanosti absolventů škol v krajském členění. Všechny tyto materiály jsou k dispozici na webových stránkách www.nuv.cz v rubrice Témata - Vzdělávání a trh práce - Analýzy a data, a to pod nadpisem **Vzdělávání a trh práce v krajích**.

Rubrika Vzdělávání a trh práce v krajích nabízí buď výstupy pro jednotlivé kraje zvlášť, kde nechybí ani srovnání se situací v České republice, nebo souhrnnou zprávu porovnávající hodnoty ukazatelů mezi jednotlivými krají.

Pro všechny kraje ČR jsou dostupné reporty v tomto členění:

1) Struktura zaměstnanosti v kraji

Zdrojem dat pro tyto výstupy je Výběrové šetření pracovních sil, realizované Českým statistickým úřadem. Členění obsažených informací:

- Vybrané základní údaje o kraji (převážně o ekonomické aktivitě obyvatel a makroekonomické situaci v kraji, nechybí ani odkaz na webové stránky, kde je uveřejněn Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje výchovně vzdělávací soustavy kraje)
- Zastoupení profesních tříd v kraji
- Zaměstnanost ve vybraných odvětvích v kraji
- Struktura zaměstnaných podle postavení v zaměstnání v kraji
- Vzdělanostní struktura zaměstnaných v kraji

2) Nově přijatí žáci a absolventi v kraji

Tyto zpracované materiály poskytují informace o vzdělanostní a oborové struktuře v kraji jak nově přijatých žáků, tak absolventů středních a vyšších odborných škol. Vycházejí ze statistických údajů analyticko-statistického odboru MŠMT. Jedná se o unikátní sérii informací za jednotlivé kraje. Členění:

- Přehled o nově přijímaných žácích v kraji
- Přehled o absolventech v kraji

Ukázka (www.nuv.cz/t/a)

ANALÝZY A DATA

Vzdělávání a trh práce v ČR

- [Předčasné odchody ze vzdělávání na středních školách](#)
- [Dálkové studium ve středním odborném vzdělávání](#)
- [Souhrnné informace o uplatnění absolventů škol](#)
- [Struktura žáků ve středním odborném a vyšším odborném vzdělávání v ČR](#)
- [Nezaměstnanost absolventů škol](#)
- [Přechod absolventů ze škol na trh práce a do terciárního vzdělávání](#)
- [Potřeby trhu práce](#)
- [Potřeby zaměstnavatelů](#)
- [Profesní, odvětvová a vzdělanostní struktura pracovní síly v kontextu se sférou vzdělávání](#)
- [Vývoj struktury vzdělávací nabídky středních škol](#)

Vzdělávání a trh práce v krajích ČR

- [Územně správní členění České republiky](#)
- [Souhrn informací o všech krajích - struktura zaměstnanosti, nově přijatí žáci a absolventi, nezaměstnanost absolventů](#)

3) Nezaměstnanost absolventů středních a vyšších odborných škol v kraji

Tyto výstupy předkládají různé ukazatele týkající se nezaměstnanosti obyvatel v kraji (jako počet a podíl nezaměstnaných, počet volných pracovních míst atd.), v další části se pak zaměřují na prezentaci míry nezaměstnanosti absolventů škol

v kraji v členění podle kategorií i skupin oborů vzdělání, čímž je tato sada materiálů také jedinečná. Zpracování informací proběhlo s využitím dat MŠMT a MPSV. Rozdělení:

- Ukazatele celkové nezaměstnanosti v kraji
- Nezaměstnanost čerstvých absolventů v krajském pohledu

Ukázka (www.nuv.cz/t/vzdelavani-a-trh-prace-v-krajich-cr-1)

Informace o jednotlivých krajích

Struktura zaměstnanosti, nově přijatí žáci a absolventi, nezaměstnanost absolventů středních a vyšších odborných škol

[Hl. m. Praha](#) | [Jihočeský kraj](#) | [Jihomoravský kraj](#) | [Karlovarský kraj](#) | [Královéhradecký kraj](#) | [Liberecký kraj](#) | [Moravskoslezský kraj](#) | [Olomoucký kraj](#) | [Pardubický kraj](#) | [Plzeňský kraj](#) | [Středočeský kraj](#) | [Ústecký kraj](#) | [Vysočina](#) | [Zlínský kraj](#)

Souhrn informací o všech krajích – porovnání

Struktura zaměstnanosti v krajích ČR
[2016](#), [2015](#), [2014](#), [2013](#), [2012](#), [2011](#), [2010](#), [2009](#), [2008](#), [2007](#), [2006](#)

Nově přijatí žáci a absolventi v krajích ČR
[2017](#), [2016](#), [2015](#), [2014](#), [2013](#), [2012](#), [2011](#), [2010](#), [2009](#), [2008](#), [2007](#)

Nezaměstnanost absolventů středních a vyšších odborných škol v krajích ČR
[2016](#), [2015](#), [2014](#), [2013](#), [2012](#), [2011](#), [2010](#), [2009](#), [2008](#), [2007](#), [2006](#)

Územně správní členění České republiky

[Územně správní členění České republiky](#)

10. Závěr

Tato publikace komplexně shrnuje aktuální informace potřebné nejen pro kariérovou volbu a poradenství na školách, ale i pro státní správu, samosprávu a další zainteresované subjekty, které se podílejí na rozhodování v oblastech vzdělávání a zaměstnanosti. Každá kapitola byla věnována konkrétnímu tématu či zájmu z různých oblastí, jejichž společným jmenovatelem je využití předkládaných informací a výsledků k dosažení souladu mezi kvalifikačními potřebami trhu práce a schopnostmi a očekáváními absolventů škol, kteří na trh práce přecházejí.

Přechod ze školy do zaměstnání tvoří důležitou etapu v životě absolventů. Úspěch absolventů při uplatnění na trhu práce ovlivňuje řada faktorů. Patří k nim aktuální ekonomická situace, podmínky a požadavky trhu práce, ale i vzdělávací soustava, demografický vývoj či očekávání a motivace samotných absolventů. Všechny tyto oblasti procházejí v České republice v současnosti nějakou fází vývoje. Jejich poznání slouží nejen pro kariérové poradenství a rozhodování žáků, ale i pro školskou sféru jako zpětná vazba či podklad pro budoucí směřování a rozvoj odborné přípravy a vzdělávání žáků. Využití zdroje informací mají převážně charakter statistických údajů či výstupů z dotazníkových šetření uskutečněných přímo mezi absolventy škol.

Střední školy dlouhodobě čelí propadu počtu nově přijatých žáků, i když v posledních třech letech se tento pokles významně snižuje (je pod 1 %). V příštím roce očekáváme obrat tohoto trendu. Demografický vývoj ukazuje, že Českou republiku čeká téměř desetiletí **pozvolného zvyšování počtu žáků** vstupujících do prvních ročníků středních škol. Záleží však na tom, jaká bude jejich vzdělanostní struktura.

V roce 2016/17 nastoupilo do 1. ročníku středních škol (nebo studovalo ročník odpovídající úrovni prvního ročníku středních škol) 99 610 žáků. Z toho 29,4 % žáků směřovalo do učebních oborů, 41,0 % žáků do maturitních oborů kategorie M, 6,0 % do maturitních oborů kategorie L/O a 22,5 % do gymnaziálních oborů. Pokud nově přijaté žáky rozdělíme pouze do oborů maturitních a nematuritních, podíl žáků **přijatých do maturitního vzdělávání vzrostl** na zatím nejvyšší hodnotu 69,5 %, naopak **podíl žáků přijatých do učebních oborů poprvé klesl pod 30 %**.

I přes pokles podílu žáků přijatých **do učebních oborů je významné, že se nezastavil nárůst v technických oborech, hlavně strojírenských a elektrotechnických**. Vyšší nárůst znamenaly i obory osobních služeb. V **maturitních oborech** došlo k nejvýraznějšímu **nárůstu** ve skupině Strojírenství, Právní

a veřejnosprávní činnost a Zdravotnictví. Ve všech kategoriích vzdělání je nejvýraznější pokles u oborů skupiny Gastronomie, hotelnictví a turismus. Je to výsledek propagování a zdůrazňování potřebnosti technických profesí.

Delší dobu však bude přetrvávat **nepříjemná situace pro zaměstnavatele**, protože počet absolventů středních škol bude ještě několik let mírně klesat. Navíc se k tomuto trendu připojila i neúspěšnost části žáků u maturitní zkoušky. **Méně absolventů tedy přechází a nadále bude přecházet na trh práce** i do terciárního vzdělávání.

Pracovní i studijní plány absolventů škol byly zjišťovány pomocí dotazníkového šetření mezi čerstvými absolventy. Výsledky ukazují značné rozdíly mezi vybranými skupinami oborů, a to z hlediska jak **motivace a vztahu žáků k jejich oboru**, tak **ochoty pracovat v oboru**.

Ve svém nebo příbuzném oboru si chce najít práci kolem 85 % vyučených ve skupinách **Osobní a provozní služby, Stavebnictví a Strojírenství a strojírenská výroba**, dále pak necelých 70 % absolventů elektrotechnických oborů. Naopak relativně nižší zájem pracovat v oboru mají žáci ze skupin Gastronomie, hotelnictví a turismus, Potravinářství, Obchod a Zemědělství a lesnictví. Z nich si chce asi 38 až 43 % najít práci mimo obor.

Z maturitních oborů si chtějí najít práci v oboru nebo v příbuzném oboru nejčastěji žáci **zdravotnických a uměleckých oborů** (95 %, resp. 88 %). V oboru nebo příbuzném oboru chce dále pracovat kolem 85 % žáků zemědělských oborů a oborů skupiny Pedagogika, učitelství a sociální péče. Nadprůměrně často se chtějí uplatnit v oboru nebo příbuzném oboru i žáci technických oborů (kolem 80 %). Naopak mimo obor chce odejít přibližně třetina žáků z publicistických, ekologických, gastronomických a dopravních oborů.

V rámci sledovaných učebních oborů byl **zájem o obor** nejsilnějším motivačním prvkem v učebních oborech strojírenských a stavebních, o něco méně pak v elektrotechnických. **Silnou motivací pro výběr technických oborů je i očekávání snadného uplatnění na trhu práce a dobrého finančního ohodnocení.** Nově se nezanedbatelnou motivací v technických oborech stává i stipendium nebo jiná podpora. Zájem o obor byl dominantní motivací i v případě budoucích žáků Osobních a provozních služeb. Obor Obchod si žáci zvolili nejčastěji z důvodu blízkosti školy, zároveň je tento obor pro žáky poměrně často náhradní volbou v případě nepřijetí do jiného oboru.

Ve skupině maturitních oborů je zájem o obor obecně nejčastější motivací, nejvíce si obor z důvodu zájmu zvolili žáci informatických a zdravotnických oborů a rovněž žáci ve skupině Právo, právní a veřejnosprávní činnost. Snadné uplatnění na trhu práce motivovalo – podobně jako u vyučených – především žáky technických oborů (strojírenství, stavebnictví, elektrotechnika, informatika), dále pak žáky zdravotních oborů a opět žáky ve skupině Právo, právní a veřejnosprávní činnost. V uvedených oborech, s výjimkou zdravotnických oborů, bylo významnou motivací také očekávání dobrého finančního ohodnocení.

Uplatnění na trhu práce je tedy silnou motivací pro volbu oboru u žáků. Jaké jsou tedy aktuální trendy? **V České re-**

publice se zlepšila ekonomická situace a zaměstnavatelé začali více poptávat pracovní sílu. Míra nezaměstnanosti absolventů škol za poslední čtyři roky poměrně výrazně klesla v rámci všech kategorií vzdělání. Tento trend směřuje k návratu k lepší uplatnitelnosti absolventů škol na trhu práce jako v období před ekonomickou krizí.

Největší rozdíly v míře nezaměstnanosti čerstvých absolventů můžeme ve srovnání s rokem 2013 pozorovat především u absolventů **nástavbového vzdělání a učebních oborů**. Druhý rok je nezaměstnanost absolventů učebních oborů kategorie H dokonce nižší než nezaměstnanost absolventů středního vzdělání s maturitou a odborným výcvikem. Mezi lety 2013 a 2016 není ovšem zanedbatelné ani snížení míry nezaměstnanosti čerstvých absolventů u dalších kategorií vzdělání.

V případě absolventů **nižšího středního vzdělání s výučním listem** byla v dubnu 2016 míra nezaměstnanosti tradičně nejvyšší, **16,0 %**, u absolventů **středního vzdělání s výučním listem** činila **9,1 %**. Míra nezaměstnanosti absolventů **středního odborného vzdělání s maturitní zkouškou** dosáhla v roce 2016 **7,5 %** a **absolventů středního odborného vzdělání s maturitou a odborným výcvikem** 10,6 %. U absolventů **nástavbového vzdělání** poklesla míra nezaměstnanosti na 10,6 %, v případě **vyššího odborného vzdělávání** na 5,2 %.

Také **v rámci skupin oborů vzdělání došlo téměř výhradně ke snížení míry nezaměstnanosti absolventů škol**. Nejlepší uplatnění lze ve srovnání s ostatními hlavními skupinami oborů nalézt ve **zdravotnických, pedagogických, strojírenských a elektrotechnických oborech** (především v rámci maturitních oborů a vyššího odborného vzdělání). Vyšší míra nezaměstnanosti absolventů je evidována např. v rámci skupin oborů Obchod a Osobní a provozní služby (u učebních oborů) a Umění a užité umění či Ekologie a ochrana životního prostředí u vyšších úrovní vzdělání.

Ekonomické oživení se projevuje také ve **zvyšující se nabídce volných pracovních míst evidovaných Úřadem práce ČR**. Počet volných míst se dokonce pozvolna blíží historickému maximu z dubna 2008. Největší podíl evidovaných volných míst byl pro skupinu zaměstnání **Řemeslníci a opraváři** (21,0 %), dále pak pro **Obsluhu strojů a zařízení** (20,8 %) a **Pracovníky ve službách a prodeji** (18,6 %).

Ve struktuře volných pracovních míst evidovaných na Úřadu práce ČR mají nejvyšší zastoupení místa pro uchazeče s ukončeným základním vzděláním (39,2 %), u kterých přetrvává vysoká míra nezaměstnanosti. Jedná se o místa pro Pomocné a nekvalifikované pracovníky a Obsluhu strojů a zařízení, montéry. Druhou nejčetnější skupinou volných míst jsou místa pro uchazeče se **středním vzděláním s výučním listem** (37,9 %).

Informace o požadavcích na **odbornou praxi** byla uvedena v 31 % nabídek volných míst. Z toho v 57,2 % byl požadavek na odbornou praxi uveden jako nutnost, u zbývajících byla praxe v oboru či na dané pozici uvedena jako výhoda. Nejčastěji se objevuje požadavek na praxi v nabídce volných míst pro řídicí pracovníky a kvalifikované řemeslníky.

Nejvíce volných pracovních míst vhodných pro absol-

venty škol a mladistvé je evidováno ve skupinách zaměstnání **Řemeslníci a opraváři**, dále pro skupinu **Pracovníků ve službách a prodeji, Technických a odborných pracovníků a Specialistů**. Na pátém místě je počet nabídek pro skupinu zaměstnání **Obsluha strojů a zařízení, montéři**. Jedná se o skupinu s druhým největším počtem volných míst, zaměstnavatelé ale uvedli pouze u 9 % z nich, že jsou vhodné i pro absolventy škol.

Podle oboru zaměstnání je nejvíce evidovaných volných míst pro absolventy škol v oblasti **výroby a provozu** (zejména pro kováře, nástrojaře a příbuzné pracovníky, montážní dělníky výrobků a zařízení a techniky ve fyzikálních a průmyslových oborech), dále **obchodu a cestovního ruchu, administrativy, zdravotnictví** a v oboru **finance**.

A jak svou situaci na trhu práce a své vzdělání zpětně hodnotí absolventi škol s odstupem 6 let? Ukazuje se, že u **vyučených** mezi podstatné **důvody nespokojenosti s původně studovaným oborem** patří faktory **související s uplatněním na trhu práce** a se získanou úrovní vzdělání. Vyučení uvádějí, že by dali přednost oboru s lepším uplatněním nebo maturitnímu oboru. Z hlediska kariérového poradenství patří k zásadním důvodům, že práce neodpovídá původní představě.

V **maturitních oborech** patří k nejčastějším důvodům nespokojenosti s oborem opět **potíže s uplatněním**, nutnost doplnit si vzdělání v jiném oboru, ve kterém absolvent skutečně našel uplatnění, ztráta zájmu o obor.

Velmi podstatným tématem bylo zjištění, **jaké dovednosti absolventům**, kteří již mají zkušenosti s trhem práce a požadavky zaměstnavatelů, podle jejich názoru **chybějí**. Absolventi **učebních oborů** nejčastěji postrádali **dostatečnou praxi, znalost cizího jazyka**, v případě změny oboru pak i odborné znalosti tohoto oboru a rovněž schopnost se prosadit a prezentovat. Absolventi **maturitních oborů** nejčastěji postrádali lepší **znalost cizího jazyka, schopnost lépe komunikovat**, znalost odborných termínů, případně i znalost druhého cizího jazyka. Dále jim, podobně jako vyučeným, chyběla odborná praxe a pracovní zkušenosti a rovněž schopnost prezentovat se.

Absolventi maturitních oborů, kteří pokračovali v terciárním studiu, poměrně dobře hodnotí své odborné znalosti získané na střední škole (ve srovnání s gymnazisty), např. v technických oborech, a naopak nedostatek všeobecných a teoretických znalostí. Nadpoloviční většina uvedla, že přechod na VŠ byl bez větších problémů, část absolventů měla **problémy se znalostí matematiky v technických oborech**, dále **s cizím jazykem**, např. u humanitních nebo ekonomicky zaměřených VŠ, a také s některými humanitními předměty.

Z předchozích informací je jasné, že se postavení mladých lidí na trhu práce v České republice lepší hlavně díky zlepšující se ekonomické situaci. V mnoha evropských zemích však **nezaměstnanost mladých** představuje i nadále **jeden z předních socioekonomických problémů**. Evropské instituce i samotné členské státy vynakládají značné úsilí právě

na zlepšování situace této skupiny osob a usnadňování jejich začleňování do světa práce, přičemž dostupná data dokládají, že v posledních letech v tomto ohledu skutečně dochází k pozitivnímu vývoji.

Významný aspekt ochrany před nezaměstnaností tvoří úroveň dosaženého vzdělání. Evropská komise ve své zprávě týkající se monitoringu vzdělávání a odborné přípravy ukazuje, že **míra dosaženého vzdělání v Evropě roste**, v jednotlivých evropských zemích přibývá osob se středoškolským vzděláním a prosazuje se i nárůst procentního zastoupení mladých lidí s ukončeným terciárním vzděláním. K postupnému zlepšování situace dochází i v oblasti předčasných odchodů ze vzdělávání. Členským státům pak Evropská komise doporučuje, aby se více zaměřovaly na zlepšení dostupnosti, kvality a relevance svých systémů vzdělávání a odborné přípravy.

Přestože současná ekonomická situace nahrává uplatnění mladých lidí, je nutné soustředit pozornost na slabé stránky současných absolventů a výzvy vyplývající z očekávaných proměn trhu.

Je zcela zřejmé, že pro zajištění konkurenceschopnosti českého hospodářství bude ve firmách nutné investovat do inovací. Technologický pokrok a automatizace budou nutností vzhledem k nedostatku pracovníků. Lidská práce se bude postupně přesouvat směrem ke kontrolním, řídicím a kreativnějším činnostem. Z toho vyplývá, že všeobecnými i odbornými předměty musí prostoupit důraz na práci s informacemi a digitálními technologiemi a odborné vzdělávání bude muset čím dál více rozvíjet informatické myšlení žáků. Klíčovou roli sehraje i cílená participace škol v oblasti **celoživotního vzdělávání**.

Je třeba podporovat přirozený zájem mladých lidí o nové technologie a ukázat využití takovýchto technologií v profesním životě. V tomto směru bude zapotřebí **úzká spolupráce zaměstnavatelů na místní úrovni a zřizovatelů škol**. Klíčové v této oblasti bude hlavně aktivní zapojení zaměstnavatelů. Smysluplným se jeví také povinné zavedení dílenského vyučování (resp. polytechnického vzdělávání) na všech základních školách. V rámci revize vzdělávací oblasti Člověk a svět práce by mohlo být dílenské vzdělávání propojeno s novými IT technologiemi, namísto výběru jednoho nebo druhého okruhu odděleně.

Souhrnně lze říci, že absolventi, kteří budou na trh práce přicházet skutečně **kvalifikovaní, by neměli mít problém s nalezením uplatnění v oboru**, a to ani v odvětvích, u nichž dlouhodobě probíhá pokles počtu pracovních míst. Podle predikce mají ovšem větší perspektivu **maturitní technické obory**, zdravotnické obory a oblast **vědy a výzkumu** prakticky ve všech odvětvích. **Velkým problémem** ale bude uplatnitelnost těch, kteří opustí počáteční vzdělávání **bez získání kvalifikace**. Výzvou pro odborné vzdělávání a kariérové poradenství bude zachytit tyto problémové žáky včas. To předpokládá podporu **prevence předčasných odchodů ze vzdělávání**.

Podkladem pro tuto publikaci byly studie:

Vojtěch, J. – Chamoutová, D.: **Vývoj vzdělanostní a oborové struktury žáků a studentů ve středním a vyšším odborném vzdělávání v ČR a v krajích ČR a postavení mladých lidí na trhu práce ve srovnání se stavem v Evropské unii – 2016/17**. Praha: NÚV, 2017. 46 stran.

Dostupné na: <http://www.infoabsolvent.cz/Temata/Publikace/9-0-137>

Vojtěch, J. – Paterová, P.: **Vývoj vzdělanostní a oborové struktury žáků a studentů ve středním a vyšším odborném vzdělávání v ČR a v krajích ČR a postavení mladých lidí na trhu práce ve srovnání se stavem v Evropské unii – 2015/16**. Praha: NÚV, 2016. 48 stran.

Dostupné na: <http://www.infoabsolvent.cz/Temata/Publikace/9-0-130>

Doležalová, G.: **Nabídka volných míst evidovaných Úřadem práce ČR se zaměřením na nabídku pro absolventy škol a mladistvé**. Praha: NÚV, 2016. 48 stran.

Dostupné na: <http://www.infoabsolvent.cz/Temata/Publikace/9-0-132>

Trhlíková, J.: **Přechod absolventů středních škol na trh práce – III. etapa – šetření 2015**. Praha: NÚV, 2016. 39 stran.

Dostupné na: <http://www.infoabsolvent.cz/Temata/Publikace/9-0-135>

Trhlíková, J.: **Přechod absolventů středních škol na trh práce – I. etapa – šetření 2015. Profily vybraných skupin učebních a maturitních oborů**. Praha: NÚV, 2016. 55 stran.

Dostupné na: <http://www.infoabsolvent.cz/Temata/Publikace/9-0-134>

Trhlíková, J.: **Přechod absolventů středních škol na trh práce – I. etapa – šetření 2015. Srovnání vybraných skupin učebních a maturitních oborů**. Praha: NÚV, 2016. 55 stran.

Dostupné na: <http://www.infoabsolvent.cz/Temata/Publikace/9-0-133>

Chamoutová, D.: **Příležitosti a výzvy pro odborné vzdělávání. Studie porovnávající výsledky projektu PŘEKVAP se současnou situací ve vzdělávacím systému a prezentující potřebu případných změn**. Praha: NÚV, 2016. 43 stran. (Materiál pro vnitřní potřebu)

Uvedené publikace jsou k dispozici na www.nuv.cz v rubrice Témata – Vzdělávání a trh práce – Analýzy a data nebo na www.infoabsolvent.cz v sekci Absolventi škol a trh práce, v části Publikace.

Zajímavé informace, připravené jako stručný přehled podstatných zjištění k dané problematice, naleznete na www.infoabsolvent.cz, v sekci Absolventi škol a trh práce:

Volba a vztah k oboru

- Motivace žáků pro volbu oboru
- Motivace žáků k volbě oboru
- Spokojenost absolventů škol s volbou oboru
- Příčiny nespokojenosti absolventů s oborem

Počty žáků a absolventů

- Počty a podíly nově přijatých žáků
- Oborová struktura žáků v SŠ a VOŠ
- Vývoj počtu absolventů SŠ a VOŠ
- Struktura středoškolských absolventů v EU

Hodnocení vzdělávání

- Kompetence, na které by se měly školy zaměřit
- Jak zaměstnavatelé spolupracují se školami
- Co zaměstnavatelé očekávají od školského systému
- Spokojenost absolventů se získaným vzděláním

Přechod absolventů SŠ do terciéru

- Absolventi SŠ hlásící se ke studiu na VOŠ a VŠ
- Úspěšnost při přijímacím řízení na VŠ a VOŠ
- Úspěšnost při přijímacím řízení na VŠ a VOŠ - skupiny oborů
- Přechod absolventů na VOŠ a VŠ podle oborů
- Předčasné odchody absolventů SŠ ze studia na VŠ
- Přechod absolventů středních odborných škol do terciárního vzdělávání

Využívají absolventi škol své vzdělání?

- Spokojenost absolventů škol v zaměstnání
- Zájem absolventů pracovat ve vystudovaném oboru
- Postoje absolventů k uplatnění v oboru podle vzdělání
- Uplatnění absolventů mimo obor a jeho důvody

Shoda vzdělání a zaměstnání

- Neshoda vzdělání a zaměstnání
- Celková shoda vzdělání a zaměstnání
- Shoda vzdělání a zaměstnání - vyučení
- Shoda vzdělání a zaměstnání - maturanti

EUROPASS a EQF

- Europass – pomocník pro školy a vzdělávací instituce
- Europass – Ukaž, co umíš!
- Hledejte práci s Europassem

Kompetence důležité pro zaměstnání

- Jaké kompetence u absolventů očekávají zaměstnavatelé v průmyslu a ve stavebnictví
- Jaké kompetence u absolventů očekávají zaměstnavatelé v sektoru služeb
- Jaké kompetence u absolventů očekávají zaměstnavatelé v sektoru informací, financí a vzdělávání
- Co potřebují absolventi na trhu práce?

Požadavky na nové pracovníky

- Požadavky na vzdělání v pracovních inzerátech
- Požadavky na jazyky, počítač a praxi v pracovních inzerátech
- Schopnosti požadované v pracovních inzerátech
- Požadavky zaměstnavatelů v pracovních inzerátech

Nezaměstnanost absolventů škol

- Nezaměstnanost absolventů
- Nezaměstnanost absolventů - skupiny oborů vzdělání
- Nezaměstnanost absolventů v prvních deseti letech
- Nezaměstnanost absolventů podle kategorií vzdělání a skupin oborů
- Nezaměstnanost absolventů podle oborů vzdělání
- Nezaměstnanost mladých v ČR a EU

Zaměstnanost mladých

- Zaměstnanost v ČR podle vzdělání
- Postavení mladých na trhu práce v ČR a EU

Charakteristiky pracovníků vybraných skupin povolání

- Karty skupin povolání – středoškolsky vzdělání pracovníci

Informační systém o uplatnění absolventů škol na trhu práce

Vítáme Vás v informačním systému ISA+, který Vám nabízí pomoc při hledání vzdělávací a profesní dráhy. Najdete zde všechny školy a obory vzdělávání, informace k přechodu na trh práce i do dalšího vzdělávání. Při výběru povolání Vám pomůže i Profi test nebo prezentace pracovních činností. Velkým přínosem je ISA+ pro žáky se zdravotním postižením i pro ty, kteří mají studijní problémy.

KAM NA ŠKOLU obory, školy a profese	ABSOLVENTI ŠKOL A TRH PRÁCE	BEZ BARIÉR až na trh práce	JAK NA TO rady a doporučení
Výběr podle oboru Výběr podle školy Výběr podle povolání Výběr podle videa Výběr podle obrázků Profi test	Vzdělávání a volba oboru Uplatnění vzdělání Požadavky zaměstnavatelů Nezaměstnanost Zaměstnanost Publikace	Volba školy pro žáky se ZP Absolventi se ZP a trh práce Předčasné odchody ze vzdělávání Statistické přehledy	Jsem na základce Jsem na střední Jsem už dospělý Jsem poradce

Výrazně inovovaný informační systém ISA+ pomáhá **žákům základních škol** při volbě oboru vzdělání a výběru střední školy, **žákům středních škol** při rozhodování o pokračování ve vzdělávání a při přechodu na trh práce, **výchovným-kariérovým poradcům a učitelům** při poskytování kariérového poradenství a výuce témat Úvodu do světa práce, **managementu škol** při úpravách vlastní vzdělávací nabídky a tvorbě školních vzdělávacích programů.

DOPORUČUJEME VYZKOUŠET:

- možnost **výběru oborů i školních vzdělávacích programů** (ŠVP),
- **nové videoukázky** – představují práci v technických profesích i přípravu na ně,
- **profi test** – pomůže žákům základních škol při výběru oblasti vzdělávání,
- **výběr podle obrázků** – poskytuje snadnější orientaci ve vzdělávací nabídce SŠ,
- **bez bariér až na trh práce** – nová sekce věnovaná problematice žáků se zdravotním postižením a tématu předčasných odchodů ze vzdělávání,
- **jak na to – rady a doporučení** – různé užitečné informace pro uživatele systému,
- **syntetické stránky** – obsahují soubor informací ke každé skupině oborů,
- **filtry vzdělávací nabídky** – podle zdravotního postižení, vzdálenosti od bydliště, formy studia, zřizovatele, ŠVP,
- **fulltextové vyhledávání** – najde na ISA+ odkazy související se zadaným výrazem.

Výrazná inovace systému ISA+ proběhla v rámci projektu MŠMT **Kariérové poradenství v podmínkách kurikulární reformy (VIP Kariéra II – KP)**, který byl financován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky. O obsah systému ISA+ se stará Národní ústav pro vzdělávání.

Národní ústav pro vzdělávání
oddělení pro analýzy trhu práce a vzdělávání
Weilova 6, Praha 10
email: infoabsolvent@nuv.cz

Národní ústav pro vzdělávání
Centrum kariérového poradenství
Weilova 6, Praha 10
tel.: 274 022 332, 724 652 241
e-mail: karirovaporadna@nuv.cz

Uplatnění absolventů škol na trhu práce – 2016

Zpracovali: Gabriela Doležalová, Daniela Chamoutová, Pavla Paterová, Jana Trhlíková, Helena Úlovcová,
Martin Úlovec, Jiří Vojtěch

Uspořádala Pavla Chomová

Recenzenti: František Paulík, Robert Sukup
Korektury: Oddělení pro informační a publikační činnost

Obálka a návrh grafické úpravy: Tomáš Tamchyna
Sazba a zlom: Luboš Vyskočil
Tisk: ASTRON studio CZ, a.s.

Vydal Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických
pracovníků, Weilova 1271/6, 102 00 Praha 10

Vydání první
Praha 2017

